Læsebog for den norske Ungdom

Anden Deel

Henrik Wergeland og Nils Joachim Wessel-Berg

Christiania, 1844

INDHOLD

Forord. 10
I. Lyrisk Poesi. 10

1. ALMINDELIG SANG.

1. Selskabssang 12
3. Selskabssang 14
4. Selskabssang 15
5. Selskabssang 18
6. Selskabssang 19
9. Selskabssang 22
10. Selskabssang 23
11. Selskabssang 24
12. Selskabssang 26
13. Selskabssang 28
14. Selskabssang 29
15. Selskabssang 30
16. Før og Nu. 32
17. Sømandssang. 33
18. Sømandssang. 35
19. Lodssang. 36
20. Fiskersang. 37
21. Soldatersang. 38
22. En Moders Afskedssang. 39
23. Sang for det norske Artilleri. 41
Krigssang. 41
24. Studentersang. 43
25. Bryllups-Sang. 44
26. St. Hans-Aften-Sang. 45
27. Nytaars-Sang. 46
28. Pigens Foraarssang. 47
29. Skaalsang for den norske Literatur. 49
30. Skaalsang for Trykkefriheden. 50
31. Den norske Soldats Afsked med sin Kjæreste. 50
32. I Barnekammeret ved Kong Carl Johans Død. 53

THEATERSANG.

33. Arie. ... 56
34. Arie. ... 56
35. Duet. ... 57
36. Terzet. ... 58
37. Chor. ... 60

ODE.

1. Grillicander. ... 61
2. Rungsteds Lyksalighed. ... 62
3. Til Taalmodighed. ... 65
4. Til en Ven. ... 66
5. Til Vaaren. ... 67
6. Til Laura. ... 69
7. Til Vaaren. ... 70
8. Til Solen. ... 73
9. Til Friheden. ... 75
10. Til det gamle og det nye Aar. ... 76
11. Til en Gran. ... 77
12. Sandhedens Armee. ... 80
1. Ved en Søsters Bryllup. ... 82
2. Til Erling. ... 85
3. Hjemme. ... 86

3. HYMNE.

1. Guds Storhed. ... 89
2. Alnaturens Glæde. ... 91
3. Alnaturens Glæde ... 92
4. Skabningens Halleluja. ... 95
4. Dithyrambe. ... 102

5. ELEGISK DIGTNING.

1. Barndommen. ... 106
2. Til Fødelandet. ... 107
3. Til Modgang. ... 109
4. Dødens Vuggevise. ... 111
5. Eensomheden. ... 112

6. Den Forladte. 116
7. Forbi..... 118

SØRGESANG. GRAVSANG. MINDEDIGT.

8. Over Kong Frederik den 5te. 120
9. Ved en Vens Død. 121
10. Over en Ven..... 123
11. Over en tungsindig Bjergmand. 125
12. Over Digteren Bjerregaard. 127
13. Over en brav Mand. 129
14. Ved Digteren Mauritz Hansens Grav. 130

HEROIDE.

1. Dronning Philippa til sin Gemal Kong Erik, den Pommeraner..... 133
2. Eleonora Christina Ulfeld til sin Mand. 141

6. MALENDE LYRISK DIGTNING.

1. Maidagen..... 147
2. Emilies Kilde. 152
3. Paa Kirkegaarden..... 156
4. En Aften..... 163
7. Kantate. 163

8. KANZONE.

8. Kanzone. 169
1. Petrarca i Vaucluse..... 170
2. Til Fædrelandet. 171
3. Camoens i Ørkenen..... 172
9. Sonet..... 172
1. Juleaften..... 173
2. Lotosplanten..... 173
3. En stjerneklar Nat..... 174

10. IDYLLISK LYRISK DIGTNING.

10. Idyllisk lyrisk Digtning..... 176
1. Til mine Urtepotter. 176
2. Fornebo..... 178
3. En norsk Piges Sang. 179

4. Mine Længsler. 182

LYRISK POESI AF DEN DANSKE LITERATUR.

1. Morgen-Lovsang. 184
2. Hjemmets Have. 186
3. Glæden. 187
4. Kjærlighed til Fædrelandet. 189
5. Matrosernes Sang. 190
6. Vaaren og Freden. 191
7. Vaaren. 193
8. Aftenhvile. 194
9. Det døende Barn. 195
10. Musiken. 196
10. Duggens Oprindelse. 198
11. Vaarsang. 199
Oldnordisk Kvadform. 200
12. Hjalmars Dødskvæde (Drapa). 201
II. Didaktisk Poesi. 202

1. LÆREDIGT.

1. Læredigt. 203
1. Skabningens Ypperlighed. 204
2. Odelsmandens Lyksalighed. 205
2. Didaktisk poetisk Epistel. 208
1. Til min Søn. 209
3. Sinddigt. 212

GNOMISK DIGTNING.

1. Lad-Hans. 215
4. Didaktisk poetisk Satire. 217
1. Velgjørenhed. 219
2. Bøotisk Luft. 222

EPIGRAM.

1. Om en uheldig Skuespildigter. 224
2. Til en kjedsommelig Forfatter. 224
3. Om en slet Oversætter. 224
4. Over en Forgjeldet. 224

5. Vel at mærke. 225
6. Til en Jacob v. Thybo. 225

5. ALLEGORISK DIGTNING.

5. Allegorisk Digtning. 226
1. Lykkens Tempel. 226
2. Det mærkværdige Speil. 230
3. Homeros og Hexametret. 231
4. Kaalormen. 234

6. DIDAKTISK-LYRISK DIGTNING.

1. Haandværksstandens Priis. 236
2. Bed aarle! 237

AF DEN DANSKE LITERATUR.

1. Manden i Brønden. 242
III. Episk Poesi. 245

1 HELTEDIGT.

1. Thors Gang til Niflheim. 248

HISTORISK EPOS.

2. Israeliterne knurre imod Moses. 251
3. Stærkodders Besøg hos Kong Ingild. 255

ROMANTISK EPOS.

4. Julegildet. 262
5. Disputatsen. 265
6. Felttoget paa Anholt. 269

IDYLLISK EPOS.

7. Faer og Moer Steensæt. 278

2. LEGENDE.

Kong David. 282

3 MYTHE.

1. Roserne. 286
2. De to Søskende. 287

AF DEN DANSKE LITERATUR.

Vøggur hevner Hrolf Krakes Død. 288

IV. DRAMATISK POESI.

IV. Dramatisk Poesi. 293
1. Sørgespil (Tragedie). 296
1. Hakon Jarl og Karker i Hulen. 297

LYSTSPIL (KOMEDIE).

2. Collegium politicum. 305

DRAMA.

3. Venetianske Sammensvorne. 312

SYNGESPIL.

4. En norsk Lensmand. 318

AF DEN DANSKE LITERATUR.

5. Halvsøstrene. 321
6. Melodramatisk Mellemspil. 324
V. Veltalenhed. 325

GEISTLIG VELTALENHED.

1. Gjæstfrihed. 328
2. Lyksalige ere de, som lide for en god Sag. 329
3 Liigtale over en Bonde. 331

POLITISK VELTALENHED.

1. Repræsentanten Rein ved Rigsforsamlingen paa Eidsvold. 335
2. Repræsentanten Wergeland paa Rigsforsamlingen. 337

3. C. M. Falsen paa Storthinget 1821. 338
4. Syttende-Mai-Tale i det norske Studentersamfund. 340
5. Norges Fortid og Fremtid. 343

RETLIG VELTALENHED.

1. Defensors (Høiesteretsadvokat Petersens) Tilsvar i Rigsretssagen 1827 345
2. Aktor (Høiesteretsadvokat Sørensens) Replik i Rigsretssagen 1836... 348
1. Det almindelige Bedste. 352
2. De skjønne Videnskabers Indflydelse paa Søkrigeren. 354
3. Universiteternes Værd. 358
4. Akademiske Høitideligheders Værd. 360
5. Videnskabernes Indflydelse. 362
Lovtale. 364
6. Over Christian den 4de. 365
7. Over Statsraad, Storthingsmand Chr. Krohg. 368
8. Ved Afsløringen af et Æresminde for den norske Krigsskoles engang værende Chef Diderik Hegermann. 370
9. Over Kong Carl Johan. 374
10. Mindetale over Kong Carl Johan. 376

AF DEN DANSKE LITERATUR.

1. Gud i Naturen. 380
2. Tidens Gang. 382
3. Den theologiske Lærers Kald. 385
4. Indledning og Slutning af en Forsvarstale i Høiesteret i en Høiforræderisag. 386
5. Lovtale over Daniel Ranzau. 390
Skaaltale. 391
6. For den dygtige Deel af den danske Stænderdeputation. 392
7. Kong Oskar den 1ste leve! 393

VI. STRENGESTE PROSA-FORM.

VI. Strengeste Prosa-Form. 395
1. Kvindernes Lægekunst i det gamle Norden. 395
2. Moralske Onder ved Lignings-Systemet. 396
3. Nærgaaenhed fra dansk Side. 397
4. Kirkerne paa Landet i Norge. 398
5. Den skandinaviske Forening. 400
6. Unaturligheden af en Forening imellem Norge og Danmark. 400

7. Norges Beenbygning..... 402
8. Om Norges Rigsvaaben..... 403

AF DEN DANSKE LITERATUR.

9. Bogtrykkerkunstens Forløbere..... 405
VII. Oversættelser..... 406

1. AF DET LATINSKE.

1. AD DELLIUM..... 407
1. Til Dellius..... 408
2. AD LICINIUM..... 409
2. Middelveiens Priis..... 410

2. AF DET FRANSKE.

3. LA MARSEILLAISE..... 412
3. Marseillanerhymnen..... 413
4. RULE BRITANNIA..... 416
4. Hersk Britannia..... 417

4. AF DET TYDSKE.

5. An die Freude..... 419
5. Til Glæden..... 420

5. AF DET SVENSKE.

6. ISFARTEN..... 424
6. Iisfarten..... 425
6. Iisfarten..... 427

FORFATTERNE.

1. Aall (Jacob)..... 429
Trykfeil..... 440

Forord.

III

Der finder et numerisk Misforhold Sted i første Deel imellem Fablerne og den øvrige Text, ligesom i anden imellem Visearterne og de øvrige Afsnit. Men da der kun skulde hentes af vor egen Literatur, og sørges nogenledes for den tidligere Alder, samt da den hensigtsmæssige Læsning, som ellers tilbød sig, befandtes at være Oversættelse, forekom Fabelen passeligst.

Viserne toges mange af, fordi denne Deel er bestemt at gives en Ungdom i Hænde, der, i patriotisk Henseende, har godt af at indpræge sig nogle af vore bedste i Erindringen.

Men til at forbedre gives kun een Leilighed, og det er den, at Arbeidet, uagtet dets Feil, maa vinde saadant Indpas i Skolerne og hos Almeenheden, at et nyt Oplag fornødiges.

Christiania i Juli 1844.

Udgiverne.

I. Lyrisk Poesi.

1

For den lyriske Poesies talrigste Familie Sangens forskjellige Arter afgiver Formen kun utydelige Skjelnemærker. Den for dem alle fælles Stræben efterat være syngbar gjør, at enkelt Versbygning kan være fælles for en Mængde Sange af forskjelligt Indhold, som kun gjennem Musiken faae deres charakteristiske Udtryk. Efter Aand og Indhold, efter den indre Charakter, og, hvor denne er blandet, efter den meest forherskende, erholder derfor Sangen sine Hovedbenævnelser. De bestemteste Charakterer og Benævnelser ere den elegiske, den idylliske og den malende lyriske Digtning, endskjøndt ogsaa disse smelte ofte over i hinanden; men en fjerde Klasse, der er ligesaa mangfoldig som de menneskelige Forholde og Individualiteter og de Gjenstande, som lade sig besynge, lader sig neppe tydeligere betegne end med Udtrykket almindelig Sang. Medens de tre førstnævnte ere af en alvorlig Charakter og udtale kun Digterens individuelle Følelse og Anskuelse, er denne af en munter og freidig, og udtaler sig i Alles eller i Fleres Navn. Herhen hører altsaa Selskabssangenes talrige Slægt, hvortil de i første Deel anførte Folkesange høre som dens Førstefødte.

Anden Deel.

1. ALMINDELIG SANG.

SELSKABSSANG. 2

1.

Vær du vort Selskabs Skytsgudinde,
o Venskab, Jordens bedste Held!
vort Favnetag dit Hædersminde!
vor Fryd udspringe fra dit Væld!
Op, Brødre! stemmer, stemmer i:
Held være Venskabs Harmoni!

Du, Moder til hver mandig Glæde,
forskjønner selv den Vises Fjed,
du selv i Amors Blomsterkjæde
indfletter dine Roser med.
Op, Brødre! stemmer, stemmer i:
Held være Venskabs Harmoni!

Naar Himlen en Velgjerning sender,
du lærer os at nyde den;
naar Skjebnen sine Tordner tænder,
hvor sødt at flye hen til en Ven!
Op, Brødre! stemmer, stemmer i:
Held være Venskabs Harmoni!

Og her, ved Festens glade Dage,
naar Ven er samlet med sin Ven,
du smelter os ved Armods Klage; 3
mild byder du, at lindre den.
Op, Brødre! stemmer, stemmer i:
Held være Venskabs Harmoni!

Lyd høit vor Sang, lad Verden kjende,
at Venskab er vort Øiemed,
at Alles, Alles Hjerter brænde
for dig, du Jordens Salighed!
Op, Brødre! stemmer, stemmer i:
Held være Venskabs Harmoni!

(Th. Thaarup.)

2.

For Glæden i Venskab at finde,
vi række hinanden vor Haand,
for Frihed med Pligt at forbinde,
vi knytte selskabeligt Baand.
Værer froe, værer froe, det er Himlens velgjørende Gave!
Værer frie, værer frie, det er Himlens almægtige Bud!
Hver Sandheds Fiende er en Slave.
Frihed og Sandhed er fra Gud.

Vanmægtig er Voldsmandens Lænke
og Sværmerens Fakkel og Dolk;
forgjeves er Oprørsaands Rænke,
at reise det tænkende Folk.
Held det Land, held det Land, hvor Fyrsten Retfærdighed ærer!
Held det Folk, held det Folk, hvor Sandhed er Lovens Tolk!
Den hersker ei, der mild regjerer
over et frit og oplyst Folk.

For Venskab og Sandhed at kjæmpe,
at elske hver Oplyst og God,
de Lidendes Klager at dæmpe, 4
det være vort Broderskabs Lod!
Værer froe, værer froe, det er Himlens velgjørende Gave,
værer frie, værer frie, det er Himlens almægtige Bud!
Hver Friheds Fiende er en Slave,
Frihed og Glæde er fra Gud.

(Th. Thaarup.)

3. 4

Skam faae Den, der har en Ven,
og sin Ven forlader!
Den, der sød omfavner den,
han i Hjertet hader!
Den, der sværger hellig Eed,
og sin Eed forglemmer!
Den, der Løndoms Feilen veed,
og sin Ven beskjæmmer!

Skam faae Den, der Fødeland
elsker ei og ærer!
Den, der med en lækker Tand
Landets Tarv fortærer!
Den, der giver onde Raad,
gode Ting nedbryder!
Den, der ei til gavnlig Daad
glad sin Skilling yder!

Skam faae Den, der haver Huus,
og for Huus ei sørger;
tumler sig i Suus og Duus,
ei sin Pung adspørger!
Den, der mørk i skiden Vraa
søger saadan Glæde,
at hans Børn ham bande maae
og hans Hustru græde!

Skam faae Den, der har Forstand,
og ei andet tænker,
end de Ting, som skade kan,
pønser kun paa Rænker!
Den, der lokker Folk af Vei,
for at see dem dumpe,
Synd det var, som selv han ei
engang skulde plumpe!

(Cl. Frimann.)

4.

Oldtiden havde en god Skik:
Arbeid maatte krydre Maden;
Fyrsterne selv bag Ploven gik,
pakkede Kornet selv i Laden.
Smaaherrer, kjende I Lee eller Lo?
Kunne I tærske for Føden? — Jo, jo!»
Sulte I maatte, om det gik
efter hiin gamle, gode Skik.

Oldtiden havde nok en god Skik:
Huuslighed klædte en Fyrstinde;
til al den Stads, hvori hun gik,
selv Hendes Høihed maatte spinde.
Smaapiger bruge nu Fodderne nok!
Mon de kan dreie den snurrende Rok?
Særkeløs bleve de, om det gik
efter hiin gamle, gode Skik.

Mage hertil var denne Skik:
Frøkener gjorde Huset Nytte;
malkede selv en Lædskedrik, 6
satte den frem i reenlig Bøtte.
Bøtter og Melk er for Bønder og Fæ;
Frøken og Junker er skaaren af Træ.
Kjæmper vi havde, om det gik
efter hiin gamle, gode Skik.

Ei at forglemme den skjønne Skik:
Love og Folk var lige gode;
Redelighed var Politik;
Dannemænd da hverandre troede.
Nu har vi Jura og Statskunst og Eed:
Ingen for smukke Folk sikker sig veed.
O hvilken Lykke, om det gik
efter hiin gamle, gode Skik!

Hører, Børnlille, nok en Skik:
Stadighed var i Smag og Sæder:
Datteren glad til Høitid gik
i sin Moerlilles Brudeklæder.
Nu dreier Moden som Hjul os omkring.
Aarsgammel Stads er en gyselig Ting.
O hvilken Vinding, om det gik
efter hiin gamle, gode Skik!

Dette var og en kostelig Skik:
Gjæstfri Velkomst løste Tungen;
Hjertet blev varmt ved Fædres Drik;
Latter og Omkvæd rensede Lungen.
Nu har man glimrende, kold Assemblé,
ligesom Maaneskin spiller paa Sne.
O hvor langt bedre, om det gik
efter hiin gamle, gode Skik!

End ydermere var det og Skik: 7
Fjas hedte Fjas, og ei Fadæse.
Ingen da Navn af Autor fik,
førend han havde lært at læse.
Nu skriver hver, som kan tygge en Pen,
piner sin Muse, og trætter sin Ven.
Vel vore Øren, om det gik
efter hiin gamle, gode Skik!

Endelig var det og Oldtidens Skik:
Døttrene maatte lave Maden,
blev fra Parnas og Pikenik,
Søndagen saaes de kun paa Gaden.
Nu har de Følelser, Læsning og Vid:
kunne ei sætte en Gaas paa et Spid.
Vee vore Piger, om det gik
efter hiin gamle, gode Skik!

(J. C. Tode.)

5.

Skaal for den gamle Hædersmand,
som Ungdoms Glæde taaler!
Vi ønske os saa graae som han,
og tømme disse Skaaler.
Vi ønske ham fornyet Kraft,
som Ungdom har, og han har havt.
Skaal for den gamle Hædersmand,
som Ungdoms Glæde taaler!

Huusfaderen for Børneflok,
for ham skal Skaalen være:
gid han maa faae for Sine nok,
og Graahaars Krone bære!
gid han maa Sønner vorne see,
og raske Mænd til Døttrene!
Huusfaderen for Børneflok,
for ham skal Skaalen være!

Gid Lykken maa for Ungersvend
snart Brød og Brud berede.
Din Ungdom brug, din Tid anvend,
saa skal den dig oplede;
og Pigen, som du ønsker dig,
skal blive glad og lykkelig.
Gid Lykken maa for Ungersvend
snart Brød og Brud berede!

Endnu en Skaal for vore Smaa,
som os herfra skal jage!
De grønnes, naar vi blive graae,
de til i Dyder tage,
de blive vores Alders Trøst,
og modnes selv til sildig Høst.
Endnu en Skaal for vore Smaa,
som os herfra skal jage!

Hver Alder drak med kronet Maal,
de Unge med de Gamle;
og i den muntre Venskabs Skaal
sig alle Ønsker samle;
og hvor vi samles skal igjen,
saa vær du min som jeg din Ven!
Hver Alder drak med kronet Maal,
de Unge med de Gamle.

(C. Frimann.)

6.

9

Paa Roser kan man ei altid gaae;
thi det var Synd for de skjønne Blade;
paa Livets Reise man ofte maa
igjennem slemme Moradser vade;
tidt skjære Torne vor Sko i Stykker,
og endnu oftere Skoen trykker;
det gaaer nu saa.

Hvo eensom vandrer paa Livets Vei,
han kjedes ilde, og snarlig trættes,
selv Rosens Vellugt ham fryder ei,
han saare tidlig af Dage mættes.
Og naar han gammel da seer tilbage,
han øiner idel forspildte Dage,
ham gaaer det slet.

Men vi, som slynge os Arm i Arm,
og hvile ud ved hinandens Side,
og trykke Broderen til vor Barm,
naar trætte Fod vil paa Banen glide.
Lad senest Alder vor Pande rynke,
med venligt Smiil vi i Graven synke;
os gaaer det vel.

Hver elsket Broder, som troligen
har delet med os vort Samfunds Glæder,
og fjernet fra os end er vor Ven,
hans Minde blive vor Fryd og Hæder!
Hvorhen han iler, han Venner møde,
der Reisens Møie ham troe forsøde, =
det gaae ham vel!

(Liebenberg.)

7.

Hver Glædens Ven
og hver dens tro Veninde
en Krands igjen
sig af dens Roser binde!
Menneskets Vaar er skjøn, men kort,
faa ere Sandsernes Dage;
ei naar de først er' svundne bort,
Klager dem kalde tilbage.

Ja! hver en Fryd,
som os af Gud blev givet,
raaber os: "nyd!
thi kort jeg er som Livet."
Glæden er lig en flygtig Ven,
som paa en Reise man finder,
og som i det han farer hen,
kysser os ømt og forsvinder.

Stolt er din Rang,
o Viin! blandt Jordens Goder.
Til Spøg og Sang
og Sandhed er du Moder.
Selv Den, hvis Lod var varig Graad,
sees jo hos Druen at smile,
finder mod hver Ulempe Raad,
troer sig paa Roser at hvile.

Lyd da, vor Sang!
og Bæger Bæger møde!
Kling, Klang! Kling! Klang!
Lyd: Held om Druen søde!
Held hver en ædel Barm i Nord!
Hver, som vil dele vor Glæde!
Held hvert et Par om dette Bord! 11
Venskabs og Kjærligheds Kjæde!

(Frankenau.)

8.

Jeg aldrig det for Vellyst kjender
at sværme bort en gavnlig Dag;
men i en Kreds af glade Venner
jeg ogsaa stundom gjør et Slag.

Fem Sandser os vor Nydning bringe;
thi blive mine Skaaler fem.
Fem Glas kan ogsaa Tørsten tvinge,
naar kun tilbunds man drikker dem.

Det første Glas jeg nu vil tømme
for hende, som er Alt for mig;
som bød mig Livets Byrder glemme,
og finde Fryd og Fred hos sig.

En anden Skaal jeg ei kan svige,
det Venskabs er, og egnes den,
som lærte mig, at næst sin Pige
man hylde bør sin Ungdoms Ven.

Den tredie Fødelandets være!
Held over ham, der styrer saa,
at alle Hjerter Samdrægt nære,
og Fred med Frihed kan bestaae!

Mit fjerde Glas af aabent Hjerte
jeg vier hver, som glædes ved
at standse Graad og lindre Smerte.
Ham lønne Sjelens blide Fred!

Den femte Skaal det Vidne bære: 12
at jeg i dette Lag var glad.
Held følge Eder, Venner kjære!
som nær og fjern i Kredsen sad.

(Frankenau.)

9. 12

For ret os ved Jorden at fryde,
vi skabtes til Frihed af Gud;
fornuftige Love vi lyde,
men Ingens vilkaarlige Bud.
Held os! held os!
naar dig, ædle Frihed, vi have.
Lyd høit vor Sang
hvert Baand og hver Lænke tiltrods!
Himmelske Frihed, Skaberens Gave!
kom! o kom! byg din Throne blandt os!

Naturen os dannede lige,
og Adel er ikkun en Lyd;
ja ene bør Mennesket vige
for høiere Kundskab og Dyd.
Held os! held os!
naar Fødsel ei meer os skal trykke.
Lyd høit vor Sang
al Stolthed og Dumhed tiltrods!
Hellige Lighed, Menneskets Smykke,
kom og opreis din Throne blandt os!

For Sorger og Kummer at lindre,
steg Venskab af Himmelen ned.
Vi følte Bekymringer mindre
saa tidt som en Ven med os led.
Held os! held os!
Her Venskab var altid tilstede. 13
Lyd høit vor Sang
hver avindsyg Nidding tiltrods.
Salige Venskab, Jorderigs Glæde!
bliv og grundfæst din Throne blandt os!

(P. A. Heiberg.)

10. 13

Druen voxer paa vor Klode,
og paa Ranken Glæden groer;
Vinen gjør os vel tilmode,
skjøn er vores runde Jord!
Klinker Brødre! Glædens Skaal!
den er hele Jordens Maal.

Stundom vil man dog fornemme,
at der Sorg hos Glæden boer;
Druen spiller, og vi glemme
hver en Sorg paa denne Jord;
al dens Galskab, al dens Fjas
druknes i det fulde Glas.

Fader Evan Frihedshuen
paa sin Isse fæstet har,
frie Hænder perse Druen,
og dens Saft er dobbelt klar.
Klinker Brødre, synger Chor:
Frihed paa den hele Jord!

(E. Falsen.)

11.

13

At Slyngler hæves til Ærens Top,
at Smiger mædskes, og Sandhed tigger,
at Rige sluge de Arme op, 14
at Dyden nøgen paa Gaden ligger,
at Baand og Stjerne
og tomme Hjerne
forenes ofte, ja meer end gjerne,
det seer man tidt.

O I, som sukkede tidt med mig,
naar Dyd og Sandhed blev underkuet,
naar Den blev æret, fornem og rig,
som Lov og Bøddel har ofte truet,
forglemmer Taarer,
som aldrig saarer
en Slægt, som Himlen har skabt til Daarer,
og værer froe!

Da Nattens Forbud, Tusmørket laa
paa halve Jorden, og den var rolig,
en Glands medeet jeg i Østen saae:
Gud Evan kom fra Olympens Bolig;
kun sjelden vasket,
men fed og lasket
han ned ad Fjeldet barfodet trasked,
og ravede.

Han nærmed sig til det Sted, jeg sad
— i Gudens Aasyn stod malet Glæde —
Søn! - sagde han - du bør være glad,
lad Patrioten forgjeves græde!
Naar Ondt kun lykkes,
naar Landet trykkes,
og Retten selv af dens Tjener rykkes,
saa tøm dit Glas!

Jeg tog hans Bæger og tømte det,
og glemte Landet og Landets Daarer,
jeg fandt, at Narren har stedse Ret,
som spotter med Heraklitens Taarer,
jeg hylded Glæde,
forsvor at græde,
og loved Evan, jeg vilde kvæde
kun ham til Roes.

En Flaske Viin er og mere værd,
end al den Velstand, en Tydsker skaber;
men troer man Tydsken paa hans Gebærd,
og vinder han, medens Landet taber,
jeg Evan lyder,
min Viin jeg nyder,
og leer ad den, som blir snydt og snyder; —
gjør I som jeg!

(J. Zetlitz.)

12.

Jeg synger gjerne om Kongers Magt,
jeg er en Gjæk efter Fødselsdage;
thi smukke Ting kan jeg da faae sagt,
ulastet kan jeg min Ruus da tage.
Klink hver, som tørster!
Høit leve Fyrster!
Justitien leve! Den Jorden børster.
Regenters Skaal!

Jeg synger gjerne om min Mæcen,
og mild han hører min Harpes Toner,
endskjøndt Apollo selv gav ham en,
der var omvunden med Laurbærkroner.
Var fleer Mæcener
som den, jeg mener,
foragted Baggesen ei Mæcener.
Mæceners Skaal!

Jeg synger gjerne om Ordensbaand;
thi intet Menneske skal mig negte,
at jo en saadan fornemme Mand
kan drikke Vine, som ere ægte.
De Store leve!
kun de ei kræve,
at Folk for Stjerner og Baand skal bæve.
De Stores Skaal!

Jeg synger gjerne om Kamp og Krig,
paa anden Maade kan Krigen ikke
med Nytte blive anvendt af mig,
men naar man synger, saa maa man drikke.
Pokalen tømmes!
hver Helt berømmes,
Kujon i Krig og i Drik fordømmes!
Hver Krigers Skaal!

Jeg synger gjerne om røden Guld,
og deres Roes, som i dybe Mine
ransage efter almægtigt Muld,
som skaffer Ære og Magt og Vine.
Dukater løbe
for Luxens Svøbe!
Hver stoppe sin, derfor Viin han kjøbe!
De Riges Skaal!

Jeg synger gjerne om Handelen,
og raske Sømænd, som Viin os bringe,
som svoren Fiende af Finkelen,
hvis Ruus er døsig, gemeen og ringe;
Trygt Vimplen sværve! 17
Søfarten leve!
og Tolden ikke for meget kræve!
Søfartens Skaal!

Jeg synger gjerne, o Elskov, dig,
din rene Lyst og din ømme Smerte,
og disse Toner, Elisa mig,
i kjelne Arme indsluttet, lærte.
Om Elskovs Glæde
hun bød mig kvæde,
og selv hun skjenkte mig Elskovs Glæde: -
Forelsktes Skaal!

(J. Zetlitz.)

13.

Mit fulde Glas og Sangens raske Toner
og muntert Skjemt og Vittighed
jeg bytter ei for alle Fyrsters Kroner
og Salomoners Herlighed;
thi Rigdom ei lyksaliggjør,
og Alting jævnes naar man døer.

Et evigt Navn er deiligt, kan jeg tænke,
og det paa Kviste ikke groer.
Derfor det i min Grav mig ei skal krænke,
om Verden mig ei kalder stor;
thi naar man først dernede er,
man Verdens Roes og Spot beleer.

En Tønde Guld var artig nok at have,
med den at pleie Kjelderen;
men efter den i Havets Skjød at grave,

Anden Deel.

det overlader jeg til den,
som ikke veed og ikke seer,
at Armod tidt af Hjertet leer.

Mit Ønskes Maal er kun en kjølig Kjelder,
hvor Vinen ingen Skade tae'r;
et Fad, som fyldes atter naar det helder;
et Huus, som tætte Vægge har;
et roligt Sind; en Munterhed,
som følger mig til Gravens Bred.

Og ønsker jeg en rask og kjelen Pige,
som elsker mig — med andre Ord:
jeg ønsker mig et lidet Himmerige
paa denne syndefulde Jord,
og Børn, som eie Kraft og Marv,
og faae min Munterhed i Arv.

Jeg veed det grant, vor Jord er ei forbandet;
nei overalt jeg seer Velsignelsen.
Den stiger op af Havet, groer paa Landet,
og regner ned fra Himmelen.
Jeg veed det grant: vor Lod er stor,
velsignet er den hele Jord.

Viinranker groe og Venskabs Luer brænde
paa Jorden — Piger pryde den;
og fra dens ene til dens anden Ende
jeg blomstre seer Velsignelsen.
Lyksalighed er Jordens Maal —
Viins, Venskabs, muntre Pigers Skaal!

(J. Zetlitz.)

14.

19

Jeg er en Mand, som har saa vidt omvandret,
at Ingen meer bereist man nævne kan,
skjøndt jeg ei har mit Opholdssted forandret
fra den Tid jeg først saae mit Fødeland.

Frants Drake gik vel engang rundt om Jorden,
og gjorde sig derved udødelig;
men jeg, som blev bestandig her i Norden?
den hele Jord har tidt gaaet rundt med mig.

Jeg har lært Alt, hvad Mennesker kan lære,
og ingen Ting er bleven skjult for mig;
selv Alchymi gjør mig den største Ære.
Sex Flasker Viin - drik dem! saa er du rig.

Jeg har seet Alt, hvad Jorden har i Eie,
fra Kola af og indtil Kolazin;
men af alting dog Intet kan opveie
mod Synet af et fuldt og godt Glas Viin.

Søg hvo, som vil, en Cirkel at kvadrere!
Det fandtes ei af Nogen paa vor Jord;
men jeg har seet Kvadrater cirkulere,
og Stuen dreies rundt omkring mit Bord.

Jeg lyver ei, ei heller vil jeg prale;
jeg havde mig engang en lille Ruus;
de Vises Steen, hvorom saa Mange tale,
den fandt jeg da paa Bunden af mit Kruus.

Med den kan jeg faae Griller til at vige;
med den kan jeg faae Sorgen til at lee;
med den kan jeg indtage hver en Pige;
med den kan jeg forborgne Sager see.
Se Evan hist! Velkommen, Glædens Fader!
kom, fyld mit Bryst med jordisk Salighed!
Din Magt jeg mig med Vellyst overlader,
og synker Mod og Lyst og Styrke ned.

(P. M. Trojel.)

15.

Samlet her i en fortrolig Klynge
hylde vi uskyldig Munterhed.
Venner, lad os Grillerne bortsynge!
Drik af Lethe nyttig Glemsomhed!

Ingen Kummer skal vor Nakke bøie,
Mismod ei fornærme Glædens Gud,
ingen Vemod mørkne skal vort Øie, -
det er Evans faderlige Bud.

Om end Smerten tidt forbittrer Livet,
om end Haabets Smiil i Graad forsvandt,
Druen, Venner! Druen blev os givet,
for at glemme Jorderiges Tant.

Den er viis, som ei ved ængstlig Klage
øger selv sin Kval, som lige let
taaler onde som de gode Dage;
Den er glad, som blot vil være det.

Mangen Fryd i Uskylds første Morgen
hen til barnligt Hjerte strømmede.
Husker Glæden! husker ogsaa Sorgen!
Det er sødt at minde svunden Vee.

Ynglinger! hvis Bryst af hellig Varme
hæver sig, nyt Livets bedste Sands!
Held, hvem i en ædel Piges Arme 21
Elskov fletter blid sin Myrthekrands!

Hver en Alder har sin egen Glæde,
Livets Aften er ei tom paa den.
Venskab! i din skjønne, hulde Kjæde
svinder Livet blidt og roligt hen.

Venner! snart skal vi adskilte vandre
henad Livets ubekjendte Sti.
Dog med Ømhed mindes vi hverandre,
mindes denne Aftens Harmoni.

(A. F. Boyesen.)

16. Før og Nu.

21

Af Bjerregaard

„Naar Harpen tier ved breden Bord,
da trives ei Samfundets Glæde“,
saa hed det fordum blandt os i Nord,
da lystige Svende mon kvæde.
Man sang som hver havde lært det bedst,
og munter og livsglad var Vært og Gjæst.

Og Fryd og Gammen og Sveg og Sang
om Hjerterne Rosenbaand slynged’;
ved munter Skjemt og ved Glassets Klang
selv Oldingens Barm blev forynget;
og Frihed hersked’ om gjæstmildt Bord,
paa Guldvægt man veied’ ei sine Ord.

Men varmt slog Hjertet i Nordmandsbryst,
naar „Kjæmpers Fødeland“ runged’;
med dobbelt Styrke klang mandig Røst,
og Ønsket var ei tvetvunget.
Og tre Gange tre efter tømmet Pokal 22
et Hurra runged’ i Høienloftssal.

I muntert Samkvem svandt Dagen bort,
om Aftenen blev man tilsammen;
man fandt, at Tiden løb altfor fort
i Samlivs fortrolige Gammen;
og naar man gik hjem til sin Arnes Fred,
da venlige Minder man bragte med.

Nu sidder man stivt om det brede Bord,
hvor ingen Gammensord mæles;
ei lyder Sang, ei frimodige Ord,
og Glæden af Hensyn maa kvæles.
For fine er’ vi til Glassenes Klang,
for alvorsfulde til munter Sang.

Selv Ynglingen hvisker og strækker frem
de Følehorn skarpe og fine,
for at sondere saa smaat med dem
og forme derefter sin Mine.
Paa Frihedens Vei man ei vover sig langt:
Etikettens Snørliv er dertil for trangt.

Og drikkes en Skaal, skeer det stille og tyst,
fast som en Votering paa Thinge;
ei Hurra toner fra fulde Bryst
og intet Glas monne klinge;
Man sætter det hen og Alt er forbi
med hele den kolde Ceremoni.

Til Lykke blev ogsaa det Lag forbi,
hvor Gjæsterne sad som paa Pinde;
man takker sin Gud, at man nu er fri
for Kjedsomhed dennesinde.
Man drikker sin Kaffe og søger sit Hjem, 23
bort Stadsminen kaster, og gjør sig bekvem.

Adskilligt ret Godt har vel Tiden os bragt;
men Samlivets venlige Hygge
er borte; i al denne Stivhed og Pragt
kan ikke sit Tempel den bygge;
og Spørgsmaal, om Alt det, som Tiden har skabt,
kan gi'e os Erstatning for hvad vi har tabt?

Men lad os nu, Venner, for denne Gang
tilbage i Tiden os sætte
med lystelig Tale, med Spøg og med Sang,
og rigtig os Hjerterne lette;
Pokalen lad vandre, lad tone vor Røst
i Sange om Norge, om Venskab og Lyst!

(H. A. Bjerregaard.)

17. Sømandssang.

Af Ewald

En Sømand med et modigt Bryst
kan aldrig fattes Penge.
Tab skjærper kun hans Vindelyst,
og Armod er ham som en Dyst,
der ei kan vare længe.

Naar Søen plyndrer fra sin Ven,
og sætter ham paa Prøve,
da leer han kun, og tvinger den
at give tifold det igjen,
som den har turdet røve.

Han sadler dristig Havet op,
saasnart hans Hjerte lyster,
og rider høit paa Bølgens Top
i Trav og susende Galop
til guldbestrøede Kyster.

Flux er han der saa rig han vil
og lystig som den Rige,
og sætter Boven-Bramseil til,
og flyver glad med Sang og Spil
tilbage til sin Pige.

(J. Ewald.)

18. Sømandssang.

Se Vinden vil os føie!
Gud selv nu være med!
Hver have Sit for Øie
og Alting paa sit Sted.
Nu trille smaa de Bølger,
nu leger sig det Roer;
at Gud og Lykken følger,
det haaber jeg og troer.

Saa veed den store Herre
at hjælpe Sømand frem,
han byder Vinden bære
ham fra og til sit Hjem;
han snoer de stride Strømme,
han jævner Bølgens Top,
han holder Hav i Tømme,
naar det sig reiser op.

Men, ak hvor mangen Fare
den Sømand svæver i!
Om Gud ei vilde spare,
da var det Dødens Sti.
En Nagle kunde svige,
Roerpinden brækkes af —
Alt ned i Dødens Rige,
alt nede i vaade Grav.

Ve Den, som sig tør rose,
at Intet skrækker ham!
Den store Gud at trodse
var Daarlighed og Skam.
O nei, almægtig Herre!
Jeg frygte vil Dit Navn;
Du min Ledsager være!
Du styrer bedst til Havn.

(Cl. Frimann.)

19. Lodssang.

Af C. Frimann

Naar, Himlen i Brand
og Havet i Kogning, jeg sætter fra Strand,
de Mænd at veilede paa rigtige Sti,
som ønske sig Indløbets Farer forbi:
da, himmelske Fader! Du være vort Skjold
mod Brændingens Vold!

Paa Skibet ombord
ei vorde beskjæmmet mit raadende Ord!
Lad kjendes, at ei udi Blinde jeg gik,
men vidste hver Banke til nøieste Prik!
Dog, er Du ei selv min Raadgiver, omsonst
er Kundskab og Konst.

Ulykkeligt Skridt
den blinde Formastende gjorde saa tidt;
hvor skulde jeg saa byde Farerne Trods,
og sætte paa Lykkespil Skibet og Gods?
At handle mod Pligt og Samvittigheds Bud —
bevare mig Gud!

Naar styrende Mand
af mig tager Roeret ved yderste Land:
som Skibet jeg vendte fra borende Grund,
saa vogt Du det siden i raadvilde Stund!
Naar Storbølgen banker, naar Torden slaaer ned,
o lys da Din Fred!

Ja, Fred med Enhver,
som Dig i sit Hjerte paa Bølgerne bær!
Velsignelse følge Retfærdigheds Gods,
hvad enten det gaaer eller kommer til os!
Naar Brødskibet ventes, lad kjærlige Havn
oplade sin Favn!

Men kommer med Død,
med sprudende Struber og Ild i sit Skjød,
den troløse Snekke fra fiendtlig Kyst,
af mig kun forgjeves da trygler den Trøst.
Hvor Brændingen bryder, med Kjøl over Raa,
den længe nok staae!

(Cl. Frimann.)

20. Fiskersang.

26

Af C. Frimann

Jeg reiser ud i tomme Baad;
vil Gud mig Intet give,
forgjeves kaster jeg mit Lod,
og lang vil Dagen blive;
men Du, som Liv og Aande gav,
og skabte Hav og Fisk i Hav,
Du mig vel ikke glemmer. —

27

Hvad Du har skabt, opholder Du,
for Dig er Hav en Draabe;
Din store Himmel staaer endnu,
hvi skulde jeg ei haabe?
Hvo nærer vel de Fugle smaa,
som bygge paa de Holme graae?
Hvo lærte dem at dukke?

I Havets Bund Du huled' ud
saa mangen Forraads Kjælder;
af Din almægtig' Haand, o Gud!
hvor Flod og Strøm udvælder;
Du leder Strøm igjennem Sund,
den spiller paa min Fiskegrund,
i Strømmen Fisken dandser.

Du kalder, til sin visse Tid,
de store Fiskesværme;
til vore nøgne Strande hid
de legende sig nærme;
vi kjende deres Hvilested,
og mangen Ladning følger med
vort Garn og Snor tilbage.

Velsign o Gud! hver Fiskegrund
til Landets sidste Odde!
Mæt hver en hungrig Fiskers Mund!
opfyld de tomme Baade!
giv Landet Fred, at Fiskersøn
hos Fader tjene maa sin Løn,
og ei af Baaden drages!

(Cl. Frimann.)

21. Soldatersang.

28

Af Zetlitz

At stride, døe for sine Loves Ære,
udøse mandigt Blod for Fødestavn,
og Seier hjem til elskte Land at bære,
i fordums Tid ophøied' Nordmands Navn;
da gik den glatte Søn ved skjægget Faders Side,
og fuld af Fædres Mod kun ønskede at stride.

Med Seier kom den norske Helt tilbage
fra fjerne Land til elsket Piges Bryst,
(saa efter Storm de kjække Sømænd smage
i ønsket Havn en reen ublandet Lyst),
hun henrykt møder ham og tæller Heltens Skrammer,
som hos den norske Mø oppuster Elskovs Flammer.

I Vennekreds ved brede Egeborde
min Nordmand om sit kjære Norge sang.
Han priste hvad Forfædre Gavnligt gjorde,
og Heltens Navn forskjønned Skjaldens Sang.
Glad drak en Sønnesøn til døde Fædres Ære,
og ønsked': gid mit Navn, som deres, stort maa være!

Vi fødtes jo i disse kjære Dale,
hvor mangen Helt sin sidste Hvile nød.
Hver Gravhøi lad til vore Hjerter tale,
og lære os at søge Heltes Død!
Ja, kjæk og fri som de vi kalde vil tilbage
det gamle Norges Dyd og ærefulde Dage.

(J. Zetlitz.)

22. En Moders Afskedssang.

29

Af H. Heyerdahl

Min Søn, kom hid!
Hid til din Moders Hjerte! —
Farvel min Gut, min Alders Støttestav!
Du gaaer i Strid —
det maa din Moder smerte —
men helligt er mig Fødelandets Krav!

Til Kampen ud
dig Fødelandet kalder;
høit lyder Norges Røst: "Forsvar mig, Søn!"
Gak du min Gut!
Hvis du for Brødre falder,
skal du i Himlen nyde Heltens Løn!

Ved Harpens Lyd
skal Norges Skjalde sjunge
din Daad, dit Mod i Kampens mørke Stund!
Og høit med Fryd
skal hver en Nordmands Tunge
gjentage deres Sang af Hjertens Grund!

En Taare varm
din Moder da skal fælde
for dig, o Søn! Du var min Fryd, min Lyst!
Dog til Guds Barm
hun skal sig barnlig hælde,
og i hans Ord hun finde skal sin Trøst!

Men kom du, Søn!
med Hæderskrands tilbage
udi din ømme Moders aabne Favn
Hørt var min Bøn;
forbi var al min Klage.
Med dobbelt Fryd jeg priste Herrens Navn.

Men skulde du,
feig, Nordmands Navn vanære -
o gid jeg da ei Moder var til dig!
Da Sorg i Hu
mig maatte brat hentære;
af Sorg i Graven da du lagde mig.

Saa bør Enhver
blandt Norges Mødre tænke,
naar Sønnen gaaer i Strid for Fødeland.
Meer haardt det er
at bære Slavelænker,
end falde udi Kamp som Hædersmand.

(H. Heyerdahl. Af Bladet "Tiden" 1814.)

23. Sang for det norske Artilleri.

Af Foss

O! herlig er den Lod og stor,
om elsket Fødeland at værne.
For Fred og Frihed i vort Nord,
hvo gik i Kamp, i Døden ei gjerne?
Vort Norge, du var Kjæmpers Hjem,
og aldrig skal du savne dem,
mens Gran paa Klippen groer,
og frie Mænd i Norden boer.
Hurra for Kjæmpers Hjem!

En herlig Helt i Spidsen staaer;
hans stolte Seiersbanner leder,
naar Ufred Nordens Grændser naaer,

Krigssang.

Normannahær til Kamp og Hæder.
Hvor Kongehelten Carl Johan
sit Nordens Kjæmper fører an,
der skal hver Voldsmand flye,
men Held og Frihed finde Ly.
Hurra for Carl Johan!

Og Du, vort Vaaben, rul med Lyst!
Foran dig klar en Stjerne blinker;
stolt hæver sig Trompetens Røst:
"frem! frem! se Oscars Sværd dig vinker!"
Blandt vore Ildsvælgs Tordendrøn
til Helt indvies Heltens Søn.
Foran vor Krigerrad
vi see vor Oscar stolt og glad.
Hurra for Heltens Søn!

Skjønt, Brødre! er vort Krigerkald;
vi flyve fremmest imod Faren,
og Dødsbud lyner, Knald i Knald,
vor mørke Sky mod Fiendeskaren.
Hurra! Se, brudt er Ærens Vei!
Nu, Kampens Brødre! dvæler ei!
Enhver, som han kan bedst,
nu storme frem, tilfods, tilhest!
Vi bane Ærens Vei.

Frisk, Brødre! lystig er vor Færd;
som Stormen farer over Jorden,
mens Sletten sittrer fjern og nær,
vi fare frem med Lyn og Torden.
Høit hæver sig hvert mandigt Bryst;
thi vældig Færd er Mandens Lyst.
Blandt Bulder, Ild og Røg,
i Krigens Alvor, Krigens Spøg, 32
vor Stand, du er vor Lyst.

(H. Foss.)

24. Studentersang.

32

Af Schwach

Et Tempel for Lyset i Norrig mon staae,
saa glade de Nordmænd det skue;
og udkaarne Præster om Alteret gaae,
at nære den hellige Lue.
Høit brænde den fort den velgjørende Ild!
Hver Norriges Mand gyde Olie dertil!

Os er det, for hvem denne Lue blev tændt,
til os den betydende smiler;
vort Fædrelands Blik paa vor Id er henvendt,
dets Haab og dets Krav paa os hviler.
Thi nytte vi troligt det venlige Skin,
og suge hver kvægende Lysstraale ind!

At styrke vor Iver, at muntre vor Aand
og fastere sammen os binde,
saa have vi knyttet et broderligt Baand,
som Fasthed af Tiden skal vinde.
Med Nordboens varme og trofaste Haand,
o Brødre! besegle vi her dette Baand.

(C. Schwach.)

25. Bryllups-Sang.

Af Schwach

Helligste Baand,
som Livet os omvinder,
som Mandens Haand
saa fast til Kvindens binder,
dig vil vi hilse med festlige Sang,
som fra vort Hjerte skal strømme;
dig vil vi hilse ved Bægernes Klang,
og til din Ære dem tømme.

Kjærligheds Vaar
opilder Dødelige;
høit Hjertet slaaer
hos Yngling og hos Pige.
Da flettes Baandet saa herligt og skjønt
alt af de Roser saa røde,
som mellem Myrthernes Evighedsgrønt
blussende smile og gløde.

Tidsstrømmen vil
henrulle Vaarens Dage;
af heden Ild
er Varmen luun tilbage.
Da spirer Ømheds den hvide Viol,
hvor Baandets Roser mon blegne,
blomstrer ved Vintrens nedgaaende Sol,
blomstrer for Evigheds Egne.

Hellige Baand,
som nys, saa frodig vundet,
har Haand til Haand
for tvende Elskte bundet,
stedse omslyng dem saa kjært som idag!
bliv dem til Held og til Glæde!
at de ved Hjerternes sildigste Slag
signe den knyttede Kjæde!

(C. Schwach.)

2den Deel

26. St. Hans-Aften-Sang.

34

Af Schwach

Skjøn er, o St. Hanse! din himmelblaa Dag
i Norges fjeldhegnede Dale;
Smaafuglenes Sang under Løvgrenens Tag
til Øret saa livligt mon tale.
Mens Øiet af blomstrende Mark er forlystet,
duftes os Sundhed i Brystet.

Skjøn er, o St. Hanse! din rødmende Nat,
omspillet af luftende Vinde,
hvor Solen knap daler i Vesten før brat
den atter i Øst maa oprinde,
og sammen maa smelte i favnende Møde
Aftnens og Morgenens Røde.

Hvad Ungdommen er i vort Liv her paa Jord,
i Aaret er du, o St. Hanse!
Og alt ifra Oldtid var Skik her i Nord
at flette dig duftende Krandse,
og høit lade Baalenes blussende Lue
stige mod Himmelens Bue.

Blus høit da fra Baaler i Døgnværkets Stund,
du glædebetegnende Lue!
Smiil yndigt, du Rødme saa varm og saa sund
fra Himlens midnatlige Bue!
Lys huldt for vort Øie, mens det dig kan skue,
huldt over Gravmuldens Tue!

(C. Schwach.)

27. Nytaars-Sang.

Af C. Pavels

Op, Brødre! Timen lyder;
den lyder sidste Gang:
et Aar forsvandt; - udbryder
i festlig Afskedssang!
Blandt fjerne Oldtids Dage
det svandt; vi staae tilbage.
Vi Smerter led, vi Glæder nød,
og nærmed' os til Gravens Skjød.

Bevinget Tiden iler;
hvo har den Grændser sat?
Den blomstrer, ældes, hviler
i evig Glemsels Nat.
Knap stamme dunkle Skrifter
om Fædrenes Bedrifter,
og Skjønhed, Rigdom, Magt med den
i Mulm og Taushed synke hen.

Her hilste vi med Glæde
det Aar, som nys forsvandt;
ak! løsnet er den Kjæde,
som os da sammenbandt.
Vi Venner saae henile;
de gik, de gik til Hvile.
De var blandt os, de er ei meer;
Fred hvile over deres Leer!

Maaskee og vi forlade
vor Bane dette Aar;
tidt visne Træets Blade
endog i favre Vaar;
tidt Døden os paakalder
i fyrig Ungdomsalder,
og Den, som vandrer her igjen,
med Taarer tænker paa sin Ven.

Kun ædel Daad betrygger
mod Dødens Bitterhed.
I Gravens tause Skygger
Algodhed vinker Fred.
Vi nyde, frie for Kummer,
en let og salig Slummer;
snart vækkes vi ved Almagts Bud
til evig Salighed hos Gud.

Lad Afskedstaaren rinde!
Er vi kun Dyden troe,
i Livet Fryd vi finde,
og end i Døden Ro.
Her maae vi adskilt vandre,
hist møde vi hverandre.
Aftør din Graad, min Ven! vær glad!
For evig ei vi skilles ad.

(Cl. Pavels.)

28. Pigens Foraarssang.

36

Af C. Frimann

Den kolde Sol er ikke meer,
og gid den længe blive borte!
Dens Skin var mørkt, dens Dage sorte; -
min Sommer, du velkommen vær!
Dit Komme jeg med Sang velsigner.
Hvor fuld er du af Lys og Liv!
Min Ungdomsalder selv du ligner,
du elsker Spøg og Tidsfordriv.

37

Alt klædes nu det ganske Land,
alt grønnes nu de mørke Lunde
til Skjul og Ly de varme Stunde,
naar Marken synes staae i Brand.
Hvor smuk fremtræder du, o Sommer,
med Blomster prydet, klædt i Grønt!
Naar jeg som Brud for Alter kommer,
jeg ogsaa da vil staae i Grønt.

Den Dag vel engang komme tør,
da Legesøstre mig skal ære,
og Blomsterkurven foran bære,
og Veien strøe til hellig Dør;
men, før jeg skulde mig vanhædre,
med Blusel staae for Messepræst,
da give Gud det, som var bedre:
jeg aldrig saae min Bryllupsfest!

I første Blomster nu jeg staaer;
men, ak, hvor snart mit Blomster falder!
Vel let og glad gaaer Ungdoms Alder;
men, ak, hvor ilende den gaaer!
Hvo altid ung dog kunde være!
Dog, skal mig Foden blive tung,
gid let som nu mit Hjerte være!
Hvo altid glad, er altid ung.

(Cl. Frimann.)

29. Skaalsang for den norske Literatur.

37

Af H. Wergeland

Der boer ei Glæde i de tause Lunde;
der maa den klare Maaltrost slaae.
Og Folket lever først paa Skjaldes Munde;
dets Tanker maae sit Mæle faae. 38
Det høre maa, som i sin Dal,
i Digt og Skrift sit Maals Metal.
Det sine Sønner Sproget gav.
Giv Smykker det igjen deraf!

Hvor glimrer alle Lierne af Blommer!
Du spotter os, vort Lands Natur!
Hvor seirende fra Fjeldet Elven kommer!
Bryd frem som den, Literatur!
O unge Kraft, hvor glad en Dyst!
Du strømmer jo af Folkets Bryst?
Af Fossen fik du Strengeleg,
din Vext med Klippens Høihed steg.

Men Friheden har diet dig med Luer -
o ogsaa den jo Folkets er!
Hvad Frihedstempel ere Jøklens Buer
mod Høiden i dets Charakter?
Det denne er, du stammer fra.
O lign din ædle Fader da!
Gjengiv dit Folks og Lands Natur,
fremblomstrende Literatur!

(H. Wergeland.)

30. Skaalsang for Trykkefriheden.

38

Af H. Wergeland

Hvor trives noget Godt og Skjønt
og Stort i Tvang?
Kvæl Engen - Græsset blier ei grønt;
bind Ørnen, døer den paa sin Pynt;
stands Kilden, som med Sang begyndt
har raskt sin Gang,
og den en giftig Sump vil blie.
39
Naturen hader, stærk og fri,
al Tvang.

Kan Aandens Kilder, Tankens Flugt
da taale Tvang?
Skal Sandhed ikkun straale smukt,
i eget Hjerte indelukt,
som jamrende Aladdins Frugt
i Hulen trang!
Nei, Presse, løft din stærke Arm!
befri Alverden i din Harm
fra Tvang!

(H. Wergeland.)

39

VEXELSANG.

31. Den norske Soldats Afsked med sin Kjæreste.

Hun.

Af Zetlitz

O ve mig, ve mig arme Mø!
Du har udrustet dig,
du maaskee skal i Krigen døe,
og hvem skal trøste mig?

Han.

Da skal den Helt, som kommer hjem,
fortælle dig om mig,
at jeg paa Helteviis drog frem,
og det skal trøste dig.

Hun.

Om du paa Helteviis drog frem,
og Tusind faldt for dig,
men kom ei til min Hytte hjem, 40
kan Intet trøste mig.

Han.

Tænk Pige, at jeg slaaer for dig,
for dig jeg modig er!
Hvor hæsligt, om den grumme Krig
din Hytte kom for nær.

Hun.

Og om den kom min Hytte nær,
og grum fortæred' den,
kun, Elskte! at jeg saae dig der,
jeg priste Himmelen.

Han.

Men Døden rammer alle Mand,
den trænger ei til Krig,
og midt i dine Arme kan
din Elsker røves dig.

Hun.

Dit sidste Smiil modtog jeg dog,
dit sidste Kys jeg fik,
og snart jeg gjennem Graven drog
did, hvor du for mig gik.

Han.

Men Kongen og mit Fødeland
opfordrer mig til Krig,
og den er ingen ærlig Mand,
som da vil skjule sig.

Hun.

Du er mig Alt, og ingen Mand
er Ære værd som du;
men hvorfor har du Fødeland 41
og kommer det ihu?

Han.

Her fik jeg Liv og Livet nød,
her smiled' du mod mig;
det Land er sagtens værd min Død,
som gav mig, Elskte! dig.

Hun.

Du vil bedrøve mig — saa gaa!
Gud sende dig igjen!
Hvi kan ei Pigen Fienden slaae,
og værne om sin Ven?

Han.

Din Haand! — Et Kys! — Det styrked mig.
Farvel! — Vi sees igjen.
Den gode Gud, som gav mig dig
skal vogte om din Ven.

Hun.

Men, Elskte! om du sviger mig,
og om du døer i Krig,
saa er jeg reent ulykkelig,
og Synden er paa dig.

Han.

Jeg aldrig aldrig sviger dig;
men om jeg døer i Krig,
saa skal mit Rygte trøste dig,
og du begræde mig.

(J. Zetlitz.)

32. I Barnekammeret ved Kong Carl Johans Død.

42

Barnet.

Af H. Wergeland

Sig mig, kjære søde Mo'r,
hvorfor Fa'r er saa bedrøvet.
Jeg min Lexe jo har prøvet,
og jeg kan perfekt hvert Ord?

Moderen.

Kongen er saa syg, saa syg.
O mit Barn, din Fader frygter
for de mørke Sorgens Rygter.
Kongen er saa syg, saa syg.

Barnet.

O fortæl mig Alt, min Mo'r!
Ogsaa du jo bort dig vender?
Der er Graad paa dine Hænder,
og du syer jo paa et Flor?

Moderen.

Barn, mit Barn! ja Han er død.
Carl Johan forladt har Støvet.
Derfor er din Fa'r bedrøvet
og din Moders Taare flød.

Barnet.

O da vil jeg græde med.
Jeg har læst om Ham saa meget.
Carl Johan jeg selv har leget,
naar jeg paa min Ganger reed.

Moderen.

Seer du, Barn! hist bryder frem
Aftenstjernen som en Taare.
Bed! den skinner paa Hans Baare. 43
O nei smil! den er Hans Hjem.

Barnet.

O hvad Foraar vi vil faae!
Han vil bede Gud at sende
over Landet uden Ende
klare Dage, himmelblaae.

Moderen.

Søde Barn! hvor smuk en Tro!
Alt du seer Ham Vingen sprede.
Knæl! Lad os for Landet bede
med dets Skytsaand hist, vi To!

(H. Wergeland.)

THEATERSANG.

33. Arie.

43

Af E Falsen

Ved dækkede Borde, hvor Druerne spille,
de Skjalde tidt kvæde om nøisomme Kaar;
mens Armodens Taarer paa Kinderne trille,
om Hytternes Glæder de Strengene slaaer.
Ved eenlige Lampe kom sæt dig, o Skjald!
Med Læsten i Haanden mod Hungerens Kald!
Ved kommende Morgen
staa væbnet mod Sorgen! —
Med sønderbrudt Harpe han iler sin Vei,
og raaber: de Glæder behage mig ei!

(E. Falsen. Sang af Jacob Skomager i Syngespillet "Dragedukken." Af "Envold Falsens Skrifter", samlede og udgivne af L. Stoud Platou. 1ste B. Chnia. 1821.)

34. Arie.

44

I Haven gik Signe en Rose at faae;
til Festen den hende skal smykke;
men Torne i Baghold ved Roserne laae,
for silkeblød Finger at stikke.

"Hvi vover min Signe med Tornene Dyst?"
Den Terne begyndte at mukke.
"Se, Rosen skal pryde skjøn Jomfrues Bryst;
os Andre det bør den at plukke."

Men Signelils Fader var ædel som god.
(Dyd fordum gav Adel i Norden)
Tungsindig hun fritter: "Hvi deles vor Lod
i ulige Skaaler paa Jorden?"

Og Gubben han glatter det snehvide Haar,
en Taare flød ned af hans Kinder:
"Tidt blændes vort Øie af udvortes Kaar,
mens Glæden fra Hjerterne rinder."

"Se Fyrster sig vaande paa Ederduun blød,
de stinges af martrende Pile;
men Armod paa Straaleiet glemmer sin Nød,
naar Uskyld betrygger dens Hvile."

(E. Falsen. Sang af Lene i "Dragedukken.")

35. Duet.

Af E Falsen

Lene. Hvordan! — sit Barn at rive
fra Moderbrystet hen,
og det til Priis at give,
siig, er det Ret, min Ven?

Jacob. Naar Armod os omspænder
og Børn forlange Brød,
naar Trang, hvor jeg mig vender,
spaaer Undergang og Død? ...

Lene. Det bør vort Mod opgløde,
os give Kraft og Lyst.

Jacob. Naar Mangel Barnets Føde
borttørrer i dit Bryst? ...

Lene. Seer Du ei Himlens Fugle
sin Føde daglig faae,
hvi skal Algodhed skjule
sin Haand for dine Smaa?

Jacob. Der skeer ei Under, Lene;
os truer Hunger, Død;
dit Suk kun rammer Stene;
de skaffe intet Brød.

Lene. Mit Barn, mit Haab, min Glæde —

Jacob. Du frelse skal fra Nød.

Lene. Og Pligten overtræde —

Jacob. Mit Forsæt Pligten bød.

Lene. O Gud! hvad skal jeg gjøre?

Jacob. Du skal en Fader høre.

(E. Falsen. Af "Dragedukken.")

36. Terzet.

Af Bjerregaard

Gunhild. Trodsige og vilde
brøle Bølgerne;
Nattestormen svinger
tung de vaade Vinger
blandt de skummende.

Lise. Livets rige Kilde, 46
moderlige Hav!
skal da Kiv og Vrede
i dit Skjød tilrede
dine Fostres Grav?

Birthe. Lad vort Suk formilde
din og Himlens Harm!
O hold op at trættes,
at vi trygt kan mættes
ved din elskte Barm!

Alle Tre. Lad vort Suk formilde
din og Himlens Harm!
O hold op at trættes,
at vi trygt kan mættes
ved din elskte Barm!

37. Chor.

Af Bjerregaard

Afsted uforsagt
til den møisomme Jagt!
Snart føre vi bundne
og overvundne
tilbage igjen
de fredløse Mænd.
Nu slumre urolig
i Sæterbolig
de Piger smaa,
mens Hjerterne banke
ved skrækkende Tanke
om Røverne, som udi Fjeldet gaae.
Men naar vi dem finde
og gribe og binde
og fængslede bringe Bygden herned,
da Frygten skal vige
og sjungende Pige
skal vogte sin Bøling i Fjeldet med Fred.
Afsted, Afsted!

(H. A. Bjerregaard. Af Syngestykket "Fjeldeventyret." Chnia. 1828.)

ODE.

1. Grillicander.

47

Af C. B. Tullin

Grillicander, hvad er det?
Er du ei endnu af Griller mæt?
Blinde Hjerte, som sin Ro i Uro søger!
Saadan Ro gjør ikkun Sindet træt.
Hvorfor vil du arme Træl
plage meer en plaget Sjel?
Skal da Sorgen slaae dig reent ihjel?
Nei, lad Verden tumle, Modgangs Vinde rase!
Le du kun deraf, saa gjør du vel.

Feige Hjerter, Slavesind
er det kun, som sig vil bilde ind,
at naar Himlen graaner, Havet Bølger vælter,
Skibet strande skal ved mindste Vind;
er ei Lykkens Himmel blaa,
og man Havn ei nær kan naae,
Haabets Skib da strax vil undergaae.
Men for Helte og de rette Dydens Kjæmper
Vee og Vel, ja Alting, bukke maa.

Vil da tusend Plagers Skok
reent udjage mig af Lykkens Flok?
Ei! hvad fattes Den, som intet meer behøver,
men i Dyden har sit Ene nok?

Synes Himlen ofte vred, 48
skyder Tordenkiler ned,
jeg dog frygter ikke; thi jeg veed,
at den Almagt, som kan Skjebnens Rasen styre,
aldrig blive kan af Naade kjed.

Nu saa staaer den Slutning fast:
jeg vil haabe, om end Himlen brast.
Slige kjække Hjerter Dyden altid skjenker,
som ei bugne under nogen Last.
Stormer Alting mod mig an,
jeg dog trøstig holder Stand;
ja, om Himmel, Jord, og Ild, og Vand
buldrer, suser, bruser, lyner, tordner, truer,
Haab og Mod dog aldrig rokkes kan.

(C. B. Tullin. Af "Skrifter." Kbhvn. 1770—74.)

2. Rungsteds Lyksalighed. 48

Af Ewald

I kjølende Skygger,
i Mørke, som Roser udbrede,
hvor Sangersken bygger
og kvidrende røber sin Rede;
hvor sprudlende Bække
snart dysse, snart vække
Camønernes Yndling, den følende Skjald,
med stedse ensrislende Fald.

Hvor Hjordene brøle
mod Skovens letspringende Sønner,
og puste og føle
den Rigdom, i hvilken de stønner;
hvor Meieren synger
blandt gyldene Dynger,
og tæller sin Skat, og opløfter sit Raab 49
til Den, som har kronet hans Haab.

Hvor skjertsende Bølger
beskvulpe den Vandrer, hvis Øie
snart stirrende følger
med Helsinges graanende Høie,
snart undrende haster
blandt Skove af Master,
og forsker, og kjender den Fremmedes Flag,
og glemmer den heldende Dag.

Hvor Ensommes Lise,
venskabelig lindrende Slummer,
tidt bød en Louise
forglemme sin kjærlige Kummer;
hvor Glæder tilsmile
den Vandrende Hvile;
hvor Rungsted indhegner den reneste Lyst -
der fyldte Camenen mit Bryst.

Hvor Kummer og Smerte
fandt glade dit Aftryk, du Høie!
det ædleste Hjerte
i hvert et medlidende Øie;
hvor Venlighed pryder
de strengeste Dyder,
der voxte min Sang, og den undrende Skov
gav Gjenlyd af Skaberens Lov.

Jeg saae dine Throner,
o Almagt! og stirrede længe;
men hellige Toner
foer gjennem de zittrende Strenge;

Anden Deel.

hvert Blad, hvor mit Øie
fandt Præg af den Høie,
opflammede Sjelen; da voxte min Sang,
da raste den vældige Klang.

O Verdeners Fader! —
saa sang jeg — du Stærke, du Vise!
Gud! som Myriader,
som Himlenes Vældige prise,
se! Støvet kan bære
din Rigdom, din Ære,
din Godhed, o Fader! saa sang jeg, og Fryd
brød Læbernes bævende Lyd.

Lyksalige Digter,
som Glæden indbød til sin Hytte,
til venlige Pligter,
til Frihed, som Dyder beskytte!
Cheruber fornemme
hans dristige Stemme,
og Engle forsamles omkring ham, og Lyst
udbredes i Menneskets Bryst.

Men du, som alene
fremkaldte den Lyst af min Smerte,
siig: kan min Camene
udbrede sin Lyst i dit Hjerte?
Og siig mig, Veninde!
kan Sangens Gudinde
med smeltende Toner belønne det Skjød,
hvoraf min Lyksalighed flød?

(J. Ewald. Af "Samtlige Skrifter." Kbhvn. 1784—91.)

3. Til Taalmodighed.

51

Af N. Weyer

Gudfrygtigheds og Haabets Datter,
Taalmodighed!
hvis ældre Broder, Nøisomhed,
tidt findes mellem Spøg og Latter,
balsamisk drypper du en himmelsk Fred
paa Saar af Jordens Riis: Gjenvordighed.

Naturens Søn, hvis stolte Hjerte
og kjække Haand
vel turde løse Støvets Baand,
bedøvet under haabløs Smerte,
modtager Trøst, naar Du, o Lysets Aand!
hans Graad afvisker med en kjærlig Haand.

Trælbundnes Arm, som blytung Lænke
ved hævdet Vold
berøved' Flids og Friheds Sold
og selv tilsidst den Ret at tænke,
den standses ved din Moders Vink, naar kold
Tyrannen bæver bag din Faders Skjold.

Og du, vor danske Bondes Huldgudinde!
dog aldrig saae
et Tempel til din Hæder staae.
Jo — sene Slægter det vil finde,
og græde, naar de paa den Ørken staae,
hvor Fædres Sved og Blod og Sukke laae.

O Støtte for Tyranners Vælde,
Taalmodighed!
hvis ældre Broder Nøisomhed
opfostredes blandt Norges Fjelde,
balsamisk dryppe du en stille Fred
paa Saar af Danmarks Vorned-Rettighed!

(N. Weyer. Af Maanedskriftet „Minerva“ for 1788.)

4. Til en Ven.

Af J. Rein

Alt i min Bolig venter dig med Glæde,
syslende Hænder dig en Fest berede,
virksomt mit Hjerte, med Kraft, som ei hviler,
imøde dig iler.

Ene du mig og al min Daad besjeler,
kun ved dit Billed stadigen jeg dvæler;
med dig forynget vore svundne Dage
vende tilbage.

Medens min Anna Husets Dont besørger,
stedse om dig, nysgjerrig, hun mig spørger;
snaksom, vidløftig, jeg for alt gjør Rede,
skjemtsom af Glæde.

Men, skjøndt jeg dig, som Polyfem den Anden,
skrækkelig maler: Øiet midt i Panden —
hun dig, med Vished, som ei Spøg forvilder,
ædel afbilder.

Venlige Arme hun mod dig vil strække,
smilende til sin lange Børnerække,
hen til sin Rigdom dine Blik at drage,
og dem randsage.

Duftende Krandse hendes Smaa dig binde;
alt i Naturen de sin Rigdom finde;
der deres Fader Kummeren forglemte,
Harpen han stemte.

Aldrig besøgt af Høihed og af Naader, 53
reenlige Bolig Velstand ei forraader;
læta paupertas og Gjestmildhed, dens Søster,
her kun forlyster.

Frydes vi vil ved Ungdoms kjære Minde;
gladere kun du skal din Ven gjenfinde.
Ham nu det forhen bedøvende Bæger
muntrer og kvæger.

(J. Rein. Af „Nyeste Digte.“ Kbhvn. 1810.)

5. Til Vaaren. 53

Af Zetlitz

Vaadt er dit Haar
af Dug, og Morgenrøde
krandser det, Vaar!
Dig jubler Alt imøde.
Vældig og blid, som en straalende Aand,
Jorden du løser og kvæger.
Mægtige Vaar! i din skabende Haand
bruser Begeistringens Bæger.

Hil dig! du vandt;
den senestærke Kjæmpe,
Vinteren, svandt.
Saa viger Vold for Lempe.
Sterk ved dit Smiil og frigjort' ved din Haand
skumme langs grønnende Dale
Elvene, brydende skinnende Baand;
høit om din Vælde de tale.

Pragtrige Vaar!
du kommer, Fjeldet ryster
Snee af sit Haar,
og i sin Pomp sig bryster.

Mysk og Aurikler ad Rifterne gaae 54
krandsende mosede Stene.
Guulgrønne Birke indbydende staae,
Sang er paa fødende Grene.

Moder til Sang
og Jordens bedste Glæder!
Skjøn er din Gang,
Fryd fødes, hvor du træder.
Jublende, klagende, kurrende Vildt
tolker sin Elskov. Du tænder,
retvise Amor! Naturen; din Ild
heftigt men brødefri brænder.

Ven, du min Tak
modtag! I dine Arme
ofte jeg drak
Begeistring; ædel Varme
næres for Dyden, mod Lasten, hos dig.
Ja, hvo forstod dine Lader,
og ikke mandig svor Lasterne Krig,
og ikke hylded din Fader!

Venlig modtag
min Lykkes Søn, min Vise;
du var den Dag,
som skjenked mig Elise.
Maanen sank blid bag den nyfødte Lund,
Pigen hang ømt ved mit Hjerte;
Ja-Ordet slap fra den elskede Mund.
Siden jeg kjendte ei Smerte.

(J. Zetlitz. Af "Digte". Christiania 1821.)

6. Til Laura.

55

Af Zetlitz

Den Luft, du aander, Feber føder,
dig allevegne Svaghed møder,
og snart den træge Alderdom -
o Laura! mens den endnu nøler,
og mens du endnu Glæden føler,
indvi dig til dens Helligdom!

Brug, mens du kan, den blide Sommer!
Naar Hagl og Sne og Vinter kommer,
skal du forgjeves ønske den;
og fly ei Glæden, naar den kalder!
den hevner sig — din tunge Alder
skal tom for Glæde sukkes hen.

Mens andre kloge Piger spøger,
du hos de Gamle Viisdom søger,
en støvet Autor faaer de Smiil,
hvorfor, om de blev Damon givet,
han gav dig al sin Fryd og Livet —
De Døde skjønne ei paa Smiil.

O Laura, fly de Gamles Bøger!
Lyksaligheden, som du søger,
hos min Elisa venter dig;
der blandes Glæden ei med Smerter,
der spøger man med rene Hjerter,
der Dyden selv forlyster sig.

(J. Zetlitz.)

7. Til Vaaren.

55

Fortryllende Vaar!
med duftende Blomster i guldlokked' Haar,
omstraalet af Ætherens reneste Glands, 56
du hæver vort Hjerte og tryller vor Sands;
Naturen laa kold og stiv;
men et smeltende Blik du nedsendte; -
strax Varme og Liv
i dens isnede Aarer du tændte.

Dens Morder forsvandt;
de Lænker, hvormed han sin Elskede bandt,
er' brudte — udmattet af frugtesløs Kamp
han flygted', indhyllet i Storme og Damp,
hen til det iisbundne Hav,
hvor han reiste sin rædsomme Throne
paa evige Grav
bag Jordklodens yderste Zone.

Den sprudlende Bæk,
- der blinker bag Skovrosers rødmende Hæk,
udløst fra sit Fængsel med brusende Fald
fra Fjeldvæggen styrted' i blomstrende Dal.
Nu sagtnet, stille og blid
mæandriske Irgang den følger,
og Lilien hvid
sig speiler i sølvklare Bølger.

Saa lys og saa blaa
sig Himmelen maler i rolige Aa, ,
og Solstraaler spille paa Bølgernes Dands
med tusindfold Gjenskin og zittrende Glands.
Over rene hviden Sand,
over glatte Steen den sig skyder;
dens lysgrønne Rand
en Krands af Forgjetmigei pryder.

Paa græsklædte Vang 57
de bøgende Hjorde forglemme al Tvang,
og hoppe ved Lurens sødtlokkende Lyd,
og nippe de saftige Urter med Fryd.
Høit under guldfarvet Sky
dirre Lærkens skingrende Triller,
naar Morgenens Gry
paa rødmende Fjeldtoppe spiller.

Hør! Sangerens Chor
dig jublende hilser fra nyskabte Jord.
Fra Bjerg og fra Dal og fra grønnende Skov
gjenlyder i ydmygste Samklang din Lov,
og Digterens Harpeklang
med sjelfulde Toner dig hylder,
med Gudernes Sang;
thi Guders Begeistring ham fylder.

De lysgrønne Straae
med glimrende Perler beduggede staae.
Ved din milde ambrosiske Aandes Duft
opfyldes med Vellugt den bølgende Luft.
Den hvisler om spæde Blad,
og suser i Træernes Kroner,
hvor Fuglen saa glad
paa de gyngende Grene throner.

Med Kjærligheds Ild
opfylder dit tryllende, himmelske Smiil
hver levende Skabnings høitsvulmende Bryst,
og Længsel og Fryd og Ømhed og Lyst
tolker den bævende Lyd,
forkynder det straalende Øie,
naar henrykt af Fryd,
sig Elskte mod Elskende bøie.
Livsalige Vaar! 58
du yndige Gjenskin af Barndommens Aar!
dit Rosenskjær farver den graanende Sky,
og visnede Glæder fremspire paany.
Med mægtig skabende Haand
du vort tabte Eden fremtryller,
vor glade Aand
med Evigheds Anelse fylder.

(F. Schmidt.)

8. Til Solen.

Af J. Rein

Himlenes Dronning, o herlige Sol!
skarpeste Øie din Glands ei kan taale,
høieste Aand ei din Bane udmaale;
o, hvilke Under opdaged dit Blik,
mens du blandt Verdener lysende gik?
Seklerne saae du fremkomme, henvandre,
Slægterne Idræt og Skikke forandre -
evig den samme, du herlige Sol!

Himlenes Prydelse, deilige Sol!
du i din Skjønhed fremtræder og smiler,
og dig imøde alt Levende iler,
brægende Hjorder med Længsel dig see,
Fuglen dig hilser fra grønnende Træ,
Fiskenes Skarer sin Afgrund forlade,
for i din Glands sig at boltre og bade, —
Himlenes Prydelse, deilige Sol!

Jorderigs Glæde, fortryllende Sol!
Sommer og Vaar af dit Skjød sig udgyder;
Jorden med mangefold Skjønhed sig pryder
laant er dens Skjønhed, din Pragt kun den har
Planterne aabne usynlige Kar,
mættes med Lys, dine Straaler indsue,
spille med tusinde Farver og Lue, —
Jorderigs Glæde, fortryllende Sol!

Verdeners Trøst, o velgjørende Sol!
fra dig gaaer Lyset, dig Livet ledsager,
Frugtbarhed, vaagnet, imøde dig drager;
Bækken opløser sit klare Krystal,
gyder sig fro over Sletter og Dal.
Lokket af dig med ufattelig Vælde
Spirer frembryde fra glindsende Fjelde —
Verdeners Trøst, o velgjørende Sol!

Herlige, skjønne, velgjørende Sol!
stolt, naar du stiger, og blid, naar du daler!
Aftenens Luftning nu vifter og svaler,
venlig du viger for kvægende Fred;
sagtelig Natten gaaer frem i dit Fjed;
snart du opstiger for fremmede Zoner,
modtages atter med jublende Toner —
herlige, skjønne, velgjørende Sol!

(J. Rein.)

9. Til Friheden.

Af Bjerregaard

Hellige Frihed! forsvinder dit Aasyn fra Jorden?
Flygter du fra den fordærvede Slægt?
End den gjenlyder af Kampens forfærdende Torden —
Knustes dit Banner af Vaabnenes Vægt?
Folkenes Genius græder og sukker ..
Hør Despotismen juble i Sky!
Hellige Frihed! dit Tempel sig lukker;
fjernt maa du søge bag fraadende Bølger et Ly!
Der du opreiser i nyfødte Verden dit Sæde,
Hæder og Lykke omstraale dets Glands,
og i dets Skygge boe Borgersind, Troskab og Glæde,
flette sig til en uvisnelig Krands.
De, som forblindede slukke din Lue,
snart vil de føle, at Du dem forlod.
Krandsen de dybtsjunkne Slægter skal skue,
flettes i Skjændsel og Overmod, Trældom og Blod.

Dog — er landflygtig du end, hvor man søgte dig, vorden —
eet Sted dog er, hvor du throner endnu:
Scandiens Riger, de Brødre i malmfaste Norden,
hylde dig end med urokkelig Hu.
Her har du boet blandt Fædrene gjæve;
kjærlig, som Moder, du fostrede dem;
end mellem os dine Altre sig hæve . . .
Hellige Frihed! forlade i dit ældgamle Hjem!

(H. A. Bjerregaard.)

10. Til det gamle og det nye Aar.

60

Af F. M. Franzen

Henrundne Aar!
med Veemod ved din aabne Grav vi staaer;
du svandt i Tidens Hav, men ei skal svinde
det Svundnes Minde.

Du Glæder gav,
og mangen Sorg nedsænktes i din Grav;
du Balsam gjød i mangt et saaret Hjerte,
og lindred Smerte.

Men i vor Fryd
sig stundom ogsaa blanded Klagelyd;
paa mangen elsket Vens og Broders Baare
nedrandt en Taare.

61

Dog Fryd og Graad
er Støvets Lod, er Herrens vise Raad:
i Sorg og Fryd vi modnes skal herneden
for Evigheden.

Kun festlig Sang
skal derfor lyde ved din Hedengang.
Henrundne Aar! Vi Afsked med dig tage
foruden Klage.

Nybaarne Aar!
med Tvivl og Haab vi ved din Vugge staaer:
skal Kummer eller Fryd os Tiden bringe
paa breden Vinge?

Kun Een det veed —
kun Han, for hvem Serafer knæle ned;
men Støvets Slægt er svag, og kan ei raade
sin Skjebnes Gaade.

Med ydmyg Aand
modtage vi vor Lod af Almagts Haand;
saa trygt vi henad Livets Bane træder,
naar den os leder.

Nybaarne Aar!
du bringe blide eller tunge Kaar,
dig festlig Sang, som høit til Harpen lyder,
velkommen byder.

(F. M. Franzen.)

11. Til en Gran.

61

Af H. Wergeland

Bekrandste, høie Ætling af
den Gran, som først de Gother gav
den djærve Kunstmodel 62
til Kathedral paa Kathedral,
til Notredamens Høiportal,
til Münstren, til Vestminsterhal,
til Pisas Taarn paaheld! —

Her i den skumle Dal forglemt
du sørgende i Skyen gjemt
din stolte Isse har.
Du speider mørkt derovenhen
mod graneformte Taarn af Steen,
og kjender sukkende igjen
et Billed af din Far.

Dig venter feige Øx ved Rod.
Som Herkules i Drageblod
du døer i seige Ild.
Dog dø du stolt, min Gran! thi viid:
Europas Kraft ei rækker did
at forme slig en Pyramid,
som være kan dit Bild.

Klag ei; thi mangt et Hjerte, der
Model for Himmeldomer er,
ukjendt, i Pjalter slaaer.
Tungsindig sidder paa sit Fjeld
en ledig Helt, en ubrugt Tell;
en Byron tidt, en Platos Sjel
i Folkets Sværm forgaaer.

Den Tell, i Brist af en Tyran,
kun Spurv og Krage skyder han.
Og Han, hvis Hjerne Slør
for cherubinske Genius var,
mens en Trompeter Krandsen bar,
en Siljukvist til Pibe skar 63
for gode Folkes Dør.

— Min Gran! du ødsler hen liig dem
din Høihed i dit skjulte Hjem,
i usel Veddekamp
med lave Kirkespir i Dal —
Det Himlens Skuur! Du heller skal
forgaae, Naturens Kathedral,
i herostratisk Damp.

Meer herligt Tempel staaer du der:
blyhvide Dome Skyen er.
I Pavens Lateran
ei straaler Kjerterad saa reen
og fuld som din bedugg'de Green.
Hvor lød en Messe from som den
en Fugl sang i min Gran?

Hvo mon i Tempelhvælvet fandt
Tropæer, Seierherre vandt
i mere ærlig Strid,
end disse Fenniker forvist
der perleglimre paa din Kvist?
Dem Kinglen i langvarig Tvist
tilkjæmped sig af Flid?

En vellugtopfyldt Dunkelhed,
et Chor du har, et helligt Sted;
men intet Billed der.
Uskyldige Natur, som har
dig reist, til Gud umiddelbar
tør tale, mens et Sonaltar
den Faldnes Midler er.
Af Stormen gjennemorgles du 64
med et Tedeums søde Gru —
Tedeum!? — Ak min Sjel
syng Psalmen med som synges der:
„Naturens Tempel Himlens er;
selv vesle Moseblomme stiger
et Himmelens Kupel.“

(H. Wergeland. „Digte.“ Chr.nia 1833).

12. Sandhedens Armee.

64

Af H. Wergeland

..Ord? Som Verden saa foragter?
Ord i Digt?
Endnu meer foragteligt!
Ak, hvor usle disse Magter
til at fegte
for den Sandhed, I fornegte!

Lyn bør slaae og Tordner rulle
foran den.
Sendt tilhjælp fra Himmelen,
Legion af Engle skulde
sine Fløie
sprede viden om den Høie.

Ak, hvi kommer, himmelbaaren,
den ei selv?
synlig, med en Stjernes Hvælv
til en Hjelm om Panden skaaren?
Bedre, bedre
fløi den Fugl med Sværd til Fjedre.

Ak, hvi har den sine Telte
ikke spændt
skinnende paa hver en Skrænt? 65
Ak, hvi har den sine Helte
ikke givet
Herredømmet over Livet?

Mørkets Vold er steil at storme;
Overtro
hviler fast paa Søilers Ro.
Talløs som Ægyptens Orme
er den sorte
Fordomshær ved Templets Porte.

Fremad dog, I usle Rader!
Hær af Ord!
Eder Seiren dog paa Jord
lovet er af Lysets Fader,
naar I tjene
Sandheden, hans Barn, alene.

Fremad, Ord, I Sandheds Helte!
En avant!
Adamshjerterne engang
blive Eders Seierstelte;
Straaler spile
vil dem ud til Eders Hvile.

Fremad, med Viziret lettet,
Sandhedsord!
Thi den største Magt paa Jord
Eder er af Gud forjættet:
at I kunne
ikke døe, I Sandhedsmunde!

Derfor modige, I Dverge!
Sandheds Sag

Anden Deel.

seirer kun i Nederlag. 66
Stormer Løgnens Ørkenbjerge!
Hen I veire
dem og Fordoms Taageleire!

(H. Wergeland. Af "Jøden". Chr.nia 1842.)

66

RIIMFRI ODE.

1. Ved en Søsters Bryllup.

Af P. C. Stenersen

Sparsom buden at see dandsende Chore af
Huldgudinder iblandt skjemtende Fauners Flok,
ei Anakreons Syner,
ei Tibulliske Skjerts bevant...

Dig, o evige Dyd! himmelske Venskab! dig
af en høiere Drift helliger jeg min Sang.
Bort, poetiske Pøbel,
med uartig Tvetydighed!

Ven! hvor smiler ad dig Himlens Bevaagenhed
gjennem Venskab og Dyd! Søster! hvad føler du
øm jomfrueligt Hjerte?
Hvorfor glødes uskyldig Kind?

Ven! dig var og bestemt denne Lyksalighed.
Slig en Brud ønskte omsonst mangen en Elsker sig,
ønskte forgjeves med mange
svære Suk og Forpligtelser.

Saa saae Grækernes Land fordum sin modige
Ungdom, alle i Kamp, alle arbeidende
inden isthmiske Skranker,
skjøndt Eens Ting kun kronedes.

Dog blev Venskab og Dyd ikke tilsidesat; 67
ei har Nisus misundt Krandsen Euryalus.
Hvad som kan ei imellem
Flere deles, tilfalder Een.

Kjend din Lykke, o Ven! længe du sukkede.
Din Charlotte er rørt. Til dig hun bøier sig,
dig, den Første blandt Alle,
dig, den Sidste, hun rækker Haand.

Med indtagende Smiil hun til dig længselfuld
og med sædelig Frygt kiger; saa ønskte sig
paradisiske Eva
Adams mødende Favnetag.

Elsk, mens flygtige Tid byder sig gunstig frem!
Et ufølet Minut, øde for Kjærlighed,
kan ei kaldes tilbage,
naar hun falmende lægges hen.

Kjend din Lykke, o Brud! Han, den Oprigtige,
Dyd og Venskab attraaer. Lad da din Kjærlighed
evig grundes paa Dyden
og fornyes ved Venlighed!

Ei skal kommende Aar lunkne hans Kjærlighed,
ei skal synes ham mat blegnede Læbers Kys,
ei skal mindre begjærligt
søges aldrende Favnetag, —

end nu, da hun, iført gyldne Klenodier,
ny høitidelig Stads, drager ham, villig selv,
med erobrende Ungdoms
gjennemtrængende milde Kys.

Som guldlokkede Sol hæver hver Morgen sig 68
op af østlige Blaa over vor Horizont,
uformindsket i Klarhed,
uafkræftet i Fyrighed,

naar med slibrige Flugt stjæler sig uformærkt
bort de deilige Aar, varer bestandig ved
Venskab grundet paa Dyden,
uberøvet sin Yndighed.

Saa, naar stormende Høst river fra frugtbart Træ
sit grønglindsende-Løv, viser sig hængende
under skaldede Kviste
den guldstrimed' Frugt skjønnere.

Ubekræftet ved Dyd vakler let Kjærlighed,
som den surrende Bie streifer ustadig om
fra Jasminer til Roser,
fra Violer til Tuliper.

O Lyksalige, hvis hellige Ægtebaand,
først ved Døden opløst, varer ved, uafbrudt
af fortrydende Klager
og utidige Tvistighed!

O velsignede Par! yndet af Himmelen,
o velsamlet i Dyd, samlet i Kjærlighed,
søger Venskab i Dyden!
Den er Eder ei ubevant.

O velsignede Dag! hellig for Englene,
ja den Evige selv, du af Forældrenes
overløbende Øine
lokker hemmelig Taarer ud.

Ei som over en Søn, over en Eneste, 69
ei i Klager opløst, som den vemodige
Nains sønløse Enke
og en Rachel paa Høiene.

Men som Længsel og Fryd blandtes hos Bethuel,
da fra fædrene Telt førtes Rebekka ud
under Skilsmissens Taarer
og bønhørte Velsignelser.

Ak! hvad rørende Fryd gydes ud over mig?
Min Gud! hvilket et Syn! Himlene aabne sig.
Med sølvskimrende Vinger
hvo nedlader sig over os?

Er det Venskab og Dyd bildet som Mennesker?
En af Englenes Chor, En af de Salige
fra den Eviges Throne,
at nedbringe Velsignelse?

Ak, min Broder og Ven! Broder, jeg kjender dig!
Dig, min salige Ven! aldrig jeg glemmer dig.
Se, lyksalige Søster!
se din Broder velsigner dig!

(P. C. Stenersen.)

2. Til Erling.

69

Af H. Wergeland

Sydvind blæs! din milde Befaling
kalder det Græs frem, hvor Erling og jeg ville
glade et Viinbæger tømme.

Venskab lider Vinen, som Palmen
Sollys: jeg gjemmer en Flaske, og Træet er
kaaret, hvorunder vi sidde.
Kom at see, om Blomsten, for dig jeg 70
gjemmer i Hjertet, er voxet, om Bladet er
grønt til en kommende Alder!

— Hvis en skummel Skjebne (ak Tanke
skræksom som Samumens Ildpust!) fra Grunden den
sled, lig Alrunen den jamred'.

Naar jeg seer dig fjerntfra, med Skrig jeg
møder dig, liig naar en Svane om Vaaren for
førstegang hilser sin Bølge.

Kom! vi skulle muntre bevandre
Dalene, muntre som Valdhornets Toner, der
løbe igjennem en Skovhal.

(H. Wergeland.)

3. Hjemme.

70

Af H. Wergeland

Se, atter over mig suser den Piil,
som rysted nedover
min Barndoms seirrige Lege
de laureglindsende Blade.

Bekrandste Eensomhed feirer, som før,
i Skyggen sin Høitid
— den kjære Drømmer, som bredte
hver Kvel sit Teppe paa Engen.

Som forhen toner den grenede Top,
den Vindenes Harpe,
der nynned ind i mit Hjerte
en sød Tungsindigheds Sange.

Naar Grenen vaier, fremblaaner den Elv,
hvis Bølgeslag løste
min Sjels ubændige Frihed, 71
og lærte Kvadet at rulle.

Jeg hører Fossen, hvis drønende Fald
    først vakte de Strømme,
som slumred end i mit Indre.
    (De overdrønede Fossen).

Den Stærke borthvirvlte stundom en Gran,
    der voved for langt sig,
og Klippens Vildhumleranke,
    der tørstig sneg sig til Stupet.

Den høie Gjetrams med glødende Kind
    og nikkende Hoved,
af Straaleregnen beruset,
    gled ud og fulgte de andre.

Men pragtfuld, dæmonbevinget Fantasm
    var Granen, som ofte
blev slynget bort af de Strømme,
    som bruste gjennem mit Hjerte.

Og stolten Tanke paa Stengel af Lys
    og Drømmen, saa smuk som
forelsket Fees Fantasi,
    de Blomster var, som bortførtes.

Der seer jeg Bjerget, det gamle og graa,
    hvor Tanken sig hvilte
tilforn paa Flugten til Stjernen
    og til de sværmerske Skyer.

Hvor ligt en Afgrunds mørktfunklende Blik
    hist sortner ei Kjernet!
Meer kjækt og ædelt det synes 72
    end fromme stirrende Himmel.

Hvor øm og trofast du stolte Natur
mig møder herhjemme!
Ei Blad har Pilene mistet,
og Engen ikke et Blomster.

Kun dig jeg savner, Genius, dig,
i Eensomhed født af
Naturens Høihed og Ynde.
Hvi er du ei under Pilen?

Ve, har du vildfødte Høihed fortabt
i Menneskelarmen?
forglemt dit Mødrenemæle:
Naturens Yndigheds Tale?

Ak, kommer der ei min Elskede selv?
Ved Himlen! der svæver
et Elskovsdigt over Læben,
en Ode brænder i Øiet?

Fortæt din Skygge, min Piil; thi jeg har
min Genius fanget.
Den vist i Himlen har været;
thi Jorden har ei dens Blidhed.

Lud ned, min Piil! Thi jeg vil paa min Mund
fra Hendes aftrykke
det Elskovskvæde og læse
den Ode Øie til Øie.

(H. Wergeland.)

3. HYMNE.

1. Guds Storhed.

73

Af E. Storm

Gud! Du est stor; Din Magt og Ære
forkynde alle Himlens Hære.
Hvo er Dig, Gud, blandt Guder liig?
Men intet Skabt Dit Væsen fatter,
forgjeves Tanken sig udmatter,
naar den vil stræbe op til Dig.

Din Throne skjuler sig i Straaler,
som ei Serafens Øie taaler,
hvad kan da Menneskets Forstand?
Beundre, knæle og tilbede,
og tabe sig i hellig Glæde,
er alt, o Skaber! hvad den kan.

Jehova er Dit Navn, o Herre!
Du var, Du est, og Du skal være
fra Evighed til Evighed;
almægtig, alviis, stor og herlig,
velgjørende og from og kjærlig
fra Evighed til Evighed.

Du bødst, og Himmelen og Jorden
blev til, og Skjønhed, Pragt og Orden
blev til ved samme Almagts Bud;
Du bødst, og Støvet fik den Evne
at tænke, skjønne, føle, nævne
og prise Faderen, sin Gud.

Usynlig styrer Du dit Rige,
selv holder Du dit Værk vedlige;
et Solegran forkommer ei.
Den Haand, ved hvilken Alt er blevet, 74
har Ormens Bane foreskrevet,
og lært Kometer deres Vei.

Din Magten er. Du ikkun vinker,
og Torden brager, Lynild blinker;
flux lydes Du; thi Du est Gud.
Du truer - Jordens Indvold ryger,
og Hunger, Krig og fule Syger
udrette dine Almagts Almagtsbud.

Du vinker atter - Himlen smiler,
og Solen i sin Glands fremiler,
og Alting frydes fjern og nær;
Du kalder Helbred, glade Dage
og Fred og Frugtbarhed tilbage,
og Alting blomstrer fjern og nær.

Det Folk, som sig paa Dig forlader,
est Du en huld og kjærlig Fader;
Gud! vi forlade os paa Dig.
Din blide Trofasthed, vi kjende,
den er foruden Maal og Ende;
den varer ved evindelig.

Du gavst os Fyrster i din Naade,
Du vendte Alting os til Baade;
høit lyder Nordens Jubelraab.
Dens Lod er skjøn og herlig vorden;
hvor er et Folk, som vi, paa Jorden?
Hvor er et Haab, som Nordens Haab?

Gud! Du est stor; din Magt og Ære
forkynde alle Himlens Hære,
Serafers Chor lovsynge dig;
men Støvets Sang Du og annammer,
naar det sin Fryd og Tak udstammer;
hvo er Dig, Gud! blandt Guder liig?

(E. Storm.)

2. Alnaturens Glæde.

Af Ewald

Nu smiler Solen stolt bag aabne Himle,
Naturen føder, unge Glæder vrimle
omkring dens Bryst;
den blev befrugtet under Almagts Vinger;
nu føder den, og af dens Skjød udspringer
Nyskabtes Lyst.

Vel Mennesket kun seer de store Skygger
af Skaberen, som trindt omkring ham bygger
sit Paradiis;
men Spurven selv opflagrer mod sin Skaber,
og priser ham, og al Naturen taber
sig i hans Priis.

Den Svageste udruster sig; den Spæde
udvider selv sit lille Bryst til Glæde,
som Himlen spaaer.
Et sødt, jeg veed ei Hvad, en kjælen Smerte,
en salig Længsel svulmer i mit Hjerte,
der neppe slaaer.

(J. Ewald.)

3.

Gud Jehova! vi prise Dig;
til Dig vort Hjerte hæver sig.
O Du, som var og er og bliver
Lyksalighedens runde Giver,
hvo er, som Du, o Jehova?
Du er vor Gud! Halleluja!

Ved Glimtet af Din Herlighed
Serafers Chore knæle ned,
og Evighedens Harmonier
og Himlens Jubler daaner, tier;
ei Lyd til Stemme aandes ud;
Alt tier, og tilbeder Gud.

Gud! Himle zittre for Din Magt,
og Sole svinde for Din Pragt,
og Alt er opfyldt med Din Ære;
Dig love alle Himles Hære,
og Jord og Havet stemmer i,
og Alt og Alt er Harmoni.

Du vink'de — straalende frembrød
hver Sol af Mørkets Moderskjød,
og Verdner deres Kreds begyndte,
det store Alt Din Magt forkyndte:
almægtig er Du, Jehova!
Hvo er, som Du? Halleluja!

Omstraalet af sin Herlighed
seer Herren fra sin Throne ned,
seer trindtom Livets Hære vrimle;
men Sole, Verdner, Himles Himle,
hvad ere I for Almagts Aand?
Det Draaben er i Mandens Haand.

Bryd, Jord, bryd, Himmel, vældigt ud!
syng: hellig! hellig! hellig! Gud!
Du overskuer Jordens Riger,
seer Tanken, som i Hjertet stiger;
Alt er Dig lige stort og nær; 77
Gud er hos Alt — vor Gud er her!

Knæl, Folkets Fyrste, ydmyg ned
for Herrens Aasyn, og tilbed!
Gud Jehova velsigner Kroner,
Gud Jehova henaander Throner.
O, Jordens Gud! kom det ihu,
at Han er Herren, Støv er du!

Knæl, Folk, med Eders Fyrste ned
i tillidsfuld Ærbødighed!
Gud Jehova! Du er vor Fader!
Selv, naar Du revser, er Du Fader;
men hvo, som lyder Dine Bud,
den, Fader! lønner Du, som Gud.

Dit Bud er Fred og Himlens Haab;
thi hæve sig vort Fryderaab:
Dig, Herre, vorde Priis og Ære!
Du Sandheds Vei os vilde lære.
Hvo er, som Du, o Jehova!
Vor Fader! Gud! Halleluja!

Alt Levende forsamler sig,
og haabende seer op til Dig,
naar Du din milde Haand oplader,
Du Ormens og Serafens Fader!
Din Godhed gryer med hver en Dag;
Du mætter Alt med Velbehag.

Fra Dig gaaer Vaaren yndig ud,
at smykke Jorden, som en Brud;
for Dig det fulde Ax sig bøier,
Dig Høstens Fryderaab ophøier,
og mod den mørke Vinters Kuld 78
Du klæder os med Lammets Uld.

Se! stolte Fyrster ruste sig,
og true Undergang og Krig;
nu Stridens Tordenrøst sig hæver,
og Hytter falde, Slotte bæver,
i Blodstrøm Axet trædes ned:
da vinker Gud, og — der er Fred!

Orkaner prise Dig, o Gud!
og Tordner buldre: Du er Gud!
Naar Havet sig mod Himlen hæver,
og Jordens faste Grundvold bæver,
det er Dit Bud, o Jehova!
Dit Bud er Held — Halleluja!

Sku naadig til vort Samfund ned!
opfyld hvert Hjerte med Din Fred!
Hør Tvillingrigets Millioner,
Du, Herre! som befæster Throner!
Velsign med Lykke Kongens Daad!
Velsign med Viisdom Kongens Raad!

All Folkets Haab, vor Kongeslægt,
tag, Herre, i Din Varetægt!
O! lad Den aldrig savnet være,
som skal Dit Folk med Held regjere!
Velsign vort Land med Frugtbarhed,
vort Mod i Krig, vor Flid i Fred!

Alvældes Gud! vi prise Dig!
Algodheds Gud! vi takke Dig!
Vær, Jord, et Altar til hans Ære!
Du, Himmel, skal dets Hvælving være!
Al Livets Haab er Jehova! 79
Al Livets Røst Halleluja!

(Th. Thaarup.)

4. Skabningens Halleluja. 79

Af Baggesen

Bryd, o Støv, i Lovsang ud!
Lover Herren, alle Zoner!
Lover, alle Nationer,
lover Gud

Priser Ham, den ene Store!
Priser Ham i fulde Chore,
Himmel, Jord og Hav!
Alt, hvad aander, nynner, stammer
Ham, som tændte Lysets Flammer!
Ham, som Aande gav!

Høit i glade Jubeltoner
bryde Livets Vellyst ud!
Alle Kloders Millioner,
toner i foreente Toner,
toner Gud!

Alt slumred' dybt i Mulighedens Skjød;
i Nattens Svælg var Tomhed, Mørke, Død;
men gjennem Evighedens Chaos lød
dit Bliv!
Og Verdener sprang frem af Intets Skjød
til Lys og Liv.
Nyskabte Væsners Studsen rundt udbrød:
"Halleluja! vi ere!
Halleluja, Du er, Du var og Du skal være
vor Gud!"

Fra Lundens skyggefulde Ly
seer vækket Liv, hver Morgen ny,
i Skov og Eng Din Herlighed fremgrye!
Se! Fuglen fro, paa lette Vinger,
sig op i Luftens Purpur svinger,
dens Lovsang dirrer høit i gyldne Sky!
Vidt straaler voxende Din lyse Morgenrøde,
og Duggens Blik og Blomstrets Smiil
og Vindens Vift og Bækkens Iil
i yndig Kappen stræber den imøde.

Du ruller bort Naturens Slør,
Du tørrer Duggens Graad, som Jordens Ansigt væder,
Din Himmel skjules ei, som før —
se, Dagens lyse Helt i fulden Glands fremtræder!
Han favner sin rødmende Brud,
og tryllet af Lysets oplivende Glæder
den hele Natur bryder ud:
Det er Gud!
Det er Gud!
Det er Gud!

Halleluja! vi ere!
Halleluja! Du er, Du var og Du skal være
vor Gud!

Jeg hørte Lærken slaae,
-og Rosen aabned sig, og Løvet bæved;
jeg Morgenrøden saae,
og, vakt til Lyst, mit Hjerte høit sig hæved.

Men ene var jeg, og mit Bryst
fandt Savn i sin udeelte Lyst.
Jeg Roser fandt paa min bestraalte Vei;
de rødmede; men de forstod mig ei.

Da saae Du, Skaber! mine Taarer rinde, 81
og se.
Du sendte mig den smilende Mandinde!
Jeg sank i Fryd ved Egens Rod,
og raabte: Gud er god!

Jeg Lysets Hære saae
med Dagen i Triumf til Jorden stimle;
jeg Solen seire saae,
og Tanken tabte sig i Himles Himle.

Men ene var jeg, og mit Bryst
fandt Vemod i sin halve Lyst;
jeg iilte længselfuld hvert Træ imod;
men intet Træ i Lunden mig forstod.

Du saae, o Fader! Taaren i mit Øie;
og se!
mit andet Jeg kom frem bag Skovens Høie —
O! Gud er god! saa brød han ud;
jeg svarte: god er Gud!

Jeg Østens lyse Purpur saae;
jeg skued Dagens Helt fremgaae;
men hvad er Morgenrødens Smiil,
men hvad er Solens Straalers Ild,
hvad er du, skjønne Jord,
hvad er du, høie Himmel,
mod Mandens Tankeblik?
imod Mandindens Smiil?

O hvad er alle Herligheders Vrimmel
mod Flammen i vort Bryst,
mod vore Hjerters Lyst?

2den Deel.

O Kjærlighed! vi ere! 82
O Kjærlighed! du er, du var og du skal være
vor Lyst!

Vi love Dig, vi takke Dig, o Gud!
i Lysets Glands, i Livets stille Fryd.

Vi see dit Vink, vi høre dine Bud
i Nattens Mulm og Skrækkens døve Lyd.

Din Throne mørknes, Solen flyer
bag tykke Skyer;
sig Dybets sorte Kjæmpe hæver,
og Jordens lynildslagne Grundvold bæver.

Se! Dale svulme, Høie synke ned,
vildt flammer Ilden hen i Vandets Fjed,
igjennem vidtadsplittede Ruiner
i høit opslagne Luer Stormen hviner.
Med Brag i Brag og Skrald i Skrald,
i knuste Fjeldes Styrten, Klippers Fald,
med bange Dundrens hule Rædselsbulder
din Dommervogn igjennem Himlen ruller.

Retfærdige, forfærdelige Gud!
Vi dybt i Støvet høre Dine Bud.

Men naar sig alle Livets Engle skjule,
naar Døden paa dit Vink sig reiser af sin Hule,
i Morderslagets bange Nu
vort knuste Hjertes sidste Suk er Du.

Ja, Fader! selv i Dødens skumle Gru
skal fra sit Støv vort Intet Dig anraabe,
og Ormen i sit Muld med Tillid haabe,
Du kommer den, som Seraf selv, ihu.

Thi, store Dommer! Du er evig god! 83
Du gav vort Hjerte Kjærlighedens Vinge,
vi trygge Dig vor Tillids Offer bringe,
Du tager det med Velbehag imod.
Du seer med milde Faderblikke ned,
naar barnlig fro vi Livets Bane vandre;
Du gav os her i Samfund med hverandre
en Forsmag af Serafers Salighed.

O Gud!
Lad Dine Hænders Gjerning slettes ud,
lad Stjerner falde, Sole svinde hen,
og Mørkets Afgrund aabne sig igjen:
om Himmel, Jord og Hav og Alt forgaaer,
Du, evigen den Samme, Du bestaaer!
I Alt, i Nattens Øde, fjern og nær,
Du er!
og Lys, og Liv, og Lyst er evig, hvor Du er.

O Himmel i vort Bryst!
o Kjærlighed! vi ere!
Halleluja! Du er, Du var og Du skal være
vor Lyst!

Hellig! Hellig! Hellig!
Fald hele Skabning ned!
nedbøi dig, Himmel! knæl, o Jord! tilbed!
Lovet være den Evige, den Almægtige, den Alvise!
Lovet være den Hellige, den Retfærdige, den Algode!
Halleluja! vor Skaber!
vor Dommer!
vor Fader!
Halleluja!

Saa nynne alle Støvets Melodier, 84
saa synger Lysets Hær,
saa toner alle Himles Harmonier:
Halleluja! Du er!

Og Havets Brusen, Lyn og Storm og Torden
basuner over Jorden:
Du er!

Dig juble alle Kloders Myriader
i Sfærers Harmoni.
Dig, Skaber, Dig, o Dommer, Dig, vor Fader,
Dig prise vi!

Høit, i Chor af Millioner,
lyde vore Harpers Klang!
Toner, alle Livets Toner!
Al Naturen være Sang!
Hav og Ild og Storm og Torden,
Sole, Stjerner, bryder ud!
Alt, hvad Aande har paa Jorden,
love Gud!

Halleluja! vi ere!
Halleluja! Du er, Du var, og Du skal være
vor Gud!

(J. Baggesen.)

4. Dithyrambe.

Den Freidige.

Rul frem i din Vælde paa skykrandste Vover,
du Havdrot, Orkan, fra dit Bygepallads:
det skinnende hisset med Svovlmulmet over!
Kom Lyndiademte i Tordenkyrads!
Kom! træd Oceanet i Afgrunden atter!
din oprørske Træl,
der haanspringer over din Thron, din Horneel!
Kom! kjæmp med min Latter!
Med din hvor den voxer den Storm fra min Sjel!
Prøv, Byge, som glatter
med Lyn Oceanernes stormreiste Raage,
at kue de Vover mit Hjerte tør slaae!
Da høiest med Seilet, min Snekke, min Maage!
Med Bygen til Storseil, tilhimmels lad staae!
Til Vimpel et Lyn! med den fygende Taage
omkaps, medens Kastvinde Falkvinger blaae
udspænde om Raa!

Min Hingst! i Gallop, i Gallop over Broen
det Sivblad, som bævrer der over en Fos!
Trav ud, du min Hingst, i et Kaprend med Snoen!
Trav ud over Stene med Egg under Mos!
Da rider du Yngling! Da udruller Modet
i Farten en Ving;
og let som paa Blomster du vover de Spring.
Da spreder jo Blodet
paa Kinden saa deilige Roser omkring,
mens Hende forlod det,
hvis Hjerte paa Bakken skal klappe saa bange?
Da rulle sig Tordener jo i dit Spor?
Da bølge jo under dig Bjerge og Vange?
Da gnistrende Lyn i dit Fortrin sig svæver,
og Jovahske Skystøtter bag dig jo prange?
Og halvt, at en Guddom imod hende foer,
den Elskede troer.

Geled paa Geled over Marken sig høine! 86
Opover de Blodbann'res flammende Hav
lad Spydene løfte de funklende-Øine,
at see efter Vinket af Høvdingens Stav!
Naar Hære om Høiderne Staaltage hvælved,
mens Svovlskyer graae
et Afgrundens Gulv over Dalene slaae,
mens frem af det Helved,
(liig døende Svømmere hist paa det Blaa),
paa Røghavet skjælved
Geleder af Skygger fra Dyngen derunder,
der høines om blodstænkte Cæsar til Vold:
du Yngling, da voxer der Laurer af Vunder!
Da prøves et Sværd, og i tusinde Fold
strøer Seieren duggede Roser indunder.
Da fremad! Da, Saga, du Riddersmand bold,
vil mærke dit Skjold!

I Skodder, som henover Engene famle
paa Duunvinger graae, hyller Stjernerne til,
de Venner af Jorden, de huusvante, gamle,
der sidde hos den, naar den indslumre vil!
Mørkn, Midnat, selv Blaabræens skinnende Bue,
hvor Morgenens Gry
dog pleied ved Midnat at tændes paany
i Aftenens Lue,
som slog endnu der fra en glødende Sky!
Tilbage du kue,
du rugende Nat, til sit Chaos Aljorden!
Selv Alpen, der speiles i Himlen, forgaae!
Da tænder jeg Baunen, da skal den i Norden
som Konge i herligst Skarlagendragt staae.
Da klarest, som Lynet i sorteblaa Torden,
som Solen i Chaos, i Mulmet den maa 87
forherliget staae.

Vælt, Skribler, dit Storhav af Blæk mig imøde!
Høit guldkarmte Sangsnekke svæver derpaa.
I Huulhjerner Storme af Hyl maae udstøde!
Da kneiser min Plekter, den funklende Raa.
Dæk Steenegg med Mose, og Dybet med Blade!
. — Ak, Nid, du har glemt,
at Vinger min Hest i sin Manke har gjemt!
I Skjalde, der bade
i Sved eders Sang og i Gift eders Skiemt,
i sammen maae rade
de smeddede Nidvers til Landsefalanger!
Dog først over tusinde Slige der groer
en Laure — knap værdig den viede Sanger.
Aand, Avind, dit Mulm ud! — ak Edderkopflor,
mon Guldharpens Baunblus du Bævrende fanger?
I Ringler paa Strengen, jeg slaaer den for Nor —
I falde til Jord!

(H. Wergeland.)

5. ELEGISK DIGTNING.

ELEGI. 87

1. Barndommen.

Af Baggesen

Der var en Tid, da jeg var meget lille;
min hele Krop var knap en Alen lang;
sødt, naar jeg denne tænker, Taarer trille,
og derfor tænker jeg den mangengang.

Jeg spøgte i min ømme Moders Arme,
og sad til Hest paa Bedstefaders Knæ,
og kjendte Mismod, Uro, Grublen, Harme, 88
saa lidt som Penge, Græsk og Galathee.

Da syntes mig, vor Jord var meget mindre,
men og tillige meget mindre slem;
da saae jeg Stjernerne som Prikker tindre,
og ønskte Vinger for at fange dem.

Da saae jeg Maanen ned bag Øen glide,
og tænkte: Gid du var paa Øen der!
Saa kunde du dog rigtig faae at vide,
hvoraf, hvor stor, hvor rund, hvor skjøn den er.

Da saae jeg undrende Guds Sol at dale
mod Vesten ned i Havets gyldne Skjød,
og dog om Morg'nen tidlig atter male
den hele Himmelegn i Østen rød;

Og tænkte paa den naadige Gud Fader,
som skabte mig og denne smukke Sol,
og alle disse Himlens Perlerader,
der vrimle fra hans Hænder, Pol til Pol.

Med barnlig Andagt bad min unge Læbe
den Bøn, min fromme Moder lærte mig:
"O, gode Gud! o lad mig stedse stræbe
at blive viis og god og ligne Dig!"

Saa bad jeg for min Fader og min Moder,
og for min Søster og den hele By,
og for ukjendte Konge og den Stodder,
der gik mig krum og sukkende forbi.

De svandt, de svandt, de blide Barndoms Dage;
min Rolighed, min Fryd med dem svandt hen.
Jeg kun Erindringen har nu tilbage, 89
Gud, lad mig aldrig, aldrig tabe den!

(J. Baggesen.)

2. Til Fødelandet. 89

Af Baggesen

Du Plet af Jord, hvor første Gang mit Øie
fra Vemods Favn opstirred til det Høie
og i et Smiil og Skyens Purpurbrud
fortryllet saae de første Glimt af Gud!

Plet, hvor jeg vaagned' op af Intets Slummer,
fremkaldt af Almagts underfulde Bliv,
til Livets korte Fryd og lange Kummer,
men og, algode Gud, til evigt Liv!

O elskte Plet! hvor første Gang mit Øre
henrykkedes af Vaarens Harpers Klang;
hvor Himlens Harmoni jeg tro'de høre
i Skovens Lyd og i min Moders Sang;

Hvor første Gang min spæde Læbe stammed'
med kjælen Følelse det ømme Navn;
hvor første Gang mit tændte Hjerte flammed'
i Kjærligheds og Venskabs hulde Favn! —

Ak! ingensteds er Roserne saa røde,
ak! ingensteds er Tornene saa smaa,
og ingensteds er Dunene saa bløde,
som de, vor Fordums Uskyld hvilte paa!

Forgjeves gjød, i mindre brudte Straaler,
ud over fremmed Egn den milde Sol
Velsignelsernes Væld i større Skaaler,
end over Beltet om vor kolde Pol..

Forgjeves hæver langt bag Hjemmets Hegne
sig høiere mod Himlen Jordens Bryst;
o! hvad var Himlen selv, hvis ingenvegne
vort Hjerte der fandt Spor af svunden Lyst?

O Fødeland! kun i dit stille Skjød
fandt det i fremmed Lyst beruste Hjerte
den hele Fryd, det længselfuldt Begjerte,
den Ro, som langt fra dig det aldrig nød!

(J. Baggesen.)

3. Til Modgang.

Af J. Rein

Jeg tør — stolt hæver sig min Aand — 90
dit stolte Blik frimodig møde,
og end, mens Hjertets Vunder bløde,
tør dristig række dig min Haand;
tør rolig dine Saar ransage,
tør Viisdom i din Vei opdage
og Godhed i din haarde Dom.

Min stærke Sang, den Svage fly,
som dorsk sig om i Støvet sniger
og skjælver, naar fra Polen stiger
en mørk og tordensvanger Sky;
som ængstlig hver en Plet opleder,
hvor Glædens Sol sin Glands udbreder,
og græder, naar den skjuler sig!

Igjennem Plagers skumle Vei,
igjennem dine Lyn og Torden,
o Modgang! høit hen over Jorden
op til dit Udspring stiger jeg.
Jeg seer, og mig i Undren taber,
fra Lysets Gud, fra Glædens Fader 91
til Jordens Held udspringer du.

Med faste Blik du nærmer dig
din Spædes trygge Blomsterleie,
afcirkler ham hans Fremtids Veie,
seer Alt, hvad han vil ønske sig;
ei Uskylds Smiil, ei første Taare,
ei ømme Klager dig bedaare, —
din Dom er uforanderlig.

"Hvil sødt, o Spæde! — taler du —
Fred være med din Barndoms Dage!
Jeg vil dit Held og ei din Plage,
ei trænger du til mig endnu;
engang med Vennehaand jeg knuser
det Glædens Bæger, som beruser,
som lønlig Gift paa Bunden har.

"Lad Lykkens kjælne Fostersøn
omsværme, Glæder evig nyde
og kun sit eget Jeg adlyde;
sin Lod han finde himmelsk skjøn!
Dig jeg for Verden vil opdrage;
min sunde Næring du modtage
og vorde stærk og klippefast!" —

I tidlig Vaar opdrog du mig.
At jeg ved Andres Nød har Taarer,
at Gjækkens Haan mig ikke saarer,
at jeg ved Nøisomhed er rig.
at Venners Kreds, ei Daarers Vrimmel,
at stille Hjemstavn er min Himmel —
O! dette Alt jeg skylder dig

Skjøndt Mindet endnu bittert er, 92
ærbødig, taus jeg dog tilbeder,
saa tidt jeg nærmer mig de Steder,
som Vidne om min Kummer bær';
hver Gravhøi, hvor jeg offred Klage
for elsket Barn, for ømme Mage
og trofast Ven, mig hellig er.

Jeg stadig vandre Banen hen!
Ei vil jeg varig Fred begjere,
kun at jeg den maa værdig være,
kun moden til at nyde den;
men, er jeg endnu nok ei prøvet,
da, naar jeg krymper mig i Støvet,
skal Haabet dog opløfte mig.

(J. Rein.)

4. Dødens Vuggevise.

92

Af L. C. Sander

Jeg haver en Vugge saa varm og saa tæt,
jeg haver en Vugge saa peen og saa net.
Se Vaaren i Himmelens Smykke fremtræde!
Han strøer paa min Vugge de Lilier spæde;
og Lundenes Nattergal synger dig:
Sov sødelig!

Jeg haver en Vugge saa peen og saa net,
jeg haver en Vugge saa varm og saa tæt.
Se Vinterens Skyer, der brydes med Dagen,
bedække min Vugge med hvideste Lagen!
Frygt aldrig for Vinterens mørkeste Sky!
Du slumrer i Ly!

Paa Jorden miskjendes den reneste Dyd;
paa Jorden ei blomstrer den sande Fryd.

Der Haabet dig skuffer, der Venskab dig saarer, 93
og Elskov dig Bægeret fylder med Taarer.
Her smiler din Engel, den venlige Død;
glem Jordens Nød!

Kom, elskede Vandrer! Du est jo saa træt!
Dig favner min Vugge saa varm og saa tæt.
Jeg tager din Byrde, bortaander din Kummer,
og tysser dig ind i den sødeste Slummer.
Saa kom da, jeg lægger i Vuggen dig ned
til Salighed.

(C. L. Sander.)

5. Eensomheden.

93

Af J. Rein

Ømme Længsler i min Sjel oprinde,
Harpen rækker min Veninde,
Hjertet byder - Eensomhed!
Sangen hylde høitidsfuld din Fred!
lifligt Harpens Toner flyde!
Dine Skygger ei de gjennembryde.
Ei med vilde Glæders Skingre-Klang
blande sig min stille Sang!

Gladere ei Træl fra mørke Gjemme,
ledet af en kjærlig Stemme,
træder frem til Lys og Dag;
gladere ei Sømand fra sit Vrag
stirrende et Seil opdager,
meer og meer at nærme sig hans Plager,
end naar efter tunge Savn din Ven
iler til din Favn igjen.

Til min Broder mig Naturen binder,
skabt til Daad min Sjel sig finder.

Tanken spirer i din Favn, 94
men den Frugter bar til Verdens Gavn —
Dorskhed tyer ei til din Bolig,
den med Verdens Sværm er meer fortrolig;
selv i dine Drømme mere sandt
end i hines Gjøgl jeg fandt.

Tidens Strøm med jevne Fart henflyder,
men liig Torden den gjenlyder
for Enhver, som haanlig saae
den med høitidsfulde Skridt fremgaae.
Dyrebare Øieblikke,
flyer, o flyer! Jeg taber Eder ikke;
jeg opmærksom følger Eders Fjed
i min tause Ensomhed.

Livets Sysler tidt med Kummer lønne;
Faa retsindig Daad paaskjønne;
tidt fra hine i din Arm
iilte jeg med kvalte bittre Harm —
Bitterhed og Harm forsvunde,
du balsamisk lægte Hjertets Vunde;
jeg afkasted hvert uværdigt Baand,
glad ved min frigjorte Aand.

O! Foragt for Mennesket at nære,
Nag til ham, min Broder, bære,
ei med Hjertets Fred bestaaer.
Dobbelt hellig er du mig derfor,
dobbelt værdig Hymens Toner,
du, som mig med Mennesket forsoner!
Stedse du i Ro mig dysse ind,
med formildet, roligt Sind!

Verdens Sværm Ulykkelige haaner.
Du et saaret Hjerte skaaner;
varsom du tilbyder kun
hvad jeg ønsker mig: i Smertens Stund
Taushed, Fred — og naar du vækker
Eftertanken, Viisdoms Bæger rækker,
byder du ei kold, med trodsig Aand;
jeg gjenkjender Vennehaand.

Kjær er Uskylds Spøg og Vennetale,
Glædens Sang i Blomsterdale,
kjær er liden Vennekreds;
dog, med den og Verden meest tilfreds,
dybt i Skoven dig jeg søger.
Der, hvor Fuglen om min Tinding spøger;
for mig selv jeg trolig tolker der
Tanker, Haab og Følelser.

Der, i dine elskte Opholdssteder,
blandt Naturens Yndigheder,
hvisker du: hør Almagts Røst!
Tab ei den, o denne rene Lyst!
Til hver Blomst, hvert Løv du peger;
Skovens Toner i mit Hjerte præger.
Bort, o bort med hver vanhellig Lyd,
som forstyrrer rene Fryd!

Hvo tør vel sig ved din Guddom glæde,
hvo tør i dit Tempel træde,
for at hellige din Fred,
Høie, frygtelige Ensomhed?
Ikkun den af Hjertet Rene,
som, med sin Samvittighed alene,
blues ei for hvad han er og var
og hvad han besluttet har.

Jeg var Barn, og mine Aar bortspøgte, 96
Sværm og glade Støi jeg søgte;
jeg var ung, og Venner fandt,
og min Fryd til deres Yndest bandt.
Tiden væltes, Venner drage
uformærkt til eget Jeg tilbage.
Ve mig, om jeg, fremmed for Enhver,
fremmed for mig selv og er!

Du, som dig i Daarskabs Snarer hilder,
og som dig med Flid forvilder,
for dig selv at kunne flye
gjennem Labyrinther, stedse nye,
slumre ind ved Harpe-Toner!
drøm om Vellyst, Høihed, Throner!
Dine Fjed end udi Drømme gaae
dog til Gravens mørke Vraa.

Elskte, venlig du min Sang modtage!
I din Ungdoms Blomsterdage
deler du saa glad med mig
denne Ro, som gjør mig lykkelig.
Disse Smaa, som du tilbeder,
takke dig engang for mine Glæder!
De oplive skal din Eensomhed,
naar jeg nyder Gravens Fred.

(J. Rein.)

6. Den Forladte.

96

Af Oehlenschläger

Naar Solen rød og langsom daler
bag Øiekredsens Bjergerad,
naar Bonden glad fra Marken iler,
og til sin stille Hytte smiler;
da Taaren i mit Øie taler 97
og tolker: Han er ikke glad.

Paa Banken hist, naar svale Vinde
hensuse i den høie Lind,
jeg stirrer sværmerisk imøde
den sødthendøde Aftenrøde,
de Roser, der saa brat forsvinde,
som Munterheden i mit Sind.

Naar hist i Lunden smukke Pige
mig spørger, hvi jeg dandser ei,
og naar en Yngling rask mig byder
sin Brud til Dands — min Taare flyder . .
Held Den, hvis Brud kan ikke svige!
Han gaaer ad Livets Rosenvei.

Jeg engang Elskovsharpen stemte
til Glædens Priis, som du, min Ven!
Hun var saa skjøn som Morgenrøden;
hun svor at elske mig til Døden;
men ak, sin Eed den Grumme glemte!
Nu døer jeg langsomt, langsomt hen.

Hist hvor de høie Taarne rage
med gyldne Spir mod Himlens Blaa,
hvor Foden hyller sig i Taage,
hvor Uskyld døer, hvor Laster vaage,
did kunde Floras Datter drage,
og lade mig tilbagestaae!

Saa sukker jeg, og vandrer ene
i Skoven ind, og kaster mig
i Græsset, hvor de svundne Dage
lod Veemodsmindet staae tilbage,

Anden Deel.

hvor der i Stammer og i Grene 98
er skaaret: Stella elsker dig!

Naar da i lille grønne Kammer
Fuldmaanen titter blodigrød,
da tænker jeg: Her vil du træde
ved Midnat i dit hvide Klæde
om disse kjære, elskte Stammer,
i næste Vaar, naar du er død.

Da blusser Kinden, Taaren rinder,
jeg iler hjem ad grønnen Vang.
Kjærminderne saa huldt sig bøie,
men hvad er de mod Stellas Øie?
— Hvad Rosen er mod Stellas Kinder,
og Lærkens Slag mod Stellas Sang.

Jeg føler det, mit Hjerte svulmer
ei meer saa stærkt ved hendes Navn.
Mat glimter Straalen i mit Øie.
I smaa nedsjunkne Blomsterhøie!
Jeg føler det, min Smerte dulmer;
snart synker jeg i Eders Favn.

(A. Oehlenschläger.)

7. Forbi.

98

Af Bjerregaard

Et rædsomt Ord paa Jorden lyder,
o alt for tidt det høre vi!
Forgjængelighed det os tyder,
naar vi fortvivlede udbryder:
forbi, forbi!

Mens Ungdomsrosen end os smykker,
fremstaaer i herlig Fantast
saa mangen Plan, som os henrykker; = 99
snart spotte os dens brudte Stykker:
forbi, forbi!

Vi troe os stærke, troe os trygge,
vi troe os vise, troe os frie;
ak, det, hvorpaa vi monne bygge,
henfarer som den tomme Skygge
forbi, forbi!

Vi troe paa Lykkens favre Miner,
bedaares af dens Trylleri;
den svinder, og paa dens Ruiner
et Spøgelse imod os griner:
forbi, forbi!

En Vennekreds vi om os mene;
men lad først Himlen skyfuld bli'e,
forvandlet er den hele Scene,
vi jamre midt i Natten ene:
forbi, forbi!

Vi Kjærlighedens Rose finder
saa fuld og skjøn paa Livets Sti;
ak, Stormen kommer = den forsvinder;
vi klage medens Taaren rinder:
forbi, forbi!

Om Haabet vil os Blomster plukke,
ak, alt for kort dem skue vi;
snart deres spæde Kalk de lukke,
og grusomt skuffede vi sukke:
forbi, forbi!

Den mindste Gnist af Fryd sig lister
i Hjertet ind, hendøer deri;
den sidste Blomst vort Livstræ mister,
og Hjertet sukker mens det brister:
forbi, forbi!

O Held os, naar fra Jorderige
den trætte Aand henflyver fri!
Først da tør den Ulykkelige
foruden Suk og Taare sige:
forbi, forbi!

(H. A. Bjerregaard.)

SØRGESANG. GRAVSANG. MINDEDIGT.

8. Over Kong Frederik den 5te.

Af Ewald

Hold, Taare, op at trille!
og du, min Cithar, stille!
Nu bæres Kongen bort
til Graven.
Nu bæres Kongen bort til Graven.

Lad det forgrædte Øie
sig end engang fornøie!
Vi see vor Frederik
ei mere.
Vi see vor Frederik ei mere.

O Ynk! saa bær da, Norden,
din største Skat til Jorden!
Op, Cimbrer, følger med
og klager!
Op, Cimbrer, følger med og klager!

Viis, naadig og retfærdig,
Dig og din Throne værdig -
tag disse Navne med
i Graven!
Tag disse Navne med i Graven!

Farvel, vor døde Glæde!
Vi kan ei mere græde..
Tag disse Taarer med
i Graven!
Tag disse Taarer med i Graven!

Hold, Taare, op at trille!
og du, min Cithar, stille!
Nu bæres Kongen bort
til Graven.
Nu bæres Kongen bort til Graven.

(J. Ewald)

9. Ved en Vens Død.

101

Af Ewald

Her traf han mig — her i mit fulde Hjerte
fandt jeg den dødelige Piil,
kun skrækkelig for Børn, kun følt af Daarer!
Seer mig, Forsagte! seer, om spildte Taarer
vanære mig! Jeg fandt dem uden Smerte,
og maaler Saaret med et roligt Smiil.

Se, var det ei til Saar, at evig Orden
bestemte Dødeliges Bryst?
Den Kloge læger dem, men kun den Svage
opirrer dem til Smerte ved sin Klage.
Afvende, sorte Taarer Almagts Torden?
Tilbagekalde Suk forsvunden Lyst?

Selv denne Kulde, denne Iis, som sniger
sig op til Hjertet med mit Blod,
den hædrer mig. At Solen rødmer, graaner, 102
at Jorden vakler, flyer, at Livet daaner,
det smerter ei; og dette Suk, som stiger
dybt af mit Bryst, er Vidne til mit Mod.

Død! Arnsbach død! — Dag, som saa taus frembryder,
du har ei fundet ham igjen.
Tom er du, Dag! O du, som var min Glæde,
hvor er du? Ak! men ti, du Drift at græde!
Men siger mig, o I, hvis Taare flyder,
er Han da død, og har jeg tabt min Ven?

O, at det ædleste, det bedste Hjerte
slaaer ikke — evig ikke meer!
Og Dyd skal aldrig, Gjenskin af den Høie
skal aldrig straale fra det brustne Øie?..
Hvad vil du, Taare? Ti, du Tolk af Smerte!
Kan Suk besjele Mennesket af Leer?

Ak, kunde Graad, og blodig Graad, oplive
min Arnsbach! Asken af min Lyst!
Men nei! den Død, som Intet kan forsone,
har alt opreist sin skrækkelige Throne
i Venskabs Helligdom! Hvo kan fordrive
Tyrannen af det elskte, kolde Bryst?

Nei, kun forgjeves, kun forgjeves flyder
den hede Graad; forgjeves slaaer
mit Hjerte høit .. Ha, nei! Hvi vil jeg græde?
Nei synge vil jeg om min døde Glæde;
Citharen skal fortælle Arnsbachs Dyder,
og tale om ham med det sidste Aar.

Men reen og høi og ædel skal du være,
min Sang! Saaledes var min Ven.
Hver Følelse, hver Tanke saae man blinke 103
i rene Smiil; skjøn, uden Slør og Sminke,
var Arnsbachs Sjel; usmittet, som hans Ære,
og aaben for Enhver som Himmelen!

Høi var hans Sjel og rolig og fornøiet,
i Fare kjæk, i Modgang mild,
i Medgang stærk, i Skygge og i Flamme,
i Venskabs og i Dødens Arm den samme;
saa stod hans Dyd, som Klippen staaer ubøiet
i Storm og smelter ei ved Solens Ild.

Og ædel var han, øm ved fremmed Smerte,
betænkt paa Ubekjendtes Vel.
Til Trøst, til Raad, til Redning altid færdig,
og aldrig haard af Dyd mod en Ynkværdig.
Selv Svages Feil fandt Medynk i hans Hjerte;
men Dyd var ene mægtig i hans Sjel.

Hvad vil du, Taare, nu da Sang opliver
min Lyst? Vil du da kvæle den?
Hvi svækkes Harpens Lyd? Hvi døer min Stemme?
Syng høit, at andre Slægter maae fornemme
hans Mod som Christen og som Helt, hans Iver
som Undersaat, som Broder og som Ven!

Syng om enhver af de forsvundne Dyder!
Men ak! .. men Angst har kvalt min Aand!
Død er han, død! Dog vil jeg ikke græde.
Algodhed tog ham — syng om salig Glæde!
Syng høit! — Men Hjertet smelter, Taaren flyder,
og Harpen falder af den svage Haand ...

(J. Ewald.)

10. Over en Ven.

Af J. Vibe

Min bedste Ven, Du er ei meer!
Kun korte dine Dage bleve.
Du, som saa værdig var at leve,
min bedste Ven! Du er ei meer!

Hvo tør randsage Skjebnens Dom?
Tidt røver Døden Fryd og Lykke,
da den til dem, som Plager trykke,
endog paakaldet ikke kom.

Min bedste Ven! Dig Himlen gav
Alt, hvad den giver Lykkelige,
og, fremfor Alt, en kjælen Pige,
hvis Taarer flyde ved din Grav.

Din Sjel var ædel, reen og fri,
i Ærlighed du søgte Ære,
du vidste lykkelig at være;
ak! er din Lykke da forbi?

O Gud! o Du, som aldrig kan
ubillig dømme dine Sønner,
som Dyden, om ei her, belønner,
saa hist i Evighedens Land.

Befæst den Tanke i mit Bryst,
at Salighed kun Himlen giver,
naar Dydens Løn paa Jorden bliver,
saa ung at savne Livets Lyst.

(J. Wibe.)

11. Over en tungsindig Bjergmand.

164

Af Welhaven

Glemmigei og Egeløv
smykker mangen snever Tinding,
og paa mangt et daadløst Støv
synker denne fagre Vinding.
Seer du, dette ædle Liig
har kun Svøbets nøgne Flig.
Ak, hans Foraar og hans Sommer
var saa arm paa Løv og Blommer.

Og i Hjertets dunkle Vraa
maatte han sit Eden dølge;
der hans Psyche bunden laa
som en Lotos paa sin Bølge;
men i mangt et selsomt Ord
dufted Sjelens rige Flor,
hver en Straale fra det Høie
fik sin Afglands i hans Øie.

Og han stod med klarnet Blik
i sin Grubes Tempelhaller,
medens Minens Orgel gik
under Hvælvingens Krystaller;
hver en Alf i Dybets Favn
hvisked ham sin Fryd, sit Savn
der, hvor Jordens Hjerte banker,
svulmer under Herrens Tanker.

Men de stille Alfer bandt
Kogleriet i hans Tale,
naar han vilde purt og grant
sine dybe Syner male.
Verdnen i hans rige Barm
knugedes af Livets Larm,
over Tankens klare Strømme
sank en Sky af syge Drømme.

Vandreren gaaer kold forbi 106
Klippen med de skarpe Kanter,
stirrer fra sin brede Sti
paa de smukke Glimmerplanter;
Ingen seer i Klippens Spalt
Stenens lysende Gehalt,
Ingen veed, hvad Bruddet lover;
Tornebusken groer derover.

Men en Engel, sendt fra Gud,
har det skjulte Leie fundet;
Faklens Glød er gaaet ud,
men den gyldne Skat er vundet;
fra den stille, dybe Schacht
Ertsen er for Dagen bragt;
Herren selv Klenodet kjender,
veier det med milde Hænder.

(J. S. Welhaven)

12. Over Digteren Bjerregaard.

106

Af H. Wergeland

Kom med Laurbærkrandsen hid!
Nu er Skjaldens ædle Pande
kold og hvid.
Gylden Regn af Laurbærblade
kan ei ham nu mere skade,
om hans Grav
lige til dens sorte Rande
overdyngedes deraf.

Nu, da han er bleven Leer,
er det Tiden, at den sene
Retfærd skeer;
Døden faaer sin Laurbærkroning,
Livets Smerte sin Forsoning. 107
Verdens Dom
bytter sine grebne Stene
nu til gyldne Frugter om.

Nu, da Skjalden ligger Liig,
er Triumfens Time runden.
Laurer sig
mellem Tornens Grene blande,
som sig bored i hans Pande.
Paa hans Grav
lægges nu en blomstomvunden
efeukrandset Thyrsusstav.

Om en Stund sin sorte Top
Graven over Muld vil skyde
sagte op.
Den er Ærestemplets Tinde,
som skal gjemme Skjaldens Minde.
I sin Nød
Norge kan sin Skjald kun byde
Pantheonet i sit Skjød.

Men fra hver en Mund, som kvad
om hans "Elskede blandt Lande,"
er et Blad
viftet hen, at strøe de Veie,
Aanden gaaer fra Gravens Leie
til sin Fred,
langs ad elysinske Strande,
under Laurers Dunkelhed.

Og om tvende Ugre vil
Graven fuld af Blomster dækkes.
Lyt da til,
skal du med forbauset Øre
Aagots søde Vise høre,
sjungen af
Klokker, som af Vinden vækkes
til en Sang paa Skjaldens Grav.

(H. Wergeland.)

108

13. Over en brav Mand.

108

Af H. Wergeland

Bed Gud om en Retfærdigs Død!
O den dig bedre frommer,
end om dit Liv som Bækken flød
imellem Vaarens Blommer!
Bed om en Grav mens du er rød,
om venlig Høst og Hvile sød
midt i din travle Sommer.

O saae du Ham, hvis Støv vi nu
i Gravens Dyb nedsænke,
du vilde Døden uden Gru
som venlig Engel tænke,
der smilende til Ham var traadt,
og, om hiin Nat den havde graadt,
da var det for hans Enke.

Hans Læbe smilte, som om nys
før Daggry var oprunden
han havde faaet Engles Kys
paa Pande, Bryst og Munden.
Han laa som bunden af en Drøm,
som om i søde Tankers Strøm
Han slumrende var funden.

Far hen, du Ædle, hen i den!
Du bedre ei kan drømme,
end om dit Liv i Himmelen 109
forbi dit Blik vil strømme.
Du tog dit Barnehjerte med,
og Mandens Daad kun Dødens Fred
kan lønne og berømme.

Bed Gud om en Retfærdigs Død:
om Hans, som nu paa Bunden
af denne Hules mørke Skjød
har Himlens Indgang funden!
O, hvis som Han vi leve kun,
man finder os en Morgenstund
som Han med Smiil om Munden.

(H. Wergeland.)

14. Ved Digteren Mauritz Hansens Grav.

109

Af C. Monsen

Sig Kvællen nærmer; Dagens Aander flye;
der spirer Roser af den bleggraa Sky,
og meer fiolblaa vorder Himlens Bue.
De fjerne Skove hyller Taagen ind,
og mere dunkel bliver Fjeldets Tind;
kun Goustas hvide Top staaer end i Lue.

Det er som om den var af Drømme fuld,
den Jettepande under Hjelmens Guld,
mens lette Skyer om dens Tinding flagre.
Og disse Skyer er' som Lokker graae,
der om en kraftig Kjæmpes Isse slaae,
i Solbelysning bølgende og fagre.

Taus paa den stille Gravlunds Jord jeg gaaer,
mens Markedslarmen bruser udenfor,
og kan I ane hvad jeg vil derinde?
En Bølge søger jeg paa Dødens Hav; 110
det er en Digters, Mauritz Hansens Grav,
og den alene, som mit Blik vil finde.

Den funden er. Her hviler Skjaldens Been,
herunder sover, som en Blomst bag Sneen,
den fromme uskyldsfulde Sangers Hjerte,
der var saa varmt, der var saa godt og reent,
og ene brast, fordi det ufortjent
betynget blev med Kummer og med Smerte.

Dog med hans Læbe blev hans Sorg jo stum,
og ingen Røst fra Gravens mørke Rum
skal nogen Levende om den fortælle.
Den slumrer der med al den Poesi,
som med ham selv begravet blev deri —
en blot af Gud i Himlen kjendt Novelle.

Men naar det atter saa er bleven Vaar,
og Søndenvindens blide Aande gaaer
en stille Aften over Dødninghaven,
naar Jorden klæder sig i Grønt paany,
og Engle rulle fra den røde Sky
et Slør af Rosenglands henover Graven:

Da vil jeg endnu engang denne see; -
jeg ved den knæle vil, og da kanskee
en frydfuld Tone vil mit Øre møde.
Da skulle Blomster, duftende og smaa,
i tætte Klynger over Graven staa,
som blide Sendebud ifra den Døde.

Da vil jeg see i hver Fiol, i hver
Kjærminde, som den grønne Tue bær,
et yndigt Barn af Skjaldens eget Hjerte,
og i den duftende, den rige Regn 111
af gyldent Blomsterstøv et frydfuldt Tegn
paa en til Salighed forvandlet Smerte.

(C. Monsen.)

HEROIDE.

1. Dronning Philippa til sin Gemal Kong Erik, den Pommeraner.

111

Af Pram

Jeg bragtes hid. Naar Sorger Hjertet nage,
selv Glædens Egn er rædsom, Dagen mørk.
O tænk da mig, tænk dette Hjertes Plage,
og kast et Blik hid til min fæle Ørk!
Her Sorgen boer, og hersker allevegne,
men fremmed er min Egn for Jordens Lyst;
o Syn for mig, som kjendte Glædens Egne,
før Themsens Bred, nys Danmarks blide Kyst!
Her himmelhøit sees nøgne Klipper kneise,
sneefurede, langt over Skyens Gang;
fra Toppen ned er lange Dages Reise;
den krumme Dal er traurig, øde, trang;
ei Middagssol Tusmørket her adspreder,
man neppe den bag Fjeldets Isse seer;
ei yndig Elv de golde Marker væder,
men Alt er Is, som aldrig smeltes her;
min skumle Ørk med Vaar og yndig Sommer
ei barske Frost og Storm afvexlede;
ny Vinter her ved Vintrens Ende kommer,
og Dalen selv er skjult med evig Snee.
Ei Skov, ei Busk, ei Urt er her at finde;
her ingen Fugl istemmer munter Sang;
her hyle kun de barske Nordens Vinde;
mod korte Dag er Natten trefold lang. 112
Hvor vidt mit Syn den øde Strækning følger,
det finder her kun Vintrens Tyranni;
det skimter blot den fjerne Vetters Bølger,
som flye med Il min fæle Egn forbi.
Selv sjeldne Spor af Mennesker det søger
forgjeves her i Dødens mørke Land;
men Rovdyrs Hyl blandt Klipperne forøger
dets Rædsomhed, hvis den forøges kan.
Jeg hist og her de faldende Ruiner
af mangen Borg og Gravsted bliver vaer,
imellem dem fordoblet Stormen hviner;
men dyrket Land Vadstenas Egn ei har.

Dybt fra en Vraa, som Fjeldeklinter skjule,
den brune Muur af Klostret kiger frem.
Meer ligner det en rædsom Røverhule,
end himmelsk Freds og stille Andagts Hjem.
Hid bragtes jeg. Hvad Trøst, at mig omgiver
en Flok, som ei kan glemme det, jeg var!
O! deres Ynk min Smerte kun opliver;
af fordums Glands jeg nu kun Byrden har.
Jeg Dronning var, det blotte tomme Minde
tilovers er, al fordums Glands tiltrods;
thi naar fandt vel en Dronning en Veninde?
Fortrolighed har Himlen negtet os, -
Fortrolighed, som tidt den Usles Kummer
forlindret har og døvet bittre Harm,
tidt dysset blid de tunge Nag i Slummer,
og gydet Fred i den Forladtes Barm.
Hver bliver taus; mit Øiekast udbreder
mit Hjertes Sorg paa hvad det vendes til;
mig Ingen seer, hvis Øie Graad jo væder,
jeg aldrig her blev vaer et trøstfuldt Smiil.

Saa hæver sig op over blide Dale 113
i Vaarens Luft den sorte Tordensky,
og Glæden strax nedsynket er i Dvale,
før muntre Dyr med Frygt til Hulen flye.
Stum flagrer da du, Skovens Sangerinde!
til Redens Ly langs Jorden ængstet hen;
tungt sukke da før muntre Vestenvinde,
halv falmet, lukt staaer nu selv Lilien.

Her er en Plads, som Have skulde hede,
hvis Solens Kraft opliv'de Jorden her;
men den, som Alt, indhyller Vintrens Vrede,
og rædselfuldt dens kolde Aasyn er.
En Grotte der, som malet Løv bepryder,
et Mindetegn om Stedets Nøgenhed,
Tungsindighed en rolig Tilflugt byder,
og dette er din Dronnings yndte Sted.
Naar Natten frem af sorte Leie triner,
hid, kjed af mit, jeg lønlig lister mig;
da vildt og fælt omkring mig Stormen hviner;
dens Brølen her er dobbelt gyselig.
Da Vetterens de tunge Bølger hyle
mod Fjeldets Fod i uophørlig Strid,
og true grumt, at ville overskylle
min fæle Egn, og vældig styrtes hid.
Da lyde hist i græsselige Toner
Bjerguglens Raab og gridske Rovdyrs Skrig;
halv ønsker jeg, da Blod dem kun forsoner,
at deres Tørst fik Lædskelse ved mig.

Min Sorg betog vor spæde Datter Livet.
Jeg hendes Støv herhen har med mig bragt;
her har jeg det et eenligt Gravsted givet;
der hviler hun i Fred for Skjebnens Magt.

Anden Deel.

Hvor helligt er mig dette Sted! Jeg knæler 114
her tidt for ham, som styrer Alting, ned.
Du seer, o Du, som mine Taarer tæller,
hvor mange jeg har fældt paa dette Sted!
Og tidt med Ro Du her min Andagt lønner,
tidt slumrer her min Sorg og Jammer ind;
tidt har Du hørt et saaret Hjertes Bønner,
og, ak kun kort! skabt Lise for mit Sind.
Min Aand jeg her med vaagne Drømme trætter,
min Erik nu, nu hiin min Dræbte seer;
jeg sværmende hendriver lange Nætter
med Tankers Strid og tomme Billeder.
Jeg skimter Haab, snart seer jeg det forsvinde,
nu kommer hun, som Livet fik af dig,
som Engel hun sin elskte Morderinde
indbyder da til himmelsk Ro hos sig;
men Taarer har jeg seet i hendes Øie:
tænk, Engle selv med Taarer see til mig!
Og du... dog nei! min Engel fra det Høie
har ogsaa sagt, jeg elskes end af dig.

Saa drømmer jeg, til Stormens Stød mig vækker,
og vækker strax inddysset Sorg igjen.
Naar ingen Sky den aabne Himmel dækker,
og ingen Storm igjennemstrømmer den,
jeg sidder da i Grotten; Intet røres,
og rundt omkring er Alt, som Døden, tyst;
kun sjeldne Suk af kvalte Storme høres,
som blande sig med Sukke af mit Bryst.
Som naar engang Naturen skal hendaane
i evig Nat, naar Intet meer er til,
saa dødt er Alt; kun Nattens blege Maane
seer til mig ned; men mørkt er mig dens Smiil.

Hvor tumles da mit Sind blandt sorte Tanker! 115
Indholden du dog af dem alle er;
hvor vidt mit Sind end sværmende omvanker,
det sværmer ei, hvor Erik ei er nær.
Saa seer jeg dig, bevæget ved min Plage,
at straffe dem, som hertil bragte mig,
saa kommer du, at hente mig tilbage;
jeg seer dig da, og troer at høre dig;
ved mindste Lyd, som Vinden da frembringer,
jeg lytter strax! "o der, der kommer han!"
Men, korte Fryd! du flyer med Lynets Vinger;
min søde Drøm mig let betages kan.

Jeg tænker da: — forlad, jeg saa kan tænke! —
"Har man sagt sandt? o mon han hader mig?
O mon min Sorg ham nu ei meer kan krænke?
O tænker han paa en Ulykkelig?
En mere Skjøn mit Savn maaskee erstatter?
Sødt hviler han i hendes bløde Arm?
Nu taler man om mig med haanlig Latter?
Nu spotter man min magtesløse Harm?
Nei, tænker jeg, og straffer hine Tanker,
du sørgende endnu erindrer mig;
jeg bragtes hid, og du, du letted' Anker
til Orlogsfærd — da seired' kunstig Svig —
og siden, da jeg borte var — ja siden —
kort sagt, jeg vil, at du uskyldig er,
saa venter jeg at finde dig i Tiden;
men ak den Tid, o er den dog ei nær!

Dog al min Kval var ringe, let at bære,
ifald jeg vidste dig kun lykkelig;
velsignet den og sød mig skulde være,
hvis bedre Held den kunde skaffe dig.

Men nylig man det grumme Bud mig bringer, 116
at Frækhed vandt; fra Thronen styrtet ned
man min Gemal landflygtig nu paatvinger
i ukjendt Vraa en ham uværdig Fred.
O, min Gemal! o kan du ei foragte
Philippa saa, at Hjælp af hendes Haand
selv synes dig ei værd at eftertragte:
kom skjult herhid, forny de gamle Baand!
Dog kun dit Navn behøver du at skrive,
og disse Ord: "din Erik elsker dig";
og Kjærlighed mig Vinger da vil give;
til Albion jeg flyer, og kaster mig
for Kongens Fod; han elsker høit sin Datter,
til Kamp for dig hans Magt tilrede staaer;
jeg end maaskee dit Tab dig da erstatter;
sødt skal vi da forglemme disse Kaar.

Men har du lært, ved Thronen at betræde,
hvor svag dens Glands, hvor tomt dets Intet er:
en lønlig Vraa for os har rolig Glæde,
ukjendt af Den, som Sceptrets Byrde bær.
Il lønlig hid! - Du Modstand ei vil finde -
saa flye vi did, hvor Tryghed vinker os;
du ved mit Bryst foragte skal din Fiende,
og glad i Fred din Skjebne byde Trods.
Og har man end sagt sandt, og har dit Hjerte
engang afladt sin Kjærlighed for mig -
velan! mit Bryst dig at tilgive lærte;
elsk mig paany, og jeg er lykkelig.
Ja fandt du end i fremmed Arm de Dyder,
som mangle mig - elsk, skjul din Kjærlighed;
det, man ei veed, man jo dog ei fortryder,
jeg elsker dig, naar jeg ei noget veed.
Kort, giv mig end din Kjærlighed tilbage - 117
en Deel deraf, kan jeg den heel ei naae!
Endnu jeg glad velsigner al min Plage,
hvis jeg som min dig kun omfavne maa.

(C. Pram.)

2. Eleonora Christina Ulfeld til sin Mand.

117

Af C. A. Lund

Dybt i et Fængsel, hvor Elendigheder
og Skræk og Mørke kun omringe mig,
der — viid det, elskte Ulfeld! — der tilbeder
endnu din kjelne Leonore dig.
Ja, om en Engel vilde blid beskjærme
blandt tusind' Farer disse Linier,
og om de i mit Sted sig maatte nærme
derhen, hvor du, min evig Elskte! er,
da skulde de mit hele Hjerte male,
min Kummer skulde de fortolke dig;
sødt vilde da den Tanke mig husvale:
min Ulfeld veed min Nød, han ynker mig.
Ja, ynk mig, ædle Mand! men salig Smerte,
men kjærlig Graad du mig kun offre maa;
for min Skyld ingen Kvaler i dit Hjerte
bebreidende imod dig skal opstaae.
Du har ei skabt de Piner, som fortære,
den kolde, stolte Spot, som kvæler mig,
endskjøndt for dig, o Mand! jeg den maa bære;
min Brøde er, at have elsket dig.
Og denne Roes skal Intet mig betage;
den er min sidste Trøst i Lidelser.
Lad hele Verden dine Feil opdage,
reen, som en Engel, du mig altid er.
Den store Konge, som nu Graven dækker,
han selv har lagt min høire Haand i din, 118
og Døden selv ei dette Løfte svækker,
i Evigheden skal du være min.
Med dig jeg rolig paa den vilde Bølge
fra Fædreland og elskte Venner drog;
det var min Roes, min Glæde, dig at følge,
og tryg ved dig hver Skjebne jeg modtog:
jeg fulgte dig i Flugtens Farligheder,
med dig jeg Fængslets Rædsler delet har;
ak! — da var intet rædselfuldt; thi Glæder,
thi Himlens Glæder smilte hvor du var. —

Men hør, hvordan man hevner denne Brøde
paa fjerde Christians Blod, paa din Gemal!
O Mand! da skal dit ømme Hjerte bløde,
og mine Børn skal græde ved min Kval.
Men naar de nu i Kreds om dig fornemme
din Leonores mange Lidelser,
da, Ulfeld! o da lad dem aldrig glemme,
at deres Moder dog uskyldig er.

Du veed det, i de stolte Briters Rige
er En, som vælter sig i Laster ned;
han hersker der ... Ha! jeg Ulykkelige,
som troede slig en Konges Ærlighed!
I kjælen Vellyst glemte han de Dage,
da han Velgjerninger modtog af dig;
han glemte Kongers Pligt imod den Svage:
forrædersk nedrig overgav han mig.
Jeg slæbtes bort; snart saae jeg disse Bredder,
min Fader før har værget med sit Blod;
ah! tænkte jeg, hans Datter skal med Glæde
udøse sit, og ile ham imod.
Da skal jeg som en Engel stedse svæve
beskyttende omkring min elskte Mand, 119
og see ham, rolig, ubekjendt, at leve,
maaskee forsonet med sit Fødeland.
Men ak! til langsom Pine man mig gjemte;
man vidste, Dyden frygter ingen Død;
til bitter Haan man din Gemal bestemte,
for ved min Harm at føle Hevnen sød.
Man spottende afrev mig mine Klæder —
o Danmark! er det saa, du hevner dig?
I Slavedragt, forskudt, som en Misdæder,
man fra min Broders Slot bortførte mig.
Da saae jeg Hesper sidste Gang; den blinked
i Aftenrødens Straaler dalende;
da flød en stille Taare — og man vinked,
og Fængslets tunge Dør sig aabnede.
Her er jeg nu, og denne skumle Hule,
hvor aldrig Solens Straaler smiled' ned,
og denne tykke, sorte Muur skal skjule
for Verden mig og min Elendighed.
Naar Vinterstormens hule Stød mig vækker,
hengrubler jeg den lange mørke Dag;
dybt Sneen da de snevre Ruder dækker,
som bragte Lysning gjennem lave Tag.

Blegt gnistrer vel en Lue ved min Side,
og ved dens Lys jeg skriver her til dig;
men og for den Velgjerning maa jeg lide,
dens fæle Røg tidobbelt kvæler mig.
Naar Foraarssolen Vintrens Strenghed hæver,
den lindrer dog ei min Elendighed,
dog ingen Zephyr kvægende nedsvæver
til dette rædselfulde Opholdssted;
og aldrig skal jeg see Naturens Smykke;
død er jeg — død for hele Skabningen;
for intet Menneske jeg kan udtrykke
min Nød, for ingen Ven udøse den.
Dog engang man en saaret Hund mig sendte,
og din Gemal man den at læge bød;
man vilde dybt forhaane mig; man kjendte
ei, at Medlidenhed er himmelsk sød.
Ak! — tænkte jeg — du er forskudt, du Arme!
og uden Skyld du er ulykkelig;
din Skjæbne ligner min — mit Straa skal varme,
min ømme Haand skal kjælent pleie dig.
Tidt sad jeg da, og blide Glæder smagte
hvergang jeg lindrede den Usles Vee;
hver Nød jeg glemte, naar sin Tak den bragte,
og kjælent ved min Side logrede.
Dog atter nu jeg ene er tilbage,
og intet Levende jeg skuer meer;
kun stundom, naar de tunge Skaader brage,
med Gysen jeg den haarde Slutter seer.
Her sidder jeg nu ørkesløs, og tænker
den lange Dag, o elskte Mand! paa dig;
da er mit sidste Haab, at Himlen skjenker
dig noget af den Fryd, den negter mig.
Men, o hvor svagt er dette Haab! Du være
lyksalig ved din Leonores Nød?
Du skulde rolig Danmarks Vrede bære,
du, som har frygtet Haanen meer end Død?

Dog, Mand, vær stærk! Thi kun den sande Store
kan trodse Skjæbnens Magt og bære den.
O, Mand, vær stærk! O, thi din Leonore
har intet uden dette Haab igjen.

(C. A. Lund.)

6. MALENDE LYRISK DIGTNING.

1. Maidagen.

121

Af C. B. Tullin

”Min Muse! kom og lad os flye
fra dette melankolske Fængsel,
hvor Ønsker daglig døe i Trængsel,
og fødes for at døe paany;
hvor Kunst og Vid kun pønser paa
den bedste Plan til nye Sorger,
hvor Rigdom sulter for at faae
det Støv, den for sin Arving borger.

— — —

”Søg op det Sted, hvor Frihed boer,
hvor kunstlet Sorg, selvgjorte Plager
udgjøre Livets fleste Klager,
men Smilet selv hos Armod groer;
hvor jeg og du kan løse tidt
de Tanker, som laae før i Lænker,
og uden Tummel drikke frit
den Nektar, som Naturen skjenker.” —

Saa tænkte jeg i Mai en Dag,
og reiste strax til hine Enge,
hvor Flora reder Blomstersenge
for Knoppen under Stjernetag.
Her kasted jeg mig paa en Høi,
fortabt, henrykket og fornøiet,
i samme Øieblik da Øiet
nysgjerrigt ud i Cirklen fløi.

O Gud! hvad Skueplads var her
for Lugt, for Syn og alle Sandser!
En ny Natur omhængt med Krandser 122
fremviste Eden her og der.
En luttret Luft sin Ambra skjød,
naar Zefyr sine Vinger rørte,
saa Lugten strax i Vellyst flød;
hvert Aandedræt ny Balsam førte.

Forundringsfuldt mit Øie saae
et Landskab af Naturen malet,
som i en herlig Runding praled,
hvor Grønt sig tabte i det Blaa;
den hele Kreds var overalt
med en safirblaa Hvælving dækket,
hvis Grundvold dels paa Bjerge faldt,
og dels sig ned i Havet strækked;

Hvor en saa vid og yndig Plan
med ny Henrykkelse fornøied,
og indtog Syn og Sands, da Øiet
saae denne søde Scene an,
at Solens brudte Straaler, som
i tusind Chrystalspeile spilled
paa Bølgerne, som tumled om
og langsomt ind paa Stranden trilled.

Paa Havet var et Teppe lagt,
hvor Grunden, Grønt i Grønt skatteret,
med Guult og Rødt og Blaat stafferet,
fremviste Aarets Morgendragt.
Nyfødte Planter titted op,
ved Solens Kraft til Liv opvakte,
med grønne Grene, bladrig Top,
til Vidne om det Haab, de bragte.

Hist laa et Bjerg, hvis svære Krop 123
en prægtig Skueplads bestemte:
dets Rod sig i Afgrunden gjemte,
og Toppen steg mod Skyen op;
det som en særskilt Verden laa
af Jord og Marmor sammensmeltet;
man hist og her en Grotte saae,
hvor Solen havde Sneen smeltet.

Den ranke Gran paa Bjergets Top
sin Pyramideform opreiste,
og med den smale Spidse kneiste
høitidelig mod Himlen op.
Dens Bul og Rod, af Balsam fuld,
sig havde der saa stærkt forskandset,
at den sin Kamp mod Frost og Kuld
forlod med Seierstegn omkrandset.

En krummet, slangeformig Dal
nedsænket laa ved Bjergets Fødder,
hvor tusind nys udsprungne Rødder
afbildede en Blomstersal.
I denne surrede en Bæk
igjennem en Allee af Pile,
hvis Vand, nu Isens Baand var væk,
knap kunde nok for Glæde ile.

Her sværmede en Fuglehær
af Sisiker, Bogfinker, Svaler,
Maaltroster, Norges Nattergaler,
som fløi forliebte her og der;
hver med sin Tone stemmed i,
og Kviddren, Fløiten, Piben, Lokken
klang med forenet Melodi
som prægtigt Chor blandt hele Flokken.

De midt i yndig Harmoni 124
hinanden kyssed, karesserte
og under Kysse intonerte:
"se, hvor vi elske, vi! vi! vi!"
Hver havde gjort sit Valg især,
en Han var for sin Hun alene,
skjøndt de med Løv behængte Grene
var fælles Seng for En og Hver.

Lyksalig, ja lyksalig Flok,
som ingen selvgjort Sorg skal trykke,
men som i Elskov gjør din Lykke,
fordi Naturen er dig nok!
Du vælger den, du elske skal,
og elskes just, fordi du vælger,
naar kunstlet Vid blandt os tidt sælger
en Skat, som vindes kun ved Valg.

Saa tænkte jeg om disse Smaa,
som her med Elskov Vaaren smykked;
men blev til ny Forundring rykket,
idet jeg just en Lærke saa,
som nu, idet den flagred op,
sit søde Dirlilili trilled,
og over Redens skjulte Kop
med elskovstændte Vinger spilled.

Her flød i dette Øieblik
en Tonestrøm i Luft og Øre,
saa Alt, hvad Sjelen kunde røre,
jeg her i denne Solo fik.
Ja rundt omkring blev tyst og taust,
da denne Virtuos istemmed;
Fornuften hørte selv forbaust
slig Citharklang fra en Spædlemmet.
Hvor den med en saa let Umag
sin Tunge dreied, trykked, hæved
og med det smale Luftrør bæved,
saa Øret dirred Slag i Slag!
Dens kunstig blanded' Melodi
nu Tonen løfted op, nu synked,
og i en yndig Symfoni
nu fløitede, nu lo, nu klynked.

Al Kunst og Færdighed forsvandt,
saasnart jeg hørte denne Lille:
ja hvilken Mester turde spille
mod denne fødte Musikant?
O lille, søde Fløitenist!
„Hvo gav dig disse Egenskaber?"
Saa raabte jeg mod Bjerget hist,
og Ekko svarede: — en Skaber!

— — —

(C. B. Tullin.)

2. Emilies Kilde.

Af Pram

Jeg iler frem. Fra Lundens Dunkelhed
jeg nærmer mig mod Havets aabne Bred.
Paany en Lund ved Høiens Fod frembryder,
tillokkende den Vandrende tilbyder
et yndigt Hvilested. Her hvile du,
min Aand! I Bølger, triller sagte nu!
Alt aander Fred og Stilhed; her betrygger
Kamoenens Ro, I helligstille Skygger!

Hvad rasler her bag Busken? Harpe, ti!
Saa sød er ei din stille Harmoni
som hiin — O! hvad er Greb blandt gyldne Strenge?
O! svagt kun de til aabne Hjerter trænge
mod Kildens Rislen af indviet Væld.
Jeg hører den, sødt fylder den min Sjel
med Følelser, som Sang kan ei afbilde.

Emilia! Jeg nærmer mig din Kilde.
Hvi seer jeg dig ei selv ved Kildens Bred,
saa skjøn ved Fromhed, ved Uskyldighed,
ved Dydens Glands, som før, naar her dit Øie
blidtglindsende sig hæved mod det Høie
med ædelt Suk fra uforstilte Barm,
som dengang henrykt ved din Elsktes Arm
du vandred her og ønsked at udbrede
dit rene Hjertes stille, fromme Glæde
til Alt, som aander Liv? lig Han, som sang
begeistret her ved Hellebek engang,
din Kildes Digter Harpen skulde tage,
og skjøn som Hans lød Sangens stille Klage.

Hvor Vandreren ved Havets nøgne Kant
kun spildte Tegn til skjulte Kilde fandt,
naar før ved tunge Vei han allevegne
træt, sukkende, saae Glæden at indhegne
sin muntre Kreds; der utillukt og fri
staaer Kildens aabne Lund; paa sandig Sti
han vandrer frem, og undrende han standser,
fortryllet han mistroer bedragne Sandser.
Indbydende han seer et Blomsterbed
i broget Pragt ved aabne Hvilested;
hvor ubevogtet af mistroisk Øie,
han frugtbetynget Kvist sig seer at bøie
mod Jorden ned, og finder yndigt Læ
paa grønne Bænk ved skyggefulde Træ.

Her seer jeg mig; hist kneiser Monumentet,
der staaer dit Navn med gyldent Bogstav prentet,

Emilia! I Marmor gravet blev 127
hvad kjærlig Haand til din Erindring skrev.
Ei blot en Elsker, o selv Glædens Daarer
skal skue det og smelte hen i Taarer.
I pyramidisk Pragt staaer Støtten op,
en ædel Urne pryder Støttens Top,
og i dens Fod krystalne Væld udbryder,
hvis Øie uophørlig Graad udgyder.

Kom, hvo du er, ifald engang dit Bryst
har følet Vemods bittre, søde Lyst,
o kom, og lad kun, hvo der kan, foragte
den Fryd, som ei det kolde Hjerte smagte.
Fly, vilde Tummel, hid til Kildens Bred,
hid fly du, kom, betragt den, føl og græd!
Hvert ædelt Bryst opflammes ved at skue
det sjeldne Hjertes Værd i ædel Lue.
Men du, hvis mørke Sjel fandt ingen Fryd
ved Tanken om den Frommes blide Dyd,
ei blev for dig dens Priis i Marmor prentet,
dit Øiekast besmitter Monumentet;
dybt slumrer du i rædsom Lethargi,
o slæb dig blind min Kildes Egn forbi!

Nu Solen bort til Vestens Egne iler,
og dobbelt skjøn dens sidste Straale smiler;
med stille Gang, i Guld og Purpur klædt,
gaaer Bølgen frem og kysser yndig Bred;
i trefold Glands beskuer nu mit Øie
den fjerne Kyst og Gustavs gyldne Høie.

Hist Fyrster selv, for at tilbede dig,
Urania, hos Tycho samled sig.
Din Helligdom er falden; i sin Vrede
svor Havets Gud mod dine brudte Bredder 128
en evig Strid, o Ø! til Bølgens Stød
har skjult dit Gruus i Havets dybe Skjød.
Du glimrer blid og Solens Straaler bryder;
ve dig, naar vældig Storm fra Norden lyder,
den undergraver lumsk din sandig' Fod.
Delfinen kravle skal, hvor fordum stod
din Borg, o Hvena! Sømænd kaste Anker
i natlig Storm blandt dine faldne Banker.

Sneklædte Svane frem paa Dybet roer
og trygt sin Skat ustadigt Hav betroer,
mens skinnende det raske Skib fremsvæver;
hist lette Baad nu dykker, nu sig hæver;
med hurtig Aare ført den Fiskeren
med ønskte Fangst til Landet bringer hen.

Hver Vind er taus; fra muntre Nabosteder
fremskingre Lyd af uforstilte Glæder;
fuldendt er Dagens Sved, og Folket hjem
til Hvilen haster; Glæden følger dem.
Rask glade Skrig af muntre Ungdom lyde;
ve Den, hvis Sjel de ingen Fryd indgyde!
Hvad er cremonske Streng, hvad velske Sang
mod Glædens Lyd, ukunstlet, uden Tvang?

Emilia! din Sjel dens Sødhed kjendte.
Her vandred du, og fromme Suk opsendte
din blide Sjel til ham, som skuer ned
med Velbehag til glad Uskyldighed.
Serafen liig, du bad ham mild beskytte
den Frommes Fryd, som i den ringe Hytte
skjult, ubemærkt, men fro ved Dyden boer;
for dig var ene Dyden skjøn og stor.
Og du forlod de før saa yndte Steder! 129
Hvo saae dig her, som ei dit Tab begræder?
Se Vandreren, som paa sin tunge Sti
her eensom gaaer din Kildes Bred forbi! -
han standser, seer dit Navn, et Suk frembryder
fra fulde Bryst, og Sorgens Taare flyder.
Se, stille Sorg rundtom indtaget har
den fordum glade Kreds, hvis Fryd du var!
Tung ved dit Savn den Lund og Egn indhyller;
nu sørgelig mod Landet Bølgen skyller;
Alt sørger nu — Alt aanded Fryd engang!
Din Elskede.... Men ti, min Klagesang,
og lad hans Sorg, naar stille Taarer rinde,
formildes ved hans Bruds besjungne Minde!

(C. Pram.)

3. Paa Kirkegaarden. 129

Af Welhaven

Løverdagsaften.. Veiret er skjønt,
Lundene vifte tætte og svale,
Aftenens Straaler funkle og male
Buske og Træe'r med et friskere Grønt.
Dagen vil end med sin mildeste Evne
lokke dig ud til et kvægende Stevne,
luttre dit Sind, før den synker i Dvale.

Her er det stille; her færdes og vanker
Vemoden, fulgt af den tause Erindring;
ydmygt og tro som Konvolvlernes Ranker,
hænge ved Graven de brændende Tanker,
hige kun her mod en Dugdraabes Lindring.
Kapløb og Kæmpen paa Livslykkens Veie
ændses ei her blandt de skyggede Høie,
her, hvor de stolteste Nakker sig bøie,
her, hvor et Tab er det dyreste Eie.

2den Deel.

Har du en Skat bag de traurige Linde,
Ingen vil gribe og dele din Vinding,
Ingen vil snoe om sin higende Tinding
Krandsen, der hænger paa Korset herinde.
Derfor staaer Niddet og Hadet ved Gjærdet,
sænker sit Vaaben og bruger det ikke;
her er et Eden; Cheruben med Sværdet
kyser dem blot med de sorgfulde Blikke.

Kirkegaardsfred! Dine grønne Pauluner
aabner du mildt for den fremmede Gjæst.
Ingen af Sorgens Guirlander og Runer
kalder ham hid til Erindringens Fest;
ude, hvor Livsglæden synger sin Vise,
voxer i Dalen hans Savn og hans Kummer,
ude, hvor Livsbølgen svulmer og skummer,
har han et skinnende Seil at forlise.
Ene de Sorgendes hellige Fred
søger han her paa de viede Stier,
hviler sin Tanke, hvor Døgnlarmen tier,
vandrer i Ømhedens lydløse Fjed.

Hid til de fredede, høinede Grave
bringes iaften et Offer af Sorgen:
skinnende Smykker af Sommerens Flor.
Blomsten skal slumre, til Søndagens Morgen
vækker dens Duft i den eensomme Have,
hæver dens Kalk over Kummerens Spor.
Himlen har ladet paa Vaarskyer dale
kvægende Tanker i Blomsternes Indre;
derfor, naar Kalkene aabnes og tindre,
hvisker fra Bladet en hemmelig Tale.
Blomsten er Tolk, hvor den rastløse Spørger
søger fra Dybet et trøstende Svar,
Blomsten slaaer ud, mens han higer og sørger, 131
viser sin Farveskrift stille og klar.
Ude, hvor Livet har tusinde Munde,
fattes ei Sproget i Blomsternes Rige;
her, hvor de jublende Toner maae vige,
her, hvor de travleste Tunger maae blunde,
mærker du først hvad en Blomst har at sige.

Løverdagsaften... Den larmfulde Uge
er med sin Stræben og Tragten forbi;
Mindet er gjenvakt, og Længselen aner
Sænkede Vinger, der samles og ruge
over de gjærende jordiske Planer,
hæve sig atter lette og frie.
Nu er det Tid. Til det kjærlige Møde
Aftnen har prydet den rolige Scene:
under de skjærmende, løvfulde Grene
lyser dens Glands blandt de ventende Døde.

Vennerne komme med Sommerens Gaver.
Smaabørn er med og vil sysle ved Graven;
Børnene see kun i Kirkegaardshaven
Gravenes Rækker som deilige Haver.
Her har de glemt deres kjæreste Dukke,
her tør de plante og vande i Sommer,
her tør de gjemme de skjønneste Blommer;
blot om en Nat er de dobbelt saa smukke.
Medens de lege med Gravens Muld,
høster du Smiil, hvor din Taare har trillet;
Mørket gaaer over i Morgenens Billed,
Dagen vil atter være dig huld.

Hist er en Lund af Spiræ og Jasminer;
Graven er dobbelt i dette Kapel.
Hvide Levkøier og blaae Georginer
hilse dig der i den rødmende Kvel. 132
Nærm dig med Stilhed! En sørgeklædt Pige
sidder derinde med foldede Hænder.
Endnu, før Aftenens Lysengle vige,
har hun et Suk og et Budskab, og sender
endnu en Bøn til det himmelske Rige.
Forrige Sommer hun smykked sin Lund
blot under Leeg som en Alf i sin Rede;
nu er der atter en Gravhøi at frede,
nu har hun naaet Betragtningens Stund.
Skyer er lagt paa den rolige Pande,
lagt paa en Himmel, der hvælved sig over
Drømmenes Eden med luftklare Vover,
duftende Bredder og glimrende Lande.
Himlen kan aldrig igjen vorde lys;
Skyerne voxe ved Dage og Nætter,
voxe og true som Drager og Jetter,
sænke sig dybt med et vinterligt Gys.
Havde du blot, som den sørgende Lille,
endnu et Vaarglimt blandt Skyernes Vrimmel,
da sad du ofte forsonet og stille,
stirred som hun i den aftnede Himmel. —
Kan du, igjennem din Strid og din Daad,
redde det barnlige Skjær til det Sidste,
da har du Regnbuen over din Graad,
da har du Glorien over din Kiste.

Mellem de smykkede Stene og Høie
hæve sig ældede, halvglemte Minder,
ligger der Tuer, arme og lave.
Ingen gaaer did med et speidende Øie;
Krandsen er visnet og Indskriften svinder,
Nelderne groe paa de navnløse Grave. —
Mindet maa pleies med kjærlige Hænder; 133
har kun sit Liv, mens din Ømhed er rig.
Skjules dit Savn under Glemselens Flig,
slukkes din Ild, der paa Alteret brænder,
staaer det i Gravlunden selv som et Liig.
Ak, selv det fredede Minde har Graven
viet til Glemsel med kortvarig Frist:
bankende Hjerter, der bringe det Krandse,
kunne den skridende Vinter ei standse,
visne, som Løvet i Kirkegaardshaven,
ligge der alle og slumre tilsidst.
Da er det faldende, gulnede Blad
ene det Smykke, Kolonnen skal eie,
da staaer den eensom i Gravenes Rad,
arm som den ukjendte Pilegrims Leie.
Ukjendte Pilgrim har Intet at miste;
Blomster var aldrig paa Graven at skue;
Lærken har kun paa den fattige Tue
sunget de smukkeste Triller, den vidste.

Aftenen har alt med sin svalende Fred
dæmpet i Egnen de larmende Toner,
Skumringer slører alt Træernes Kroner;
snart glider Solen bag Granerne ned.
Her er en Høide, der hæver sig blidt
over de Jordedes Celler og Minder;
Landskabet aabner sig yndigt og vidt,
Fjeldene vige med duftige Tinder.
Her kan du skue den dalende Stjerne,
hilses af Soløiets bristende Blik,
kvæges af Luftningens kjølende Drik,
hvile, og see i det drømmende Fjerne
Aftenens Skjær, liig en blød Melodi,
glider fra Fjeldet, og gynger paa Fjorden, 134
Duftskyer virke et Telt over Jorden,
Himlen og Jorden formæles deri.
Her kan du lade dit Hjertenag blunde;
her groe Kjærminderne fagert og rigt.
Her, over Gravenes viftende Lunde,
vaktes mit lille vemodige Digt.

(J. S. Welhaven.)

4. En Aften.

134

Af A. Munch

Jeg sad en Aften i en lille Baad
paa en af disse dybe, stille Vande,
der ligge, som et Øie blankt af Graad,
imellem Norges Fjelde. Let og varm
stod Aftenhimlen om de mørke Strande,
og sænkte sig i Søens klare Barm,
saa Baaden syntes let ophængt at svæve
midt i et Lufthav, hvor der ei var Bund,
men lige dybt foroven og forneden,
som Jordens Kugle midt i Evigheden.
Død Stilhed hvilte over Sø og Lund.
Der fandtes ei en Fugl, som vilde leve,
som vilde synge her en Aftenstund.
Romantisk Klang om Fjeldene ei drog
paa klare Vinger, som i Tyrols Dale; -
den norske Fjeldegn eied' ingen Tale,
undtagen Eensomhedens stille Sprog.
De tause Roersfolk dypped' Aaren blødt
og lydløst i de kolde, klare Vover. —
Jeg smelted' hen i denne Stilhed sødt;
det var som om min Sjel gled sagte over
og tabte sig i inderlig Forening
med Fjeldnaturens dybe, dunkle Mening.

(A. Munch.)

7. Kantate.

135

Vord Lys!

(Kantate ved Sekularfesten i Christiania den 24de Juni 1840 i Anledning af Bogtrykkerkunstens Opfindelse.)

"Vord Lys!" Det forkyndes i evigt Endnu
for navnløse, blindfødte Stjerner
hist ude i Mulmenes Fjerner.
Forherliget vorde dit Rige og Du,
Herre vor Gud! Hallelujah!

Mulmet Herrens Bud annammed:
"Vorde Lys!" og Skyen flammed
i det første Gry.
Langsmed Strand da Bølgen seiled,
viste første Gang i Speilet
den fagre Sky.

Guds Røst af døde Nat blev hørt;
den Bjergets tause Dyb fornemmed,
og Luftens Streng blev rørt,
og Vindene sin Harpe stemmed;
Stjerner sprang af Nattens Bryst,
Bjerget stod demantbelyst.

"Vord Lys!" Hvor var et Liv før det blev sagt?
I Mulmets Modersliv laa Alt begravet;
Vulkaner stønned under Havet;
iblinde Taagestøtter raved,
og Landets Omrids var ei lagt
før Lysets Kilder strømmed ovenfra:
fra Jehovah.

Da rulled Bjerge sig i Fjernet hen 136
saa let som Skjønhedstræk af Mesters Pen,
og Dale sank sig; fra de grønne Høie
sit Telt opspændte Himmelen;
Jorden, sin Brud, den saae med henrykt Brudgoms Øie,
og Pagtens Ring imellem dem
syvfarvet sprang af Skyen frem.

”Vord Lys!” til Jordens Liv blev sagt.
I Blodet Lysets Glød blev lagt.
Livets Øie vaagned og straalte.
Da fremtreen Blomsten i sin Pragt,
og Falkens Øie ud sin Jagt
i Rummet maalte.
Sin Vei i Støvet Ormen fandt,
og Bien i sin Blomst forsvandt;
første Solglimt Lilierne blegte;
Papilionen fik sit Slæb;
Insektets vaagnende Begreb
i Følehornet pegte;
og Lysets første Morgenlyst
i Rosens Hjerte brændte tyst,
og klang fra Fuglens Bringe;
et taust, men høit Hallelujah
i Cirkler skrev i Skyen da
den stærke Ørnevinge.

Se Aanders Verden sine Bjerge har,
hvis Tinder bade sig i Lysets Vove,
hvis Skygger i det Blaa er Laurbærskove,
hvis Navne Mindets Meisel skar:
de Gudemennesker, som Livet Love
og Tanken Flugt og Sandhed Seier gav.
.. Er Horeb høit som Mosis Stav?

O hvilket Pelion 137
af glandskrønt Storhed er ei Solons Aand?
O hvilket Himalah
af Heltenavne har ei Oldet da?

Og dybe Vande Aandeverdnen har:
Genierne, der i sin Dybde grunded,
der tordnede, naar sløve Aldre blunded,
de Styrkens Strømme, der sin Skranke skar.
Hvo har vel Bund i Platos Dybhed fundet?
Mon Hellespont, af Heros Blus belyst,
er dybt som Stagiritens Bryst?
Mon yndigt Archipel
er klart som Sokrates's skjønne Sjel?
Og mon Skamanders Bugt
er skjønhedsliniet som sin Digters Flugt?

Euklidens Tavle - o hvor er sligt Hav?
sligt trofast Speil for Maane, Sol og Stjerne?
Den Verden, Oceanet vidste af,
stod forud tegnet i Columbi Hjerne.
Og Rhinen bruste, i sin Slette løst,
saa høit og herligt ei som Luthers Røst.

Flyd sammen, stærke Floder! Ei saa rig
Velsignelse I strømme over Jorden,
som Gutenbergs Geni.. O gjennem dig,
vor Mester, Lysets Vorden først er vorden!
Han over Jorden gjød en Straaleregn
af aandbelivte, sære Trylletegn.

"Vorde Lys!" o hellig Gud,
Du forkyndte Aanders Hære.
Smykkede med Lysets Ære
gik de ud,
store Gud, 138
paa dit Bud.
Jordens Hersker stolt fremtriner.
Skinner ikke i hans Miner
Lysets Ord
over Jord?

Se, som Floderne sig dele,
strømmer gjennem alle Sjele
samme Guddoms Lys.
Kundskabs Skat, genifuld Hjerne
fælles er som Sol og Stjerne;
fælles Eie, fri,
som en Ørkenens Cisterne,
Vandrer gaaer forbi,
er du, Geni!

Diamanten, Dybets Kjerte,
gjemmer ei saa fast sin Glands,
som sit Lys Cherubens Sands
og den Kvindebaarnes Hjerte.
Det er Kaldet, Gud dem lærte;
Lysets Flod
er det Blod,
som igjennem Aander strømmer;
Gravens Svælg det ei udtømmer;
under dem,
gaaer det frem
mod sit Hjem.

Men det er Aandelysets Guddom, at
det straaler ud sin Glands i Slægtens Nat.
Mon Bølgen ruller med Ideens Fart
om Jord?
Hvad har, som Typens Tunge, Lysets Ord 139
forklart?
"Vord Lys!" igjennem den har Herrens Magt
end engang sagt.
Vord Lys! giv Frihed Flugt og Sandhed Agt!
Metalbogstavets Tunger,
den Lysets Gud lovsjunger!
Vor store Mesters Kunst er Guds, Guds stærke Røst, der runger:
"Vord Lys!"

(Henr. Wergeland.)

8. KANZONE.

8. Kanzone.

139

Af denne lyriske Digtform har Literaturen kun Lidet at opvise. Med sine lange riimfulde Strofer er den en Efterligning af det Italienske, hvori Petrarca indviede denne Form til Udtryk for sværmersk Følsomhed. Dens oprindelige Charakter er saaledes elegisk, skjøndt dens Former naturligviis ogsaa lade sig bruge ved Behandlingen af andre, dog altid alvorlige Materier. I sin storartede Versbygning med kunstigen i hinanden flettede Riim udtrykker den altid en vis Høitidelighed i Stemningen, som holder sig midt imellem Odens Flugt og Sangens Simpelhed. Efterfølgende Exempel No. 3 opviser en kanzonartet Versbygning, som er temmelig hyppig i vor Literatur.

1. Petrarca i Vaucluse.

139

Af Oehlenschläger

Sølvbæk! I Bølger milde,
hvor hendes hulde Lemmer
fandt Ro, den skjønneste, den elskte Pige!
Green! hvor hun hvile vilde;
ak! aldrig jeg det glemmer . .
Du grønne Støtte for den Elskelige!
Blomster! som Kjolens Flige
har gjemt, som sødt blev baaret, 140
hvor Englebarmen svulmed!
hellige Luft, som dulmed,
mens gjennem dig det hulde Blik mig saared!
ak, laaner hver mig Øre,
min sidste sørgelige Sang at høre!

Vil Skjæbnen aldrig smile?
vil Gud sig ei forbarme?
Men slukker Elskovstaaren Øiets Lue,
da lad mit Legem hvile
i Eders Blomsterarme,
naar Sjelen hist sit Hjem skal atter skue!
Da kan ei Døden kue;
i dunkle Dødens Egne,
mens dette Haab mig glæder,
jeg uforfærdet træder.
Ja intet bedre Sted kan Læben blegne,
og ingen Grav saa fromt og stille gjemmer
de trætte Been, de kraftesløse Lemmer.

(A. Oehlenschläger.)

2. Til Fædrelandet.

Af Oehlenschläger

Mit Fædreland! i aarle Morgenrøde
paa Aarets første Dag, mens Solen hæver
sin gyldne Tinding over Sneens Flade,
Guldharpens rørte Streng din Lovsang bæver,
i Kulden varm din Bardes Kinder gløde,
den muntre Frost gjør alle Tanker glade.
Vel vifter Zefyr ei bag grønne Blade,
ei høres Fuglekvidder,
Riimfrost paa Grenen sidder;
men Kulden kan ei Nordens Digter skade.
I Vintrens lette Luft skal Harpen klinge
paa Nyets første Morgen,
og vifte Sorgen bort med Haabets Vinge.

Mit Fædreland! gid stedse dig besjele
den gamle Kraft, den Munterhed, den Styrke
paa Sjel og Krop, som livned dine Fædre!
Det vil den, naar som de du tro kan dyrke
de Guder, som et varigt Eftermæle
kun sikkre dig, og som dig Livet hædre.
Jeg kjender her paa Jorden ingen bedre,
end Kløvret i din Saga,
end Balder, Thor og Braga,
end Fromheds, Tapperheds og Kløgtens Fædre.
Hvor dette Kløver voxer, hvor det trives,
der visner Smaaligheden,
og til et Eden Ørken selv oplives.

(A. Oehlenschläger.)

3. Camoens i Ørkenen.

141

Af Schack-Staffeldt

Snehvide Mandeltræ, som mig omfreder,
saa længselsfuld til dig jeg skuer op!
Om een, kun om een Mandel Camoens beder,
dog ak! Du bærer ikkun Blomst og Knop.
Om den Vansmægtende du Blomster spreder,
de synke ødselt ned fra Green og Top:
saa, Verden liig, end du i Hungersnøden
bekrandser og forlader mig i Døden.

Paa Teppets Guld- og Sølverblomster ligger
maaskee den lusitanske Konge nu,
og smiler ved sin Sangers ædle Smiger,
og glemmer Kronens Tyngde — medens du,
min gode Neger, ved hans Porte tigger, 142
og i din Farve skjuler Sjelens Blu;
o! mens hans Sorg for Sangens Trolddom viger,
vansmægter Sangen i hans Kongeriger.

Forbandelse ved Digterkrandsen klæber,
den farlig er, liig Offerdyrets Pryd!
Ei nogen Dødelig ustraffet stræber
fra Jordens Barm at løfte Liv og Fryd.
Liig Verdens Frelser han hernede slæber
sit eget Kors, og, skjøndt i henrykt Lyd
han Lysets Land afmaler og bebuder,
tilfalder han som Offer Mørkets Guder!

(Schack-Staffeldt.)

9. Sonet.

142

Om ingen af de foregaaende lyriske Digtarter har man kunnet sige, at de ere bundne til nogen ganske bestemt Form. Dette er derimod Tilfælde med

Sonetten, som bestaaer af 14 Linier i to fiirliniede og to treliniede Vers, hvori al Kunst er anvendt for ret at fremhæve Rimet. Saaledes vexle f. Ex. i dets første Vers to Riim i fire Eenstavelsesord og i 4 Tostavelsesord (mandlige og kvindelige Endelser), og tre Riim i de 2 treliniede Vers; ofte slynges Rimene i hinanden fra Vers til Vers, det første i tredie Vers rimes med det første i fjerde Vers, det andet og tredie i tredie Vers ligeledes med andet og tredie i fjerde Vers o. s. v. Vellyden, som er Hensigten med dette Kunstleri, gaaer dog tabt, om det overdrives, saaledes som Tilfælde er med de saakaldte Ghaseler, en Efterligning af senere tydske Forfattere, hvori Jagten efter Riim fortsættes saa langt som muligt. Sonettens Charakter er meget forskjellig, som oftest dog elegisk eller didaktisk, og da er det ofte Satiren, som iklæder sig dens snævre elegante Form.

1. Juleaften.

143

Af Bjerregaard

Velkommen atter vær, du skjønne Fest!
Mens al Naturen dybt indslumret hviler
udi sin Vintersøvn, du os tilsmiler
betydningsfuld, en høi og himmelsk Gjæst.

Til alle Støvets Børn fra Øst til Vest
det store, glade Frelsens Budskab iler;
ei frygte meer vi Vredens Tordenkiler;
thi du Forsoningsbringer vorden est.

Og derfor juble Slægterne paa Jorden,
og hellig Glæde fylder hver en Barm,
og Takkesang i Herrens Tempel lyder;

og skyldfri Lyst fra Syden og til Norden
forjager Livets Sorg og Dagens Harm,
mens til sin lyse Hal den os indbyder.

(H. A. Bjerregaard.)

2. Lotosplanten.

143

Af Welhaven

En Lotosplante blomstrer over Vandet;
i Bølgens Leeg den hæver sig og daler,
i Vindens Vift den sine Kinder svaler —
da hører den en Spotterrøst fra Landet:

"O svage Blomst, du skabtes ei til Andet,
end til et Varsel for den tomme Praler:
din Glands er endt, naar Vinden det befaler;
snart er du kvalt og ødelagt og strandet."

Men Lotosplanten svarede den Kloge:
"Min Rod er skjult for dine Blikkes Taage;
dens Liv er friskt, urokkeligt og roligt;
men just fordi jeg fjerned mig fra Skoven, 144
og just fordi jeg vugger mig paa Voven,
mit Øie er med Stjernerne fortroligt."

(J. Welhaven.)

3. En stjerneklar Nat.

144

Af Welhaven

Naar Natten svæver om de tause Strande,
og Millioner Sølverkjerter lue,
og Rummet straaler som en Tempelbue,
og himmelsk Kjøling vifter om din Pande —

O, lad da Farten kjækt fra Jorden stande!
Hvad Tanken aner, skal den henrykt skue,
og svæve atter ned, lig Noahs Due,
med Trøstens Olieblad fra Fredens Lunde.

I Solens Glød maae Døgnets Kræfter gjære,
og svulme stolt i tryllende Gestalter,
og atter slukkes med de kvalte Flammer;

men Livet, der fra Evigheden stammer,
skal stige luttret fra det slukte Alter,
en hellig Offerdamp, mod Hjemmets Sfære.

(J. Welhaven.)

10. IDYLLISK LYRISK DIGTNING.

10. Idyllisk lyrisk Digtning.

144

Idyllen (Hyrdedigtet), hvori den naturlige Uskylds og Simpelheds Skjønhed digterisk anskueliggjøres, er episk i Væsen og Form, og hører altsaa ikke herhid; men en af de bestemtere Charakterer, den lyriske Digtning kan antage, er den idylliske. I mangfoldige lyriske Poesier, f. Ex. i beskrivende eller malende og i elegiske, findes ofte meget Idylliskt; men vi stille her for Øine Arter af lyrisk Digtning, hvori dette er forherskende, og hvori Gjenstande af idyllisk blid Natur har begeistret Digteren.

1. Til mine Urtepotter.

145

Af E. Storm

Oprigtige Veninder,
som svige ei, naar Iis og Sne
med Vintren sig indfinder,
men da just kjærligst mod mig lee!
I ægte Billeder
paa Venskabs Trofasthed i Nødens kolde Dage,
ved Eders Syn Philanders Værd
jeg kan med trefold Seier smage.

Naar Skovens Krone tabes,
og ligger visnet ved dens Fod,
naar øde Ørkner skabes
hvor skjønne Paradiser stod;
naar umedlidende
den barske Boreas Naturens Pragt udsletter,
og lutter Ødelæggelse
bedækker Bjerg og Dal og Sletter; -

Da ad landflygtig Sommer
I vinke mildt udi hans Nød;
og ilende han kommer,
og gjemmer sig i Eders Skjød.
Han løfter Hovedet,
og gotter sig ved det erholdte Fristeds Varme,
og hører gjennem Vinduet
sin udelukte Fiende larme.

Her Hyacinthen smiler,
hist brænder Gyldenlakkens Knop,
der Tuliproden hviler,
som snart skal spire malet op.
Nu stiger blodbestænkt
en Nellik frem af sit lysgrønne Moderbæger,

mens Rosmarinen uforkrænkt 146
med Vaarens Farve Øiet kvæger.

Jeg Gratier seer dandse
i min Indbildnings Urtegaard,
og alle Floras Krandse
er' fletted' ind i deres Haar.
Hvis derhos Fløitens Lyd
ledsager Chloes Sang til mit henrykte Øre,
da smelter jeg i stille Fryd,
og Nattergalen troer at høre.

Min Sjel! du selv har Evne
at skabe dig en evig Vaar;
hvad Lykke kan du nævne,
som ei af dig sin Farve faaer?
Paa Hofmands stolte Bryst
mon en broderet Sol kan Glædens Blomster drive?
Nei, nei, en sand og varig Lyst
maa Hjertet selv forstaae at give.

Tak skee dig, som mig lærte
hvad der er sand Lyksalighed!
Viig aldrig af mit Hjerte,
guddommelige Nøisomhed!
Dit Tempel skal min Barm
og jeg din Offerpræst og Søn og Yndling være,
og min Camoene fro og varm
skal synge Hymner til din Ære.

(E. Storm.)

2. Fornebo.

146

Af J. S. Munch

Hyggelige, kjære Bolig,
du som venlig og fortrolig
vinker mig til landlig Ro! 147
Krandset af de dunkle Skove,
favnet af den sølvblaa Vove,
sødt du smiler, Fornebo!

Se! mens jeg har maattet kure,
fængslet i de kvalme Mure,
du saa skjønt har smykket dig;
viklet ud dit grønne Dække;
rosenstrøe't den nøgne Hække ..
O, hvor du henrykker mig!

Fjernt nu seer jeg Røg og Taage
over Stadens Buur at koge —
O Farvel, du lumre By!
Freidigt nu mit Øie følger
Snekken, som paa raske Bølger
kneiser hist saa stolt i Sky.

Venner, dele huldt min Glæde!
Elskte! I er her tilstede ..
Hvad kan jeg da meer attraae?
Stemt paany min Harpe klinger,
mens jeg mig med Lærken svinger
jublende mod Himlens Blaa.

(J. St. Munch.)

3. En norsk Piges Sang.

147

Af Zetlitz

Som Kilden sagte rinder hen
imellem unge Pile,
og skjøn, som Foraars-Morgenen,
jeg seer min Tid henile;
hvad Kummer er, det veed jeg ei,
der groer ei Torn paa min Vei — 148
og jeg er munter og jeg er glad.

Naar Lærken sine Triller slaaer,
og Morgenrøden smiler,
jeg fra mit Leie fro opstaaer,
og til mit Arbeid' iler;
min Dag er kort, min Søvn er sød,
og jeg er sund og hvid og rød.
Og jeg er munter og jeg er glad.

Mit Arbeid' mig fra Haanden gaaer;
jeg snart til Kvæget søger,
hvor Ko med spændte Yver staaer,
og Kalven muntert spøger;
da fraader i det rene Spand
den Melk, som Rigdom give kan.
Og jeg er munter og jeg er glad.

Snart ved det varme Arnested
den sunde Kost jeg laver;
kom Folket hungrigt hjem og svedt,
jeg Alt til Rede haver,
jeg duger Bord, og bærer frem,
og godt det jevnlig smager dem.
Og jeg er munter og jeg er glad.

Snart i min Væverstol jeg sad,
og Fod og Haand jeg rørte;
ved Markeds Tid min Fader glad
mit Værk til Byen førte;
der blev det Penge, Penge Brød,
og her det hindred' Hungersnød.
Og jeg er munter og jeg er glad.
Og spandt jeg selv hver Traad, jeg sled; 149
om Piger andre Steder,
som ei af noget Arbeid' veed,
kan slide Silkeklæder,
det veed jeg ei, og ei forstaaer,
jeg mine ved mit Arbeid' faaer.
Og jeg er munter og jeg er glad.

Min Moder ofte har mig sagt:
de Piger ere pene,
som ta'e sit Arbeid' smukt i Agt;
hvis Sæder ere rene.
De Mand og Gaard og Huus skal faae,
og dem det lykkeligt skal gaae.
Og jeg er munter og jeg er glad.

Hvad Gaard og slige Ting angaaer,
saa kommer det med Tiden,
og, naar jeg først min Ole faaer,
saa faaer jeg Resten siden.
Kun Ole og en Haandbred Jord,
og Foden under eget Bord,
og jeg er munter og jeg er glad.

Ja ingen Mø har større Ret
til fro og glad at være:
jeg hungrer ei, er reen og net,
og er i Agt og Ære;
jeg Fader har og Fæstemand,
og, hvad jeg gjøre bør, jeg kan;
thi er jeg munter og fro og glad.

(J. Zetlitz.)

4. Mine Længsler.

150

Af Zetlitz

Hvor saare lidet vil der til,
for lykkelig at være:
et muntert Sind, en Piges Smiil,
en Ven, som gjør dig Ære,
en Hytte, som dig skjule kan,
sundt Brød, og Kildens klare Vand,
saa megen Viisdom, at du vil
og bruger denne Lære.

Guld har sin Glands og Magt sit Værd,
og Rang vanærer Ingen;
det er ret smukt at være lærd,
men det er ikke Tingen.
Nei: skjælve ei for Daarens Dom,
og tage Dagen som den kom,
er meer end Guld og Ære værd,
og det dig røver Ingen.

O! naar jeg ved Elisas Barm
til Kloden kunde sige:
„jeg har indsluttet i min Arm,
o Jord! din bedste Pige;“
og saa en Ven ved Siden sad,
som saae sig i min Lykke glad: -
jeg skulde, skjøndt forladt og arm,
ei efter mere hige.

Til eenlig Dal jeg søgte hen,
min Haand en Hytte bygged',
som mig, min Pige og min Ven
indslutted' og betrygged';
til Frugtbarhed jeg Jorden tvang,
og ved min Sved hans Godhed sang,
som throner høit i Himmelen,
men mig min Kreds betrygged'.

Jeg Fader blev — de kjære Smaa
paa ømme Knæ jeg satte,
paa dem med samme Øine saae,
som Gjerrige paa Skatte;
jeg ledte efter Moders Træk,
og kyssed barnlig Taare væk;
jeg Jorden skjøn, Gud god jeg saae,
som mig paa Jorden satte.

Jeg sagde til den kjelne Tøs:
"Dyd er den største Ynde;"
og til den raske vævre Knøs:
"den største Skam at synde."
Jeg sagde til dem begge To:
"blandt Livets Torne Roser groe;
af Dydens Kilde Glæden øs,
og Gud skal Eder ynde."

(J. Zetlitz.)

LYRISK POESI AF DEN DANSKE LITERATUR.

1. Morgen-Lovsang.

151

Af Oehlenschläger

Forsvunden er den mørke Nat;
nu lyser over Mark og Krat
den røde Morgenlue.
Den blege Stjernehær forsvandt,
og Duggen staaer som Diamant
mod blaalig Himmelbue.
Skoven,
Voven,
Mark og Enge. 152
Harpestrenge,
til Guds Ære,
høit hans Lovsang Ham frembære!

Iaftes kvad i Skyggedal
den vemodsfulde Nattergal
om Graven og om Døden;
men Maanen svandt med blege Horn; —
nu synger Lærken i sit Korn
saa frisk i Morgenrøden.
Mægtig,
prægtig,
lyder Røsten;
Haabet, Trøsten
den os bringer
fro paa sine Fuglevinger.

Og slaaer engang min sidste Stund,
skal dog, til sidste Time sund,
min Sjel Guds Godhed love!
Jeg stiger af mit mørke Skjul,
som af sin Rede kjække Fugl,
høit over alle Skove.
Modig,
frodig,
uden Smerte,
lad mit Hjerte,
Jesu Christe!
kraftig ind i Døden briste!

(A. Oehlenschläger.)

2. Hjemmets Have. 152

Af Grundtvig

Have! du, som vidt dig breder
rundt omkring den gamle Gaard,
venligen du mig hjemleder 153
i de skjønne Barneaar.
Dette Vildnis, disse Gange
bleve tidlig mig for trange. —

Da jeg var en lille Dreng,
mens end maatte for mit Øie
dine Gjærder tykkes høie,
laa jeg i den grønne Eng,
saae til Himlen, grunded paa,
hvordan Gud dog kunde gaae
oppe paa de tynde Skyer.
Det var mig en Lyst at see,
hvor de Skyer kunde drive,
og saa underlig sig tee,
ret som om de var ilive.
Naar jeg stundom ene laa,
Meget jeg afbildet saae
paa den Himmel rød og blaa,
som end dunkelt jeg kan mindes.

Siden, da jeg voxte lidt,
laa jeg ogsaa her saa tidt,
men jeg laa med Bog ihænde;
Krøniken mig var saa kjær,
lystig var i den min Færd
hen til Tids og Verdens Ende.

Kjære Have, nu igjen
seer du mig som Ungersvend;
fra din stolte Bøgegang
vil jeg stirre hen paa Skoven,
paa det grønne Bjerg med Lyst;
vil jeg stirre ud paa Voven,
som beskyller Sjællands Kyst; 154
vil jeg over blanke Sø
stirre paa den fjerne Ø.
Her det Grønne, der det Blaa
er jo sundt at stirre paa?
Øen har saa mangt et Minde,
som til den kan Øiet binde,
som det stille, glade Sind
til en ivrig Bøn kan røre,
og fra Jord til Himlen føre.

(N. F. S. Grundtvig.)

3. Glæden. 154

Af Ingemann

I Edens Have der blev jeg fød,
i Livsens Træ var min Rede,
mine Fjær vare gyldne som Morgenrød,
mit Navn var den evige Glæde.

Jeg leved der i lyksalig Fred,
mine Sange gjenløde saa vide,
min Mage kaldtes Uskyldighed,
hans Duun vare liliehvide.

Og Børn vi havde i Tusindtal;
ud i Verden vi sendte dem alle.
de flagre endnu over Bjerg og Dal;
Spøg, Munterhed, Smiil de sig kalde.

Men Mennesket dræbte min Mage hvid,
og jeg maatte flye af min Rede,
og rastløs jeg sværmer nu hid nu did,
og kaldes den stakkede Glæde.

Og Guldet er faldet af mine Fjær,
og let er min Vinge nu vorden;
men Mennesket haver jeg dog saa kjær,
og vil ikke flygte fra Jorden.

Dog, blandet er nu min Harmoni
med enkelte fremmede Toner;
og aldrig jeg dvæler, men flyver forbi
fra Morgnens til Aftenens Zoner.

Tidt Ynglingen rækker sin Haand efter mig,
men kan dog ei holde mig fangen;
i Dag jeg synger saa blidelig,
i Morgen er jeg bortgangen.

Tidt fanger han dog mine Unger smaa,
dem kan jeg ei alle medtage;
og dem kan Mennesket høre paa,
indtil jeg kommer tilbage.

(B. Ingemann.)

4. Kjærlighed til Fædrelandet.

155

Af S. S. Blicher

Kjær est du, Fødeland, sødt er dit Navn;
til dig staaer altid dine Børns Forlængsel;
med lønlig Magt du drager til din Favn;
hvert andet Land mod dig er som et Fængsel.
Kun der er Vaaren i sin fulde Pragt;
kun der i al sin Ynde Somren smiler;
og skjøn er selve Vintrens blege Dragt,
naar den paa vore Barndomsegne hviler.
Ja, skjønt er Fjeldet med sin Top af Iis;
skjøn er den Egn, som Ungdomsbækken væder;
den gule Ørken er et Paradiis,
naar den har skuet Barnets første Glæder.

Min Fødestavn er Lyngens brune Land;
min Barndomssol har smilt paa mørken Hede;
min spæde Fod har traadt den gule Sand; 156
blandt sorte Høie boer min Ungdomsglæde.
Skjøn er for mig den yndeløse Vang;
min brune Hede er en Edens Have; —
der hvile ogsaa mine Been en Gang
blandt mine Fædres lyngbegro'de Grave!

(S. S. Blicher.)

5. Matrosernes Sang.

156

Af C. Hauch

Jorden ei fanged mig,
Hav, nu skal atter jeg
høre din Røst,
du som i dristige
Favnetag bøier din
snehvide Nakke mod Dannemarks Bryst.

Værn om den danske Strand,
værn om mit Fødeland,
hellige Gud!
værn om den Konge, hvis
høie Retfærdighed
ene betvinges af Mildhedens Bud!

Men, skal herfra jeg gaae,
lad mig da segne paa
Seierens Dag!
og lad det mægtige
Bølgehav klinge som
Liigklokken over mit synkende Vrag!

(C. Hauch.)

6. Vaaren og Freden.

156

J. L. Heiberg

Held os! Den Gamle med riimfrosne Lokker,
Vinteren, flyer.
Vaaren, bekrandset med himmelblaae Klokker, 157
Livet fornyer.
Kampen var haard, men den Freden mon bringe;
Seiren skal klinge,
løftet paa Tonernes mægtige Vinge
høit mod de purpurne Skyer.

Digteren, vakt af de første Violers
yndige Blad,
aabner sin Barm for de himmelske Straalers
kvægende Bad,
bryder sin Larve med Sommerfuglvrimlen,
flagrer mod Himlen
over Konvallernes hilsende Stimlen,
vinget, forynget og glad.

Ind under Bøgenes grønnende Kroner,
salig i Aand,
vandrer han hen over Skov-Anemoner,
Lyren i Haand.
Bogfinkens Kviddren hans Læber indvier;
og naar den tier,
hilser han Vaaren med Vaarmelodier,
løsnet af Vinterens Baand.

Vinterens Sorger og Glæder nu dølger
Glemselens Flor,
Flora kun vinker ham nu, og han følger
glad hendes Spor.
Vintren er flygtet og Striden herneden
bort fra det Eden,
hvor hendes Smaa om et Alter for Freden
samles i duftende Chor.

Derfor om Vaaren og Freden hans Sange 158
gjenlyde nu.
Fiendskab, hiint sorte, opfostret i lange
Nætter med Gru,
fly med den flygtende Vinter mod Polen!
Varmen af Solen
udklækker Hjerternes Blomst med Violen,
Fred i vor Sang og vor Hu.

Nymfer og Fauner ved Lyren han atter
samler om den;
hellige Taarer, begeistrede Latter
vækker han end.
Satyren bringer ham vingede Pile,
gyldne, der smile..
Se, hvor de flyve og naae, hvor de ile,
Himlen og Jorden igjen!

Saares der Nogen, da huske han, Striden
blot er en Fest,
smile ved Saaret og drage fra Siden!
sadle sin Hest!
Thi har vi Fred, kun i krigerske Leire
bør vi den feire:
stedse Turnering og festlige Seire
Freden forherliged' bedst.

Du, som har Aarstiden vakt af sin Dvale,
høit paa Din Gang,
Hersker af Solen og Drot af Castale,
smiil til min Sang!
Nær i mit Hjerte den Flamme, Du tænder!
Lær mine Hænder
dobbelte Greb i din Streng, naar den sender 159
Pilens og Tonernes Klang!

(J. L. Heiberg).

7. Vaaren. 159

Atter brister Jordens kolde Belte,
af dens Moderskjød nu atter vælte
Blomster frem i Millionerviis;
atter i de løvbedækte, svale,
høie, lyse, ætherfyldte Sale
klinger Fuglens Sang til Vaarens Priis.

Bækken frem med løste Bølger dandser,
Solens Billed, som en Sky bekrandser,
svømmer stoltelig paa Bølgens Bryst;
let, som Tanken, Luften svæver over
Havet, der med skumbedækte Vover
bryder susende mod Landets Kyst.

Ogsaa Mennesket er løst fra Smerte;
op fra Spiren dybest i hans Hjerte
Fredens dufterige Lilje groer.
Som en Puppe brister Sjelens Kummer,
som en Sommerfugl af Dødens Slummer
vaagner Glæden med de søde Ord:

"Se, med Morgenrødens Krands om Panden
er den unge Genius opstanden,
slaaer sin Vinge, jublende og glad!
Opad, opad vil den Lette stige,
hente Mennesket fra Lysets Rige
Kjærlighedens røde Rosenblad."

(F. Paludan Møller.)

8. Aftenhvile.

Af H. Hertz

Det var en deilig Sommeraften. Heed
af Solens sidste Favntag hvilte
den matte Luft ved Strandens Bred;
men dunkeltblussende dens Brudgom gled
til Badets Kølighed i Oceanet ned
og end engang til Afsked kjærligt smilte.

Jeg saae med min Veninde
ved Havets Bred den gyldne Sol forsvinde.
Paa Træets Top, paa Skibets Mast den skrev
endnu en Hilsen i et Elskovsbrev,
og prøvede tilsidst at efterlade
sit Billede med alle Farvers Pragt
paa nogle Skyers skrøbelige Flade.

Og alt som Vinden friskere blev bragt
fra Søen ind paa Landet, rulled atter
de bløde Bølger med melodisk Takt.
Langt ude laae for Anker to Fregatter;
et letbygt, mindre Fartøi prøved paa
at drage Fordeel af de linde,
kun med at kjøle sysselsatte Vinde;
men Seilet vifted slapt fra Skibets Raa.

Paa Landet damped Markerne. Som Taage
hang over Engen gjennemsigtig Duggen.
Rundt om os blev det stille. Fjernt en Maage
skreg over Havet. Men en sagte Klukken,
en afbrudt Kviddren og en Fugl, der ilte
til Skovens Ly og skjulte sig derinde,
tilkjendegav mig, at Naturen hvilte.

(H. Herz.)

9. Det døende Barn.

161

Af H. C. Andersen

Moder, jeg er træt, nu vil jeg sove;
lad mig ved dit Hjerte slumre ind!
Græd dog ei, det maa du først mig love;
thi din Taare brænder paa min Kind.
Her er koldt, og ude Stormen truer;
men i Drømmen der er alt saa smukt,
og de søde Englebørn jeg skuer,
naar jeg har det trætte Øie lukt.

Moder, seer du Englen ved min Side?
hører du den deilige Musik?
Se, han har to Vinger, smukke, hvide;
dem han sikkert af Vorherre fik.
Grønt og guult og rødt for Øiet svæver;
det er Blomster, Englene udstrøer . .
Faa'r jeg ogsaa Vinger, mens jeg lever?
eller, Moder, faaer jeg, naar jeg døer?

Hvorfor trykker saa du mine Hænder?
hvorfor lægger du din Kind paa min?
Den er vaad, og dog som Ild den brænder;
Moder, jeg vil atter være din!
Men, saa maa du ikke længer sukke;
græder du, saa græder jeg med dig.
O, jeg er saa træt! . . maa Øiet lukke!
Moder, se! — nu kysser Englen mig.

(H. C. Andersen.)

10. Musiken.

161

Af C. Winther

Han sagde: "Bliv!" — og mere snelt end Tanken
af Intets Mulm Alverdens Pragt fremstod;
stærkt Havet bruste, Palmen støtted Ranken,

Anden Deel.

der mylred Liv i Dal, paa Fjeld, i Flod; 162
og Mennesket med salig Hjertebanken
for Himlens Blaa sit Øielaag oplod,
med Jubel klang den vidtudstrakte Sfære,
da Morgenstjernen sang Gudherrens Ære.

Da blev der tyst; — og lyttende med Bæven
hvert enkelt Underværk mod Stjernen saae;
i Slangens Snigen, Kongeørnens Svæven,
i Bjergets Elv, i Engens stille Aa,
ud over Havets Mark, i Spindelvæven,
der zittred blank imellem Green og Straa,
hos Mennesket, den unge Skabnings Krone,
gjenlød en Efterklang af Himlens Tone.

Men Han, der ædel, stolt og opreist vanker,
med Tillid Øiet frit mod Hvalvet slaaer;
der Alt omfatte tør med sine Tanker,
hvis faste Blik selv Tigren ei modstaaer;
som af et ringe Støvgran Viisdom sanker,
den Eneste, der Gud tilbede kun formaaer, —
Han Himlens spredte Toner har forbundet
og Harmoniens dybe Gaade fundet.

Et af de stærke Baand, der helligt binder
til Himlen Støvets Børn, er Tonens Magt;
skjøndt ak! formasteligt man tidt den finder
misbrugt til tom, til høist forfænglig Pragt;
fortørnet, liig en taaget Dunst, den svinder
for sløve Sjel, hvis Sands den ei har vakt;
dog — hvert betydningsfulde Punkt i Livet
har til Musiken Herskerkronen givet.

Musikens Stemme byder huldt den Spæde:
velkommen vær ved Daabens Kildevæld;
vor Andagt hæver den til Naadens Sæde 163
og yder Trøst hver sønderknuset Sjel;
naar Brud og Brudgom hen for Altret træde,
høitideligt den spaaer dem Fryd og Held,
den boer hos dig, selv i dit stille Kammer,
og smykker Glæden, aander bort din Jammer.

Valdhornet zittrende sin Tone svinger
til Jagt igjennem dunkelgrønne Skov,
Trompeten kalder, og dens Kald bevinger
Soldatens Mod og Hestens stærke Hov;
ved Fløitens Lyd, som rask i Salen klinger,
smukt ordnes Dandsen efter Gratiens Lov,
og Cithren tolker Elskovs kjælne Smerter
og aabner Vinduer og aabner Hjerter.

Og endelig — naar langsomt vi hendrage
til Dødens Have og med matte Trin
den trætte Vandrer venligen ledsage
til rolig Slummer under bløde Liin:
da blander den sin Røst i al vor Klage,
sin søde Trøst i Sorgens Malurtviin,
og nøder ømt vort Blik mod Himlens Bue,
hvor Haabet staaer i Stjerneskrift at skue.

(C. Winther.)

10. Duggens Oprindelse.

163

Af H. P. Holst

Solen neddaled bag Eden i Østen,
sænkte sit Guld
nedover Lunden, hvor Nattergalrøsten
aandede Længsel vemodig og huld;
Blomsten sig vugged,
retsom den lytted til Fuglenes Sang,
sødere dufted fra grønnende Vang 164
Kalken i Aftenen, før den sig lukked.

Smaafuglen taug i de løvrige Gange;
Solen sank ned;
Aftenen kasted alt Skygger saa lange,
indbød Naturen til Hvile og Fred;
Skyerne daled,
leired sig trætte paa Himmelens Rand;
Bølgen gik taus mod den blomstrende Strand;
Vinden ei længer med Bladene taled.

Stilhed nu hersked i Paradiishaven;
Hvile og Ro
herskede trindtom, et Billed paa Graven,
kun var den veget fra Menneskets Bo;
daarligt de glemte,
hvad deres Fader dem venligt forbød:
kun den forførende Stemme de lød,
Faderens Ord de i Hjertet ei gjemte!

Tause de stode i Haven tilbage,
lytted med Frygt
nu til den Stemme, der bød dem at drage
bort fra det Sted, hvor de boede saa trygt;
Blomsten og Bækken,
Fuglen, som fløited ved Daggry og Kvel,
skulde de sige det sidste Levvel,
skilles fra dem og fra Rosen i Hækken.

Sødere, syntes dem, Blomster og Blade
duftede nu.
Alt var saa skjønt, hvad de skulde forlade,
følte de Begge vemodig i Hu.
Sorgfuldt de klage,
første Gang Taarer i Øiet mon staae...
Se! da stod Duggen paa Blomster og Straae,
trøster dem venligt, imens de bortdrage.

Derfor, o Menneske! naar du nedbøiet
vandrer paa Jord,
mindes da: Blomsten har Taarer i Øiet,
og at der Lindring og Trøst i dem boer;
men hvis du synder,
og man med Kulde dig støder fra sig,
mindes da: Blomsten og græder for dig,
og dig Tilgivelse Duggen forkynder.

(H. P. Holst.)

11. Vaarsang.

165

Af Cl. Rosenhoff

Vaaren er kommen,
Vinter maa flye;
alle Smaablomster
oplives paa ny.
Fuglen sig svinger
i renere Sky;
Haabet den bringer;
Mismod maa flye.

Hjerte, o Hjerte!
hvad vil du meer?
Alting omkring dig
venligen leer;
Fuglen paa Grene
gynger sig fro; —
skal Du da ene
sukke om Ro?

Stands dine Taarer! 166
Himlen er blaa;
alle Smaablomster
nyfødte staae.
Hjerte, o Hjerte!
Haab blev dig sendt;
ogsaa din Smerte
snart vorder endt!

(Cl. Rosenhoff.)

Oldnordisk Kvadform.

166

Denne Digtart fremtræder kun som Efterligning og i Oversættelser af de gamle Skjaldes Kvæder, og er især eiendommelig ved den Gjentagelse af de

samme Konsonanter (Alliteration) i Begyndelsen og Enden af Verset, i hvis nøiagtige Anbringelse Skjaldenes Kunst især bestod. Derved fremkommer en egen harmonisk, men for Nutidens Øre mere kraftigt end behageligt klingende, Lyd, som hos de Gamle traadte istedetfor Rimet.

12. Hjalmars Dødskvæde (Drapa).

166

Af Grundtvig

Saar har jeg sexten,
og sort seer det ud;
Brynie-Ringe
brast under Ø;
dyppet i Edder,
Aareladsjernet,
Tirfing, tveegget,
traf mig i Bryst.

Herremand var jeg,
havde i Værge
fem Herregaarde,
fandt dog ei Hvile;
nu uden Livshaab 167
ligger paa Samsø
jeg stille for stedse,
styrer ei mere
Snekke paa Hav.

Glimrende sidde
glade i Hallen,
Frimænd til Høibords
hos Fader min;
Kjæmperne mange
Mj øden fortumler;
mig gjorde svimmel
Sværdslag ikvel!

(N. F. S. Grundtvig.)

II. Didaktisk Poesi.

168

Ogsaa den didaktiske Poesi (belærende Digtning) er, ligesom den lyriske, af subjektiv Charakter, idet det er Digterens eget Indre, hans ved den valgte Gjenstand vakte Tanker og Følelser, som udgyde sig. Det vigtigste ydre Mærke, hvorved didaktisk Poesi adskiller sig fra lyrisk, er, at den ikke betjener sig af nogen syngbar Versform, og det vigtigste indre er den Jevnvægt mellem Tanke og Følelse, som, i Modsætning til den egentlige lyriske Digtnings "Flugt", den elegiskes "Følsomhed" og den idyllisk-lyriskes "Troskyldighed" ("Naivetet") kaldes "den didaktiske Rolighed". Til den didaktisk Poesi hører det egentlige Læredigt, den didaktiske Epistel, den didaktiske Satire, Sinddigtet og Fabel-Digtarterne (Fabelen, Allegorien o. s. v.). Ethvert didaktisk Digt har til Formaal digterisk at fremhæve almindelige Lærdomme og nyttige Forskrifter. Skeer det ikke digterisk, d. e. ved at fremstille Sandheden gjennem det Skjønne, i Tanker, Billeder og i Sprog, fortjener det ikke Navn af Digt; det bliver Prosa i Form af Vers, den kjedsommeligste og vansmageligste Aandsfrembringelse, som et Folks Literatur kan opvise. Den belærende Prosa har til Øiemed at overbevise; den belærende Poesi, gjennem det Skjønne at vække Følelsens livligere Interesse for Sandheder, Tanken allerede erkjender; og heri er det, at didaktiske og lyriske Poesier kunne gaae saa nær over i hinanden, at en didaktisk-lyrisk Digtning danner sig, hvori det Didaktiske er forherskende i Indholdet, men Versformen ganske lyrisk. Af denne Beskaffenhed er, foruden hvad der nedenfor exempelviis vil blive anført, f. Ex. flere af de syngbare "Sædelærer" imellem Zetlitz's Almuesange.

1. LÆREDIGT.

1. Læredigt.

169

Det egentlige Læredigt forholder sig til de øvrige didaktiske Digtarter som i den episke Poesi Heltedigtet til de mindre fortællende Digtarter. Det fordrer den fuldstændigste Gjennemførelse af et Thema, og er derfor som oftest ogsaa af et betydeligere Omfang. I ingen af de didaktiske Digtarter fremtræder den didaktiske Rolighed saa tydelig i Rhythmusens satte Ensformighed og Versbygningens Tyngde og Længde. Hexametret eller femfodede, rimede eller urimede, Jamber er derfor Læredigtets sædvanlige Versform. Læredigtet fordrer roligt Alvor, klar Fremstilling og en Simpelhed, som udelukker andre Episoder end de, der af sig selv udgaae af Gjenstanden eller af sig selv under Udviklingen slutte sig til denne. Det rolige Overblik, den sammenholdende Haand maa overalt være tilstede, især i det høiere Læredigt, som man har kaldt det filosofiske i Modsætning til det lavere, som man har givet Navn af det scientifisk-artistiske, fordi det behandler materielle Gjenstande af det virkelige praktiske Liv (f. Ex. Tullins "Søfarten" og nedenanførte af I. Bull.)

1. Skabningens Ypperlighed.

169

Af Tullin

I denne stille Ro, hvor Liv er daanet hen,
hvor Sands og Overlæg for Fantasien rømmer,
hvor Slaven i sit Baand om Kongeriget drømmer,
og Jordens Guder blie' til Mennesker igjen, -
Hvad søger du, min Geist? Mon Eenlighedens Land
er Sjelens Tidsfordriv? Mon Mørkets stille Bolig
Fornuftens Fristad er? og spæde Tanker rolig
i Nattens rige Skjød til Sandhed voxe kan?

Jo, almagtsfulde Nat, bliv du min Hjælp igjen,
som før har lært min Sjel, at Sværm kun avler Daarer!
Du, Sandheds Moder, du er den, jeg nu udkaarer
til Moder for min Sang og Vidne mod min Ven.

Hvor gavmild er din Ro! Din Eenlighed hvor riig 170
paa kostbar Sandhed, Du, hvis sorte Vinger dækker
de Dages Spøgelser, som ofte Dyden skrækker,
og fordrer Sandserne med Sjelen ud til Krig!

Kom Viisdoms Prædikant! antænd i min Forstand
saa stjerneklare Lys, som du deroppe tænder,
hvor Verdner rundt omkring i Myriader brænder,
og Viisdom, Orden, Pragt, i Alting øines kan!
Jag Verdens Tummel bort! stil Syslernes Orkan!
Lad ei spidsfindig Dunst, Vankundighedens Dampe,
falsk Vid og Overtro naae til den Midnats-Lampe,
som jeg for Filadon og Verden har tændt an!

— — —

Kom, tal i mit Sted nu dit Almagts-Sprog, o Nat!
Lad de Vidunder, du paa Himlene udbreder
i Millioner Tal, fortælle, hvad Han heder,
som denne Stjernehær i Orden der har sat.

Fornuften staaer forbaust, blot ved den Glands jeg seer
i Øiesynets Kreds - den Plet kun af det Hele,
og dog saa stor i Alt og i de mindste Dele,
at Sjelens Øie selv tør neppe see paa meer.

Hvad Reise var det ei herfra til hiin Planet!
fra den igjen og op til hine blege Fakler!
Hvad Syn, at see et Skimt opklaret til Mirakler,
som blot en uskabt Aand har maalt og overseet!

Tag Lysets Vinger paa, og flyv med stadig Flugt
en Verdens Alder frem, fra Klode op til Klode!
Tæl Sole, Verdner der, hvor før kun Prikker stode,
og see den første Sol i Øiekredsen slukt!
Tænk saa, din Flugt er endt; men viid, du har igjen
en lige endløs Vei, hvor Verdners Skare vrimler, 171
som der, du kom fra før!... Almægtig Gud, jeg svimler!
Paa denne Almagts Top al Tanke daaner hen.

(C. B. Tullin.)

2. Odelsmandens Lyksalighed. 171

Af H. Bull

I rolig Kjækheds Sprog tør Normand sige frit:
min Kreds min egen er, og dette Sted er mit.
Nedarvet Fødestavn, der paa min Afkom venter,
sit gamle Herskab huld, afgiver glade Renter.
Min Søn, min Sønnesøn og leve skal derpaa;
mens Arilds Navn er til, den skal i Slægten gaa.

I Udspring hist sig teer et Haab til unge Træer,
og Frugt, mens jeg er til, ei nogen af dem bær'.
Skal derfor mindste Skud af voldsom Haand oprives?
Nei, elskte Planter! I for Mine skal optrives.
Og du, min vakkre Birk, fortæl min Sønnesøn,
jeg sparte dig, at han og skulde see dig skjøn!

Men om jeg vidste det, hiin Odels-Eiendom
engang, foruden Skjel, i Fremmeds Hænder kom:
Jeg skulde Markers Held og Agres Fedme svække,
jeg skulde Tidslers Hob af Jordens Skjød opklække; –
dog bort, ubudne Tvivl! Jeg kan med fuld Tillid
paa tyve Fædres Tomt anvende dobbelt Flid.

Saa med fornyet Lyst han holder alt i Stand,
nu tørrer Moser ud, nu gjærder om sit Land,
hist giver Skove Luft, hvor de for tætte stode,
her bryder Heden op, sin Eftermand til Gode.
Ved slig ustandset Iid (og hvo den ynke tør?)
Han af sin elskte Vraa sig selv et Peru gjør.

Lad Stæders kræsne Pragt ophitte hvad den kan, 172
ny Føde skikke hjem fra hver nyfunden Strand!
Den kuns af Fjordes Bund, af skattesvangre Miner
ukjendte Manglers Flok til eget Nag udpiner.
Ved en Juveel, hvor skjøn, dog mores kun en Sands;
to deres Nøie faae af samme Blomsterkrands.

Ja, den spidsfindig Konst, hvor taber den sig slet
mod legende Natur, skjøndt den sig pønser træt!
Spodsk seer et evigt Fjeld paa Dverge-Monumenter,
mens blandet Skræk og Lyst det hver en Sjel indprenter;
skjøn af Uorden selv, en Skov ei bytter Kaar
med Lunden, der sin Skik af lærde Hænder faaer.

Ød, Fyrste! Landets Marv til nagsyg Yppighed,
reis Pyramider op, af Støtterader kjed,
udskjær Kanaler hist, her anlæg Hængehaver,
til Marmorstøtte før hvad Herligt Rom opgraver;
blandt Konstens Under saa, dybsindig, synløs vank
og der — der, om du kan, Lyksalighed indsank!

Ifør dig Silkepomp, og frys i Kjølingen!
hold kjedsom Nattevagt paa Seng af Elfenbeen!
inddrik en tidlig Død af skinnende Kristaller,
og Sult af Ækkelhed, hvor Modens Smag befaler!
paatvungen Tidsfordriv udhold den vante Stund!
og, Alt i Ligning sat, min Nordmands Kaar misund!

Ham Skjebnens Yndest lod, hos Fryd og venlig Ro,
fra Syslers Tummel skilt, sin Fædretomt beboe;
og huushøi Portal ei Solen ham fordunkler;
ei paa hvert Fingerled Golkondas Demant funkler;
dog føler han ei Savn. Nok, Frihed Vellyst strøer
paa hvad sit Eget han uskræmmet kalde tør.
Hans Tarv hans Rigdom er, ei det useete Guld; 173
et Suk gik aldrig ud for dette dyre Muld.
Hans Kost opveier let de feberfulde Retter,
en sledsk Forgifters Konst for Kræsenhed fremsætter.
Af Kilden lædsket, han meer glad ei takked Gud,
om Frankrigs Viinstok holdt den strenge Nordvind ud.

Ro, vinket ad, ham er paa første Leie nær;
han tør ei vente den af kjelne Fuglefjer.
Af Frygt for næste Dag her Hjertet aldrig gyste.
Igjennem Bjergets Kløft ei Titans Forbud lyste,
før den aarvaagne Fugl, til Morgensange fød,
(velkommen Vægterrøst!) ham op fra Hvilen bød.

Iført fornyet Kraft, han til sit Arbeid gaaer,
fuld af den søde Drift at bedre gode Kaar.
Ei Haandevendings Frist søvnagtig Ladhed undes;
alt dyrket op at see - den Vellyst efterstundes.
Saa brøstløs Alder skyer en Læges blotte Navn;
saa kjedes Ungdom ei ved trygge Fødestavn.

Ja Sundhed, Rolighed og Hjertet uden Nag
og Nøisomhed, der boer glad under drypfrit Tag,
er Dette Rigdom nok, kan Det lyksaliggjøre;
da skal mig intet Haab meer til de Strande føre,
hvor slibrig Hofmand mig med gyldne Løfter sveeg,
og lønlig Sindsuro forfulgte midt i Leg.

(Joh. Bull.)

2. Didaktisk poetisk Epistel.

173

Den didaktiske Epistel adskiller sig kun i Tilsnit fra det egentlige Læredigt. Til at fremme det ogsaa for den gjældende Formaal, at anskueliggjøre Sandheden paa en digterisk Maade, benytter Forfatteren sitpersonlige Forhold til et andet Menneske, og saaledes opkommer Brevformen. 174 En blot Tilegnelse danner ikke Epistelen. Hiint personlige Forhold maa være af en reen menneskelig Interesse, af alvorlig Beskaffenhed og frugtbart for Materien, som behandles, saaledes som f. Ex. Faderens til Sønnen, Lærerens til Disciplen, den ældre Digters til den yngre o. fl., hvorved Digtet vinder i Eiendommelighed og Liv. Især er denne Form egnet til at lade skue ind i Digterens dybeste Gemyt og ædleste Natur. Det er Menneskeheden han vil tiltale under Skinnet af kun at henvende sig til den Enkelte, og Brevformen tillader ham at gjøre dette paa en kunstløsere, friere og mere individuel Maade. Den didaktiske Epistel betjener sig derfor ogsaa af ulige Vers, som i den almindelige poetiske Epistel, eller af fiirføddede Jamber, skjøndt dens naturlige Værdighed oftest vælger de vægtigere femfodede.

1. Til min Søn.

174

Af C. Frimann

Min lille Søn! udi hvis Børnelege
ei skammer jeg mig ved at tage Deel,
for under Leeg de første Træk at præge
af det, hvortil jeg danne bør din Sjel —
om denne Haand de sidste Træk skal drage
af Billedet, jeg har hos dig begyndt,
hvor langt den skal paa Veien dig ledsage,
Han, som det veed, har mig ei det forkyndt.
Lidt herom viis, kun tænkende som Fader,
der forud seer til Afkoms Tarv og Trang,
og lægger hen til dem, han efterlader,
en Hjelp, som de velsigne kan engang,
du Eneste, hvis spæde Arm mig favner,
til dig nu hen jeg lægger dette Brev;
læs dette da, naar du din Fader savner,
læs hvad til dig din ømme Fader skrev!
Endogsaa da jeg til dit Hjerte taler;
tænk da, du seer mig for dit Øie staae
og hører, hvor jeg kjærlig dig befaler,
i Himlens Navn paa Dydens Vei at gaae!
Ja, gid især mig da du kunde skue,
da naar du ned dig styrte vil i Last,
da see mig bleg høirøstet dig at true —
o, gid jeg da dig kunde holde fast!
Den første Fod paa Lastens Vei at sætte,
for dette som for aabent Helved skjælv!
Hiint A, B, C i Fablen, tænk paa dette!
Tro Vellyst ei, langt mindre tro dig Selv!
Smag Draaben først, naar Vellyst dig vil skjænke!
Du tømmer snart dens hele Bæger ud.
"Gud seer mig ei!" tillad dig saa at tænke, —
du sige skal tilsidst: "jeg seer ei Gud."
At Gud er til, alt har jeg dig forklaret,
dig ledende, naar jeg paa Marken gik,
og sagt: at ved hans Haand du gaaer bevaret,
forladt af den du faldt hvert Øieblik;

jeg har dig viist i ham den større Fader,
som Fader er endog for mig og Alt;
jeg har dig sagt, at denne store Fader
om hvad han vil til Mennesket har talt;
jeg har dig viist den Bog, hvori han høres;
hør, har jeg sagt, her seer du Herrens Bog,
kys den, mit Barn! ved ingen Bog du gjøres
saa lykkelig, saa glad, saa viis og klog. —
Saa er mit Sprog til dig i denne Alder,
en Tid maaskee vil komme, da, naar du
kun Ammesnak en saadan Tale kalder,
og siger: "jeg langt Andet læser nu" —
— "Hvad da, min Søn?" — — "Corneiller og Raciner?" —

— Ti Gange dem din Fader læste før..
Læs, hvad din Smag forædler og forfiner,
og staa ei blot ved Viisdoms Tempels Dør!

Gak ind, og hør, og gjem, hvad dig kan gavne! 176
Men lærer du, som Mange tidt, ei meer
end Lærernes og deres Bøgers Navne,
tænk aldrig da, at derved stor du er!
Men bliv end stor blandt store Verdsligvise,
som Newton selv vær dyb og høi og fiin,
og spot saa Gud, og kald hans Ord Sottise -
o gid, min Søn, du aldrig da var min!
Lad Gud og Dyd dit Hjerte være givet!
Ak, lad mig ei forbande høit den Gnist,
den første Gnist af mig, som tændte Livet
i dit for mig endnu saa ømme Bryst!

(Cl. Frimann.)

3. Sinddigt.

176

I Sinddigtet bliver den individuelle Opfatning fremstillet i digtersk Form som Tankesprog eller Sentenz (Gnome), d. e. kort og kraftigt udtrykte Læresætninger eller Tanker, der ere gjorte endnu mere indtrængende ved Digtformen. Gnomen forholder sig til Læredigtet, som Epigrammet (hos Grækere og Romere det fælles Navn for begge Arter) til den didaktiske og den episke Satire, og enhver Sentenz maa danne ligesom et lidet gediegent Heelt for sig selv. Gives flere af dem en let Anknytning til hinanden, har man en gnomisk Digtning. Sentenzen maa indeholde en moralsk eller Erfaringssandhed, og maa i et sammentrængt Sprog ikke blot gjøres klar og indtrængende, men ogsaa være fremsat saaledes, at den synes ny, om den end ikke i Tanken er det. Hertil tjener ofte at ledsage denne med et klargjørende Billede. Bibelen er riig paa Sentenzer, og af de øvrige Hoveddigtarter pryder Oden og Sørgespillet sig ofte dermed. Et herligt Sinddigt er det gamle Havamaal, Odins Kjerneviisdom, hvoraf de smukkeste Perler ere indflettede i det svenske Digt af Tegnér, Frithjofs Saga, som vor Literatur har tilegnet sig i to Oversættelser. I Peder Syv og Peder Laale har den forrige Fællesliteratur riigholdige Samlinger af Ordsprog, d. e. Leveregler i prosaisk Form, men ofte 177
med et Slags Rhythmus og Riim, som de kunne falde sig (f. Ex. "Morgenstund har Guld i Mund"; "Rigdom forgaaer, Kunst bestaaer"; "Lidenskab og Ild - Tjener god, men Herre vild" o. fl.)

1.

Pral ei med Fædres Ære! Hver har blot sin.
Kan du ei spænde Buen, er den ei din.

(Havamaal.)

2.

Dag skal du prise, naar Solen sig har dulgt;
Øl, naar det er drukket; Raad, naar det er fulgt.
Let vindes Lid og Venskab hos Ungersvenden;
men Striden prøver Klingen, og Nøden Vennen.

(Havamaal.)

3.

Viben vil værge for hver den Sted,
som udi Marken mon staae.
Hun kan ikke værge den liden Tue,
som hun skal bygge paa.

(P. Laale.)

4.

En Drossel kjendes paa sin Sang,
og Fisken paa sin Hale;
en Klokke paa sin Lyd og Klang,
og Manden paa sin Tale.

(T. Reenberg.)

5.

Gaa din Samvittigheds Vei, hver Hindring imod,
stedse for Øie dit Maal, det fjerneste, bedste!
Men med varlige Trin fremskride din Fod,
og i Virksomhed stræb kun efter det næste!

(J. Baggesen.)

2den Deel

6. 178

Havde Kattene Vinger, var ingen Spurv meer i Luften.
Havde Enhver hvad han vil, Hvo havde Noget da end?

(P. Foersom.)

7.

Hvis du din Fremtids Sorrig kunde vide
og undflye den, – at leve var da let;
hvis, hvad du vidste, dog du skulde lide,
hvad Nytte da at vide det?

(L. Sagen.)

GNOMISK DIGTNING.

1. Lad-Hans.

178

Af H. Wergeland

Det Guld er tilvisse ei meget at rose,
som drypper ei Kobber i Armodens Pose.

Men, Lad-Hans! idag faaer du ikke en Skilling;
thi Lediggang, seer jeg, er al din Bestilling.

Og Dovenskabs Tiggen i Gavmildheds Hæle
vil ei den alene, men Nøden, bestjæle.

Men hør, hvad jeg siger! det gavner tilvisse
dig mere, min Gut, end en Dalers Almisse.

Dog mærke du først, at du Hjælpen forsager,
hvis Raadet du kun gjennem Ørene jager.

Den Sult maa arbeide, som lyster at æde.
Den Armod maa spinde, som vil sig beklæde.

Det Brød, jeg vil spise, det maa jeg vel hente,
thi førend det flyver til mig, maa jeg vente.

Gud giver hver Fugl nok dens Frø til at æde;
men ikke han kaster det hen i dens Rede.

Og det er en Regel, du vel bør at vide: 179
Hvo Kjernen vil spise, maa Nødden først bide.

Og glem ei, at, hvile en Fattigmands Hænder,
da hvile medrette vel ogsaa hans Tænder.

Hvor griner du, Lad-Hans, som Arbeide hader!
Men Flittighed leer, som i Sveden sig bader.

Og den, som vil dovne sig Ugen tilende,
vil Gud ingen Sabbath derovenpaa sende.

"Godvillie", den Smaagut, har, sig til en Ære,
optrukket det Vognlæs, "Drog-Rise" lod være.

Den Rise var "Doven Drog" Tosken, som undred
sig over, om Fjeren ei veied et Hundred.

Tag fat paa dit Værktøi, min Gut, uden Votter!
Med Handsker paa Lab fanger Katten ei Rotter.

Den Flittige faaer vel et Huus af en Hytte.
God Spinderske ofte sit Linned kan bytte.

Men let vil det Barn, som ei lærer at virke,
først stjæle i Naalehuus, siden i Kirke.

Sin Løn maa i Haanden Arbeideren have.
Tag glad imod Løn, men saa glad ei mod Gave!

Et Haandværk, om end det er sodet om Munden,
af skinnende Guld har sin Hjerterod tvunden.

Reent fattig er Ingen; thi Tiden er Penge;
men ikke som disse den gjemmes kan længe.

Og det er en Sandhed, vel bedre end Penge:
"Hvo hjælper sig selv, hjælper Herren, den strenge."

Og trykker dig Armods Elendighed svare,
da laan af dig selv ved at virke og spare!

Et Fattigmandsbarn, som gjør Træskeer, kan hænde,
ei, før det til Gjæst be'er al Bygden, vil ende.

Thi Flid, som sig gifter med Tiden, til Smykke
har Glæde, og Barnet, de faae sig, er Lykke.

(Henr. Wergeland.)

4. Didaktisk poetisk Satire.

Vittigheden er en Evne til at kunne opdage det mod en fornuftig Hensigt Stridende hos Menneskene, og Satire er dens Spot dermed, gjengivet gjennem træffende Ligheder og Modsætninger, hvori Daarskaben seer sig i Speil. I Evnen til at finde disse Ligheder er Vittigheden vel beslægtet med Digterevnen og kan vanskeligen savnes imellem de Aandskræfter, den betjener sig af under sine Frembringelser; men Satiren er i sig selv dog endnu ingen Digtart. Den bliver det kun igjennem en af de Digtformer, den antager, og i denne Henseende staae alle den til Tjeneste. Den kan være lyrisk, episk, dramatisk og reen didaktisk, og da Belæren overalt er dens Formaal, er denne sidste Form dens naturligste. I Prosaen har den en ligesaa viid Mark: fra den udførlige Roman til Afhandlingen. Lige meget benytter den sig ogsaa af den poetiske og prosaiske Brevform og Dialog.

Den Satire, den skjønne Literatur skal vedkjende sig, maa ikke være moralsk hæslig. Den maa kun fremstille det Enkelte med Hensyn til en almindelig Sandhed, og fremfor alt maa den reen didaktiske Satire røbe en Sjel, der uden Skadefryd og lave Lidenskaber følger sit Kald. Stundom frembryder ogsaa dette Satirikerens eget bedre Jeg i en vemodig Smerte midt under hans skarpeste Snertinger, og disse Steder ere ikke de mindst gribende. Den oprørende Last har noget Tilbagestødende, hvorfor ogsaa den æsthetiske Satire skyer dens nøgne Fremstilling, og heller vælger Daarskaberne, om hvilke dens Lune boltrende kan bevæge sig. Selv i Dramaet og i Romanen behandles den egentlige Last som Skyggepartierne i et Maleri, og den guddommelige Retfærdighed, ikke det dømmende Menneske, fremtræder mod

Slutningen fuldbyrdende. Satiren røber sit oprindelige gode Hjerte ved sin Tilbøielighed til det Latterlige og Komiske, og den slaaer sig heller paa denne 181
Side, fordi den nøgne og strenge Dom over moralsk Usselhed bliver upoetisk og tilintetgjør Opgaven og Øiemedet for ham, som Digter, nemlig at forbedre og advare, uden at dette stikker blottet frem som Lancetten i den aabne Vunde. Selv naar Satirikeren fremtræder straffende, vil han ikke umiddelbart belære; men, naar han stiller Menneskelivet i Modsætning til det Ideale, enten gjøre dette ved igjennem Fremstillingen at vække en straffende Latter eller alvorlige Tanker. Der er en almindelig og en personlig Satire; men vil den sidste gjælde for Poesi, maa den enten hæve sig til et Charakterbillede, eller fremtræde i dramatisk Form, eller som Epigram. Den simple Følelse tilsiger, at kun en moralsk Lyde kan være Gjenstand ogsaa for den personlige Satire, og Literaturen samler ikke i sit Kogger de Epigram-Pile, som ere paaskrevne nogen bestemt Persons Navn, om de end ere stilede til en saadan. Epigrammet er et kort rimet, som oftest personlig satirisk, Sinddigt, hvori Vittigheden bør være lagt i dets sidste Tanke og Ord (dets Od eller Point).

En Afart af Satiren er Parodien, hvori et æsthetisk Produkt af en alvorligere og ophøiet Charakter latterliggjøres ved at indskyde lave Motiver og komiske Figurer under dets Helte og høitidelige Former. Dette maa da være saa almeenbekjendt, at det Træffende i Sammenstillingen falder Læseren strax ind og vækker hans Munterhed og Opmærksomhed for det Latterlige ved de saaledes paapegede Feil. Vor Literaturs to ypperste Satirikere, Holberg og Wessel, have præsteret Mesterværker i Parodien: den Første i det komiske Heltedigt "Peder Paars", som har Æneiden og dens Efterligninger af pompøse Epopøer til Maal; og den Sidste i sit komiske Drama "Kjærlighed uden Strømper", hvori Tidsalderens høitravende Tragødier latterliggjøres. I den poetiske Satire, som unegtelig staaer Prosaen nær, ligesom om den i sit Kald, for bedre at kunne see de menneskelige Daarskaber og for bedre at komme til med Svøben, maatte sværve Jorden nærmere, maa Versbygningen være særdeles flydende og korrekt. Den betjener sig derfor hyppig af rimede alexandrinske Vers, af rimede fiirføddede iambiske, blandet med Trochæer og Daktyler, ligesom ogsaa stundom af Sonetten.

1. Velgjørenhed.

182

Af Storm

Tillader mig, o Rige, Mægtige!
hvis Lod det blev at spøge og at lee,
som fjase Livet bort i Glædens Skjød,
og aldrig saae den usle Broders Nød ...
tillader mig, at bryde Eders Fred
for nogle Øieblik! thi ak! jeg veed,
at Audiencen ei kan blive lang,
saasnart der handles skal om Næstens Trang.
Den hører man saa nødig noget om,
fordi man kjender selv ei Fattigdom,
ei Frost, ei sulten Tarm, ei Seng af Straa;
man har sit Edderduun at snorke paa,
har tætte Værelser, har Brænde nok
og af Opvartere en talrig Flok.

Om Morgenen staaer Thee og Chocolat,
og Rugmeelssuppe (om man vil) parat.
Om Middagen man plantes ved et Bord,
til hvis Fuldstændighed den halve Jord
er plyndret. Aftenen er varm og blid;
man slagter paa sin Fransk den lede Tid
med Kort, Koncerter og Komedier
et cetera, til man Soupeen seer.
Den skylles ned med smaa og store Glas
af alle Slags, og derpaa vel tilpas
man trilles hjem ved Midnatsklokkens Slag
i en lakeret Æske. Næste Dag
begynder man da Capo, hvis man kan,
det er: hvis Maven er i brugbar Stand.
Thi stundom ovenpaa et Gjæstebud
maa Lægen hentes, for at feie ud
de sure Levninger af kostbar Mad,
der nylig smilte paa forgyldte Fad, 183
men pine nu den høie Æder, saa
han i en Maaned ei tør tænke paa
at svælge andet, end hvad Doktoren
bevilger ham. Saa glider Tiden hen
for mangen Hædersmand, ja Excellents,
imellem Gallafryd og Pønitents.

Alt dette uanseet, har Rigdom dog
sin skjønne Side, som ei nogen Klog
miskjende kan. Naar Stymperen, som jeg,
seer tusindhaande Nød paa Livets Vei
forfølge, gribe, martre Mennesker,
saa sukker han; thi ak! han kan ei meer.
Den derimod, som Himlen Magten gav,
(og Guld er Magten), han kan bøde af
for meget Ondt, og vende Lediggang
til gavnlig Flittighed, og Sorg til Sang;
i skjulte Vraa aftørre Ædles Graad,
og staae Betrængte bi med virksom Daad;
afværge Vold og lønligt Tyranni,
og gjøre Sygdom karsk og Trældom fri.
Seer han en Nøgen, han kan klæde ham,
seer han en Hungrig, han kan mætte ham,
beskytte den forladte Enkestand
og tage sig den Faderløse an.
Kort: Han kan brede Held og Glæde ud,
og være i sin Kreds en liden Gud.

Hvad skuer jeg! En Midas tyk og fed
faaer hist et Anstød af Godgjørenhed,
og klæder Alteret og Præstens Ryg —
(Han paa sin Salighed vil være tryg),
Hans Navn i et velsignet Minde staaer,
mens Naboen til Slutteriet gaaer 184
af Mangel paa et Forskud, som hans Flid
erstatted' gjerne om en føie Tid.
Han bad — dog Midas, med sin Gud forligt,
har Evnen meer end nok, men ei til Sligt.
Imidlertid —
    dog, jeg opholder Dem,
de skal paa Bal, alt kjører Vognen frem.
Indsvøb dem vel, det fryser stærkt i Nat
og drik, naar de blir heed, ei alt for brad!

(E. Storm.)

2. Bøotisk Luft.

184

Af Welhaven

For Alvor snart, og snart igjen af Kjede,
man spørger dog hinanden af og til,
hvorfor da Intet rigtig trives vil
i vore aandelige Urtebede,

mens alskens Frø, der groer lidt længer nede,
hvor Luften ei er meget mere mild,
kan bære Frugter, give Farvespil,
og drive i det Høie og det Brede? —

Man undres over, at vor Stats Forfatning,
der dog skal give os fornyet Liv,
ei vækker Sandsen for sublime Glæder.

Man har dog Følelse for Folkets Hæder,
man savner stundom dog lidt Tidsfordriv,
og Politik er hele vor Erstatning!

Hvad Jorden skatter som sin bedste Pryd:
den Trylleverden af dens Smiil og Taarer,
der vækker Jubler, eller saligt saarer
i rene Kvad, i Harmoniers Lyd —

185

O, denne Strøm af Vemod og af Fryd
maa rulle først igjennem Folkets Aarer,
før Bragis Viisdom sine Præster kaarer,
før der i Nord kan danne sig et Syd.

En Strøm, hvor Hjerternes de spredte Kilder
forene sig og mod hinanden banker,
og hvori Himlen sine Straaler tømmer —

Saa er et Folks Begeistring; den kun stiller
de høie Billeder for Skjaldens Tanker,
kun den kan bære ham, den djærve Svømmer.

Og derfor kan ei Frihedsraabet vække
det sjunkne Liv og give Aanden Vinger,
før det fra Folkets Hjerterødder klinger,
og sprænger Barmens vinterlige Dække.

Lad Individet sine Arme strække
mod Drømmens Fee, der Strengelegen bringer —
ak, Kulden stivner dog hans Barm og Finger
før han er færdig med sin Tonerække.

Thi kun i Dagen mellem Blomsters Duft,
hvor Engen lytter, hilser ham velkommen,
er Skjaldens Hjem, der bygger han sin Hytte;

men hvor man ynder Piben kun og Trommen,
hvor Egnen trykkes af bøotisk Luft,
der maa en Sanger tie, eller flytte.

(J. Welhaven. Af "Norges Dæmring." Chnia. 1834.)

EPIGRAM.

1. Om en uheldig Skuespildigter.

186

Af C. Fasting

Naar du en Ørken male vil,
saa mal ei ødelagte Steder,
ei Libyens og Zaras Heder,
men mal Parterret af i Cneji Skuespil!

(C. Fasting.)

2. Til en kjedsommelig Forfatter.

186

Af C. Fasting

Sov her i Fred, til Løn, Albin!
for hver en Gang, jeg over dig sov ind!

(C. Fasting)

3. Om en slet Oversætter.

186

Af C. Fasting

Roms, Jordens Guder, Alt forvandler Nasos Pen;
til Vederlag Alcest forvandler ham igjen.

(C. Fasting.)

4. Over en Forgjeldet.

186

Af C. Fasting

Her hviler Den, hvis Skuldre bar
en Byrde, som saa Mangen kvalte;
blandt alle Krav, Naturens var
den første Gjeld, som han betalte.

(C. Fasting.)

5. Vel at mærke.

186

Af C. Fasting

Et nyfødt Digt kan lignes ved
en Kjole fuld af Støv; til Børsten begge trænge;
men børstes de for længe,
saa følger Luven med.

(C. Fasting.)

6.

6. Til en Jacob v. Thybo.

186

Af Schwach

Høit om din Dristighed, o Kriger! jeg vil sjunge;
thi ei din Ligemand fremtreen:
Hvo brugte vel før Slaget saa sin Tunge? 187
Hvo saa i Slaget sine Been?

(C. Schwach.)

5. ALLEGORISK DIGTNING.

5. Allegorisk Digtning.

187

I den forklarende Indledning om Fabelen og dens beslægtede Digtarter er Allegoriens Væsen bleven antydet. Man vil deraf see, at den er af didaktisk Natur, men af alle didaktiske Digtarter af dybest poetisk Beskaffenhed. Der er en høiere allegorisk Digtning, hvori Alt er betydende, Alt allegorisk, og som enten kan antage Eposets eller Dramaets Former, eller iklæde sig dem begge eftersom Digtets Materie, under Udviklingen, medfører det. Af saadanne Digte have fremmede Literaturer Mesterværker at opvise, men vor egen senere kun et Ungdomsarbeide af H. Wergeland "Skabelsen, Mennesket og Messias", som venter paa en ny Bearbeidelse, hvorved da ogsaa dets Charakter som allegorisk Digt tydeligere vil kunne fremtræde.

Den lavere allegoriske Digtning kan enten være af poetisk eller prosaisk Form, eftersom Digteren har fundet den tjenligst for at give sit Billede den Sandhed, Klarhed, Simpelhed og Værdighed, som fordres af Allegorien. Allegorien er en af de Masker, Satiren helst betjener sig af for at udtale sine Sandheder, saaledes som i de første to prosaiske Exempler.

1. Lykkens Tempel.

187

Af Ewald

— — Den næste Port var for Skribenter. Oven over den forestilledes en siddende Person, som syntes at skrive uafladelig og tillige at give noget Skrevent fra sig, hvorefter endeel Andre rækkede paa eengang, idet de lagde Penge paa Bordet. Omskriften var: "Saa skriver du dig riig." Paa Siderne stode Popes og Voltaires Billedstøtter. Jeg kom denne Port temmelig nær, og

jeg blev vaer, at et ungt Menneske med en lang Svøbe paa eengang drev nogle Hundrede tilbage, som syntes meget ældre end han. Jeg sprang i en Hast tilside, [188] og spurgte En af dem, som havde faaet de fleste Hug, hvad dette var for et forvovent ungt Menneske? "Ak"! gav han grædende til Gjensvar: "han kalder sig den nye Smag. Han har taget sig al Herredømme til over denne Port. Taareperse- og Skatkiste-Skrivere, Scholiaster, Anagrammatister, stedse færdige Leilighedspoeter og Saadanne kan han ingenlunde fordrage. De maae tilbage hver en. Af de Andre maa altid de tilbage, som efter hans Tykke have en fordærvet Smag." Denne Skribent betroede mig tillige, at han var Forfatter til et Heltedigt i daktyliske Vers, til nogle hundrede meget konstige Akrosticha og Chronostica, og til en stor Deel Logogrifer saa sindrige, som nogen i den franske Mercur. Han førte bittre Klager over Tiderne og deres Uskjønsomhed, og smigrede sig med Efterslægtens bedre Indsigt. Ellers mærkede jeg en stor Forskjel paa deres Klædedragt og Adfærd, som vilde igjennem denne Port. Nogle vare ganske bedækkede med Smuds og Støv, Andre derimod vare meget pyntelige iklædte. Nogle gik paa saa høie Stylter, at man maatte faae Hovedsvimmel af at see paa dem; Andre gik paa Sokkerne. Nogle bedækkede deres skaldede Hoveder med saa store Parykker, at de syntes levende Parykblokke; Andre viste sig saa skaldede, som de vare. De Fruentimmer, som gik ind i denne Port, havde Mandsklæder paa.

Oven over den syvende Port forestilledes en Harlekin, siddende paa Lykkens Skuldre. Paa den ene Side saaes Bruti, og paa den anden Claudii Billede. Porten var meget rummelig og magelig. Nogle tusinde virkelige og forstilte Narre og Tosser stormede herind, og det var sjeldent, af nogen kom tilbage igjen. Ingen af dem saaes med Narrekappe. Endog Hofnarrene kjendte man alene ved deres Adfærd.

Over den ottende Port forestilledes en saa kaldet Petit Maitre, med en tom [189] Pengepung i Haanden. Overskriften var: "Det skal en riig Brud gjøre godt igjen." Paa begge Sider stod en Hob Billeder af de betydeligste Mænd, som havde gjort deres Lykke ved Giftermaal; men de vare alle saa smaa, at jeg ikke kunde læse Navnene. De, som vilde igjennem denne Port, trængte sig frem med den største Tillid til deres Fortjenester, men de Fleste kom tilbage beladte med Kurve.

Den niende Port var alene for Fruentimmer. En Mængde paa det omhyggeligste pyntede Smukke stode her med stor Længsel efter at komme ind. Dette opvakte min Nysgjerrighed. Jeg trængte mig nærmere til Porten,

for at besee den nøiere. De syntes Alle at blive fortrydelige derover. Somme holdt Hænderne for Øinene, og Andre stødte mig tilbage. Saa meget saae jeg dog, at Porten var opført af heelt Speilglas. Oven over den saae man Venus siddende ved et Natbord med alt Tilbehør, og noget tilsides Hymen, som syntes nøie at betragte hende. Overskriften var: "Ved Natur og Kunst." Paa den ene Side stod Monimes, og paa den anden Roxelanes Billedstøtte. Alle gik ind med en fornøiet Mine, men naar Nogle kom ud igjen, kunde man læse en kjendelig Bedrøvelse af deres Ansigter. Jeg havde allerede spurgt endeel af dem, hvorfor de maatte vende tilbage, og altid faaet et forvendt Svar, da min Nysgjerrighed endelig blev stillet tilfreds af den mindst Bedrøvede. "Vi maae blive staaende tæt inden for Porten, sagde hun, indtil et af de Mandfolk, som er kommet ind i Lykkens Tempel, vil hente os af; og de, som ikke blive afhentede, ere nødte til at vende tilbage. Hun fortalte mig videre, at en stor Deel af de Forskudte prøvede paa at komme igjennem een af de to følgende Porte.

Den tiende Port, som iligemaade var for Fruentimmer alene, gik jeg forbi, 190
uden at blive noget andet vaer, end Phrynes og Laises Billedstøtter, og over Porten en Guldregn, som faldt i Danaes Skjød. De, som kom her igjennem, bleve i Almindelighed stødte ud igjen, naar de havde været en kort Tid i Templet; og saa begave de sig enten lige til Lykkens Lazaret, eller og til den følgende Port.

Den ellevte Port var udziret med Rosenkrandse, Poenitentse-Sække, Riis, Pidske og Bønnebøger. Oven over den forestilledes en tredobbelt Krone, som var omgiven med Kardinalshatte, Biskopshuer og Stave. Tartüffes Billedstøtte stod midt for den. Han slog Øinene stedse ned imod Jorden, men med Hænderne syntes han at række efter de Værdighedstegn, som stod oven over Porten. Alle de af begge Kjøn, som gik herind, havde Maske paa. Jeg sluttede af alt dette, at denne Port var for de Skinhellige.

Den tolvte Port hængte sammen med den ellevte ved en hemmelig Gang. Oven over den stod disse Ord: "Aude aliquid brevibus Gyaris & carcere dignum, si vis esse aliquis!" Den syntes at være overstænkt med Blod. Paa den ene Side stod Irenes og paa den anden Cromwells Billedstøtte. Det var et halsbrækkende Arbeide at komme igjennem denne Port, da den var fuld af Faldluger. Dette, tilligemed dens gruelige Udseende, gjorde, at meget Faa gik herind; ja Ingen, endog den Dristigste, vovede sig herigjennem uden Skjelven og Gysen. Jeg ilede fra dette fæle Syn.

Den trettende Port var tillukt. Oven over den forestilledes en Mand, som arbeidede i et Bergværk, med den Overskrift: "Ufortrøden Arbeide overvinder Alting." Origenes' Billedstøtte stod paa den ene og Hugo Grotiuis' paa den anden Side. Jeg sluttede heraf, at denne Port var for de Flittige, men jeg faldt i stor Forundring over, at den var lukt. Dog begreb jeg snart Aarsagen, da jeg saae en Seddel, som var heftet paa Porten, af følgende Indhold: "Eftersom 191
Lykkens egne Børn, som ere fødte og opdragne i dette Tempel, paa nogen Tid have fundet sig besværede af det umaadelige Overløb, som skeer igjennem denne Port, saa har Gudinden fundet for godt, ikke at lade den staae aaben, uden fire Dage om Aaret." Dagene vare ikke nævnede.

Den fjortende, femtende og sextende Port, hvoraf den ene førte Dyd, den anden Gudsfrygt, og den tredie Ærlighed til Overskrift, vare ligeledes lukte, med hosføiet Efterretning: at Nøglerne vare forkastede, og eftersom Laasene vare dirkefrie, kunde de ikke aabnes, uden at brydes op med Magt, hvilket syntes at overgaae menneskelige Kræfter. Imidlertid vilde man have dem, som agtede sig igjennem disse Porte, henviste til den almindelige.

Min Længsel efter at naae den almindelige Port tog herved mærkelig til, og jeg opholdt mig ikke længe med at besee de andre Porte, som jeg maatte forbi. Dog saae jeg, uagtet min Iilfærdighed, over en af dem en Klædebørste og en Skobørste satte krydsviis og omgiven med en Ærekrands. Over en anden Port blev jeg Vulcanus vaer, som saae igjennem Fingrene. Dens Zirater bestod fornemmelig i Overflødigheds-Horn. Over de to næste faldt mig Mercurs og Ganymeds Billeder i Øinene. Nogle andre Porte vare for Projectmagere, nye Paalægs og nye Moders Opfindere. Ja, hvem skulde tænke det? der var endog Porte for Luftspringere, Liniedandsere, Gjøglere og Taskenspillere.

Efter en møisom og langvarig Gang kom jeg endelig til den almindelige Port, der var vel ti Gange saa stor som nogen af dem, jeg hidindtil havde seet. Oven over den var skrevet med store gyldne Bogstaver: "Den almindelige Port til den timelige Lyksaligheds Tempel." Lige over for den stod Cæsars Billedstøtte, og paa Fodstykket de Ord: "Per fas aut nefas." En utallig Mængde 192
af alle Stænder, dog især af Studerende, stormede hertil. Med eet Navn kaldte de sig skikkelige Folk. Der var, uagtet Portens Størrelse, saadan en Trængsel, at den ene traadte paa den anden, og at endeel kom tilbage med forslaaede Lemmer. — Dette begyndte at gjøre mit Haab noget vaklende, da jeg saae Arete at staae ved min Side. Hvor glad, hvor henrykt, men tillige hvor skamfuld blev jeg ikke? O Følelser, som ere Den ubekjendte, der aldrig saae

Arete! Yndige, guddommelige Arete, raabte jeg, i det jeg med en brændende Heftighed kastede mig i hendes aabne Arme, tilgiv mig min Forseelse! vær som tilforn min hulde Veninde! og jeg skal aldrig mere tilsidesætte dine Erindringer.

(J. Ewald.)

2. Det mærkværdige Speil.

192

Af C. Fasting

Vore Tider ere frugtbare paa Opfindelser. Man har læst om Ild, som brænder under Vandet, og Fartøier som ikke synke. Det er endnu lidet; Vaukanson gjør Ænder, som spise og fordøie, og Hr. Philadelphia — gjør Mennesker! Han gjør Mennesker af Træ, som spille Skak med de største Mestere og overgaae dem. Kan man forlange mere? Magneter og Uhre korrespondere, standse og bevæge sig tilsammen; Pater Hell uddriver Tandpine, og Pater Gassner uddriver Djævle: — Verden er paa sit høieste, kjære Læser!

Saa frugtbare Genier burde imidlertid anvende deres Konst paa Moralen og det menneskelige Hjerte, men dette Mesterstykke var en ubekjendt Konstner forbeholdt. Han har gjort et magisk Speil, hvori enhver Ting, lige til de hemmeligste, viser sig i sin sande Natur og Væsen.

193

Dette Speil blev engang sat i en vis Kirke, og man fandt Prædikantens Hjerte koldt og haardt som Marmor, uagtet hans Læber fløde over af Honning. Tilhørerne forestilledes i Dvale, og drømte om deres Vexler, Spilleborde, eller om slet Intet.

Paa en vis Domstol gjorde dette Speil en ligesaa besynderlig Virkning. Den Skyldige, som blev frikjendt for Retten, blev anklaget i Speilet, og den Uskyldige, som blev straffet, frikjendt. Retfærdighed med dens Attributer og Dommernes Mine og Paryk vidnede alle om Rettens Pleie; men i Speilet stod: "Denne er Pilati Domstol."

Et Selskab af Kjøbmænd saae i dette Speil ud som en Dyrehave. Den Ene opslugte den Anden, og den Stærkeste havde altid Ret. I Speilet stod tillige Toldsvig, Aager, Forprang og allehaande Udsuelser, altsammen saa tydeligt, som om det var brændt deri.

Det gjør mig ondt for mine Herrer Medbrødre i den lærde Verden, at de heller ikke vare glemte i dette Speil. Viisdom, og alle menneskelige Kundskaber synes at være deres Lod for Menneskers Øine, men i Speilet stode Pedanteri, Dumhed og Uforskammethed. Disse Gratier flettede en Krands om deres lærde Tindinger, og i Krandsen stod: "Jeg grønnes evig." Dette Speil gjældte ogsaa for Skrifter. Over Tilskrifter stod: "Du lyver!" og over Fortaler: "Du praler!" Bøgerne selv bleve heller ikke glemte efter Fortjeneste; over Provindsialbladene stod: "For Penge."

Ogsaa enkelte Personer viste sig i dette Speil kloge eller gale, ligesom de befandt sig til. Damon tilbad Emilia, og Verden talte om deres Kjærlighed. Man dømte dem for de lykkeligste Skabninger; de følte og udbredte Glæde, og Himlen syntes at have skabt dem for hinanden. Damon saae sig i dette Speil, og der stod: "Du gifter Dig med hendes

Anden Deel.

Penge, og med hendes Stand vil Du skjule din." Emilie saae tillige deri, og 194
Speilet sagde: "Du gifter Dig for at giftes."

Man bedrager sig meget, om man tvivler paa, at Dyden alene var usynlig i dette Speil. Nøgen og forladt paa Jorden, var dens Smykke rigt og kostbart i Speilet. Kroner glimrede om dens Tinding, og Engle vogtede dens Billede; Velgjørerne omfavnede de Elendige, og i Speilet stod: "Vor Løn er i Himlene."

Evig Skade, at dette skjønne Speil siden den Tid er ikke mere; Hykleren, fromme Læser! taalte ikke, at Misgjerninger skulde opdages; han frygtede for sine egne, og sønderbrød det.

(Cl. Fasting.)

3. Homeros og Hexametret. 194

Af M. C. Hansen

Langt sydpaa er et Land, kaldet Græcia, hvorimod alle Lande ere fast som Ørkener at ansee. Thi ingensteds rinder Bølgen saa blaa, vifter Vestenvinden saa venlig, synger Skovenes Sanger saa skjønt, blomstre Blommerne saa fagre og blide, ere Lundene saa lune og løvrige og Druerne saa deilige og søde - ja ingensteds ere Heltene saa herlige at skue og Møerne saa ranke og milde som der.

Heller ikke kan Nogen derover undres, aldenstund det er kundbart, at det er sammesteds, hvor det Bjerg Olympos reiser sit høie Hoved langt over Himmelens Skyer, og at paa samme boede Skysamleren, den tordnende Zeus, Gudernes Fader og Menneskenes Konge, og Here, den Skjønarmede, og Apollon med Sølvbuen og den firestrengede Lyra, og Museme, ni udi Tal, syslende med Sang, Spil og Kunst, og Pallas Athene, den Huldtblikkende, og Afrodite, den Fagerbeltede, og de andre lyksalige og udødelige Guder.

Men var der og udi samme Land en ionisk Bonde, fattig af Kaar, men riig i 195
Aand, gammel og saare bøiet; lukkede vare hans Øine for Dagens prægtige Gud og vaklende hans Fod; men klart var Lyset inden i ham, og mildeligen gyngede sig Træernes løvrige Grene efter Takten af hans liflige Stemme og hans Lyres sødtrislende Melodi, saasnart han med Plektret i Haand berørte den gyldne Streng og aabnede den sølvtonende Læbe. Stille lyttede Fuglene til hans Sang, og de ranke Møer flokkede sig om den blinde Sanger. Men tunge Taarer bævede altid udi de evig mulmklædte Øine, og han var ingensinde glad i sit Hjerte. Thi han higede uafladelig mod de begravne Tider og mod den høie Borg, hvor Kroniden og den Langtskydende havde Hjem. Ham bares det for, som var det ham eller Ingen givet, engang at mane Tiden og drage Himmelen ned. Men ingen Ord havde det fattige Sprog, og ingen Bøielse de raae Stavelser, og intet Maal, værdigt derudi at besynge Guder og Heroer.

Da græd han i Midnatsstunden, den gamle sølvkrandste Gubbe, og bad til Apollon: "Giv mig, du Langttræffende, Du med Lyren, giv mig Maal og Takt, og bøi mit Sprog, at jeg maa værdigen kunne sjunge en evig Sang." — Saa bad han; men Apollon hørte hans Bøn; (thi Barden var ham meget kjær), og han lod en dyb Søvn falde paa ham. — Da tyktes den Slumrende, at han hvilede i en Rosendal med Lyren i Haanden, og der kom ham trende Væsener imøde.

Først gik ham imod en høi, rank Mand, dybsindig som den raadsnare Laertide og skjøn som hans Søn; faste og maalte vare de sikkre Trin, hvormed han langsom og ædel treen frem over Blomsterengen. "Hvad er dit Navn, Guddommelige?" spurgte Barden. Men Manden svarede og sagde: "jeg kalder mig Spondaios." — Da styrtede en deilig og haarfager Dreng sig ned 196
over Bakken,

munter og smilende,
aldrig hvilende,
hoppende, springende,
dandsende, svingende,
løbende, gyngende,
flyvende, syngende.

"Hvo est du?" spurgte Barden smilende. Men Drengen svarede med vingede Ord: "Daktylos kaldes jeg." — Og Sangeren saae sig om — og se!

Venlig frem en Pige svæver,
huld og bly og let og vever,
Flammeblikke, Purpurkinder;
Blodet rask i Aaren rinder,
Barmen banker, Øiet luer
under herlig hvalte Buer;
Hebe liig, med hulde Miner
barnlig hun mod Barden triner.

Da blev han heel underlig i Sindet den gamle, ærværdige Homeros, og han spurgte med snare Ord: "hvo est du, Skjønkindede?" Men hun rødmede, slog Øiet ned, neiede sig og sagde: "jeg Trochaia heder."

Da tykkedes det ham som om en Gud lagde hans Fingre paa Strengene, og han greb dem. Men se! neppe udflød den honningsøde Sang fra Læben og Lyren, før de trende Væsener begyndte livligen at røre sig. Manden Spondaios traadte med sikker Fod den skjønne Takt; om ham hoppede Drengen, den vilde Daktylos, og stundom gjorde den skjønanklede Trochaia lethensvævende Trin. Men Homeros vaagnede, fandt Harpen hos sin Side, og sang det første Hexameter.

(M. C. Hansen.)

4. Kaalormen.

197

Af M. C. Hansen

Indhyllet i en broget, munter Dragt,
let legende i raske Bugter spiller
den lille Kaalorm i sin Regnbuepragt,
mens Morgenduggen over Bladet triller.
Ei aner den sit eget skjønne Liv,
men gynger glad paa smækkre Foraarssiv,
og i den rene Dug sin Tørst den stiller.

O skjønne Lille! med vemodig Hu
mit Øie dine muntre Kredse følger;
du griber smilende det glade Nu,
din egen Pragt sig for dit Øie dølger.
Ak, Lille, grubl ei over hvor du er!
grubl ei paa dine Farvers Himmelskjær!
svæv barnlig over Livets dunkle Bølger!

Tys! stille ruller Ormen sig om Blad;
han grunder paa sin egen store Gaade,
nysgjerrig fritter han det dunkle Hvad,
og maa den underfulde Rune raade.
Han hyller tætte Slør omkring sit Bryst,
og aner Dødens Kval og Livets Lyst,
og vaagner, og slaaer ud de Vinger baade.

En Sommerfugl den Vingerne udslaaer;
de dunkle Slør maae briste for dens Øie;
beundret den for Verdens Blik fremstaaer,
og hæver dristig Flugten mod det Høie.
Nu føler den sit Liv, og stolt og fri
den skuer Alnaturens Harmoni,
og Rosen maa sig til dens Kysse bøie.

O Fugl med Morgenrødens Farvespil,
med alle Himlens Glæder i dit Hjerte!

Jeg skuer dig med vemodblandet Smiil, 198
jeg deler al din Lyst med stille Smerte.
Af ubevidste Slør du dristig brød
igjennem Livet selv til bratte Død,
fordi du Livets store Gaade lærte.

Se, Middagsstjernen har sin Flamme slukt,
dit Farvestøv for Vindens Aande svinder;
ei meer du hæver dig til lette Flugt;
med Dagens sidste Suk dit Liv henrinder.
Taus folder du din Vinge som et Slør, —
en Orm du fødtes og en Orm du døer,
og i dit Støv forglemt du Hvilen finder.

(M. C. Hansen.)

6. DIDAKTISK-LYRISK DIGTNING.

1. Haandværksstandens Priis.

198

Af Zetlitz

Hil være den Mand, som med redelig Sjel
vil holde sit Haandværk i Ære!
den Algode krone hans Idræt med Held,
og rolig og glad skal han være.

Hvert borgerligt Samfund, hver Fyrste, hvert Land
hans nyttige Hænder behøve.
Selv Modgang og Vanheld dog ingentid kan
hans frugtbare Kunstevne røve.

O! se til den Lærde! han skriver sig arm,
maa stedse for Embedet bukke,
og tidt, mens han ager i gyldene Karm,
i Løn over Brødmangel sukke.

199

Paa fraadende Bølger og hvinende Hav
de Kjøbmænd med Angest maae tænke;
tidt fandt og den Ærliges Velfærd sin Grav
i Niddingens graadige Rænke.

Da priser jeg Manden, hvis Haandværk og Kunst
kan ham og hans Huusfolk ernære!
Hans Velstand beroer ei paa Stormandens Gunst,
ei Havet hans Ro kan fortære.

Men gjør han kun altid sit Arbeide godt,
og ei vil sin Kunde bedrage,
da smiler han rolig ad Avind og Spot,
ei kan de ham Næring betage.

Og viser han Reenhed i Tale og Færd,
vil ædru og sædelig leve, -
o! da er han Hæder og Agtelse værd,
saa godt som en Biskop og Greve.

Han yndes som Borger af Store og Smaa,
hans Flid er jo Samfundets Nytte;
ja, selv for sin Konge han freidig kan staae:
hans Stand er jo Thronernes Støtte?

(J. Zetlitz.)

2. Bed aarle!

199

Af H. Wergeland

Salig, salig er den Skabning,
baade Menneske og Dyr,
som, det første Dagen gry'er —
endnu medens Nattens hvide,
bløde Taager sig fornøie
med langs Bækkene at glide,
førend langsad Østens Høie
Solens Leir af Purpurskyer 200
sine Telterækker spænder —
Gud den første Hilsen sender,
første Hilsen, første Lyd
af det Skabtes Tak og Fryd!

Uden Ord, dog er dens Klang
fyldig Knop af Ord, et Hylle
for en herlig Tempelsang,
    og den gjemmer
i sit Udraab Chor af Stemmer,
som de Himmelste fortrylle.
    Som i Knoppen
    Palmetoppen
med de høie gyldne Fjere
    allerede
    er tilstede,
ligger i den første Lyd
af den vaagne Skabnings Fryd
Psalmens Høihed, Hymnens Ære,
Bønnens Magt, trefoldig stærk,
mægtig til Underværk.

Bed da førend Spurven kviddrer,
at dens Uskyld ei dig røver
Æren, som din Skyld behøver!
Bed da førend Aspen zittrer
i den første Morgenvind,
endnu medens Duggen glittrer
over Natfalænens Spind,
medens Tidslens Fjederhatte
hvidne af dens Perleskatte,
førend Engens Klokker blaae
endnu har begyndt at gaae,
slagne an til Ottesang 201
af et Vindpust, med en Klang,
som ærbødig Englens skarpe
Øre over Sky fornemmer:
hvor i deres Dyb de tunge
Sølverblomsterkolber runge
over alle disse Stemmer,
susende fra Græssets Harpe.

Da benaades vil, kanhænde,
med et Eventyr din Sjel,
som i Himmelen vil ende;
Aanden, hen i Syner reven,
i Henrykkelser forvildes,
mens dit Øie, i Sekunden,
den er i sin Flugt forsvunden,
ligner blegt en bortebleven
sjunken Kildes
aabne tomme hule Grav.
Mens det synes som du blunder,
som om Syn og Sands er borte,
gribe Englevinger under
Tankens ørkesløse Sværen
langsad Dalens Taagebund,
og i Bønnen fra din Mund,
i den første Lyd deraf,
føres du af en Seraf
gjennem Paradisets Porte,
og Du faaer, som aarlest beder,
en Sekund
af de Frelstes Saligheder
for den tabte af din Blund.
Thi naar Nattens Stjernekroner 202
sænkes ned i Hvælvets Sale,
Aander dale
ned med dem, og tause lytte,
Menneske, de ved din Hytte,
om ei aarlest derifra,
ei fra Fuglens Rede, toner
Skabningens Halleluja.
Og den første Bøn ledsage
de med jublende Musik
til Miskundsomhedens Øre;
ja, naar ingen de fornemme
fra de følesløse Munde,

døde som de lukte Blik,
lytte de med Mismodsklage
til den første Fuglestemme
fra de taageslørte Lunde.
Held da aarlest Sanger! Leide
vinder han i Falkens Feide;
    Engle vare
ham mod Fuglefængersnare;
    Skyttens Piil
samler Dug kun i sin Iil,
gjennemborende det Blad,
under hvilket Fuglen sad;
gyldne Kugle over Kirken
ikke mere sikker glimrer
end aarvaagne Sisiks lille
gyldengrønne Bryst, der skimrer
frem fra øverst Top paa Birken,
mens han hvirvler ud sin Trille,
dristigt vendende sin Bringe,
    - som beskyttet -
af et Tryllepandsers Ringe
mod en Høg, som over Byttet
    i den høie
Furu blunker med sit Øie.

Bed da aarle til din Skaber,
at Du ei mod Fuglen taber,
at ei, efter Engles Dom,
den er mere god og from!
Lad med dem din Tanke mødes
førend Morgenskyen glødes,
før aarvaagne Lærkes Slag
vinder Himmelens Behag!

Førend Erlen gaaer i Badet
(det i Alchemillebladet),
førend Duggens Perler fulde
af Konvallens Skaaler rulle,
endnu medens Rosens hede
Læbe suger paa dens Iis,
maa du bede,
yde Skaberen din Priis!

(H. Wergeland. Af "Svalen." Chnia. 1841.)

AF DEN DANSKE LITERATUR.

1. Manden i Brønden.

203

Af Oehlenschläger

En Pilegrim i Ørken drog;
han sin Kameel ved Tømmen tog;
se, da blev Dyret løbsk og sky,
saa Manden for det maatte flye;
det gav sig voldsomt til at snøfte,
og Benene mod ham at løfte.

I Angsten til en Brønd han løb, 204
og hurtig op paa Randen krøb;
men Dyret ham i Raseri
forfulgte brad ad vilden Sti.
Han tabte sin Besindighed,
lod sig i Brønden falde ned.

Dog, som han slap den løse Steen,
da hang han ved en Brombærgreen,
hvis friske, grønne, tykke Hække
var voxet gjennem Murens Sprække.

Der svæved' nu den arme Mand.
Sin Tilstand stærkt bejamred' han;
han løfted' Øiet op og saae
Kamelens Trudselshoved staae,
som om det vilde vildt ham bide;
men lod han Øinene nedglide,
saae han paa Brøndens dybe Bund
en Drage med opspilet Mund,
som vilde den ham sluge brad,
ifald han faldt fra svage Krat.

I denne græsselige Svæven
saae han det tredie Syn med Bæven;
thi der, hvor Hækkens Stamme stod
i Sprækken med halvskjulte Rod,
der sad, i Stenens løse Gruus,
den sorte med den hvide Muus,
og filede med skarpen Tand
paa Roden gjennem Barkens Rand.

De kradsed', reve, stubbed', graved',
og vexelviis paa Roden gnaved';
fra Trevlen ofte Mulden gled
og risled' dybt i Brønden ned;
og alt som Gruset faldet var,
slog Dragen op sit Øienpar,
at see, om Hækken med sin Byrde
snart faldt med den, han vilde myrde.

Den stakkels Mand, af Angst og Nød
omspændt, i Svælg af visse Død,
i denne frygtelige Vraa
forgjeves efter Redning saae;
men, som han ængstelig arbeided',
og rundt omkring med Øiet speided',
da vinkte ham en Green saa huld,
af søde, skjønne Brombær fuld.

Nu fik han Lyst, med samt sin Klage,
den nære, modne Frugt at smage;
Kamelens Raseri han glemte,
ei Dragesynet ham beklemte,
ja, Nydelsen ham gjorde fri
for Museparrets Drilleri;
han Dyret brøle lod paa Muren,
og skjælved ei for Dragens Luren;
han Musene lod Roden gnave,
henrykt af Hækkens rige Gave.
De Brombær smagte ham saa sødt,
at ei den Nød, ham havde mødt,
meer havde noget at betyde,
naar blot den Frugt han kunde nyde.

Du spørger: Hvo var denne Gjæk,
som kunde glemme reent sin Skræk? —
Saa viid, min Ven! den Mand est Du!
Hør Fabelens Udtydning nu. 206
Se, Dragen hist paa Brøndens Bund
er Døden med opspilet Mund;
Kamelen hist, hvis Harm udbrød,
er Livets Angst og Livets Nød;
paa svage Green, som dig er givet,
du svæver mellem Død og Livet;
de To, som Hækkens Rødder gnave,
som dig i Brønden vil begrave,
at Døden snart kan faae dig fat, —
de Muus, min Ven! er Dag og Nat.
Den Sorte nager, halv forborgen,
dit Træ fra Aften indtil Morgen;
fra Morgen indtil Aftentide
arbeider ligerviis den Hvide.
Og midt i denne Kval og Brøst
dog lokker Livets korte Lyst,
at du Kamelen, Livets Nød,
og at du ikke Dragen, Død,
at Museparret, Dag og Nat,
du ændser ei, — naar kun du fat
kan faae de Bær, som Kvisten dække,
der voxer ud af Gravens Sprække.

(A. Oehlenschläger.)

III. Episk Poesi. 207

Ligesom de to foregaaende, den lyriske og den didaktiske Poesi, vare af subjektiv Charakter, idet Digteren selv fremtræder, ere de to følgende Digtarter, nemlig den episke og den dramatiske, af reen objektiv Charakter, idet Digterens Opgave netop er at holde sig selv skjult medens han levendegjør for os en afsluttet Række af Begivenheder. Han skal her være

Historiemaler, medens de foregaaende Digtarter ligne Landskabs-, Genre-, Blomster- og Idee-Maleriet. Navnet "Epos" d. e. det levende udtalte Ord (Saga) betegner denne Digtarts Charakter, at den nemlig er fortællende Begivenheder, som have levet paa Folkets Mund og som dreie sig om en enkelt, over sin Tid og sine Omgivelser fremragende, Helt. Men dette maa skee paa en sand digterisk Maade; thi ellers bliver Eposet kun en rimet Historie, uanseet alt Glimmerstøv af klingende Fraser, hvormed dets nok saa regelrette Vers kunne være overstrøede, de besjungne Begivenheder ligne ganske de virkeligen forefaldne og prosaisk beskrevne, og den prosaiske Hukommelse træder istedetfor den skabende Indbildningskraft.

I det egentlige Epos (Heltedigtet) maa den i et Heelt afsluttede Følgerække af Begivenheder fremstilles som en mærkelig Akt af den høiere Verdensstyrelse, der fremkalder Historiens Epoker ved enkelte udmærkede Mennesker og gjennem disse deres Tidsalders Helte griber paa en vidunderlig Maade ind i Tingenes sædvanlige Gang. Men dette maa synes udført af den episke Helt ved fri Selvbestemmelse og de udmærkede Gaver, hvormed han er udrustet for at udføre Verdensstyrelsens Bud. Kun saaledes, og ikke ved at fremtræde som en Skjebnens Marionet, ved at fastsætte sig et stort Maal og ved at forfølge det, alle Hindringer tiltrods, bliver Helten episk og vinder Deeltagelse. Verdensstyrelsen giver sig kun tilkjende gjennem en Række af Hændelser, der ligge udenfor den menneskelige Beregning og Klogskab; og idet 208
Helten kun fremgaaer forherliget af Ulykken og reddes ved lykkelige Tilfælde, der understøtte hans egen Kraft, synes Verdensstyrelsen at samvirke med ham og han at være kaaret af denne til det, han dog ved sine Bedrifter viser at være ved sin egen Aandsstorhed. Først naar han i sin sjelelige Frihed begaaer et moralsk Fald, eller naar han, som f. Ex. Hakon Jarl paa sin Magts Høide, lader denne komme i Strid med den høiere Verdensstyrelses Anordning, fremtræder denne som Nødvendighed eller Skjebne, der knuser Individet ved en tragisk Ende, fremkaldt enten som Følge af de Feil, hvori Helten veeg ud af sin Bane, eller bevirket ved en ny episk Helt, der repræsenterer en bedre Tingenes Orden og handler i en lykkeligere Overeensstemmelse med Verdensstyrelsens Anordning. Saaledes optraadte Olaf Tryggvesøn og Christendommen mod Hakon Jarl, Blotmanden, og Asalæren. I denne absolute Eenhed mellem den menneskelige Frihed og en overjordisk Villie ligger det Vidunderlige, som tilhører det egentlige Heltedigt; og her finder Digteren især sit Stof gjennemtrængt og ligesom allerede færdigt i

Mythologierne og i de eventyrlige Dele af Historien, som Folkesagnet har bearbeidet i episk Aand før Granskningen og opfyldt med halvgudagtige Heroer. I Eposet af mythologisk Stof allegoriseres altid det Godes og Ondes Principers, Mørkets og Lysets, Kampe; men ogsaa i det er Alfaders Villie den herskende og styrende Skjebne, som de fremtrædende Helte ere underordnede. De episke Personligheder, som rage frem paa Grændserne af Folkeslagenes historiske og forhistoriske Tid, have givet det romantiske Heltedigt Tilværelse, og saadanne ere f. Ex. hos Nordboerne Hrolf Krake, Ragnar Lodbrok, Frithjof hiin Frække og over hele det gotiske og romaniske Europa Carl den Store og hans Jævninger, hvorimellem især Roland og Olger Danske have sysselsat Indbildningskraften. Medens enhver Betragtning eller Bemærkning og enhver Yttring af personlig Deeltagelse er banlyst af den episke Digtning, saa Digteren, for at undgaae enhver saadan Indblanden, fremstiller Begivenhederne ikke som en Forgangenhed, men som nærværende og udviklende sig under Læserens Øine, ere Sidespring enten i Beskrivelser eller til Bi-Begivenheder eller Bi-Personer (Episoder) hyppige i Heltedigtet. Idet Intet forsømmes, som kan charakterisere Sæder og Personerne, og som i Begivenhedernes Udvikling frembyder sig til Fremstilling, erholder Heltedigtet den altomfattende Storhed og Heelhed (Universalitet) og den over Alt, det Mindste med det Største, skuende Klarhed og Rolighed, som ere dets 209
eiendommelige Egenskaber, og som henpege paa det Forsyn, der altid staaer i dets Baggrund.

En Digtarts Form bør altid være paabuden af dens indre Charakter. Rolig, følgemæssig Udvikling er det egentlige alvorlige Heltedigts Charakter, hvorfor ogsaa Hexametret synes meest egnet derfor. Ogsaa det komiske og det idylliske Epos betjener sig af denne Versform, medens det romantiske Epos, der ofte bestaaer i en Sammenkjædning af Romanzer og Ballader, vælger forskjellige. Regelen er her, som overalt, at den Form er den smukkeste og bedste, som er den naturligste for Meningen, og hvori denne, ligesom ifølge en Chrystallisationslov, plastisk udtrykker sig.

Den episke Poesi deler sig i to store Felter, nemlig i det egentlige Epos's eller Heltedigts (mythisk, historisk, romantisk, komisk, idyllisk Epos) og i den poetiske Fortællings, der omslutter Romanens og Novellens mangfoldige Arter, samt Poesiens lille mystiske Eden og Palæstina: Mythen og Legenden.

2den Deel.

1 HELTEDIGT.

MYTHISK EPOS. 210

1. Thors Gang til Niflheim.

Af Oehlenschläger

En Saga fast utrolig
jeg nu kundgjøre maa:
mod Utgards fjerne Bolig
monne de Kjæmper gaae;
hvert Skridt de monne tage,
da var det ligerviis,
som gled de to tilbage
hen paa den glatte Is.

Da monne Veien dale;
det gik i Dybet brat.
Man hørte Haner gale,
det blev til mørke Nat,
da Thjalf og Røsga gyste,
men frem gik Asathor;
hans Harnisk for dem lyste,
de traadte i hans Spor.

Alt mere dybt de stege
ned i det steengraa Fjeld;
da saae de Skygger blege,
og hørte Kildevæld.
Gud Thor ei længe hvilte,
han slog sig ei til Taal:
med raske Skridt han ilte 211
hen mod sin Idræts Maal.

Som nu han frem sig skyndte
heel fro og trøstelig,
da Mørket snart begyndte
i Lys at tabe sig;
man skued Fakler blaane
udi den dybe Grøft;
Glimt af den blege Maane
faldt i en Klippekløft.

Da kom de til en Laage
udi den Klipperad;
der monne to Skygger vaage;
de tæt for Døren sad.
De vare dødlig blege
og under Øine blaae;
de op fra Bænken stege,
og paa det Følge saae.

Den Ene var en Kvinde,
den Anden var en Mand;
sligt Folk man ingensinde
saae i et andet Land.
De monne svarligt fryse
udi det kolde Hjem.
De toge til at gyse,
da Thor tiltalte dem.

De havde Hjelme sorte,
hver løfted Hamren sin;
foruden Pandserskjorte
de stod i hvide Lin.
De Hamre graalig hvide 212
var gjort af Dødningbeen;
de lod dem mat nedglide,
da Asa-Thor fremtreen.

De sagde: "Ingenstunde
slig Skare før hidkom.
Hvad søger I derinde?
Vend om, o Flok! vend om!"
De monne svarligt sukke
udi den skumle Vraa.
De sagde: "Vi mon indlukke
kun dem, som døe paa Straa."

"Hvad vil I Kjæmper stærke,
som gløder i liflig Kraft,
forinden Sprinkelværke,
hvor ingen Fryd er havt?
Hvor blakket bleg en Kvinde
uddeler Sorg og Kvalm
blandt dem, som boe derinde,
hendøet paa Bænkehalm?"

Da sagde Thor hiin stærke
til Røsg' og sine Mænd:
"Nu kan jeg fuldvel mærke,
hvor vi er vandret hen.
For Helheims sorte Grotter
vi nu tilvisse staae.
Loke, din blege Dotter,
vi snart at see vil faae.

(A. Oehlenschläger. Af "Thors Reise til Jothunheim." Kbhvn. 1807.)

HISTORISK EPOS.

2. Israeliterne knurre imod Moses.

Af J. Hertz

Sanggudinde, fortæl om det Folk, som, styrket af Jovah,
Nophs vanærende Lænker brød, og om Helten, som søgte
frelsende Vei for Brødres Hær gjennem brusende Have,
Misraims Vældiges Grav!... Udfolder, I Dage fra Oldtid,
længe tilrullede Bog for min Aand, at den lærer at tolke
Jovahs Daad mod hans Folk, at male for undrende Samtid
Scener, som spredte saa himmelsk en Glands om Eder, og ile
end med Middagslys tilkommende Sekler imøde!

End omstraaler den dalende Sol de ægyptiske Sletter;
Skyggerne spille paa Rørhavs Bred; fra østlige Høie
rødmer fjernt ethamitiske Kyst, da Israels Skarer,
tætte som Bølgernes Hær, hvem Nordvind pidsker mod Stranden,
ned mod Edoms Hav udbredes fra vestlige Bakker.

Først gik Mose, den Helt, ærværdig ved Kundskab og Alder;
Hærførers Fasthed og Mod, Lovgivers Viisdom og Blidhed,
Himlens Sendingers Tegn, omstraale hans rolige Aasyn.
Fast var Oldingens Gang, henvendt hans stirrende Øie
mod Hachiroth, hvor den ledende Sky guldfarvet nedlod sig.

Ham, tungtvæbnet og kjæk, udsøgteste Israels Ungdom
følger. Den ilende Hær Støvhvirvler omgive; som Taagen
hyller i Morgenslør løvhvælvede Skove. I tætte
Rader bryde de frem, og seent udfoldes. I Dalen
lyner fra Syd til Nord guldluende Koggre og Buer
og tveeggede Sværd og kobberhamrede Skjolde.

Derpaa en blandet Hob sortlokkede Kvinder og Spæde
og tungtvandrende Gamle drog i de Væbnedes Fodspor.

Atter af Ungdoms-Kjæmper en Hær, utallig i Mængde,
følger med mandige Skridt til Tryghed og Hjælp for de Svage.

Her ledsager en kraftfuld Helt sin skjælvende Fader; 214
end ei afvant Søn hist slumrer paa Moderens Skuldre;
der gaae Elskende Haand i Haand, hist bærer en Yngling
hende, hvis Yndighed vandt og hvis Dyd har fængslet hans Hjerte.
Manden — et rørende Syn! — omslynget af Hustruens Arme,
vandrer langsom og varlig ned med elskede Byrde,
bærer i trofast Arm sin Brud med Haab om en Arving.

Moses, mindet af dalende Sky gav Tegn til at hvile:
"Standser, Israels Folk! — udbrød han — os vinker Jehova.
Himlen iforer sig snart sit glimrende natlige Dække;
derfor de Unges bevæbnede Hær udgjøre en Vognborg!
Nogle mod Vest og mod Nord udspænde beskjermende Telte!
Tusinde plante en Leir mod Søndens uboede Ørkner!
Fienden det angrer maaskee, at et Rov undreves hans Tænder;
over den slumrende Løve maaskee han styrter til Hevnen.
Thi han kjender ei Israels Gud, ei Israels Helte.
Tryg er Hvile paa Jovahs Bud. Hist lyser hans Banner!"

Helten har talt, og en snehvid Leir udbredes i Dalen
hastigt som Havenes Skum ved huultfrembrydende Storme.
Midt for Skyen et Telt opreises for Moses og Aaron.
Did i Stilhed man bar det kostbare Gjemme, som skjulte
Josephs hellige Støv efter Eeden, den Døende fordred.
Hver nu søger sit Telt. Hvidbarmede Døttre besørge
huuslig Syssel, og Moderen trygt søvndysser sin Spæde.
Faderen, mattet af møisomt Tog, indslumrer paa Hyndet,
eller i Jævnliges Kreds fremfarne Dage han mindes.

Men — som en Øgle, for Dagen ræd, naar Natten inddysser
hele Naturen, forlader sin Vraa for at saare de Trygge, —
saa fremsniger sig Nag blandt Hærens de rolige Sysler;
og af en nidfuld Oldingsflok, som Skjebnen har samlet
fjernt i Leiren, den ulmende Gnist oppustes til Lue.

Uziel tog tilords: "Fortvivlede Forsæt og Reise! 215
Øinene dummes af Aar, og Knæerne sittre, og aldrig
aldrig dog det velsignede Land skal fryde mit Øie.
Aldrig, Salem, min Fod dine hellige Enge betræder.
Nei! Hver Morgen vækkes mit Haab; naar Aftenen stiger,
daler det skuffede Haab; — nu aldrig oprinder det mere.
Nei! — Han bedrager os kun. Unærsom og væmmelig Føde,
skuffet Forventning og møisom Vei og Død er hans Gave.
Vaaning i Graven — fortjener vel den at kjøbes saa dyre?
Søgte vi Døden med Møie tilforn blandt Israels Hytter?
Mættelse, Hvile var Oldingens Deel, ei Hunger og Uro.
Her udtørres min Kraft af Tørstens Luer, og Øret
lukkes for Hungerens Raab; kun raabes at ile, at ile.
Dog for den svolmede Fod ei kjølige Vande, for Issen
kvægsom Olie ei! Sligt ikkun et gjæstfrit Ægypten
skjænker den smægtende Træl.... Ægypten, Ægypten! — Jeg Daare!
O! hvi bytted' en Olding dit Baand for mosaiske Lænker!"

Held os! — Elasser udbrød med Gubbens skjælvende Stemme —
Held udlevede Gamle! De graae Haar helde til Graven.
Men — vor Søn i sin Kraft? — hans Søn paa Moderens Arme?
Os snart kalder den evige Søvn; men Disse maae leve,
plages, og sukke til Døden, som vi; men sukke forgjeves.
Alt omvandred' vi Ethams Ørk, og bestege dens Høie;
snerrende Schakal og natsort Grib og Øgler og Otter
hvæsde os fiendtligt imod fra Buske og Kløfter og Huler;
Stene og Tornenes Od opridsed' de vaklende Fødder.
Nok er dette; ja nok til at dræbe den døende Gamle.
Men — den blomstrende Mø, den modnende Yngling til Møie,
til fortærende Nag kun fødte! det fædrene Hjertes
Lyst og Haab... skal Disse da døe, som Bækken i Ørken?
seent hentæres af skuffende Haab og forbande vort Minde?
Nei! — jeg er Fader. Endskjøndt ei brænder i Oldingens Aarer
Ynglings Ild, og opfylder min Arm med spillende Styrke; 216
dog, før Edoms østlige Kyst for Morgenen rødmer,
griber jeg styrkende Stav . . . Hver følge mig da, som har Viisdom!
Naar udmattede Fod da eengang betræder Ægypten,
aldrig forlader jeg meer min Hytte og Palmernes Skygge!
Bedre at haabe, som Træl, end Haabet opoffre med Livet!"

Sukkende taug han, og skjulte sin Graad med de skjælvende Hænder.
Flux Issaskars Olding opfoer, sortskjæggede Raphu;
mørk, som Orkanens Sky, han ryster med trodsende Hoved.
Mange ham frygted'. Hans Navn blandt Folket var Raphu den
Trædske.

"Hvo gjør Olding til Daare? en Mand til grædende Kvinde?
Ti dog hver, som beskjemmer sig selv med vanvittige Tale!
Mene I vel, afstumpede Piil Forræderen saarer?
Nei! — I hade ham? - vel! da laster ham ikke som Venner!"

Her afbrød han, og mørk paa svigtende Landse sig lænte
Taushed, som Midnats Stille, sig flux udbreder i Teltet;
thi dybsindigen grunder Enhver paa Oldingens Tale,
dog ei voves et Ord; kun frygtsomt Øinene fritte.

(I. Herz. Af "Det befriede Israel." Et Heltedigt. Kbhvn. 1804.)

3. Stærkodders Besøg hos Kong Ingild.

Af C. Pram

Med firnerske rustede Sværd ved sin Lænd, 216
og Guldurnen skjult ved sin trofaste Barm,
Stærkodder mod Skjoldungens Borg vandrer hen;
en Stav stytter Heltens ei kraftløse Arm,
hans arrede Aasyn den nedtrykte Hætte
ukjendeligt gjør, og i Kampen med Thor
hans Skikkelse, siden han reiste fra Nord,
er noksom forandret, at Ingen kan gjette
i Hast, hvo han er; men sig selv ei ulig, 217
fra først han for Halvor fremstillede sig,
i Skjoldungens Sal han umærket indtræder.

End buldred', som Halvor fortalte ham før,
der Saxernes vilde og rusende Glæder;
han sætter sig nær ved uvogtede Dør.
Som før, da ithaciske Helt kom tilbage
fra lange Omtumling ukjendt til sin Borg,
og saae dets Vanære med hevnsvangre Sorg,
og tænkte med Kummer de henfløine Dage,
saa Helten Stærkodder, ukjendt i en Vraa,
i Skjoldungens Bolig bedrøvet ansaae
den støiende Tummel af Danrigets Fiender;
og smertelig Frodes Erindring oprinder
i Mandens dybtsaarede Barm, men han tvang
Forbittrelsens Brusen... End Nogle han kjendte
af Dannemænds Sønner, som forhen engang
hos Frode han saae; nu som Trælle de tjente
den herskende Fiende; paa dem saaes al Fryd
forjaget, ukjendt, mens de Fremmedes Glæder
høitbuldrende rused' med skingrende Lyd
af Bægre og Latter og Sange. "O Sæder!
udstønned' Stærkodder, o Fryd."! —
Med en Røst,
som døved' al Buldren, istemte nu han
en Sang. Alt i Hast er opmærksomt og tyst.
Gjentag mig, o Muse, hans Sang, om du kan:

"Hvor længe henslumrer, naar vaagner til Strid
din Ungdom, o Land, dine Naboers Haan?
I skammelig Fred den bortsover sin Tid,
mens Fienden paalægger dig skjændige Baand.
Frem, Dannemænd, strider, som Dannemænd bør. 218
Skjøn blomstrer Dens Hæder, som stridende døer.

For værgeløst Barn, for ustridbare Mø,
for svækkede Olding, for elskede Land,
at kjæmpe mod Fiender, at kjæmpe og døe,
er hæderfuldt, ædelt og skjønt for en Mand.
Frem, Dannemænd, strider, som Dannemænd bør,
skjøn blomstrer Dens Hæder, som stridende døer.

Op, Yngling! Dig vinker den hædrende Død...
Op! mød den, at ei den uvæbnet dig naaer!
Grib Skjoldet, grib Spydet, tænk Døden er sød,
naar Fædrelands Fiender du faldende slaaer!
Frem, Dannemænd, strider, som Dannemænd bør!
Skjøn blomstrer Dens Hæder, som stridende døer.

Kjæmp mandig! At døe er dog engang din Lod,
om nu du af Asernes Æt spirer frem.
Tidt Den, som usaaret i Kjæmpeleeg stod,
umærket bortdøde i rolige Hjem.
Frem, Dannemænd, strider, som Dannemænd bør!
Skjøn blomstrer Dens Hæder, som stridende døer.

Foragt blandt de Kjække er Niddingens Deel
i haanlige Liv; han døer bort uden Savn,
mens liden og stor ønsker kjække Mand Held,
ham dyrker som Halvgud, og priser hans Navn.
Frem, Dannemænd, strider, som Dannemænd bør,
skjøn blomstrer Dens Hæder, som stridende døer.

Naar fiendtlige Spyd Den sit Banesaar gav,
der ene ved Mod ligned' tusinde Mænd,
og fast stod som Egen, bedugges hans Grav
med Heltenes Graad, og hans Priis er igjen.
Frem, Dannemænd, strider, som Dannemænd bør! 219
Skjøn blomstrer Dens Hæder, som stridende døer."

Saa sang han. Hver Saxer bestyrtset og stum
seer stivt paa Stærkodder; hver raslende Lyd
af Trællenes Kjæder med Skræk overskylte
de blegnende Bødler. Angst Salen opfyldte,
som Hevnen forkyndt vented' rædselfuld, grum,
kun Dommerens Vink. Men med trodsende Fryd
i Træk, som Forstillelsens Kunster udtømte
ved lange Erfaring, Ulvilde gaaer frem
mod Helten: "Velkommen til Skjoldungens Hjem,
du Danrigets Ven! - saa hun taler; - mindst drømte
dit Vennefolk nu om den Fryd end engang
Stærkodder at skue. Hver Dannemand kjender,
hver hædrer dit Venskab, oprigtigen brænder
hvert Hjerte for dig. Kast Tungsindighed hen!
Tag Hornet! forny ved den kvægende Mjød –
det forrige Venskab med Ingild, din Ven,
som sorrigfuld tidt har beklaget din Død,
i Tanke, at Døden dig kun kunde slide,
ærværdige Helt, fra hans vældige Side.
Velan! drik hans Skaal!.."

Og fortørnet modtog
Stærkodder det mjødfyldte Horn, og han slog
det vred imod dundrende Væg. Intet Svar
han værdiged' Kvindens foragtede Tale.

Paa Jagten Kong Ingild imidlertid var,
at dysse de nagende Sorger i Dvale
med saxiske Ungdom. Nu kom han igjen;
i Salen han triner; ham Ingen modtager
med vanlige Bulder, men snart han opdager
i Krogen sin Ungdoms Ledsager og Ven.
Bestyrtset han længe paa Oldingen stirrer,
hvis mørke, alvorlige Mine forvirrer
ham meer end hvert Blik. Taus den arfulde Haand
han griber, i Høisædet hos sig ham sætter;
hans Tunge er bundet ved Skamfuldheds Baand.

Ulvilde imidlertid Taflet anretter
med meer end sædvanlige Pragt; og rundt om
det bugnende Bord nu de talrige Gjæster
med Taushed sig sætte; hvert Øie sig fæster
paa Helten, som vented' hver angstfuld sin Dom.

Paa Dronningens Bud nu en skingrende Lyd
af Giger og Trommer og Sangeres Stemme
opfylder gjenlydende Sal, for ved Fryd
at muntre forstenede Flok til at glemme
den herskende Frygt, og vor Helt, som opvakt
af natlig Drøm sig forfærdende hæver.
Opreist han forgjeves Opmærksomhed kræver;
thi drog han det skirnerske Sværd, og ei svagt
han slog det i Bordet; - adsplittet det brast;
vidt fore dets saarende Stykker omkring.
Den buldrende Sang og Musik var i Hast
forjaget og dæmpet, med snublende Spring
flux Saxerne Døren forfærdede søgte,
og Dronningen selv, skjøndt uvant til at frygte,
faldt skjælvende om ved det rædsomme Skrald,
og flygted' med Skaren af Skjoldungens Sal.

Allene var Ingild med Helten igjen.
Forti o min Sang, hvad den Vældige talte,
de Træk, hvormed Helten de Sæder afmalte,
som anstode Nordens de krigerske Mænd.

Han drog ham til Heltenes Alder tilbage, 221
erindred' ham Frodes uhenskjelte Dage,
afbilded' ham Overdaads Skjændsel og Haan,
og viste ham mandig de hildende Baand,
hvormed Saxerinden ham fængsled', de Kjæder,
hun havde paalistet hver Danrigets Mand;
bebreided' ham Tabet af Velstand og Hæder
og Styrke og Mod i det nedtrykte Land.

Nu fremtog han Urnen, før skjult ved hans Bryst,
og tvang ham med Sværdet i Haanden, at smage
det mimerske Vand; da kom Hjertet tilbage
i Skjoldungens Barm, og opklaret og lyst
var Alt for det hidtil forblindede Øie.
Ulvildes Fortryllelse tabte sin Magt,
med Blusel erkjendte han nu uden Møie
den rædsomme Fynd i hvad Helten har sagt.

Det skirnerske Sværd gav ham Oldingen nu,
fornyende atter det raabende Minde,
hans Faders, Kong Frodes; og vakte hans Hu
til Hevn over hans og hans Fædrelands Fiende.

Skjøndt Rædsel forvilder de sariske Mænd,
Ulvildes Opmuntring de Feige dog driver
til Kamp mod Stærkodder. Forsamled' igjen
de styrte i Salen med Rasenheds Iver
og støiende Skrig. Men med skirnerske Sværd
Kong Ingild ved Døren dem møder, og standser;
og skjøndt det er tungt, han uvant med dets Brug,
med vældige Haand han ei skaanende hug.
Ihast den anfaldende Flok var ei meer:
det skirnerske Staal har adsplittet hvert Pandser,
og strømmeviis flød det forræderske Blod; 222
nedfældt laa hver Saxer for Skjoldungens Fod.

(C. Pram. Af "Stærkodder." Kbhvn. 1785.)

ROMANTISK EPOS.

4. Julegildet.

222

Af A. Oehlenschläger

Kong Frode sidder i Gyldenkjol,
han lod indbære den Tryllestol.
Den gamle Hex, i Skoven var,
til Julegildet paa Baar man bar.
Der aldrig feiredes mindste Fest,
hvor ei Alrune var Kongens Gjæst.

Troldkonen sidder med sølvgraat Haar,
som hende lige til Jorden naaer.
Kong Frode drikker med Jarler i Ring,
han lod Guldhornet gaae omkring.
Og siig os nu, du Kvinde saa graa,
hvad Skjebne monne du Helten spaae?

Alrune drikker af sorten Horn;
deri hun blander et Edderkorn.
Da ryster hun stærkt paa hvert et Lem,
af Panden svede Draaberne frem.
Hun gisper og stønner saa bleg og hvid,
da galer Hanen ved Midnatstid.

"Og hør, Herre Konge, jeg siger forsand:
det Smaa det Store vel fælde kan.
Jeg sad igaar paa min Egerod,
da steg en rødhaaret Mand af Flod,
med Stang i sin Haand, med et søgrønt Skjæg,
og Kinden hvid, som en kalket Væg.

Han tog mig ud paa Marken. Jeg saae 223
en styrtet Hest som et Aadsel laae.
Ei Blod af Gangerens Indvold flød:
den fandt for Fluernes Braad sin Død.
Han sang: Tidt vælter Tuen et Læs,
Tidt strander Skibet paa mindste Næs.

Den Tid, Du fældte Kong Halfdan, Drot!
da dræbte Du ikke din Fiende godt.
Hvo Ukrud luger, min Herre god,
maa luge det op med Trævl og Rod;
hvis ei da breder fra Gjærdets Rand
sig snart den saftige Løvtand.

Den voxer saa vildt med sin skarpe Saft,
og blomstrer gyldent i første Kraft,
og truer Dig med sine Duun saa rund.
Thi jager dem bort din blæsende Mund,
betyder det, Konning, at Du skalst døe.
Det sværger Alrune, ved Hop og ved Hø."

Kong Frode grunder saa mørk i Sind;
da nærmer sig Signe med Rosenkind,
og seer paa Kvinden saa bønlig blid,
og stryger en Ring af sin Finger hvid.
Den glider ned i Alrunes Skjød,
og glimter med en Karfunkel saa rød.

Saasnart Alrune Karfunklen seer,
hun anderledes tilsinds sig teer,
og siger: "Frode, min Konning, ak,
hvad vil I agte paa Kjærlingsnak?
I stole paa Eders Glavind trygt!
og ængstes ei af en Nidingefrygt!"

Da blusser Frode med skummelt Mod: 224
"Her, dine Lemmer skal svede Blod.
Paa Pinebænken jeg strækker dig;
jeg seer det vel, du forraader kun mig."
"Nei, raabte Hexen, Herre Konning, o
forvar Dig! vogt Dig for Helg' og for Hro!"

"Hvor ere de?" — "Ædle Herre Konning, her,
i Trælleflokken ved Skjenken der!
De rede herhid paa det unge Føl,
de kom at skjenke dit Graverøl." —
"Ha griber dem! griber dem! Kongen skreg."
Da blev liden Signe Kinden saa bleg.

Men ud af Døren, som høit til Hest
de fløi, som Løvetands Duun for Blæst.
De løbe til Skoven, hvor tykkest den var.
To Spader paa Skuldrene med de bar';
dem reve de Trællene nys af Haand.
Hver svang sin Spade som lette Vaand.

"Kom, raabte Helge, kom Hro, kom her!
Kom, hjælp at grave ved dette Kjær!
Her gjemte vor Fader sin Krone rød,
fordi han frygted den lumske Død.
Os har han sagt, hvor Kronerne laae,
kun Du og Jeg kan dem atter faae."

Da grove de Drenge med megen Flid
alt i den stjernede Midnatstid.
Ung Helge finder den største Ring;
han gjør af Glæde saa høit et Spring.
Ung Hroar finder den Krone klar,
som Dronning Sigrid, hans Moder, bar.

Kom nu, min Broder, og vær ei seen, 225
og lad os bestige den Kongesteen!
Til gamle Thing de Pilte hengaae,
der sætte de Begge Kronerne paa.
I Gjedeskinds Kofter, med guldgule Haar,
med Kroner af Guld de Pilte staaer.

Konning Frode drager ad Skoven frem
med brændende Blus, — da skuer man dem
paa Kongestenen; og, Arm i Arm,
foragte de Morderens vilde Harm.
De Fakler lue med røden Glands,
og funkle paa Kongernes gyldne Krands.

Og Folket kjender bag Bøg og bag Tjørn
de Kroner paa Skjoldungens ægte Børn.
De kjende Faderens, Moderens Træk,
og vende sig mod den Morder saa fræk.
Da flygter Frode til skumle Slot;
men Helge kaares med Hro til Drot.

Nu lad ham flygte med ængstlig Hu;
tak Odin for Eders Redning nu!
Den usle Rest af Livet ham levn!
Men Helge raaber: Kun Hevn! kun Hevn!
Og Skjalden sjunger i hvælvede Sal
om Hevnens Følger — og Hevnens Kval.

(A. Oehlenschläger. Af "Helge." Kbhvn. 1814.)

Anden Deel.

226

KOMISK EPOS.

5. Disputatsen.

Af L. Holberg

— — Tre Aar før Paarses Tog, da Raadmand Herman Bentzen 1)
regjerede vor By med Byfogd Christen Jensen;
Hr. Woldemar var Provst; da Jeppe Tyges Huus
blev anlagt allerførst; da Kræmmer-Svend Peer Ruus
i Tjeneste først kom hos Peder Paars at være;
da Christen Substitut fik med sin Hustru kjære
sin anden Søn, og saa sit Substitutske Huus
formerede paany, som kosted' ham en Ruus; —
paa den Tid opvakt blev blandt trende Mænd en Trætte;
jeg giver Ingen Navn, man maa dem selver gjette:
Een meente, Venus fik heel uforgribelig
sit Saar i høire Haand i den Trojanske Krig;
en Anden derimod holdt fore, hun blev saaret
i venstre spæde Arm; den Tredie, udi Laaret 2).
De havde alle Tre Homerum læst med Flid,
og derpaa, dem til Roes, anvendet meste Tid.
Den Krig i trende Aar med dennem havde varet.
Imidlertid man ei hinanden havde sparet;
hver paa sin Side saae, at han et Anhang fik;
hinanden fast hver Dag man stærkt paa Klingen gik.
Omsider tog man for slig vigtig Sag at stævne
til Fakultetet selv, som lod en Tid benævne,
paa hvilken til Forhør optoges saadan Sag. 227
Det er den Strid, som blev forhandlet denne Dag.

Man med Forundring saae det hele Huus at ryste;
thi Skraal som Tordenskrald gik af de lærde Bryste.
Gudinden blev forskrækt, særdeles da hun saae,
en gammel skaldet Mand med saadan Iver staae,
med slig Haardnakkenhed sin Mening at forfegte,
at stride for en Ting, som var ei værd en Hægte.
Ret som et Asen, der paa frugtbar Ager staaer
omringet udaf Børn, som det med Kjeppe slaaer,
ei la'r sig drive bort, vil aldrig Flugten tage,
før det har Skrotten fuld og mættet hungrig Mave:
ei anderledes var at ansee denne Mand 1);
thi Ingen fægte meer for Liv og Ære kan.
Discordia blev ved dem meer og meer at irre,
ja Hjerner og Forstand saaledes at forvirre,
at man tilside sat' Respekt og Høflighed,
som hver Mand pligtig er til saadan hellig Sted.
Jeg lægger intet til; min Geist kan ikke lyve:
man Skolebøger saae om Ørene at flyve;
En af Hesiod fik Næse, Mund i Blod;
en Kant af Pindaro i Andens Pande stod;
en Aristofanes, som trofast var indbunden,
blev efter Slaget paa en halvdød Rektor funden.
En sølvbeslagen tyk Homerus samme Dag
som en Achilles var i største Trojæ Slag:
hvem den i Panden kom, han Doktor var, Magister,
Licentiat, Student, Professor, Polyhistor,
den maatte tumle om. Den kunde med eet Stød 228
slaae to Pedeller om og hjælpe dem fra Brød.
Den traf med saadan Fart paa en Magisters Pande,
at magistralske Blod, som Øl af Tudekande,
af lærde Hjerne flød, besprengte Gulv og Væg;
skjøndt den i samme Fart og rørte Bispens Skjæg.
Magnificus stod op, og raabte: "Hør, Pedeller!
Hør, Scepter-zired' Mænd! Jer Penge I kun tæller!
I gjør ei andet Gavn. Hvi raader I ei Bod
paa saadant? hindrer ei, at filosofisk Blod

udøses? Er det ret, at staae med Haand i Lommen?
Mon I paa dette Sted i Dag er derfor kommen?
I vist betale skal slig Efterladenhed,
I svare skal for alt det Ondt, idag er sked."
Men her Magnifikus sig syntes at forhaste:
han burde derfor ei paa dem Unaade kaste;
de ere gamle Mænd; hvad kan de rette ud?
De Kaarde ei kan see, de kan ei lugte Krud,
at sige med et Ord: de ere kun Pedeller,
de ere tamme Dyr, de fegte kun med Hæler;
de kun paa Salen skal som Skilderier staae
med Scepter udi Haand; de ere og for faa.
Omsider saae man dem at løbe, Flugten tage,
Een raabte: Ve min Ryg! en Anden: Ve min Hage!
Discordia, som bag ved Opponentes stod,
sig glædte, da hun saae udøst saa meget Blod;
af Hjertens Latter hun fast færdig var at briste.
Saasnart hun Avind saae, hun sig til hende liste;
hun sagde: "Hør, ma Soeur! Hvad Vind har drevet dig
til dette hellig Sted, at see paa denne Krig?"
Da Avind kortelig den hele Sag fortaalte,
hvi hun der kommen var, hvad saadan Færd forvoldte.

(L. Holberg. Af "Peder Paars", et komisk Heltedigt. Holbergs egen sidste Udgave, dat. Kbhvn. 1720.)

---

1) Poeten regner her Aarstal fra de Ting, som vare mærkværdige i Callundborg paa de Tider, og begyndte efter den romerske Maade: Coss. etc.

2) Hvad den Sidste haver fundet at forsvare sin Mening med, kan man ikke vel begribe, eftersom den græske Poet siger udtrykkeligen: Iliad. Lib. 5. Ἄκρην οὔτασε χεῖρα — — — — Exempler paa mange Tvistigheder af samme Natur findes udi Menckens Charlataneria Eruditorum.

1) Poeten havde ikke brugt saadan Lignelse, hvis den guddommelige Homerus ikke havde brugt den samme for at berømme den store Ajar: Ὡς δ'ὅτ' ὄνος παρ' ἄρουραν ἰὼν etc. — — Iliad. Lib. II. v. 557-562.

6. Felttoget paa Anholt.

Af L. Holberg

— — Nu blev raadslaget om en General at tage.
Man foreslog Jens Blok; man vidste ei hans Mage;
man Doktor kaldte ham, skjøndt han kun var Barbeer;
han dræbte tolvte Deel af Øens Folk, ja meer,
med Piller hvert et Aar. En Doktor ingenlunde
han deri eftergav, skjøndt han Latin ei kunde.
Han syntes bedst bekvem at føre an en Hær,
som han var modig, stærk, og vant var til især
at skille Folk ved Liv ved Draaber og ved Piller.
Thi, skjøndt man vidste vel, han havde egne Griller
(som Læger gjerne har), saa holdt man Ingen dog
bekvemmere end han til saadan vigtig Tog.
Hvorvel besluttet blev, ham saadan Post at byde,
saa fandt man dog for godt, han altid skulde lyde
de Raad, som Christen Stork ham udi Felten gav;
thi han saa vittig var, som Blok var kjek og brav.

Strax Saadant kundbart blev, man hørte ræsonnere
blandt den gemene Mand: Skal Han nu kommandere?
Skal Han os føre an? Han Saadant ei forstaaer; [1])
han aldrig var i Krig, han aldrig fik et Saar.
Den gode Christen Stork, som hannem Raad skal give,
ei bedre er end han. Hvad vil der med os blive!

Om Fogden den Tid sig i dette Val forsaae,
det vil jeg ved sit Værd for Alle lade staae;
jeg er hans Dommer ei. Det veed jeg og kan sige,
at man en Øvrighed i Kaartet ei maa kige.
Men hvad er meer gemeent, end saadan Snak hver Dag?
Den dømmer aldrig ret om saadan vigtig Sag,
der Intet selv forstaaer. Enhver vil Statsmand være;
hver Bonde, Handværksmand en General kan lære.
Man tidt og ofte har med stor Forundring hørt,
at Bønder saadan Snak om Staten haver ført.
Der er fast intet Skridt, en General kan gjøre,
en Handværksmand jo veed det bedre at udføre.
Fast ingen Ting er til, hvoraf man mindre veed,
end slige Sager. Thi vi see, en Ting er skeed,
men af hvad Aarsag, vi ei fatte nogenlunde;
der ere skjulte Ting, som vi ei kan udgrunde.
Hos Pøblen derfor man kan kalde Raseri,
at ville dømme om Regjering, Politi.
En Handværksmand sig ei med lærde Ting bemænger,
tilstaaer, han intet veed, han derudi sig hænger;
naar han hør' tale Sligt, han planter strax Gevær,
og siger: Jeg ei Præst, men ikkun Borger er.
Om Stat og Politi Hver derimod kan tale.
En Svinehyrde selv den kunstig kan afmale,
hver Ting til Prikke veed, kan sige paa et Haar, [1])
hvori dens Svaghed, Feil, samt Styrke, Magt bestaaer.
En Fiskerkjerling veed en Stat vel at indrette,
kan, naar den er paa Fald, igjen paa Fødder sætte,
kan bedre vinde Slag, end nogen General
seer Alting, uden det, hun selv er ganske gal.

Nu maa jeg lidt igjen til Fogden mig begive,
og see hvad mere værd jeg finder at beskrive.
Skjøndt han ei tapper var, men skrøbelig og lad,
saa var ham dog mod Paars indprentet saadant Had,
at han Krigshæren selv personlig vilde følge.
Det anstod ei Jens Blok; han kunde ikke dølge
sin Misfornøielse, men sagde: "Herre! hør,
en Øvrighedsperson sig aldrig vove bør; 231
for Landets Velfærd han sit kostbar Liv maa spare;
hvis han omkommes, staaer det hele Land i Fare."
Skjøndt Generalen kun af Avind sagde det,
saa tilstod dog Enhver, han deri havde Ret.
Dog lod sig Fogden ei af Saadant overtale,
men strax Befaling gav, hans broged Hest at sadle,
at lave sig til Marsch. — — Calliope! stem op!
Beskriv mig kortelig vor Fogd fra Taa til Top,
hans Rustning og Mondur, hans Krigsmagt og dens Orden,
som den blev seet da at staae ved Fogde-Gaarden.

Man Fogden saae til Hest i Spidsen af hans Hær:
hans Sadel ene var betrækket med godt Lær;
de Andres var af Træ. Paa Hovedet en Hue
han havde, som var rød; den værd var at beskue.
Hans Trøie den var blaa, med smaa Glasknapper paa,
de syntes langt fra fast som mange Stjerner staae
paa Himlens Firmament. Jeg Intet her vil skjule:
hans Støvler sadde net, hans Buxer vare gule;
hans Brystdug, som var rød, tilkjendegive lod
hans Tapperhed, at han udøse vilde Blod.
Ved Siden hang et Sværd, som kaldes nu Hirschfænger;
man aldrig nogen Tid paa Øen saae den længer.
Hans Haar til Beltet hang, var meget tykt og tæt.
At male Alting af min Pen er altfor slet.
Han havde sig forsyn't mod Kulden, var vel foret.
At det Krigsguden var, man skulde have svoret;
thi som en voren Tyr og Oxe man ham saae[1])
blandt andet mindre Fæ, blandt Faar og Gjeder staae.
Jens Blok man derimod sig understod at laste; 232
thi han saae ilde ud, som Fruedag i Faste:
han slet i Klæder var. Men denne gode Mand,
at Fienden med Pragt ei overvindes kan,
vel vidste; tvertimod, at den af rige Klæder
opmuntres til at slaaes, sig over Byttet glæder.
Han ikkun havde sig forsynet med Gevær
saa skarp som Ragekniv; at komme ham for nær
det Ingen tjenligt var. Den høire Fløi han førte,
var færdig at gaae fort saasnart han Trommen hørte.
Armeen havde han i Orden sat med Flid,
som det var brugelig i Alexanders Tid.
Af hans Historie han General var bleven:
han havde nøie læst hvad Curtius har skreven
om samme store Helt, vel oversat paa Tydsk;
thi før Mons Wiingaards Tid den ikke var paa Jydsk.
Det fast utroligt er, hvad man af gamle Bøger 1)
kan lære, naar man dem med Flid igjennemsøger.

Man Alting deri seer; de ere som et Speil,
der viser store Mænds Bedrifter, deres Feil,
samt store Dyder. Man af dem kan see og lære
Alt hvad en General kan give Navn og Ære;
man deraf lære kan en Fæstning og en By
at tage ind, og faae en Krigshær til at flye.

Om Roland, Boldevin, Oliver, Ferakunde, 2)
om Buurmand, Anguland, samt Gerin, Janemunde
han havde meget læst: saa deraf sees kan,
man talte uden Grund saa ilde om den Mand.
Før Krigen den gik an, da Folk man hørte raabe:
"af saadan General hvad Lykke kan man haabe?
Skal Den os føre an, der dum er som et Kvæg? 233
Igaar var han Balbeer og ragede vort Skjæg. 1)
Gid Generaler ham kun efterfølge vilde,
og deres ledig Tid ei saa unyttig spilde,
men læse, med Jens Blok, nu en, nu anden Bog,
der viser store Mænds Bedrifter, deres Tog!"

Da Fogdens Hustru samt hans Dotter Saadant hørte,
de sagde: "Han sig vil i en Ulykke styrte..."
Vi maae forsøge, om vi ikke kan formaae
at hindre Saadant. Da de ham bevæbnet saae
med Kaarde og med Spjud, de ham tilfode faldte;
de hannem deres Trøst, samt enest' Glæde kaldte;
de forestilte ham, at det var intet Spil
at vove sin Person; om han kom noget til,
den Ene faderløs, den Anden var en Enke:
han burde, som en Mand og Fader, sligt betænke.
Hans Hustru klynked meest, sig stedse slog for Bryst,
og raabte: "Med din Død forsvinder al min Trøst."
Men ingen Graad vor Fogd var mægtig at bevæge;
jeg troer, man skulde før en Tiger, Vildsviin spæge,
end overtale ham at sidde hjemme stil.'
Af Avind hærded da han lukked' Øren til. 2)
'Som Vinden nu paa en, nu paa en anden Side
en tyk og voren Eeg angriber, den at slide
og rykke op med Rod med Magt bemøier sig;
saa Hustrues, Dotters Suk vor Fogd fra denne Krig
ei mægtig var at faae. En Vind kan vel med Møie
et stærk rodfæstet Træ til Jorden slaae og bøie,
til Jorden trykke kan dets Grene og dets Top; 234
men det ei fælde dog og rykke ganske op.
Saa gik det denne Mand: han Øine maatte væde,
da han sin Hustru saae og Døtter saadan græde:
dog blev han stedse ved sit Forsæt: ingen Konst
dem hjalp, al Suk og Bøn, al Knæfald var omsonst.
Før dette Tog gik an, vor Fogd lod foredrage,
om det ei tjenligt var at bie nogle Dage,
for at begjære Hjælp af dem, paa Lessø boe,
et Sendebud til dem at skikke eller to.
Det stod Jens Blok ei an, han ikke bie vilde;
thi Tiden kostbar var, man den ei maatte spilde.
Han Intet heller saae, end holde snart et Slag,
og uden Ophold fort marschere Nat og Dag.

Han det kun nødigt holdt Spioner at udskikke,
som kunde Fiendens Magt udforske først til Prikke,
mens Hæren var paa Marsch. Man fulgte saadant Raad
og fire gode Mænd udskikte i en Baad,
for at udforske Sligt, see om de vare mange.
Thi det ei negtes kan, at Fogden jo var bange,
skjøndt han sig stilte an at være meget kjek,
og allerede Paars at have i sin Sæk.

Jeg ei beskrive kan den store Skam og Blusel,
hver paakom, da man saae, at Fienden var saa usel,
saa fattig, nøgen, ja, som havde ei en Kniv,
end sige Kaarde, at forsvare deres Liv.
Da meget snildelig vor Foged lod udsprede,
at Fiendens største Magt var flygtet allerede.
Dog holdt han Miner og Victoria skyde lod,
som Den, der ved sit Navn fik Seier uden Blod.

Man derpaa til min Helt strax otte Bønder sendte;
man hannem sige lod: ei andet var at vente
end Steile, Hjul, hvis han sig ei godvillig gav. 235
Men som den store Mand var endnu lige brav,
saa vilde han til sligt ei straxen sig bekvemme:
han haabte, sagde han, de vare ei saa slemme
som de sig stilte an. Han derpaa Krigsraad holdt.
Derover Blodet blev i Niels Johansen koldt.
Man vil mig, sagde han, fra Livet atter dømme;
jeg nok en Krigsret seer; det er mig bedst at rømme.
Han derfor udaf Frygt undstak sig og løb bort;
at miste Ære, Navn han agted' ikke stort.
Slig Modgang kunde Paars dog Modet ei betage,
fast ingen Fristelse ham kunde Frygt indjage.
Jeg haaber, sagde han, det ei ustraffet bli'r,
jeg derfor ikke mig til Fogden fangen gi'r.
Skjøndt mine Fiender jeg seer at være mange,
vil jeg dog vise dem, at jeg er ikke bange;
jeg gaaer en Fodbred ei tilside, holder Stand;
jeg tapper Modstand gjør og slaaes til sidste Mand.
Saa satte han sig for mod Fienden at tage,
at figte mandelig og drive dem tilbage.
Ret som et Vildsviin, der af Mænds og Hundes Skrig 1)
ei bli'r forsagt, gaaer frem og laver sig til Krig:
af Vrede skummende det slider udi Stykker
smaa Træer paa dets Vei, med Roden dem oprykker,
paa Hundene seer skjævt og hvæsser hvide Tand:
saa kjek og modig var mod Fienden denne Mand.
Ruus sagde derimod: vi kan ei Modstand gjøre;
vi Eder skal med Magt til Fogden fangen føre:
I see jo, vi kan ei Beleiring holde ud;
vi har ei Proviant, os fattes Lod og Krud.
Saa maatte Peder Paars sig Fogden overgive; 236
Rebellion ham tvang en fangen Mand at blive.
Naar Folket Oprør gjør, saa hjælper intet, at
man modig, tapper er. Den kaldes desperat,

som ene fegte vil. En Cæsar bliver bange,
en Alexander selv maa give sig til Fange,
Turenne, Luxembourg, Eugenius, Condè,
om de vil ene slaaes, saa maa man dem belee.
En Hector, Marius, en Hannibal, en Cyrus,
en Alcibiades, en Scipio, en Pyrrhus,
en Ruyter og en Tromp, en Alba, Scanderbeg
udretter da kun lidt. Man Hovedet mod Væg
kun løber, naar man vil mod Fienden ene stride.
I saadan Fald er bedst at give sig i Tide.
Saa gjorde Peder Paars, og gav sig denne Gang;
han stødes derfor ei af store Heltes Rang.

(L. Holberg. Af "Peder Paars.")

---

[1]) J. Bloch: Chorograph. et Stat. Polit. insulæ Anholt. Pag. 6.

[1]) Sciunt id, quod in aurem Rex Reginæ dixerit; Sciunt, quod Juno fabulata, est cum Jove. Plaut. Trinum. Act. 1 Sc. 2.

1) Admirable Comparaison tagen af Homero, som afmaler Agamemnon saaledes staaende for den græske Krigshær. Ἠΰτε βοῦς ἀγέληφι — — — — Τοῖον ἄρ' Ἀτρείδην θῆκε Ζεὺς ἤματι κείνῳ. Iliad, Lib. 2.

1) Poeten synes her at raillere med dem, som bilde sig ind, at de kan blive fuldkomne Statsmænd og Generaler af Romaners Læsning.

2) Vid. Catalogus Bibliothecæ Blochianæ.

1) Qvo tondente gravis juveni mihi barba sonabat. Juven. Sat. 1.

2) — — — — — Sed nullis ille movetur Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit. — — Ac veluti annosam valido cum robore quercum etc. Virg. Æneid. Lib. 4.

1) Ἀγροτέροισι σύεσσιν ἐοικότες — — — etc. Iliad. Lib. 12.

IDYLLISK EPOS.

7. Faer og Moer Steensæt.

Af M. C. Hansen

Hellige Perle blandt Vinterens Alvorsblomster i Krandsen, 236
Aarets Krands om Dovres Fod, Juul, hellige Perle!
Du som Madonna er skjøn med det himmelske Skjær fra det Høie;
og du est visselig skjøn i din jordisk-nordiske Fylde.
Sødt forener din Pragt det Ny og det Gamle, det Stærke
med det Bløde; det Nordiske med den sydlige Livsblomst.
End vi mindes den Othinske Galt; paa Julebord staaer den,
kringsat med skummende Øl; dog drikker Othin ei længer
ene den perlende Viin; de milde Druer fra Syden
minde om Smiil af det himmelske Lys, der sendtes til Mørket.
Christelig-hedenske Juul, glem aldrig dit hedenske Ophav!
Gjenlyd giv af den Old, der fødte de herlige Fædre! 237
Men lad ei heller forsvinde din Glands af Hyrdernes Natsyn!
Vinder da, Minder, herligt og kjærligt Eder tilsammen:
Aand med Hjerte, med Fromhed dyb Sands, med Ydmyghed Styrke!

Een Sang synger jeg helst, naar min Aand er stemt til at sjunge,
een Klang svinger sig helst fra min Harpes zittrende Strenge;
men jeg vover den ei; — mit Thema Ingen faaer høre;
men i en Variation tør stundom Grundmelodien
optræde simpel som Bas og erkjendes af opladte Øre.
Saaledes tør jeg vel og selv dig, min Bjerregaard, dig, Wolff,
byde min kunstløse Sang, er dens Grundklang end Eders Echo.

Julen i Norge jeg vil med glade Toner besynge,
hvorledes Gammel og Ung og Rig og Fattig den skjænker
Aarets herligste Fest; naar Grækenlands dandsende Ungdom
viede yppig det ganske Aar til en stor Hekatombfest,
samle vi Festen i Eet og med granbarvundne Festonger
omgive muntre en Tid, der bugne af sparede Blomster.

Dog, min Sangmø, naar taus du ryster lokkede Hoved,
naar du sænker din Haand, og din Læbe ei aabnes til Velklang:
synker mit Mod, og jeg vil ei mere forvoven opfordre
Harpen til stærkere Klang; men det Mindre vover jeg glad dog,
træder med Lyren i Arm til den snevre, venlige Huuskreds,
hvor under landlige Tag den store Folkefest feires.

Hist i rolige Dal i det tæt bebyggede Sogn staaer
bagved en vinterlig Skov af riimbeblomstrede Linde
Steensæts Huse, høit ragende frem af sneehyllet Slette.
Thormod Steensæt er Eierens Navn, ærværdig ved Aar og
meer ærværdig ved nordiske Sind, trohjertig og simpel,
med sin Huustro, den alderstegne, forstandige Sigrid.
Mindre han skiltes ved Væsen og Dragt fra de øvrige Bønder
end ved en sjelden Kultur og ved Kundskab af velnyttet Læsning. 238
Først var hans Villie vel ei, at han kaldtes Hr. Proprietæren,
eller hans Sigrid Madame, eller Datteren Jomfru; men snart man
vantes dertil, medens lidt efter lidt sig flyttede Bænken
ud med det lange Bord, gjorde Plads for stoppede Sofa;
og da to Speile blev kjøbt paa Auktion efter Amtmanden, samt to
skjønne Kommoder og Stager af Plet, og slebne Karafler,
se, da flyttedes Dragkisten ud, rundlaagede Kiste,
Rendebommen, den støiende Væv, det blommede Vraaskab.
Lidt efter lidt syede Moer sin Kjole efter Provstindens,
fik sig en Kappe af Tyl og til Vinter en deilig Kastorhat.
Men Augusta blev sendt til By'n paa et Aar - for at lære
"Skræddersøm" hedte det vel; dog var det i Grunden, fordi hun
skulde lære Maneer; "hvo veed, hvad det bliver godt for?"
Ogsaa Thormod gik nu i ungarske Støvler med Kraver,
og med Galoscher og Paraply og med sølvslagen Meerskum,
brugte om Sommeren Frak, men Ulveskindspeltsen ved Vinter,
spillede Boston tilnød, og forsagede vellærte Polskpas,
tog i Rigstidenden Part med Majoren, Provsten og Fogden,
kom som Nabo til dem, ubuden, og saae dem ubudne.
Dog blev han ærlig og brav og saa hans Kvinde og Datter.
Vistnok fandtes ei det i Hjørneskabet, som forhen
laa under hvælvede Laag i Kistens rødmalte Læddik;
vistnok kneb det iblandt, naar Skatterne skulde udtælles.
Da fik den prægtige Skov undgjælde de trykkende Tider,
saa at den lysnende blev Oplysnings træffende Billed.
Thormod var Bygdens Orakel, naar Strid mellem Granderne opkom,
hun Hygæa, naar Trang og Sygdom Almuen trykked;
han Philemon og hun hans Baucis i deres Samliv.

(M. C. Hansen. Af "Bruden." Idyl. I "Huusvennen." Chria. 1828.)

2. LEGENDE.

Kong David.

239

Af P. Foersom

Af Dagens Møie træt, indslumred sødt
Jehovas Stridsmand og Jehovas Sanger,
den kronte Helt, Kong David. — Se, da kom
en tørstig Myg; og Braaddens Sugerør
drak graadigt af det kongelige Blod;
og Søvnens Engel bortveg fra hans Leie.

Og som han opslog Øiet, skued han,
ved Lampens Skin, en natlig Spinderske,
en Edderkop, som med sin Traad sig sænkte
fra gyldne Loft paa Kongesengens Liin.
Da væmmedes Kong David; op han foer,
og gik paa Taget ud, og stirred op
i Melkeveiens Stjernehav, og talte
formasteligt, den Skabte mod sin Skaber!
"Tre Væs'ner, undrer mig" — saa talte han —
"Almægtige! Du vilde skabe dem!
blodtørstig Myg, som skræmmer Søvnens Due
bort fra det Øielaag, den ruger paa;
den ækle Edderkop, som spinder lumsk
sin Væv for den guldspraglte Flues Vinge,
ja klæber dristig sig til gyldne Høiloft;
og Daaren, som med Tant og raaden Tale
og fjantet Adfærd pletter Vises Samkvem.
Hvad nytte disse Væsener paa Jorden?
Og hvortil skabte Du dem, Du Uskabte?" —

Saa talte David. — Hvad begav sig siden?
Kong Saul omspandt ham med Forræderi:
I Nattens Mulm laa Sammensværgelsens
uhyre Edderkop, og spandt ham ind,
imens han slumred sødt ved Michols Barm,
som hun ved hans. Da kom en natlig Myg
og stak den fagre Kongedatters Bryst,
og op hun foer. I Borgens Haller klang
alt Mordersværd, bestemt mod Davids Bryst.
Hun vakte ham, og viste ham en Lønvei.
Den Myg, som vakte Michol, frelste David.
Op flygted' han til Gath da, til Kong Achis;
men Kongens Hofmænd oplod Røsten flux:
"Er denne ikke David, Landets Konning?
Er det ei ham, om hvem i Vexelsang
der jublet blev? ham, til hvis Priis det lød:
Saul haver slaget sine Tusinde;
men David slog i Goliath Titusind!"

Og David lagde disse Ord paa Hjerte,
og frygtede fra den Stund Kongens Ansigt;
og lod som han var galen; talte Tant,
og ridsede i Borgens Marmorvægge,
og lod sin Fraade flyde paa sit Skjæg.

Og Achis smilede og talte saa:
"Den Mand er galen! er der Mangel vel
paa Galne og paa Daarer ved et Hof?
Han gaa blandt Jer! gaa trygt, hvorhen han lyster."
Da tyede David til Adullams Hule,
og Saul forbittret raste efter ham;
og Speidertunge bragte ham det Budskab:
"Adullams Hule er nu Davids Borg",
og Saul omgjorded' sig, og drog didhen.

Men, som nu David sad i Mulm og Mørke,
og hørte fjerntfra Fiendens Vaabengny,
da spandt i Hulens trange Aabning flux
en Edderkop sin Hjulvæv; knytted fast
Grundtraadene, og slog nu Islæts-Traaden
med rastløs Flid, og rolig satte sig
i Middelpunktet af sin fine Kunstvæv,
den svage Væv, som her blev Davids Skjold.

Thi Saul til Hulen kom, og saae dens Aabning
omspunden af en Spindelvæv, og vredtes,
og talte haardt til sine Speidere:
"I Daarer! I, som søge David her!
Her boer ei Isai Søn! Seer, denne Borg,
I Blinde, har en Edderkop forpagtet!" —
og Saul drog bort med sine Mænd. —
Men David
gik frelst af Hulen ud, og kom ihu,
som han opslog sit Blik mod Himlens Lys,
sin vrange Tale, og nedkastede
sig paa sit Ansigt dybt i Støvet, græd,
og bluedes ved at see op mod Solen,
hvis Skaber han gik daarlig med i Rette! —

(P. Foersom.)

3 MYTHE.

1. Roserne.

241

Af A. Olsen

De skjønneste Roser voxe paa de skarpeste Tornegrene, og den, som vil plukke disse Jordens yndigste Blomster, fristes vel ofte til at spørge: hvi spire dog hine Sommerens deiligste Prydelser paa disse hvasse, tornede Kviste? Der var en Tid, da hine saarende Grene ingen Roser bare, da endnu intet Frø til denne Blomst var faldet paa Jorden; og

242 i den Guds Haand, der har skabt alle de smilende, betydningsfulde Planter, vi paa vor Vandring gjennem Livet ofte tankeløst, med Kulde, træde under vore Fødder, er ikke blot det Korn, den Avne, der henviftes af Vinden, et Blomsterfrø. I hiin Tid voxte ogsaa disse Tornegrene i Jødernes forjættede Land, og Christus, som, da han vandrede herneden, fandt saa mangen Torn i Menneskets Sjel, hvis saarende Kraft han var sendt at dæmpe med sin blide himmelske Lære, standsede ofte paa Vandringerne med sine Disciple ved de nøgne Tornebuske, og sukkede, som om han ogsaa var sendt for at betage disse deres saarende Braad. Da hans jordiske Lidelser nærmede sig deres høieste Maal, og han, liig den groveste Synder, gik fra Domhuset til Golgatha med Korset paa sine Skuldre, ledsaget af de kolde Gudsbespottere, der havde dømt ham til hans pinefulde Død, standsede han atter i dyb Betragtning ved disse Grene. Hans Ledsagere, der ved hans Dvælen bleve opmærksomme paa de hvasse Kviste, afbrøde dem, og, for end mere at pine ham, flettede de en Krands deraf, trykkede den om hans Isse, og sagde: "der har Du din Krone, Du Jødernes Konge!" Denne Krands fulgte ham paa Korset, og, da han, efterat Dødskampen var endt, bøiede sit Hoved, hang Bloddraaberne paa de

hvasse Torne i Krandsen, og trillede ned over de blege Kinder; men paa Grenene, omkring ved Golgathas Fod, hang nu hist de røde Roser, som et smilende Billede paa Forsoningen, og her de hvide, ligesaa blege som Frelserens Kinder og som et vemodigt Billede paa hans Lidelser.

Siden den Tid have de stedse blomstret omkring paa Jorden; men ak! kun alt for Faa af dem, der plukke disse blide, smilende Blomster, tænke paa den himmelske Forsoning og paa Frelserens blege Kinder og martrende Lidelser.

(A. Olsen.)

2. De to Søskende.

243

Af Schwach

Tiden var fød, og Gud Herren havde skabt Jorden; men endnu hvilede Mørke over Kloden. Da sagde Herren: "der blive Lys!" og der blev Lys. Og han adskilte Lyset fra Mørket, og befalede dem i stadig Vexel at omsvæve den nyskabte Jord.

Men der Lys og Mørke adskiltes, fremsprang to hulde, livsalige Engle. Den ene med muntert spillende Øine kaldte sig Morgen; den anden med dunkelt smeltende Blik kaldte sig Aften. Og Herren vinkede dem for sin Throne, og tiltalte dem: "Gaaer ud, I hulde Tvillingbørn af det moderlige Chaos! Omsvæver min Jord, du Morgen, som Lysets, du Aften som Mørkets varslende Forbud! Længe skulle I vandre adskilte; kun sjelden og for faa Øieblikke skulle I mødes, indtil jeg forener Eder engang stedse igjen i den moderlige Favn."

Saa talede Herren. Men Morgen og Aften svævede ud for hans Throne; og med higende Længsel følge de trolig hinanden i deres venlige Vexelflugt om vor Jord.

Kun eengang om Aaret samles de over Nordens Fjelde til et flygtigt Broderkys. Da iføre Naturen sig sine skjønneste Smykker; og vi tænde de luende Blus som jordiske Gjenskin af de mødende Purpurlæbers himmelske Glød.

(C. N. Schwach. Af "Samlede Digte." Chnia. 1837.)

AF DEN DANSKE LITERATUR.

Vøggur hevner Hrolf Krakes Død.

Af Oehlenschläger

Da Konning Hrolf var falden, blæste man høit i Luur. 243
Hiartvar, i gyldne Rustning, steg op paa Gaardens Muur
og raabte: Endt er Krigen! Jeg vilde kun Hrolfs Død;
formeget af Helteblodet her mod min Villie flød.
Jeg byder Fred og Peninge, hvo vorde vil min Mand. — 244
Han kunde meer ei tale; thi mod hans Skjolderand
klang vrede Danskes Pile. Han bjergede sig i Hast.
Da raabte Bodvar Bjarke, mens svenske Hjelme brast:
Eia, I ærlige Danske! Nu vinker Thor til Lyst!
Nu kaster Skjoldet paa Ryggen, kjæmper med blotte Bryst!
Binder Armbaand om Eders Hænder, at stærkere de kan slaae;
hver ærlig Mand i Døden sin Konge følge maa.
Hver træde kjæk mod Fienden, og signe Skjebnen sød,
at følge sin ædelig Herre, naar hevnet er hans Død.
Ti døde Mænd i Skjoldet Hrolf mig til Hæder gav,
ti stærke, levende Svenske jeg offrer paa hans Grav.
Mig drages ei til Minde, hvor jeg et Sværdslag saae
saa mandeligt og prægtigt; thi rundt, i Brynier blaae,
sig høine de døde Kroppe, som Bjerge, hvor jeg stod.
Men Hjalte, min Hugprude! Hvor est du Fostre god?

Da raabte smilende Hjalte: Her staaer jeg, Fosterfader!
Du kjender vel ei din Hottur paa de forhugne Plader?
Af Skjoldet et lidet Stykke han har kun i sin Haand.
Jeg bløder af mine Vunder. Nu længes stærkt min Aand
at skue Hrolf og Signe. Ja ja! i Maanens Skin
jeg hende deroppe kjender paa Hullet i hendes Kind.
Det altid venligt smilte, det smilte selv dengang
jeg Hullet i Barmen bored, med Gyllenhjalte lang.

Saa taled de blege Kjæmper i Livets sidste Færd.
De matte Hænder ei mere kunde løfte tunge Sværd;
men ingen voved at nærme sig Bjark' og Hjalt' i Døden.
Støttende sig til Sværdene de stirred i Morgenrøden
med de halvbrustne Øine. — Da Rude kjæk gik frem,
Farvel sin Husbond at sige; slet Ingen hindred dem.
Hun tog ham ømt i Favnen. Da spurgte han hende vildt:
seer du ei Odin Gamle? Han meget Blod har spilt;
ifald jeg Trolden træffer, da giver jeg ham sin Rest.
Jeg frygter ei hans Gugner og ei hans hvide Hest. —
O vend dit Sind til Gimle, du min trofaste Helt!
sagde den ædle Rude. Besindigheden snelt
igjen fik gode Bodvar. Han sukked: Læg mig hen
ved Træet, hos min Konge! Hjælp saa min blege Ven;
thi gaae han selv ei mægter. Dog end jeg skjelne kan.
Varmt af mig Blodet rinder; jeg døer som ærlig Mand.
Nedlæg mig ved Hrolfs Hoved! Hjalte, min Fostre god!
Du trænger ogsaa til Hvile, synk ved din Herres Fod;
om Ravn og Ørn paa Marken end siden vort Kjød fortære,
hvad siger det? Vi blegne med Troskab og med Ære.

Disimellem var Voggur, med femhundrede Mand,
fra Roskild hurtig dragen. Han tænkte: Ene kan
jeg dog ei Hrolf forsvare. Kommer jeg tidlig nok,
da skal jeg gjøre fyldest for Kongen med min Flok;
men kommer jeg for silde, da holder jeg mit Ord,
og mindes hvad i Hallen hin gode Drot jeg svor,
da han mig Ringene skjænkte. Jeg bærer hver paa Arm;
og Tapperhed og Troskab jeg bærer kvik i Barm.

Saa ilte han, den Frækne, med et uroligt Sind.
Tidt drog han dybt sin Aande, stærkt brændte Heltens Kind.
Han vilde saa gjerne redde Hrolf fra Forræderdød;
men frygted at forsinkes. Gjennem Skoven han brød,
hvor der var allertykkest, for ei af Fiender at sees.
Den blanke Hjelm og Brynien i Natten tykt besnees,
og Kvisten rev hans Ansigt. Det mærkte Helten ei;
han ønskte Flokken Vinger kun paa den sene Vei.
Nær havde de sig forvildet i Nattens Mulm, i Lunden;
da skinte venligt Maanen; igjen var Veien funden;
men ak disvær: en Omvei der var i Mørket gjort.
Alt gløded Morgenrøden hist hen paa Leireport.

Da de den øine kunde fra Krattet, paa en Brink, 246
han saae det sorte Banner, forstod sin Smaadrengs Vink.
Thi Vøggur havde befalet Pilten i Borgens Taarn:
saalænge Kongen leved, skulde der, som tilforn,
det røde Banner vaie; men strax, naar Hrolf var død,
at sætte sorten Mærke, til Varsel, Helten bød.
Nu skinte Morgenrøden hen over hviden Snee,
det sorte Banner flagred! Da følte Hjertevee
den ærlige, bolde Svenske. Han græd et Øieblik;
men snart igjen sin Fatning og Heltemod han fik.
Han vendte sig mod Flokken og raabte: Giver Tid!
Nu haster det ei længer; dog endt er ei vor Strid.
Nu lader mig gaae ene! Men seer I atter hist
det røde Banner heiset, da bryder Skovens Kvist,
fremstyrter af Eders Baghold, og hugger Fienden ned.

Af Samvittigheden Hjartvars Hjerte led,
da han var Seiervinder; alle de tappre Mænd,
der faldt for deres Konge, han ønskte Liv igjen.
Han følte slig en Skares uskatteerlige Værd,
og raabte: Leirekjæmper, som vil paa dette Sværd
mig Troskabseden sværge, Freden jeg gjerne skjænker;
paa forrige Tvist og Fiendskab ikke længer tænker!
Har Skjebnen Nogen sparet, som ei Hrolf Krake fulgte?
Vøggur nu ikke længer for Hjartvar sig dulgte;
han traadte frem og sagde: Jeg blev tilbage! Jeg!
Da dog jeg er en Svenske, fandt jeg det nødigt ei,
til Odin Hrolf at følge; det var ei Døden værd.
Thi vil jeg Troskab sværge. Ræk, Hjartvar, mig dit Sværd!

Hjartvar, som kjendte Vøggur, blev hjerteglad. Slig Helt
han havde saasnart ei haabet at vinde; derfor snelt
han rakte ham sit Glavind; at brat den unge Mand
paa Odden kunde sværge, som Brug var i hans Land.

Vøggur betragted Sværdet med stor Opmærksomhed; 247
derpaa han saae paa Hjartvar og sagde: Naar en Eed
Kong Hrolf man svor i Leire, da rakte han hvergang
ei Kjæmpen Sværdebladet, men Sværdets gyldne Fang;
at han det kunde gribe. Det Tillid var og Ære,
det vidned; man skulde Vaaben tro for sin Konge bære.

Hjartvar rakte Vøggur det store Glavind brad.
Med sine baade Hænder tog det da Kjæmpen fat,
og kvad: hvis ret jeg mindes, er dette samme Sværd,
som du af Luen frelste, ved Adils Nidingsfærd,
kort før ham Guderne straffed; den gode Freiers Værge,
hvorpaa trofaste Fædre steds Eden maatte sværge.
Det er det samme Glavind! svared ham Hjartvar stolt.
Og dersom ret jeg mindes, vedblev Vøggur koldt,
er det det samme Glavind, hvorpaa du Eden svor,
Hrolf Krakes Mand at vorde. Og dog du brødst dit Ord!
Velan — jeg sværger Troskab, en ærlig Faders Søn,
og giver dig, Forræder, din velfortjente Løn!

Med disse Ord han Drengen paa Taarnet gav et Vink,
da vaied det røde Banner; og snelt, med Lynets Blink,
foer Sværdet i Hjartvars Hjerte. Han faldt. Da Vøggur lo
og raabte: hugger, stikker! Jeg er i Døden fro.
Jeg hevnet har min Konge, jeg opfyldt har min Eed.
Naar jeg er død, da lægger mig hos min Herre ned.
Omringet af hundred Klinger, han brugte Freiers Sværd,
da brast det i hans Hænder, — det var den sidste Færd!
Da sank den ærlige Svenske, som hørte til de Tolf,
ved Bjarkes, Hjaltes Side, ned hos den døde Hrolf.

(A. Oehlenschläger. Af "Hrolf Krake", et Heltedigt. Kbhvn. 1828.)

IV. DRAMATISK POESI.

IV. Dramatisk Poesi.

248

Navnet, der kommer af det græske Ord δρᾶμα, en Handling, antyder denne Digtarts Væsen. Det er Handling, som digterisk skal fremstilles med en saadan Objektivitet, at Digteren selv ganske forsvinder, og at vi kun see de handlende Personer saaledes som de maatte tænke, tale og færdes efter deres individuelle Charakteer og efter den Stilling, hvori han sætter dem til hverandre for at Handlingen kan udføres enten saaledes som den er foregaaet (historiske Stykker) eller som den, ved Udviklingen af Charaktererne og Handlingerne, maa foregaae efter en saaledes motiveret digtet Plan. I Heltedigtet er Handlingen af universel Beskaffenhed, i Dramaet af ganske individuel. I hint behandles historiske Epoker, Folkeslags eller en Menneskeheds Skjebner saaledes som den høiere Verdensstyrelse har styret dem gjennem dens Helte; i dette handles om en enkelt Persons Skjebne saaledes som denne har maattet udvikle sig og følge af hans Personlighed og Yttringer af hans fri Vilje og Lidenskaber. En Handling af universel Beskaffenhed (f. Ex. Grækenlands Befrielse, Harald Haarfagers Erobring af de 32 Smaakongeriger o. s. v.) er uskikket for Dramaet, der kun har Rum paa sin Scene for den enkelte afsluttede Handling, hvori dets Helts hele Personlighed har aabenbaret sig. Dennes Personlighed træder i Dramaet i Modsætning til Verdensstyrelsen, og Grundloven for den moralske Verdensorden, at enhver Synd og Daarskab indeslutter sin egen Straf i sig, aabenbares i hans Fald (Tragedien eller Sørgespillet). Frihed og Nødvendighed befinder sig saaledes i Strid med hinanden i Dramaet, medens de i Heltedigtet virke tilsammen.

Skjøndt den episke Digter fremstiller Begivenhederne som foregaaende i Nuet, forbliver det dog ikke skjult, at det er noget Forbigangent, som fortælles, hvorimod den dramatiske Digter fremstiller dem ganske som 249
foregaaende for vore Øine. Han sammenstiller saa mange Personer, som ere nødvendige til Handlingens Udførelse, og lader dem optræde i en Vexelvirkning paa hverandre, som fornuftigviis maa føre til det foresatte Endemaal. Denne Personernes Samvirken til Maalet fremstilles gjennem Samtale (Dialog) og Handlinger, hvilke begge maae være raskt fremskridende og charakteristiske for de optrædende Personer. Dramaet skal nemlig ikke blot fremstille det Synlige ved Handlingen, men ogsaa det Usynlige, de Bevæggrunde, Følelser, Hensigter og Lidenskaber, som fremkalde den, og dette er Opgaven for Dialogen. Enhver Følelse, enhver Lidenskab har sit eget Sprog, og det er forskjelligt efter Kjøn, Alder og Stand. Samtalen er naturlig for Menneskene og i Dramaet; men Enetalen (Monologen) kun ved enkelte Leiligheder, hvor en Lidenskab har naaet sin Høide.

Enhver Handling maa foregaae i Tid og Rum, og man fordrer i denne Henseende af det Drama, der er bestemt til at opføres, at en vis Overeensstemmelse i Tidsmaal skal finde Sted imellem den virkelige og den forestillede Handling (Tidens Eenhed), samt at vor Forestillingsevne ikke skal stødes ved voldsomme Stedforandringer (Stedets Eenhed). Ved reciterende og syngende Chor bag Scenen søgte de græske Dramatikere at udfylde Pauserne mellem de enkelte Handlinger, og saaledes at henføre Tilskuernes Indbildningskraft umærkeligt over de mellemliggende Afsnit af Tiden; men med større Frihed hæver det moderne Drama sig over hine strenge Eenhedsforskrifter, idet Afdelingen i Akter, hvorunder Skuespillet, men ikke Handlingen selv i Tilskuernes Forestilling, staaer stille og Teppet er nede, baade tillader Stedforandring og Tilskuerens Forestillingsevne at flytte sig igjennem Tiden til den Scene, som atter aabnes for ham. Denne Inddeling af Dramaet kan vel bestaae af færre, men ikke af flere end fem Akter, fordi enhver fuldstændig Handling indbefatter fem Hovedmomenter i sig, nemlig Begyndelse (Expositionsscenerne), Fremgang (Forviklingsscenerne), Knude eller Høide, Begyndelse til Opløsning, virkelig Opløsning eller Ende (Katastrofe). Alle et Dramas Scener maae staae i nøie Forbindelse med hinanden, og enhver Akt maa udgjøre en Periode i Handlingen og ende med en betydningsfuld Situation, som imidlertid holder Forventningen spændt. De

Scener, som kunne finde Plads i en Læsebog, kunne derfor ikke blive synderlig andet end Exempler paa Dialog og paa dramatiske Stiilformer.

Saa forskjelligt som det menneskelige Liv kan vise sig, saa forskjellig kan ogsaa den dramatiske Poesi være; men da der i Mennesket gives to 250
Gemytstilstande, der ere hinanden saa bestemt modsatte som Tidens Inddeling i Dag og Nat, nemlig Sorg og Glæde, Lidelse og Velbefindende, Alvor og Spøg, antager Dramaet een af disse to Charakterer, og deler sig i to Hovedarter, Sørgespil (Tragedie) og Lystspil (Komedie). Skillet imellem disse er opfyldt af en ligesaa talrig Mængde Mellemarter som der ere Mellemtilstande mellem hine to hinanden modsatte i Gemyttet.

Tragedien staaer isoleret; men en saadan Mellemart mellem den og Komedien er det egentlige Drama eller Skuespil, som er af alvorlig Charakter uden dog at kunne kaldes tragisk. Efter Stoffet kan Dramaet være romantisk, historisk, idyllisk og didaktisk. Tidsalder, Sæder, Tro og Nationalitet, som overalt har stor Indflydelse paa Dramaets Charakter, har hos de sydromaniske Nationer ogsaa fremkaldt det geistlige Drama. Det musikalske Drama kaldes en Opera, naar det hovedsagelig bestaaer af syngbare Vers og er af nogen Udstrækning; er Forholdet omvendt mellem Dialog og Sang, kaldes det Syngestykke; og er det af mindre Omfang, men dog rigelig gjennemflettet med Musik, kaldes det Operette. I samme Forhold, som Operaen staaer til Syngestykket, staaer dette i til Vaudevillen, hvor enkelte Sange („Arier“, hvor disse udføres af en enkelt Stemme) ere indblandede i Texten, hvis Stof som oftest kun er en Anekdot. Navnet, ligesom Tingen selv fra først af, er fransk, og betyder en Gadevise. Dennes Stof, en passeret Anekdot, dramatiseredes i Vaudevillen. Melodrama er ogsaa en blandet Art af det musikalske Skuespil, hvori især Recitativet forekommer (rhytmiske Strofer, der reciteres syngende og til Musik). Den lyriske Vexelsang og Kantate og den kirkelige Kantate (Oratoriet), hvori Personer optræde i de forskjellige Stemmer, kan ogsaa siges at være af musikalsk-dramatisk Natur. En ikke for Scenen bestemt Afart af Dramaet er ogsaa det dramatiske Sædemaleri, der som oftest er af didaktisk Charakter. Det muntre Drama falder ganske sammen med Komedien (Lystspillet), som med Hensyn til Anlægget enten er Situations-, Intrigue- eller Charakter-Stykke, eftersom en af disse Egenskaber især er fremtrædende og fængslende Interessen. Komedien maa være lunefuld (humoristisk), og er fortrinlig egnet for Satiren. Mindre

satiriske Stykker, hvori Forfatteren tager mindre Hensyn til Scenen end til at slippe sit Lune løst, kaldes Farcer.

1. Sørgespil (Tragedie).

251

I Sørgespillet see vi Menneskets Frihed i Villen og Handlen i en Kamp mod Verdensstyrelsens Nødvendighed (Skjebnen), hvori det før opgiver Tilværelsen end denne sin sjelelige Frihed. I de græske Tragedier fremtræder denne sædelige overjordiske Magt i flere Personifikationer som Guder. Dette Forhold mellem Menneske og Guddom maa paa den ene Side lade os beundre den menneskelige Naturs Kraft, medens det paa den anden viser Guddommens frygtelige Storhed. Den tragiske Helt forsvarer og bevæger gjennem en Række af beundringsværdige Handlinger sin sjelelige Frihed indtil det Sidste, vi i Sørgespillet see af ham. Hvad enten Døden bliver Følgen af hans frie Handling eller ikke, ruller Teppet nedover ham som den, der er forbleven stærk i Kampen indtil Enden. I denne Kamp mod en Skjebne bestaaer det Tragiske d. e. det Rystende, som egner sig for Sørgespillet. Hvad vi i daglig Tale kalde sørgeligt, saasom Dødsfald og andre Tilfælde, der følge af Naturens Orden, kan derfor ingenlunde kaldes tragisk. De kunne vække vor medmenneskelige Deeltagelse, men kun Smerten af en høiere Natur tiltrækker Skjønfølelsen. De græske Tragikere have naaet Tragediens Høide i Fremstillingen af, at Mennesket er af en Skjebne bestemt til at udføre Forbrydelser, hans Natur og hele Sjelskraft ellers stride imod. Alt hvad Oedipos saaledes foretager sig hos Sofokles fører ham kun nærmere den dobbelte Forbrydelse, han skal begaae — en Forvikling, vi med vor christelige Tro og Oplysning vide at løse. Denne udøver en naturlig Indflydelse paa al Kunst, og derfor ere senere Tiders Efterligninger af de græske Skjebnetragedier ikke at bifalde; omendskjøndt det ikke overgaaer dens Evne at løse dem paa en Maade, der meer bestyrker end svækker Troen paa et ligesaa barmhjertigt som mægtigt Forsyn. Al Tragedie er gjennemaandet af Religiøsitet. Af Afstandens Afgrund mellem Skaberen og den Skabte, hvori Individets modige lille Orm har styrtet sig og forsvinder for vort Blik, aander os ligesom et kjøligt Luftpust fra Gjengjeldelsens Verden imøde.

Sørgespillets Fabel eller Stof er som oftest historisk; ofte forhistorisk eller 252
mythisk. Heroerne ere ved deres overmenneskelige Kraft og Lidenskaber i egentlig Forstand tragiske; de og de historiske Helte staae allerede ligesom

plastisk udførte og færdige for Tragedien og det alvorlige Drama. Lidenskaberne afgive ogsaa et rigt Stof for Sørgespillet. Denne dramatiske Digtart fordrer streng Eenhed og Fuldstændighed i Handlingen, samt en fremragende Hovedcharakteer; men hvor Kjærlighedens Lidenskab fremstilles som Handlingens Drivefjeder, er det naturligt, at to Hovedcharakterer fremtræde, som f. Ex. Axel og Valborg, Romeo og Julie. Det maa ogsaa med Hensyn til Charakteristiken mærkes, at hverken reen fuldkommen eller reen ufuldkommen, absolut gode og absolut slette Charakterer hører hjemme eller due i Sørgespillet eller i noget andet dramatisk Digt. Charaktererne maae med al speciel Overordentlighed være menneskelige, og hvad de slette angaaer, da blive de først skikkede for Tragedien, naar de enten tillægges en høi Grad af aandig Evne eller Viljekraft. At tillægge Hovedpersonerne høi Rang, begunstiger vel den tragiske Fremstilling, og vil ofte være naturligt ved historiske Stykker, men noget væsentligt er dette ikke, da naturligviis ikke blot de Mennesker, der ifølge deres Stilling have Indflydelse paa et Folks eller en Fleerheds Vel og Vee, men ogsaa indre Høihed uden ydre Værdighed, fortjene og formaae at vække Beundring eller Deeltagelse.

Sørgespillets Simpelhed fordrer en mindre individuel og udpenslet Charakteerbesætning end de andre dramatiske Digtarter, idet Bipersonerne skulle træde noget i Baggrunden for at fremhæve Hovedpersonen. Det Vidunderlige, saasom Aandeverdenen, kan være af stor Virkning i Sørgespillet. Ligeledes stundom Vanvidet, naar dette er motiveret. Den tragiske Diktion maa hæve sig ved ædel Værdighed over Dagligtalen, og ikke fra den høihælede Kothurne synke ned til Tøffelen. Derfor betjener den sig af Versformen, med Undtagelse af i det saakaldte borgerlige Sørgespil, hvor Stoffet er taget fra Familielivet, og da som oftest af femføddede jambiske Vers, der stundom ved Enden af betydningsfulde Repliker rime sig.

1. Hakon Jarl og Karker i Hulen.

253

Af Oehlenschläger

Hakon.

Sov! sov!

(Karker lægger sig ned paa Jorden, og sover ind. Hakon betragter ham.)

Dorske Natur! Indslumret est du alt?
Den smule Gnist, som vidned, at du var
et Dyr, og ingen Blok, den ulmer dødt,
alt under Askedyngen? Vel dig, vel dig!
Her flammer det, her stormer det i meer
ubændig Kraft. — Sang du min Faders Drapa
i denne Time, for at give mig
et Vink fra Nornen? Vorder Hakons Ende
som Sigurds? Sigurd var, som jeg, en Blodmand,
en vældig Dyrker af de gamle Guder;
han tæmmed under Venskabs Skin den fromme
Kong Athelstein; han hindred Kongens Daad.

(Urolig.)
Har da den hvide Christus virkelig
dig overvundet, Odin? Falder den,
som standser Sydens Tro? — Ha det er kjøligt
i denne Hule! Her er koldt og fugtigt. —

(Han gaaer en Tid lang frem og tilbage, derpaa bliver han staaende, og betragter Karker.)
Han drømmer! Fæle Rynker folde sig
i Trællens Pande. Fy! Han ligger der
og griner under Lampen, som en Trold.

(Rusker i ham.)
Vaagn, Træl! Vaagn Karker! Hvad betyder dit
afskyelige Smil?

Karker.

Ak! Ha! Jeg drømte.

Hakon.

Hvad drømte du?

Karker. 254

Jeg drømte —

Hakon.

Stille Træl!
Hvad er det for en Larmen over os?

Karker.

En Skare Krigsmænd, Herre! Hører du
ei deres Spyd og Pandserplader rasle?
Ha det er Konning Olafs Mænd, Herr Jarl!
Der søges efter dig.

Hakon.

Den gamle Hvælving
er ubekjendt, og Thora gav mig Nøglen,
med Jern og stærke Laase sluttes Døren.
Her er vi sikkre. Hid kan Ingen trænge.

Karker (lytter.)

Hør, Herre! Hører du, hvad Kjæmpen raaber
høirøstet over Hovedet paa mig?

Hakon.

Hvad raaber han?

Karker.

At Konning Olaf vil
belønne Den med baade Sølv og Guld,
som bringer ham dit Hoved.

Hakon
(betragter ham stivt.)

Det vil du
dog ei fortjene? Hvorfor ryster Du?
Hvi est du bleg? Hvi blaane dine Læber?

Karker.

Ak, jeg er endnu bange af min Drøm.
Siig, Herre Jarl, hvad den betyder. Du
forstaaer dig jo derpaa, du raader Drømme.

Hakon. 255

Hvad drømte du?

Karker.

Det allerførste var,
vi seiled begge paa en Baad i Søen,
jeg sad ved Roret.

Hakon.

Det betyder, Karker!
du raader for mit Liv og mine Dage.
Vær tro, staa mig i Nødens Time bi,
saa skal jeg bedre lønne dig, end Olaf.

Karker.

Jeg drømte meer.

Hakon.

Hvad var det, Karker? Tal!

Karker.

Saa drømte jeg: en sort og førlig Mand
kom ned fra Fjeldet og fortalte mig,
at nu var alle Sunde lukte.

Hakon.

Karker!
Du drømmer ikke godt; det vidner om
et kort og stakket Liv kun for os begge.
Vær tro! Vær tro! Som selv du har fortalt,
er vi jo begge født den samme Nat;
der bliver ikke heller langt imellem
vor Død.

Karker.

Saa syntes mig, jeg var paa Hlade,
hvor Konning Olaf lægge lod en Ring
af Guld omkring min Hals.

Hakon.

Ha, det betyder,
han lægger dig en Ring af tvundet Hamp 256
omkring din Hals, hvis du din Herre sviger.
Gaa Træl, og sæt dig hen i Krogen der!
Jeg selv vil sætte mig i denne Krog.
Saa vil vi sove.

Karker

Som I vil, Herr Jarl!

Hakon.

Hvor skal du hen?

Karker.

Jeg først vil pudse Lampen.

Hakon.

Gaa, sæt dig! siger jeg. Lad Lampen brænde!
Du kunde slukke den, saa sad vi her
i Mulm og Mørke. Jeg begriber ei,
hvor Folk saa rolig hver en Aftenstund
kan slukke Lyset, før de gaae tilsengs;
det er et hæsligt Billede paa Døden,
langt mere sort og fælt end Døden selv.
Hvad blusser stærkt og kraftigt som et Lys?
Hvor bliver Lyset af, naar det er slukt?
Lad Lampen staae, den brænder døsigt; men
den brænder dog endnu. Saalænge der
er Liv, er der et Haab. Gaa, sæt dig hen.

(De sidde begge stille en Tid lang.)

Hakon.

Nu Karker! Sover Du?

Karker.

Ja, Herre Jarl!

Hakon.

Ha, dumme, stumpe Slave!

(Reiser sig og gaaer frem og tilbage.)

Hakon! Hakon!
Er dette Dyr den hele sidste Levning 257
af din forsvundne Magt? Jeg troer ham ei;
thi hvad Begreb gjør sig et saadant Hoved
om Pligt og Troskab? Som en Lænkehund
han kommer logrende til Den, som byder
det bedste Suul.

(høit.)

Giv mig din Daggert, Karker!
En Træl maa ikke føre Vaaben.

Karker.

Herre!
I har jo skjænket mig den selv. Der er den!

(Rækker ham den.)

Hakon.

Sov nu!

Karker.

Ja strax.

(lægger sig ned.)

Hakon.

En Feber knuger mig,
tungt er mit Hoved. Jeg er træt og mat
af Dagens lange Strid, af Nattens Flugt;
men sove tør jeg ei; thi denne Træl —
Nu vil jeg hvile lidt; men ikke sove.

(Sætter sig ned og slumrer ind.)

Karker

(reiser sig sagte.)

Nu sover Han! Han troer mig ikke ret!
Han frygter, at jeg skal forraade ham.
Kong Olaf byder Penge for hans Liv,
og hvad kan jeg vel vente meer af ham?
Han rører sig... Hjælp, Thor! Han gaaer i Søvne.

2den Deel.

Hakon 258

(reiser sig isøvne; gaaer med stive Skridt frem, og standser midt i Hulen.)

Guldharald! Graafeld! Nu! hvad vil I mig?
Lad mig iro, I har fortjent jer Død.
Jeg sveg Jer ei med løiet Venskab. ... Nu
hvad vil I, Pigebørn? Gaaer hjem, gaaer hjem!
Nu har jeg ingen Tid at gantes længer.
Og Eders Fæstemænd ..? og Odins Billed ..?
Det sank i Gruus og alle Valhals Guder -
de svandt som Taager for den hvide Christ.
Du bed paa Krogen, Olaf!.. Hakon!
til Straf paa Dødens Krog ... hvad græder hist?
Det er det Værste. Erling! er det dig?
Stak jeg for dybt? Der triller Purpurdraaber
udaf dit Bryst, imellem Roserne...

(Raaber høit).

Ha, Karker! Karker!

Karker.

Herre Jarl! — Han gaaer
bestandig end isøvne.

Hakon.

Det er fuldbragt!
Der er din Daggert! Stød den i mit Hjerte!

Karker.

Det vil I angre, naar I vaagner, Herre!

Hakon.

Jeg har fortjent det, Karker! Stød kun til!

Karker (tager Dolken.)

Han er min Herre, jeg maa lyde ham.

Hakon.

Ha, skynd dig! skynd dig, Karker! før jeg vaagner.
Du eller Jeg maa døe.

Karker 259

(støder Dolken i hans Barm.)
Saa dø da Du!

Hakon (styrter).

Der traf mig Himlens Hevn med sine Flammer . .
Nu er din Spaadom opfyldt, Tryggvesøn.

(Han døer.)

Karker.

Nu er det gjort, nu hjælper ingen Klage,
om end jeg skreg og sørged nok saa meget,
saa sørged jeg dog ikke Livet i ham.
Nu vil jeg tage Nøglen af hans Lommer,
og bære ham i Gangen op til Døren,
og aabenbare Konning Olaf Alt.
Saa skjænker han mig Sølv og røden Guld.
Skeet er nu skeet! Han vilde selv sin Død;
jeg har kun adlydt, hvad min Herre bød.

(Han løfter Liget paa sine Skuldre, og bærer det bort.)

(A. Oehlenschläger. Af Sørgespillet "Hakon Jarl." Kbhvn. 1807.)

LYSTSPIL (KOMEDIE).

2. Collegium politicum.

259

Herman von Bremen.

Af L. Holberg

Henrik! lav nu Alting færdig! Kruus og Piber paa Bordet! Ret nu har vi dem.

(Henrik gjør Alting færdig. En kommer ind efter en Anden; de sætte sig ned ved Bordet, og Herman v. Bremen ved Bord-Enden)

Herman.

Velkommen allesammen, I gode Mænd! hvor var det, vi slap sidst?

Richard Børstenbinder. 260

Det var vist om Tydsklands Interesse.

Gert Bundtmager.

Det er sandt, nu erindrer jeg det. Det vil altsammen give sig paa næste Rigsdag. Gid jeg var der en Time; jeg vilde hviske Churfyrsten af Maynz noget i Ørene, som han skulde takke mig for. De godt Folk veed ikke, hvorudi Tydsklands Interesse bestaaer. Hvor har man nogen Tid hørt en keiserlig Residentsstad, som Wien, uden Flaade, eller i det ringeste uden Galleier? De kunde nok holde en Krigsflaade til Rigets Forsvar, der gives jo nok Krigssteuer og nok Rømer-Monathen dertil. Se! om ikke Tyrken er klogere. Vi kan aldrig lære bedre at føre Krig, end af ham. Der er jo Skove nok baade i Østerrige og Prag, dersom man kun vil bruge dem enten til Skibe eller Master. Havde vi en Flaade i Østerrige eller Prag, da lod nok Tyrken eller

Franskmanden fare at beleire Wien, og vi kunde gaae lige til Constantinopel. Men Ingen tænker paa Saadant.

Sivert Posekiger.

Nei, aldrig nogen Moers Sjel. Vore Forfædre have været langt klogere. Det kommer alt an paa Anstalter. Tydskland er ikke større nu, end det var i gamle Dage, da vi ikke alene forsvarede os berømmelig mod alle vore Naboer, men endog tog ind store Stykker af Frankrige, og beleirede Paris selv baade tillands og vands.

Frands Knivsmed.

Men Paris er jo ingen Søstad?

Sivert Posekiger.

Saa maa jeg da forstaae mit Landkort meget ilde. Jeg veed nok, hvor Paris ligger. Saaledes ligger jo Engeland, ret her, hvor jeg holder min Finger, her løber jo Kanallien, her ligger Bordeus, og her Paris.

Frands Knivsmed.

Nei Bruder! her ligger jo Tydskland, og her strax ved Frankrige, som er 261
landfast med Tydskland, ergo kan jo Paris ingen Søstad være.

Sivert.

Er der da intet Hav ved Frankrige?

Frands.

Nei vist, en Franskmand, som ikke har reist udenlands, veed aldrig hverken af Skibe eller Baade at sige. Spørg kun Mester Herman. Er det ikke, som jeg siger, Mester Herman?

Herman.

Jeg skal skille Trætten! Henrik! laan os Landkortet over Europa, Danckwarts Landkort.

Verten.

Der har I et, men det er noget i Stykker.

Herman.

Det vil ikke sige. Jeg veed nok, hvor Paris ligger, men vil kun have Landkortet for at overbevise de Andre. Seer I nu, Sivert! her ligger Tydskland.

Sivert.

Det er ret nok; jeg kan see det paa Donaustrømmen, som ligger her.

(I det han peger paa Donaustrømmen, støder han Kruset om med Albuen, saa at Landkortet fordærves).

Verten.

Den Donaustrøm løb noget for stærk.

(De lee allesammen.)

Herman.

Hør godt Folk! Vi taler saa meget om fremmede Sager, lad os tale noget om Hamborg; den Materie kan flye os nok at bestille. Jeg har tidt tænkt paa, hvoraf det kommer, at vi ingen Stæder har udi Indien, men skal kjøbe de Varer af Andre. Det er en Sag, som Bormester og Raad nok burde betænke.

Richard Børstenbinder.

Tal ikke om Bormester og Raad; skal vi bie, til de tænker derpaa, kommer vi 262
til at bie længe. Her udi Hamborg berømmes en Bormester alene deraf, at han kan holde det lovlige Borgerskab i Tvang.

Herman.

Jeg mener, I gode Mænd! at det endnu ikke er forsilde; thi hvorfor skulde ikke Kongen af Indien unde os saavel Handelen som Hollænderne, hvilke har Intet at føre did uden Ost og Smør, som gemeenligen blir fordærvet paa Veien? Jeg holder for, at vi gjorde vel, om vi indgav et Forslag til Raadet derom. Hvor mange ere vi her samlede?

Værten.

Vi er kun 6; thi de andre 6, troer jeg ikke kommer mere.

Herman.

Det er alt nok; hvad er Jer Mening, Hr. Vert? lad os votere.

Verten.

Jeg er ganske ikke for det Forslag; thi slige Reiser bringe mange godt Folk af Staden, som jeg har en daglig Skilling af.

Sivert Posekiger.

Jeg holder for, man bør see meer paa Stadens Opkomst end sin egen Interesse, og at Mester Hermans Forslag er det ypperligste, som nogen Tid kan gjøres; jo mere Handel vi drive, jo mere maa jo Staden florere; jo flere Skibe der kommer hid, jo bedre er det ogsaa for os smaa Betjentere. Dog det sidste er ikke meest Aarsag, at jeg raader til dette Forslag, men Stadens Tarv og Fremgang driver mig alene til at rekommendere saadant.

Gert Bundtmager.

Jeg kan aldeles ikke samtykke dette Forslag, men raader heller til Kompagniers Oprettelse paa Grønland og Strat Davids; thi saadan Handel er Staden langt nyttigere og bedre.

Frands Knivsmed.

Jeg mærker, at Gertes Votum sigter meer til egen Nytte end Republikens Bedste; thi til de indianske Reiser trænger man ikke saa meget til Bundtmageren, som til de nordiske Reiser. Jeg for min Part holder for, at den 263
indianske Handel overgaaer alle udi Vigtighed; thi udi Indien kan man undertiden for en Kniv, Gaffel eller Sax faae af de Vilde et Stykke Guld, som veier ligesaa meget. Vi maa mage det saa, at det Forslag, vi giver ind for Raadet, ikke lugter af Egennytte; thi ellers kommer vi ingen Vei dermed.

Richard Børstenbinder.

Jeg er af samme Mening, som Niels Skriver.

Herman.

Du voterer som en Børstenbinder; Niels Skriver er jo ikke tilstede! Men hvad vil den Kvinde herinde. Det er, min Tro, min Kone.

(Geske, Hermans Kone, kommer.)

Geske.

Er I her, Dagdriver? Det var nok saa godt, at I arbeidede noget, eller i det ringeste at I havde Indseende med jere Folk; vi mister et Arbeid efter et andet ved jer Forsømmelse.

Herman.

Ti stille, Kone; du blir Fru Bormesters før du veedst et Ord deraf. Mener du, at jeg gaaer ud for Tidsfordriv? Jo, jo! jeg har ti Gange meer Arbeide end I Alle udi Huset; I Andre arbeide kun med Hænderne, men jeg med Hjernen.

Geske.

Alle galne Folk gjør ligeledes: - de bygge, som I, Kasteller i Luften, og bryde Hjernen med Galskab og Gjekkeri, indbildende sig at gjøre vigtige Ting, da det dog i sig selv er intet.

Gert Bundtmager.

Var det min Kone, hun skulde ikke tale saaledes mere end eengang.

Herman.

Ei Gert! det maa en Politikus ikke agte. For 1 Aar eller 3 havde jeg smurt min Kones Ryg for saadant Ord; men siden den Tid, jeg har begyndt at kige i 264
politiske Bøger, har jeg lært at foragte saadant. Qvi nescit simulare, nescit regnare, siger en gammel Politikus, som ingen Giek var; jeg troer, han hedte Agrippa eller Albertus Magnus; thi det er Fundament til al Politik i Verden, thi hvo der ikke kan taale at høre et ondt Ord af en hidsig og gal Kone, duer ei til nogen høi Bestilling. Koldsindighed er den allerstørste Dyd og den Ædelsteen, som meest pryder Regenter og Øvrighed. Derfor holder jeg for, at Ingen burde komme her i Staden at sidde udi Raadet, førend han havde gjort Prøver paa sin Koldsindighed, og ladet see, at han baade kunde tage imod Skjeldsord, Hug og Ørefigen. Jeg er af Naturen hidsig, men jeg stræber at overvinde det ved Studering. Jeg har læset udi Fortalen af en Bog, som heder Der Politische Stockfisch, at naar En blir overvældet af Vrede, saa skal han tælle til tyve, imidlertid gaaer Vreden ofte over.

Gert.

Det kunde ikke hjælpe mig, om jeg talte til hundrede.

Herman.

Ja saa duer I ikke heller til andet, end til at være Subaltern. Henrik! giv min Kone et Kruus Øl ved det lille Bord.

Geske.

Ei du Slyngel! mener du, at jeg er kommen hid for at drikke.

Herman.

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Nu er det alt over... Hør Mutter! du maa ikke tale saa haardt til din Mand; det lader saa farlig gemeent.

Geske.

Er det da fornemme at betle? Har enhver Kone ikke Aarsag til at skjelde, naar hun har saadan Dagdriver til Mand, der saaledes forsømmer sit Huus, og lader Hustru og Børn lide Nød?

Herman.

Henrik! giv hende da et Glas Brændeviin, thi hun har forivret sig.

Geske.

Henrik! giv min Mand, den Slyngel, et Par Ørefigen.

Henrik.

Det maa I selv gjøre; jeg betakker mig ellers for saadan Kommission.

Geske.

Saa tør jeg gjøre det selv.
(Hun giver ham Ørefigen.)

Herman.

1, 2, 3, 4, 5, (til 20). (Han lader, som han vil slaae igjen, men begynder paa ny at tælle til 20.) Havde jeg ikke været en Politikus, saa skulde du have faaet Skam.

Gert Bundtmager.

Vil I ikke holde Jer Kone i Ave, saa skal jeg. Fort herud! herud!
(Geske skjelder udenfor.)

(Holberg. Af „L. Holbergs udvalgte Skrifter. Ved K. L. Rahbek. Kbhvn. 1804.)

DRAMA.

3. Venetianske Sammensvorne.

265

Af H. Wergeland

(Maaneskinsnat foran Dogens Pallads i Venedig).

Zeno.

... Tal dæmpet her! Her lytte Stenene.

Annicelli.

Ja i Signorias Pallads; jeg veed det.
Men disse under Foden forekomme
mig som Tangenter, der for hvert et Trin
udtone Veraab over Tyranniet.
Men naar jeg seer mod Himlen, Gud skal vide,
da har jeg Lyst at synge i slig Nat,
meer skjøn end Dagen, som Hengangnes Aand
er fagrere end Liget, som den levned . .
slig Nat, da kun Italiens Guitarrer
og Nattergale alle burde vaage. 266
Men slagen af dit Alvor tier jeg.
Den Tale skal Forrædere ei høre.

Zeno.

Læst i dit Blik, din Taushed dog udlægges
som Misfornøielse. Det er Forraad.

Annicelli

(seer over Quaien.)
Hist sove to Gondolierer. Vi
for tidligt er paafærde. Det er længe
til Morgengry.

Zeno
(sukkende.)
Ja for Venedig. Altid
var Zeno først paa Pletten dog, og du
med ham, min unge Brutus.

(Pause.)
Ædle Sjel!
din Reenhed Himmelen vil dække og
bedække Sammensværgelsen med den.

Annicelli.
Dog valgte Brødrene ei dig til Høvding;
men for sin Vildhed hiin fra Cypern komne
Schakal: Mazoliero.

Zeno
(mørk.)
Jeg troer ham ikke meer.

Annicelli.
Mazoliero?
Er Han da bleven lystig? Thi jeg veed,
det vil du ikke taale i din dybe
oprigtig meente Kummer for Venedig.

Zeno.
Ja lystig meer end Patriot bør være,
langt meer end lystig: over Ørene 267
forelsket ,

Annicelli.
I?

Zeno.

I Dogens egen Datter,
i Adelskabets Blomst — den Demokrat!

Annicelli.

Hvo veed hans Hensigt?

Zeno.

Elskovs Hensigt? Taabe,
kun een har Elskov som Patriotismen.
Du veed, at denne, for at være stærk,
maa elskes som en Kvinde, Kvinder hades?
I hele Verden ere disse To
de Eneste, som have kun een Hensigt,
mens alle andre Ting i mange deles.
Men Nord og Syd er ikke mere ueens
end hines Meed: paa sig kun Elskov tænker,
mens Patrioten virker kun for Andre.
Derfor er Intet saa urimeligt,
saa galt, ravruskende umuligt,
saa ligt bestukne Paris foran Venus,
saa bundløst, troløst, brustet, falskt som en
forelsket Patriot.

Annicelli.

Hvo veed hans Hensigt?
Maaskee . . ?

Zeno.

Du blegner.

Annicelli

Tanken var for fæl.

Zeno. 268

For Mazoliero?

Annicelli.

Ei din Sjel jeg fatter.
Med denne Afsky gav du ham din Stemme?

Zeno.

Jeg har ærbødig Rædsel for ham, som
for Natten eller Adriaterhavet eller
for Øxen, som, bevæget af sin Arm,
kun hugger hvor den skal, men uden Tanke,
skiøndt den maa engang blive Statens Frelser.
Jeg vilde, altfor blød og fuld af Skrupler,
kun gjøre halvgjort Arbeid, medens med
sin Ubarmhjertighed, der er liig Hjulets,
som lige koldt gaaer over Børn og Stene,
Han vilde tjene Republiken bedre.
Men nu, da han er bleven Maan'skinsnar,
er Han for Sagen tabt.

Mazoliero

(trædende frem. De Andre forskrækkes).

Hvad, om jeg vunden
for den har Zanis Søn og Pleiesøn,
Familiens stolte Høire og dens Venstre?
Vil da du tro mig? Jo, min Annicelli,
spil Øiet op! Det er Mazoliero
saa vist, som at Tyrannens egen Æt,
naar Dagen gryer, os møde vil hos Sesto.

Zeno.

Tilgiv mig! Du er stor.

Mazoliero.

Jeg beiled kun
til Zanis Datter, for at slæbe Slægten,
den Adlens Krone, ned til os i Støvet,
hvori vi grave paa den fælles Mine, 269
der nu alt snoer sig under denne Borg.
Forstaae I?

Zeno.

O, beundringsværdigt!

Mazoliero.

Derfor
jeg knuser denne Kjærlighedsguitar.
Den alt sin Tjeneste udrettet har.

(Kaster Guitarren over Quaien.)

Annicelli.

En Tjeneste den gjorde os endnu.
Den vakte i sit Fald Gondolieren,
som fører os til Sesto.

Zeno.

Ja til Sesto.
Mig længes did, hvor mit Venezia
gjenfødes skal imellem Lidos Hytter.

Mazoliero.

Jeg bier efter mine Proselyter.

Zeno.

Farvel da! Om en Time . . .

(De skilles med Haandslag.)

Mazoliero.

Om en Time!
Om før jeg hører Paduas Taarne kime.
Farvel! I vare bedre Skjebne værd.
Tag denne Tale ved Jer Dødningsfærd!
Farvel, Venedig! Værd ei nogen bedre,
end Aaget under dine Adelsfædre.
Jeg elsker dig i Tanker som i Orde;
dog kunde jeg i Gruus din Storhed jorde,
for at i Dyngen Ingen skulde finde
den Perle, jeg for ringe var at vinde.
Den Egoism' er ogsaa Dydens Feil,
der elsker kun sig selv i Skjønheds Speil.
Thi Skjønhed Dydens rette Udtryk er.
Derfor sig selv den i den Elskte seer.
Og derfor jeg medrette harmopglødes;
thi det mit bedre Selv er, som forstødes.
Farvel, Signora! Kommer jeg tilbage,
da er det for at høre paa din Klage.
Een fandt du værd dig, En af Adlens Blommer.
Venedig i din Fader bli'er hans Dommer.

(Pause.)

Hvad kommer Lovens Grusomhed mig ved?
Hvo standser Skjebnens Hjul, der gaaer afsted?
Nu ei jeg frelser ham, om end jeg vilde.
Paa mig dit Veeraab du da ei forspilde!
Band Staten, band dit Fædreland, din Fader!
Det dræber ham, som jeg kun stille hader.

(Forsvinder bag Quaien.)

(H. Wergeland. Af "Venetianerne." Drama. Chnia. 1843.)

SYNGESPIL.

4. En norsk Lensmand.

270

Lensmanden.

Af Bjerregaard

Ja, lad du den troe Wilhelm komme og melde sig! — jeg skal min Sandt betale ham baade Franko og Banko, det kan han være vis paa.

Marie.

De skulde ikke bryde Staven over ham, før De kjendte ham, min Fader! kjendte De ham, saa er jeg vis paa, De vilde elske ham.

Lensmanden. 271

Jeg er ingen naragtig forlibt Tøs, som forgaber sig i det første det bedste røde og hvide Springfyransigt, forstaaer du mig?

Marie.

Wilhelm er ingen Springfyr; han er en god og ædel, dannet og duelig ung Mand, agtet af Alle, som kjende ham.

Lensmanden.

Ja af disse indbildske fine Byfolk. Paa Landet duer han dog ikke mere end en gammel Ploughest. Har han nogen Indflydelse i Bygden?

Marie.

Nei, han er ikke engang kjendt her af Navn.

Lensmanden.

Er han Eier af en Gaard som Østmoe nordre?

Marie

Ikke engang af en Plads.

Lensmanden.

Har han Penge paa Rente?

Marie.

Nei, men han har Kundskaber, hvormed han skal fortjene Penge.

Lensmanden.

Prat! nei, da takker jeg for de Penge, man har og ikke først skal fortjene. Kundskaber? ja det er ilde for de Stympere, som behøve dem for at leve. Kan han gjøre dig til Lensmandsmadam?

Marie.

Det skjøtter jeg ikke om at være.

Lensmanden.

Aha! Du vil være Frue, kan jeg troe. Derfor er Mons for gemeen for dig. Jaja, man maa snoe sig gjennem Verden. Men tænk bare paa, hvad en fattig Frue dog er for et daarligt Kreatur paa Guds Jord imod en riig Madam! Du mener, en Lensmand er et Nummer Nix! Aha! Du veed ikke, hvad han er for en Karl

Den første Mand i Bygden er 272
en Lensmand sikkerlig.
Han nyder Ære af Enhver,
og Alle bukke sig
for ham, hvorhelst han træder frem:
han kan jo stevne, pante dem.
Jo jo!
Man maa i Verden frem sig snoe.

En Foged er en svare Mand,
en Skriver ligesaa;
dog vil de Noget faae i Stand,
til Lensmand maae de gaae.
Fast Ingenting de kan faae frem,
hvis han ei understøtter dem.
Jo jo!
Man maa i Verden frem sig snoe.

Naar mangen Boglærd neppe veed
det tørre Brød at faae,
og i sit Ansigts varme Sved
maa arm og sorgfuld gaae,
da sidder Lensmand glad og mæt;
hans Ro er sød, hans Arbeid let.
Jo jo!
Man maa i Verden frem sig snoe.

Seer du, Marie, saa gaaer det i Verden. Du er undskyldt, din stakkels Gaas; Du er opdragen i Byen, og kjender ikke til, hvorledes det har sig paa Landet. Men faaer du bare Mons, da kan Du leve i Herlighed og Glæde; du kan have fuldt op at æde og drikke og gjerne klæde dig i Gyldenstykke, om du lyster det. Med den „troe Wilhelm“ blev det saa ikke andet end Sveltihjel.

Marie. 273

Men jeg har nu engang ingen Sands for alle disse Herligheder; og tro mig, min Fader! der gives en anden og høiere Lykke, som ikke er afhængig af Mad og Drikke eller glimrende Klæder. Denne ønsker jeg mig, og skal da vist ikke misunde Nogen alle de øvrige gode Ting. Jeg veed, De vil min Lykke; men jeg veed ogsaa, De har Agtelse for Hjertets Røst, og at De idetmindste ikke vil tvinge mig til en Forbindelse, der vilde gjøre mig ulykkelig.

Lensmanden.

Jeg har sagt dig, at du har din fri Villie, og at jeg ikke tvinger dig til Noget; men Fanden hakke mig skal du ikke være Madame Østmoe, nu svor Jeg. Forstaaer du mig? Man maa forstaae at snoe sig frem i Verden. (Gaaer.)

(H. A. Bjerregaard. Chnia. 1828.)

AF DEN DANSKE LITERATUR.

ROMANTISK SØRGESPIL. 273

5. Halvsøstrene.

Ragnhild

Af H. Hertz

(Syslende ved Væven),
Regisse! hold paa min Væverstang.
— Du hænger jo med Hovedet som en Hare,
der sidder fast i Jægerens Snare.
Du skulde smukt mindes den gamle Sang:

(Synger.)
Viben vil værge for hver den Sted,
som udi Marken mon staae;
hun kan ikke værge den lille Tue,
som hun skulde bygge paa.

Gjøgen lægger Æg hos fremmede Folk;
hende bør man høilig hædre.

Anden Deel.
Hun kaster fattig Fugls Unger ud, 274
at hendes egne kan faae det bedre.

Men — hører du efter?

Regisse.

O, lad mig...!

Ragnhild.

Pas paa!
Det er min Livvise. Hør!

Regisse.

Lad mig gaae!
Skam dig! du forvansker de gamle Sange.

Ragnhild.

Jeg gjør dem kun korte; de er mig for lange.

(Synger.)

Glenten det er dernæst min Mand;
han flyver saa fornemt i Sky.
Men øiner han der den liden Due,
saa kan han saa nederlig flye.

Ravnen har en Kappe saa slidt og sort;
dog skal Ingen ham vrage.
Han hugger Øiet af Aadslet ud,
og giver det til sin Mage.

Regisse.

O Ragnhild! du er saa ung og saa haard!
Betænk, at Ingen kan vide,
om Gud gjør altid dine Kaar saa blide.
Snart drager du hjem til Tages Gaard;
der vil din Letsindighed lidet baade.

Ragnhild.

Ih hvad! naar kun jeg faaer Lov at raade,
saa bliver Tage mig nok til Maade.

Regisse.

Han er streng —

Ragnhild.

Ja, det kan jeg være med.
Jeg troer nu, man enes bedst igrunden,
naar man enes omtrent som Katten og Hunden.

Regisse.

O nei! hvor god Villie finder Sted.

Ragnhild.

Ja, Elskov, god Villie, det er Ting, man priser,
men, som mig synes, kun i de gamle Viser.
Og i dem er Forraadet saa forbrugt,
at vi maae nøies med den blotte Lugt.

Regisse.

Ragnhild! hvad kan slig Tale fromme?
Du veed ei, din Tid vil ogsaa komme.

Ragnhild.

Min Tid? Vel muligt. Da jeg var lille,
har min gamle Fostermoder spaaet mig ilde.
Jeg skal tæres hen, har hun spaaet, af Elskov, og for Den,
jeg hader og afskyer, og der flyer mig igjen.
— Jeg har tænkt og grublet meget derover.
Tage Bolt bli'er det ikke; derfor jeg lover.
Man kan ærgre sig over ham, og det er min Trøst.
Men hade ham — nei! saa lidt som jeg hader
en Hest eller Træl, der har plumpe Lader.
Hvad jeg skal hade, maa volde mig en hemmelig Lyst, 276
en Attraa — ja, du seer saa forundret ud . . .

Regisse.

Vi To er' forskjellige.

Ragnhild (leende.)

Ja, det veed Gud!
Men, Regisse! du kan troe mig: Elskov og Had
— tænk kun ret efter — kan ikke skilles ad.

6. Melodramatisk Mellemspil.

276

Af H. Hertz

Den gamle Borgestue. Regisses to Smaabrødre ligge paa Straaleiet og sove; Regisse paa Knæ foran deres Seng, med Arme og Hoved støttede derpaa, som om hun af Mathed og Smerte var sovet ind. Helvigs Skygge sidder igjen tilvenstre ved Arnestedet og vugger, men taus og ubevægelig. Paa forskjellige Steder i Værelset er et Chor af bevingede Engle, med Palmeblade i Hænderne, grupperet. En Lampe brænder paa Bordet tilhøire; men en dæmrende Belysning, som ved stærk Aftenrøde, er udbredt i Værelset.

Chor af Englene.

Enhver, der vorder af Verden forladt,
bringe vi Trøst i den eensomme Nat.
Enhver, der Dagen over maa lide,
tør vi husvale ved Midnatstide.
Den Stund, da Frelseren fødtes paa Jord,
fødes en Trøst for den bittreste Smerte.
En Trøst for Den, der haaber og troer,
en Gjenlyd af de Saliges Chor
stiger da ned i Menneskets Hjerte.

(Choret opløser sine Grupper og udtrykker ved pantomimiske Stillinger og Bevægelser sin Medfølelse for de Sovende).

I Smaabørn kjære, der ligge paa Straa!
Ved Eders Seng vi beskyttende staae.
I slumre saa trygt; I tro at drømme, 277
at Englenes Skarer fra Himmelen strømme.
Vi lege for Eder den Nat saa lang
med Abild af Guld, med Palmens Blade.
I Smaabørn! glemmer Jer Nød og Trang!
forlader Jer trygt paa Englenes Sang;
Himmelen vil Eder ei forlade!

(Helvig reiser sig, skyder Vuggen ind og synes at lytte. Under det følgende Chor gaaer hun langsomt ud af den lille Dør i Portalen).

Chor af Englene.

Stille! Menneskers Trin sig nærme!
Vi kan Eder ikke længer beskjærme.
Vi maa flye, naar I vækkes af Eders Slummer;
vi har ingen Trøst for den Vaagendes Kummer.

(De forsvinde.)

Regisse (vaagner og reiser sig.)

— Jeg er her endnu! bestandigt her!
Det var kun en Drøm, at jeg blev løftet og hævet
af Engle, og var Gud Fader saa nær;
at jeg blev spurgt og til Regnskab krævet,
at min fromme Moder vidned' for Gud,
jeg var uskyldig og havde holdt hans Bud.

(Farer sammen.)

Hvo er det, der kommer? Paa Gangen lyder Trin!

(Aabner Døren tilhøire.)

Hjælp Gud! det er Ragnhild! — Hun kommer herind.

(Gaaer sky hen til den modsatte Side af Værelset.)

(H. Herz. Kbhvn. 1837.)

278

V. Veltalenhed.

Mellem den digterske og den rene prosaiske Skrivemaade staaer den oratoriske (Veltalenhedens). Denne maa have Sprogets Reenhed og Rigtighed, Tydelighed og Bestemthed fælles med det almindelige prosaiske Foredrag; men hverken den beskrivende, fortællende eller didaktiske Prosa kræver en saadan Livlighed som Veltalenhedens Arter. Deri er det, at denne grændser saa nær ind paa Digtekunsten. Dens livfulde Sprog hører umiddelbar under æsthetiske Love. Begeistring, Enthusiasmus for en god eller ophøiet Sag, for Sandhed, Frihed, Pligt og Ret og Fædreland er Sjelen i den sande Veltalenhed. Den Rigdom af Tankens og Udtrykkets Skjønhed, som Begeistringen meddeler Talen, og Udførelsen deraf, giver Veltalenheden Plads mellem de skjønne Kunster. Denne bliver dog kun relativ med Hensyn til at Veltalenheden udgaaer af Forholde i den virkelige Verden, og har et ydre praktisk Formaal, det at virke paa Medmenneskers Villen og Handlen.

Veltalenhedens Theori kaldes Rhetorik (Veltalenhedslære). Den indeholder Grundsætningerne, hvorefter Veltalenhedsværker blive frembragte og maae bedømmes (indre Rhetorik), samt Reglerne for deres ydre Fremstilling og Udførelse (ydre Rhetorik, Deklamation, Gestikulation). Rhetorikens Grundsætninger kræve Anvendelse i Opfindelsen af Talens Gjenstand (Thema), i Anordningen og i Udførelsen. Talens Hensigt er at fremvirke Overbeviisning, ikke Overtalelse eller Henførelse gjennem falske Beviser (Sofisterier) og Sprogprunk. Dertil veed ogsaa den ægte Taler, som altid maa være Menneskekjender, at rette sig efter sine Tilhøreres Fatte-Evne, og at fremkalde af Uvisheden og Tvivlens Tilstand Viden og Tro igjennem Beviisførelse (Deduktion). Taleren maa opfinde og opstille saadanne bevægende Grunde, der ikke alene beskjæftige Tilhørernes Forstand, men ogsaa sætte Fantasien og Følelsen i Bevægelse; han maa give de bevisende Dele af sit Foredrag ved Forbindelsen af forskjelligartede Grunde og Sammenstilling af Modsætninger og Kontraster snart større Klarhed, snart større overbevisende Kraft og indtrængende Livlighed, samt undgaae alle saadanne Beviser, hvori man skulde kunne mærke noget Haltende og Kunstlet. Han fordølger ikke de Modgrunde, som maatte lade sig opstille; meget [279]
mere fremtrækker han dem, og belyser og bekjæmper dem i Talens Løb. Sin Dømmekraft viser han i Brugen af de Billeder, Lignelser, analoge Tilfælde, enkelte Sententser, Citater og Vittigheder, hvorved Fremstillingen belives, og

hvorved naturligviis Hensyn tages til Talens Natur som verdslig (profan) eller aandelig. Mod Slutningen søger han i en sammentrængt Gjentagelse af de seirende Grunde at lette Tilhørerne Overblikket over det Hele og Sammenholdningen af dets enkelte Dele.

En Tale deles i 1) Indledningen eller Indgangen, hvori Themaets Udvikling forberedes og Interessen for Sagen vækkes. Den maa udarbeides med stor Omhyggelighed, men ikke forud optage (anticipere) Noget af den egentlige Tale. Den forholder sig til denne som de første Scener af et Skuespil til dette. 2) Fremstillingen af Themaet og dettes Inddeling. Denne maa ikke være for søgt eller mangesidig, men indskrænke sig til Paaviisninger af de Hovedsider, det lader sig anskue fra. 3) Udviklingen. Denne maa være udtømmende uden at blive vidtsvævende og udtværet. 4) Beviisførelsen. Det ene Beviis- maa ikke ophæve Virkningen af det andet; samtlige maae virke i Samklang, og altid maae de Beviser, der skulle bemægtige sig Overbeviisningen, forudgaae hvad der skal sætte Indbildningskraften og Følsomheden i Bevægelse. 5) Den pathetiske Deel. Denne er Veltalenhedens fortrinligste Felt. Taleren har bragt Tilhørernes Forstand paa sin Side; nu skal han med al sin egen Indbildningskraft og Følsomhed ogsaa bringe deres Hjerter til at hylde denne nye Overbeviisning: han skal meddele dem sin egen Begeistring og Enthusiasmus for Sagen. 6) Slutningen. Denne maa ikke forspilde den vakte Interesse ved at være lang og slæbende; med Kraft, i sammentrængt og tankerig Sammenstilling, i korte og glimrende Perioder maa den endnu en Gang samle det Vigtigste; endnu en Gang en kort indtrængende Appel til Tilhørernes Forstand og Hjerte og saa — ikke et Ord mere. Disse personlige Anbefalinger til Publikums Bevaagenhed, Undskyldninger o. s. v. skade kun.

Det oratoriske Foredrag deles i den aandelige og verdslige Veltalenhed. Reglerne for den første afhandles i Homiletiken, og til den hører alle Arter af kirkelige Taler. Den verdslige Veltalenhed er enten politisk eller retlig (Skrankens Veltalenhed) samt akademisk. Til denne sidste hører Lovtalen eller den panegyriske Veltalenhed, og til den politiske en heel Mængde Leilighedstaler.

GEISTLIG VELTALENHED.

1. Gjæstfrihed.

280

Af J. N. Brun

"Glemmer ikke at laane gjerne Huus; thi derved have Nogle uvidende herbergeret Engle!" Dette er Pauli Formaning, Ebr. 13, 2. Og altsaa er den ædle Gjæstfrihed ogsaa en af de christelige Dyder. Gjæstfrihed er den bosatte Mands kjærlige Forhold mod fremmede Reisende. Apostelen anbefaler saadant Forhold, ikke som en ny Pligt, der nu først skulde bevises at være Pligt, eller nu først begynde at udøves; men som en gammel erkjendt, længe og almindelig elsket Pligt - som en Pligt, der ikke skulde glemmes. Og dette var kun altfor ofte Tilfældet: man kjender Pligterne, men vi erindre dem ikke. Vore Sindslidelser svække Hukommelsen; nu kommer Vellyst og lukker mit Huus for min Næste; den vil have Alting mageligt, den vil ingen Bekvemmelighed afstaae, og derfor seer man en Lazarus i Døren og den rige Mand ved breden Bord, som lever hver Dag herligen og i Glæde. Nu kommer Vrede og Had og lukker Hjertet for min Broder; altsaa bliver og mit Huus lukt; eller om det aabnes til Herberge for den Flygtende, er det som naar Jael indbyder Jabin, for at myrde ham sovende. Nu kommer Gjerrighed, som gjør den rigeste Mand altid trængende til alt Sit: hans ledige Værelser ere aldrig ledige, naar der skal laanes Huus; der er altid trangt i hans Huus, fordi der er altid trangt i hans Hjerte; og derfor Apostelen: "Glemmer ikke at laane gjerne Huus!" Ja, Eet endnu maaskee: ethvert borgerligt Gode, vi nyde, vænnes vi til 281
at glemme, og glemme saa deres Nød, som savne det; du gaaer tusinde Gange ind i dit Huus uden at tænke paa, at du nyder et Gode, som Tusinde savne. Jeg vil ikke tale om den, som flygter for sin Fiende; bød Jorden ham kun en sikker Hule, den vilde være ham kjærere end det skjønneste Værelse i det

herligste Huus. Jeg vil ikke tale om den boslidte Vankende, der med sin Flok er som Fugle paa Kviste, eller som Duen, der ikke fandt et Sted paa Jorden, hvor hun kunde hvile efter langvarig Flugt over det vilde Hav; men jeg vil tale blot om den fremmede Reisende. I Byernes Indvaanere! som aldrig ere komne udenfor Eders Rede, I kjende ikke den Livets Sødhed og hvad det er, naar man efter en Dags mødefuld Reise, gjennemtrængt af Kulde eller Storm, eller badet fra Hovedisse til Fodsaale af den stedse faldende Pladskregn indtages i den varme Stue, under et draabefrit Tag, af en Mand, der gjerne laaner Huus. Det daglige Vellevnet skjuler for den Dødelige tusinde Livets bedstsmagende Nydelser, og derfor glemmer man ogsaa at laane gjerne Huus; derfor giver Paulus Erindring derom, og for at gjøre denne desmere gjældende, viser han, hvad Belønning man tilfældigviis kunde haabe: "Nogle have derved uvidende herbergeret Engle". Man læser f. Ex. Abrahams Gjæstfrihed mod de Tre, som kom til ham i Mamre Lund, og er det vel den Tildragelse Apostelen mener, 1 Mose B. 18. Gaae nu just ikke Engle omkring i vore Dage, saa vil det endnu træffe den gjæstmilde Mand, at han ved at begegne fremmede Ubekjendte med forekommende Venlighed, nu og da støder an paa en større, en ædlere Mand end han selv tænkte, og denne "Sjels Vellyst" lader sig bedre føle end beskrive.

(J. N. Brun. "Hellige Taler". Tredie Oplag. Chnia. 1842.)

2. Lyksalige ere de, som lide for en god Sag.

282

Af Pavels

"Glæder og fryder Eder, Eders Løn skal være stor i Himlen." Denne Tanke, mine Venner! sætter Kronen paa Sandhedens og Dydens forfulgte, miskjendte, mishandlede Talsmands Lyksalighed. Han veed, at han ikke her har noget blivende Sted. Evigheden er hans sande Fædreland, og did stunder han med fyrig Længsel. Naar hans Undertrykkere bæve ved den forestaaende Død, der gjør Ende paa deres usle, forgjængelige Glæder, naar de i det sidste afgjørende Øieblik nødes til at erkjende den Sandhed, de fornegtede, ære den Dyd, de mishandlede, men ak! som frygtelige Anklagere, ikke som trøstende Venner, da seer han med Haab og Mod sin Frelses Time at nærme sig, og jublende, som den seirende Kriger, men gladere og roligere end denne, modtager han Palmen, der venter ham ved Maalet. Jeg har stridt den gode

Strid, istemmer han med Paulus, jeg har fuldkommet Løbet, jeg har bevaret Troen; nu er Retfærdigheds Krone henlagt til mig. O mine Dyrebare! Jesus og hans Apostle og de, der som Sandhedens og Dydens standhaftige Venner traadte i deres Fodspor, de led i nogle faa Aar: da endte den himmelske Fader deres Lidelser og hentede dem hjem til Ro og Glæde. Aarhundreder ere forløbne fra denne Tid, og:

> Gud! hvad er Dage, hvad er korte Tider,
> og hvad er Sekler mod en Evighed?

Aartusinder skulle henrinde, og deres Lyksalighed skal ei formindskes; hvilken Læbe kan betegne, hvilken endelig Tanke kan fatte dens Varighed? Og for denne ubegrændsede Salighed skulde vi ei opoffre nogle Øieblikkes Bekvemmeligheder og sandselig Glæde? Vi skulde tabe Modet, fordi Veien stundom er trang, naar hvert henvisnet Blomst, hver falmet Løv paaminder os 283
om, at denne Vei er saare kort? Hvad tabte vi, da Sandhedens frimodige Bekjendelse berøvede os Menneskers Yndest? En Skygge, et Intet; men ubeskrivelig stor var vor Vinding, Guds Naade og vor Samvittigheds Bifald. Hvad Skade tilføie de os, Oplysningens, Dydens, deres Brødres Fiender, naar de betale vor Nidkjærhed for den undertrykte Menneskeheds Rettigheder med Lænker eller Død? De kunne ihjelslaae vore Legemer, men ikke vore Sjele. Beklager Slaven sig over, at man aabner ham Fængslets Døre? Og skulle vi sukke og jamre, fordi man fremskynder vor Befrielses Øieblik? Engang skulle vi dog fra Sandhedens og Dydens Fædreland see den gode Sag, for hvilken vi faldt som Offere, kronet med Seier. Naar Overtro og Fordomme svinde som en Damp for Sandhedens velgjørende Straaler, naar Undertrykkerens Aag vorder brudt, naar Dydens Herredømme vorder grundfæstet paa Jorden, da skulle vi med salig Glæde erkjende, at ogsaa de Stene, vi henlagde til Bygningen, hjalp til at fuldføre den; skulde vi da angre den Sved og Møie, vort Arbeide kostede, skulde vi græmme os over de ublide Domme, den voldsomme Adfærd af uvidende, fordomsfulde Mennesker, der hadede Sandheden, fordi de ikke kjendte den, forfulgte Dyden, fordi deres Hjerte ei var istand til at fatte dens himmelske Ynde? Nei, store vise, gode Fader! ogsaa det var dit Værk. Selv Voldsmanden var et Redskab i din Haand til dine Hensigters Fremme.

Du tvinger Lasten selv at knæle for din Throne
og føre herligt ud din Viisdoms skjulte Raad.
Du gjør, at engang hist Hallelujaers Tone
de Scener aabne skal, som endes her med Graad.

(Cl. Pavels. "Prædikener." Kbhvn. 1807.)

3 Liigtale over en Bonde.

284

Af N. Wergeland

Det er altid skjønt, naar man ved en hensovet Christens Grav kan anvende, hvad Johannes vidner i Aabenbaringen 14, 13: "Salige ere de Døde, som døe i Herren; thi de hvile af deres Arbeide; men deres Gjerninger følge med dem." Jeg behøver ikke at retfærdiggjøre Anvendelsen af denne Text paa vor salige Afdøde for Nogen, som stod i Samfund med ham, eller som kjendte hans Vandel, som Huusfader, som Nabo, som Borger, som Landmand og som Menighedens Medlem.

Jo mere man betragter den opvoxende yngre Slægts Tænkemaade og Adfærd, som skal erstatte de Ældre, hvoraf Herren borttager den Ene efter den Anden, jo mere man lægger Mærke til den Letsindighed, den Kaadhed, den Forfængelighed, den Uvidenhed, den Ligegyldighed, for ikke at sige Foragt for Guds Ord og Guds Dyrkelse, den Hang til Udsvævelse og Ødselhed, som griber om sig hos Efterslægten, der engang skal træde paa vore Gravhøie — desto føleligere bliver os Tabet, naar Døden bortrykker af vor Kreds En af de Ældre, Nogen af den gamle Tænkemaade og de gamle agtværdige Sæder - ja, desto mere maae vi begræde det, naar en Mand, en Christen, forlader os. Mig bemægtigede denne sørgelige Forestilling ved den hæderværdige Bondemand Ole Thoresens aabne Grav, da jeg kastede den ved Guds Ord indviede Jordklump paa hans Kiste; og hvo i denne Forsamling føler ikke det Samme med mig? Ja ikke den Afsjeledes Lod er det, som stemmer os, som bør stemme os til Vemod... Hans Lod er den bedste; thi salige ere de Døde, som døe i Herren; thi de hvile fra deres Arbeide, og deres Gjerninger følge med dem. Han døde i Herren — han er salig; han hviler fra sit Arbeide, 285
fra sine Sorger, fra sine Legemssmerter, og hans gode Gjerninger følge med — han har gjenfundet en elsket Hustru. Ikke for ham sørge vi — han er i Havn, paa Samlingsstedet for alle Gode, annammet af en elskende Fader. Men

ak, vi have meget mere Aarsag til at beklage os selv og vort Samfunds Tab; thi nu er en Mand, en brav Mand, en retskaffen og gudfrygtig Christen mindre i vor Bygd, i vor Menighed; hvo erstatter os dette Tab? Kongerne kunne gjøre Adelsmænd; men en ædel Mand af Bonde eller Borger kan Gud alene gjøre. Er Tænkemaaden og Sæderne saadanne hos den opvoxende Ungdom, at en retskaffen Medbroders Bortgang let og snart erstattes og forglemmes? Ak, synes ikke snarere Gudsfrygt og Sindighed, Trofasthed, Vindskibelighed og Simpelhed lidt efter lidt at døe bort med de Ældre? Synes ikke hver Gang en af Dyderne at nedstige med dem i Graven, saa at vi tilsidst Intet have tilbage uden den sørgelige Trøst at mindes, de vare, og at tænke os deres Værd, som ikke mere ere? Jeg veed, at selv i det bittreste Tab er det en vis underlig Lettelse for Hjertet at overveie Tabets Storhed, og fortælle den kjære Hensovedes Dyder og Fortjenester. Hvad skulde jeg derfor heller underholde denne Kreds af sørgende Venner med, end med deres afdøde Vens Værd, og med de Gjerninger, som følge med ham, eller en Skildring af denne Mands Tænke- og Handlemaade, for hvilken jeg følte en sand Agtelse?

Arbeidsom og vindskibelig dyrkede han med Forstand den Jord, Forsynet af sin Naade havde beskjæret ham til Odel og Eie; og hvad Velsignelser Gud, som giver Væxten, deraf lod ham indhøste, det annammede han med Nøisomhed og Taknemmelighed, anvendte det med Tarvelighed, og havde stedse Noget tilovers for den Trængende, som kom bedende for Døren. Og det, som især forskjønnede denne hans Daad, det var den Stilhed, den 286
Fordringsløshed, den Beskedenhed og Simpelhed, som herskede i hans hele Virksomhed, i hans Adfærd, Levemaade og Huusholdning. Ingen Bram, ingen Vindighed, intet Praleri, ingen Stræben til at hæve sig over sine Brødre, til at glimre i sin Stand, til at opvække sine Ligemænds eller Naboers Avind og Misundelse ved Stads og Overdaad, saaes ved hans Person eller i hans Huus; men han satte sin Ære og Lykke i at være en ærlig og ligefrem Bondemand, og levede stille og simpel, ligesom det Land, den Guds skabte Natur, som omringede hans lykkelige Huus. Avind og Vindesyge kunde ingen Vei finde til denne Nathanaels Hjerte. Beskeden mod sin Øvrighed og sine Foresatte, god og tjenstvillig mod sine Venner og Ligemænd, skulde han aldrig fornærme, langt mindre forurettige Nogen, eller forfordele sin Broder, saa at han var og fortjente at være elsket og agtet af sine Naboer og Alle, som kjendte ham.

Men dette stille Vand havde en dyb Grund — denne sagtmodige Mand havde et dybt følende Hjerte, en mere følsom Sjel, end man skulde vente af

hans Opdragelse, Stand og Levemaade. Frelseren var ham i Livet som i Døden kjær, og han erkjendte i Jesu Christo sin Forløser, sin Talsmand, sin Saliggjører, og han elskede Gud og Guds Ord af ganske Sjel. Jeg lærte ham først at kjende fra en af hans agtværdigste Sider, som den ømme Ægtefælle. Efter faa Aars fornøiet Samliv var det Forsynets urandsagelige Villie at prøve hans Taalmod og Hengivenhed ved først at berøve ham et Barn og dernæst Moderen, en kjær, elskværdig og ung Hustru, som havde forsødet ham hans Dage og med trofast Ømhed lønnet hans Stræbsomhed. Han kom til mig; jeg saae Taaren i Mandens Øine. Troer ikke, sørgende Slægt og Venner, at den Hensovedes Død var brat og uformodentlig. Nei, jeg er vis paa, da hans Maries 287
Hjerte brast, da begyndte alt ogsaa hans Hjerte at briste; fra den Time, da hun udaandede sin Sjel, da begyndte hans Sjel at hensvinde; fra den Time, hun lukkede sit Øie, da mørknede det for hans Øie. Glæde, Munterhed og Helbred aftog stedse mere og mere. Stedse saaes han mere og mere nedbøiet; og dog med stille Hengivenhed bar han sine Sorger i Sjelen, sine Smerter paa Legemet. Taalmodig og sagtmodig tømte han den bittre Kalk og tænkte sig en himmelsk Faders alvise Villie. Manddomsalderens Kraft var dog ikke mægtig til at modstaae de indvortes Smerters Virkninger. I sit 35te Aar, i Livets Blomstertid, hentæredes han af Smertens Orm. I eet og et halvt Aar visnede han af Længsel og Smerte — i eet og et halvt Aar vandrede han sin tunge Vei til Graven, ikke ubevidst, ikke som et Lam, der ledes til sin Død; nei, han vidste det, han følte det, at han ikke var langt fra Enden paa sine Lidelser, ikke langt fra de kjære Forudvandrede; han mærkede, den nærmede sig med stærke Skridt den sidste Stund, som skulde igjen forene ham med en elsket Ven, og udfrie ham fra et sygeligt Legemes Lidelser og fra hans Sjels jordiske Kummer. Og saae han den med Angest og Uro nærme sig, denne mørke Opløsning? Nei, som hans Vandel var uplettet, hans Idræt hæderlig og christelig, saa var ogsaa hans Sjel frimodig, hans Blik roligt, endskjøndt Døden svævede for det; thi Guds rige Forbarmelse i Christo Jesu og hans herlige Forjættelse om et saligt Samlingssted for Venner og gode Christne var en Trøst for den bekymrede, en Styrke for den afmægtige Sjel, en Støtte for det synkende Hjerte, et Anker, paa hvilket hans Taalmod hvilede sig. Nu er det opfyldt; nu er hans Tro bekræftet; nu er hans Haab kronet. Nu ere de Elskende igjen forenede. I Graven hvile de tilsammen! Men Himmelen har deres 288
Sjele! Fred være med dem!

(N. Wergeland. Liigprædikener over Bondefolk i Eidsvold Præstegjeld. Chnia. 1830.)

POLITISK VELTALENHED.

1. Repræsentanten Rein ved Rigsforsamlingen paa Eidsvold.

288

— — Jeg kan ikke tale som en Mand, der har at yde af sin Overflod; det er Enhver bekjendt, at Embedsmændene og især Kjøbstædernes Embedsmænd, og iblandt dem fornemmelig de geistlige, have lidt saare meget i disse Krigens Aar. Iblandt de Sidste er jeg; men den usle Rest, jeg har tilbage, offrer jeg med Glæde for Norges Frihed og Selvstændighed. Jeg har ikke arvelige Privilegier og Forrettigheder for værdigere Mænd; jeg har ikke engang saa Meget som Aner at efterlade mine Børn; men dette ønsker jeg, dette haaber jeg at kunne sige dem engang: Norge er frit og uafhængigt; I ere dets frie Borgere; ogsaa jeg har, efter ringe Evne, bidraget dertil. Ikke ville I forbande mit Støv, fordi jeg ingen anden Arv formaaede at efterlade Eder. Og du, Norges Odelsmand! som dog har noget Mere, der binder dig til Fødelandet, skulde du Intet ville opoffre? nu vel da, vælg det Eneste, som staaer tilbage, vælg svensk Herredømme! og naar da engang i Tiden dine Efterkommere, imedens de arbeide som Trældyr under det uværdige Adelsaag, imedens de udsues, og sukkende læse i Krøniken, hvad Norge, hvad Nordmænd engang have været — naar de da paa det sidste Blad i Norges Krønike læse: da man skrev Aar efter Christi Byrd 1814, da solgte Norges Mænd deres Nations gamle Hæder, deres Frihed og Uafhængighed, deres Børns Odel for en Sum, 289
hvormed hver Mand kunde kjøbe en Tønde Korn: da ville de forbande vort Minde, og bittert spotte med vor Usselhed. Vor Stilling er ikke glimrende, og dog spørger jeg: hvilket Folk kjøbte nogensinde sin Frihed og Uafhængighed for saa ringe en Priis? Lad os vende vort Øie til det hele Europa, som i de seneste Aar har været hærjet af Krigens onde Aand; Europa, hvori næsten hvert Rige, efterat hiin frygtelige Erobrer er undertvungen, kan ansees som

en ny begyndende Stat: — Frihed alene, Frihed jubler man imøde! Fra den øde Tomt, som Manden finder igjen, istedet for Huse og Boskab, han forlod, fryder han sig ved den større Skat, han vandt, sin forrige Selvstændighed, Befrielsen fra fremmed Aag. Hvad have dog vore Lidelser været imod hiins? Hvor ubetydelige ere vore Opofrelser! Hvor ere vore afbrændte Stæder, vore sløifede Fæstninger? Hvor ligge de Kornmarker, hvis Sæd traadtes under Fiendens Fod? Men jeg kan troe, Friheds og Selvstændigheds Tab betyder vel og mindre for det gamle Norge end for Tydsklands Sønner? Saaledes tænker — ikke jeg om mine Landsmænd; saaledes tænker hver Den, som blues ved at sige det norske Folks Repræsentanter i Øinene: det er dog bedre at overgive sig i god Mag, og tage hvad der paafølger, end at gjøre Opofrelser. Spanien har, saalænge dette Land var bekjendt i Europa, ikke vundet saa megen Agtelse og Beundring, som i disse 7 Aar, da det kjæmpede med utrætteligt Mod, med stedse voxende Kraft for Frihed og Uafhængighed; at tilintetgjøre deres Eiendomme, forlade Fædrenelandet, jage Hustru og Børn ud for at vanke om i ubekjendte Egne, uden at vide, hvor de skulde finde Brød, - dette toge de ikke i Betænkning for at vinde hiin Skat: Frihed for fremmed Undertrykkelse? Og Eder, Nordmænd! Eder tør man opfordre til en saa skammelig Feighed, til saa skjændigen at forraade det

2den Deel.

gjengivne Fædreneland, at bortgive det til Fremmede, til en Arvefiende, for 290
at spare en Haandfuld forslidte Banko-Sedler? Europas Øine ere heftede paa os; de offentlige Tidender tale med høi Beundring om den ædle Beslutning, vi have fattet. O lader os dog ikke bedække vort Navn med Skjændsel! lader os ikke blive til Spot og Latter for de mange Folkeslag, der have lidt saa Meget og saa Skrækkeligt for at naae det Klenodie, vi have ihænde. Her gives Mænd iblandt os, der true med at forlade Fædrenelandet, saafremt det bliver frit. Bort med dem! lad dem længe nok flye det Land, hvis uægte Sønner de ere! - kun at de vilde gjøre os den Tjeneste at fortie, fra hvilket Land de uddroge.

Jeg for min Deel antager altsaa Finants-Committeens Forslag. Om jeg eier eller kan tilveiebringe den Sum Rigsbanksedler, som af mig maatte fordres, det veed jeg ikke, men at jeg opoffrer indtil den sidste Rest, det veed jeg.

(Af "Rigsforsamlingens Forhandlinger." Chr.nia 1814.)

2. Repræsentanten Wergeland paa Rigsforsamlingen.

— — Hvad er da, Brødre, hvad er da Bevæggrunden til, at man med saa ængstelig en Iver vil afholde vort Øie fra at skue ud over Landets Grændser, og aftviste os vor unægtelige Ret? Frygter man, at vi skulle misbruge den? Det har Folket, som valgte os, ikke befrygtet. Troer man, at vi ere bestukne? - eller at vi ledes af Andet end vor Overbeviisning om, hvad der er Ret og gavnligt for Fædrelandet? Eller have vi ikke Norges Hæder og Held ligesaa skarpt for Øie, som Nogen, som den Høieste i Landet? Siger, hvor er Forræderen! Udpeger den Mand iblandt os, som ingen Agtelse, ingen Tillid fortjener! Hvad mig angaaer, da bekræfter jeg for Eder ved alt Helligt og Kjært, ved Gud i Himmelen, som jeg tjener, ved gamle Norge, ved Huustro og Børn, at jeg kom herhid med et brændende Forsæt, at tale og arbeide for Norges Lyksalighed, og at ingen Idee tykkes mig herligere end et uafhængigt Fædreland. Og Hvo af os kan ikke med Haanden paa sit Hjerte bevidne det Samme? Men Hvo af os ynkes ikke ogsaa over Folkets Lidelser? Hvo elsker ei vore ædle Daleboere? Hvo vil forglemme deres sande Tarv? Hvorledes skulde vi da kunne misbruge vor Ret til i alle Henseender at paasee denne? — O, Brødre! agter dog ei paa Deres Tale, som sige, at vi ville Eders Ulykke! Troer dog ei, at vi have til Hensigt, at opoffre Krigerens og Bondens Vel, for at fremme Kjøbmandens! Troer dog ei, at vi ville raade til nogen Slags vanærende Forbindelse, nogen Slags Forbindelse, hvorved nogen Stand i Riget skulde opoffres! Vi ere redelige — ja — vi ere oprigtige Mænd! Vi elske alle Stænder! Vi ville Alles Held!

Skulde vi adskilles, uvisse om vor Skjebne, hvad kan da forebygge Anarki i Riget, i Tilfælde af, at det, vi opreise, igjen nedrives? Hvad kan i saa farlig en Stund forekomme Anarkiet, uden vor Samling, vor Eendrægtighed, vor broderlige Forening? — O! maatte da Skjællet falde fra Alles Øine, Fordommene svinde, Tryllebaandet briste, og Alle virke paa samme Vei til samme Maal: Norges Hæder og Held! — Ingen kan tjene to Herrer! I dette Huus have vi kun een Herre, det er Nationen. Vi ynde, vi tjene derfor Ingen, saalænge vi sidde her, uden Nationen! Al personlig Hengivenhed, al partisk Følelse maa smelte og henflyde i Kjærlighed - i Pligterne mod Fædrenelandet. Lader os da række hinanden Haanden! — række Fædrelandet Haanden! — og vorde i alle Henseender dets Beskyttere, dets Formyndere! Vi ere Folket og Fædrenelandet, saalænge vi ere samlede under dette Tag. Vi have Ret,

uimodsigelig Ret til Alt, hvad som sigter til dets Held — Ret til at see i Alt, hvad som gjælder dets Vel. Dertil have vi Fuldmagt af Folket — af Gud, af Fornuften, af Naturen. Det er vor Ret, det er vor Pligt, at tale og handle saaledes, som Folket selv vilde tale og handle, om det havde een Tunge og een Haand.

Amicus Christianus, amicus Fredericus, sed magis amica patria. —

(Af "Rigsfors. Forhandlinger.")

3. C. M. Falsen paa Storthinget 1821.

292

— — Neppe har en vigtigere Sag end denne været forelagt noget Storthing i Norge, siden Spørgsmaalet var om Foreningen med Sverige. Paa den ene Side gjælder det om at paalægge Nationen en ny Byrde af 3 Millioner Hamburger Banko, og det paa en Tid, da Handelens og de dermed i Forbindelse værende Næringskilders Standsning, samt Mangelen paa Numerær gjøre Udredelsen af en saadan Sum yderst vanskelig, om ikke umulig; paa den anden Side gjælder det om, ved Negtelsen af den anførte Sums Betaling, at udsætte Fædrenelandet for alle en Krigs Rædsler, eller, hvad endnu er værre, for en mulig Tilintetgjørelse af dets Konstitution, dets Frihed og dets Selvstændighed.

Behøvede Norges Mænd, i hvis Hænder Nationen for nærværende Tid maa ansees at have nedlagt sit Vee og Vel, til hvem den maa ansees at have overdraget sit Fremtids Haab - behøvede Norges Mænd, siger jeg, nogensinde at komme hverandre imøde med broderligt Sindelag og Enighed - behøvede de nogensinde, med Tilsidesættelse af alle smaalige Lidenskaber, alt privat Hensyn, at henvende deres Opmærksomhed udeelt paa det Anliggende, hvis 293
Afgjørelse i denne Stund er dem overdraget, at drøfte og overveie det med koldt Blod: saa er det nu, nu, da den afsigende Dom vil bestemme, om Norge fremdeles skal være Norge.

Mange ere, det tilstaaer jeg, de Synspunkter, hvorfra Sagen kan betragtes; selv har jeg betragtet den fra alle dem, jeg har vidst at sætte mig ind i, og dette er en Pligt, jeg har troet at skylde baade mig selv og mit Fædreneland. Men efterat have overveiet dem alle paa det nøieste, efterat have med Opmærksomhed gjennemgaaet de Aktstykker, som ere blevne os forelagte, og efterat have nøie overtænkt de mulige, de rimelige Følger, som Norges Negtelse at erkjende Gjelden vilde have, kan jeg ikke andet end erklære det

for min bestemte Mening, at Norge er pligtig at betale, at det lettelig vilde kunne komme til at underskrive sin egen Tilintetgjørelse, ved at erklære, ikke at ville betale.

For denne min Mening skylder jeg at anføre mine Grunde, saameget mere, som jeg tilforn har bekjendt mig til en modsat; og jeg haaber, den høistærede Forsamling vil ikke ansee den Tid for spildt, som jeg anvender til at forklare de Synspunkter, hvorfra jeg, efter nøieste Overlæg, troer at burde betragte denne for Fædrenelandet saa særdeles vigtige Sag.

Saare naturligt var det, at den norske Nation, efterat Kieler-Traktaten var afsluttet, ikke ansaae sig forpligtet til at deeltage i Danmarks Gjeld; thi ikke at tale om, at denne Traktat, der sluttedes uden Norges Vidende, og uden at dette Rige blev adspurgt, om det vilde samtykke i samme eller ei, aldrig kan ansees forbindende for den norske Nation, der og ved flere Leiligheder paa det Tydeligste har lagt for Dagen, at den aldrig anerkjender samme, saa maa det desuden bemærkes, at Ophævelsen af den forrige Forbindelse med Danmark og Norge ikke grundede sig paa nogen fælles Overeenskomst mellem begge 294
Nationer, men paa Kongen af Danmarks egenmægtige Overdragelse af Norge, med fuld Suverænitet, til Sverige, en Overdragelse, hvortil Kongen af Danmark, efter Bestemmelsen i § 19 af Kongeloven af 14de November 1665, den eneste Lov, som denne Monark var pligtig at adlyde, var aldeles uberettiget.

Var saaledes det forrige Fællesskabs Ophævelse ikke foregaaet paa nogen lovmæssig Maade, men Norge, saa at sige, udstødt af Fællesskabet, uden at nogen Beregning af Mellemværende, eller endog blot foreløbig Aftale, hensigtende derpaa, var truffet, saa maatte det og deraf synes ligefrem at følge, at Danmark ikke kunde med nogen antagelig Retsgrund formere den Paastand, at Norge skulde tage Deel i dets Gjeld.

Denne Mening, som jeg neppe feiler ved at erklære for den almindelige, det første man erfarede, at Kieler-Traktaten med Sverige var afsluttet, og Adskillelsen fra Danmark foregaaet, bestyrkedes end mere ved at betragte den Maade, hvorpaa Foreningen med Sverige foregik. Ved at ratificere Konventionen til Moss af 14de August 1814, og ved senere at antage den ved de Deputerede paa Eidsvold udarbeidede Konstitution, erklærede Hans Majestæt Kongen af Sverige de af Nordmændene, efter Adskillelsen fra Danmark, foretagne Skridt for lovlige, og da der hverken i den Grundlov, som antoges paa det overordentlige Storthing i Christiania den 4de November

1814, eller under de foregaaende Underhandlinger med Sverige, er bleven nævnt et eneste Ord om den Forpligtelse, som man ifølge Kieler-Traktatens 6te Artikel vil skal paaligge Norge, saa maatte det med Hensyn til alt det Foranførte synes afgjort, at en saadan Forpligtelse ikke kunde paaligge Norge.

Havde man saaledes ikke havt andet Fundament at bygge Norges 295
Forpligtelse til at deeltage i den danske Statsgjeld paa, end Traktaten mellem Danmark og Sverige, afsluttet i Kiel den 14de Januar 1814, sandelig, jeg vilde da have været den Sidste til at erkjende saadan Forpligtelse; men der er et andet Fundament, som Nationalæren, Agtelse for den lovgivende Forsamlings engang fattede Beslutninger, og Hensyn paa hvad man er Landets Konge skyldig, i lige Grad forbyde at omstyrte, og dette Fundament er det norske Folks, gjennem dets selvvalgte Repræsentanter, besluttede Erkjendelse af Gjelden.

Tro mod indgangne Forpligtelser, vil det norske Folk sikkerligen ikke ved denne Leilighed, ihvor tung end den Byrde kan være, som her handles om, modvilligen forskjertse sin, gjennem mere end et Aartusinde hævdede, Nationalære; det vil ikke give sin nuværende Konge Anledning til at betvivle Sandheden af det Vidnesbyrd, som en af dets forrige Konger, da han gjennemreiste Landet, og paa Dovres Top følte sig gjennemtrængt af Norges Herlighed, uvilkaarligen gav dets Sønner, og som indeholdes i hiint skjønne Vers:

> "Mod, Troskab, Tapperhed og Alt hvad giver Ære,
> den hele Verden kan blandt Norges Klipper lære."

(Af "Storthingsforhandlinger" for 1821.)

4. Syttende-Mai-Tale i det norske Studentersamfund. 295

Af M. Monrad

— — Frihed skal først og fremst føre til Retfærdighed. "Enhver Sit" — er Grundlovens Grundlov i enhver fri Forfatning. Men Vold er altid Uretfærdighed, og krænker altid Menneskerettigheder, blandt hvilke det netop hører at behandles efter Love, ikke vilkaarligen. Naar en bestaaende Forfatning - lad være, at denne har sine Mangler - voldeligen omstyrtes: da 296
hænder det fast altid, at de Rettigheder eller Midler, der blive Enkelte

berøvede, om de end oprindeligen ei vare ganske retmæssige, dog, ved Nedarvelse og et indviklet System af Omstændigheder, uden Skyld ere komne i deres nuværende Besidderes Hænder. Naar nu disse pludseligen og ulovmæssigen blive dem frarevne, bliver jo altid den Enkelte forurettet og kommer til at bøde for Forfædrenes Synder, ei at tale om, naar hiin Frarivelse tillige er forbunden med personlige Krænkelser eller Mishandlinger. Seer hen til alle Revolutioner i Verden! Betragter især deres blodige Prototyp, den franske Revolution! Havde end Adel og Geistlighed en Magt, der ikke længe kunde bestaae med en fri Forfatning: vel! de havde dog arvet den fra en Tidsalder, da denne Magt, langtfra at være skadelig, meget mere var velgjørende, ja nødvendig; og gjennem Tidens Gang havde disse Institutioner saaledes vævet sig ind i det hele Statslegeme, og det Uretmæssige var ved mangeslags Modifikationer efterhaanden saaledes kompenseret, at det tidsmæssige Forhold ikke mere kunde bedømmes efter rene naturretlige Principer. Ingen Tvivl altsaa om, at de daværende Indehavere af hine Privilegier forurettedes, og vilde være blevne forurettede, om deres Tyranner end ikke havde gaaet fuldt saa afsindigt frem, som de gjorde. Men er det nu saa, at enhver Revolution, enhver voldsom og ulovmæssig Kuldkastelse af det Bestaaende, medfører Forurettelser: hvorledes vil man da ved Vold oprette Friheden? Er dette ikke det Samme, som ved uretfærdige Midler at ville vinde Retfærdighed? Lad den vundne Forfatning udmærke sig ved tilsyneladende Retfærdighed og Mildhed, lad den forene de kunstigste Garantier, de fuldkomneste Former i enhver Henseende: Retfærdighed og Frihed bestaaer ikke i døde Garantier og Former, men i levende Aand; og denne Aand opstaaer 297
ligesaalidt af Uretfærdighed og Voldsfærd, som organiske Væsener - hvad man engang troede - fødes af Raadenhed. Forfatningens syndige Undfangelse, og det Blod, hvori den blev døbt, danne Pletter, der ei kunne afvaskes; dens Ungdomssynder ville liig Spøgelser opstige af Graven og stedse forurolige dens Tilværelse.

Men om det nu end er saa, at Frihed kun kan erhverves ved en fra Folkets eget Indre udgaaende Kraft og Virksomhed: saa kan man maaskee dog, naar denne Bedrift engang er udført, rolig lægge Hænderne i Skjødet og hvile paa sine Laurbær? — Ja ganske rigtigt! saafremt Friheden nemlig skal døe i Fødselen. Friheden er ikke et Liggendefæ, som kan graves i Jorden — nei! der ruster den øieblikkeligen; Stilstand idethele taaler den ikke; af Aanden udrunden, i Aanden maa den boe, stedse bevægelig, rastløs som denne.

Egentlig talt er Friheden ikke andet end Aandens egen aldrig hvilende Drivt; - den er intet Gjort, intet Afsluttet og Fuldbragt; den er en bestandig Handlen og Fuldbringen. Den størkner ei i nogen Form; ved uafbrudt Udvikling maa den stedse skabe nye og friske Former — ikke Former af Gibs eller Leer, hvoraf den ene maa sønderslaaes for at give Plads for den anden, men levende og organiske, der i kontinuerlig Fremadskriden gaae over i hverandre.

Ja, Aandens iboende Kraft og rastløse fremadskridende Virksomhed er det eneste Middel, hvorved Friheden kan saavel vindes som haandhæves. Paa denne Maade vandt vore Fædre den, - paa denne Maade skulle vi fortsætte deres begyndte Værk. Vi behøve kun at henvise til de Dages Historie, — vi behøve kun at nævne, at det var Filosofen Sverdrup, der, ved i det rette Øieblik at tale Folkerettighedernes Sag, gav Tingen en afgjørende Vending, — vi behøve kun at pege paa det stolte Værk, der netop idag for 28 Aar siden 298
bragtes for Dagens Lys — et Værk, der har vakt Europas Beundring, som det er vor Stolthed og Lyst, — vi behøve kun - siger jeg - løseligen at henvende Opmærksomheden herpaa, for at overbevises om, at det var Aandens Magt, der gjorde sig gjældende, at det var Ideen, der brød ud af sit Hylle og skabte sig sin Form. Det var Friheden, Brødre! det var det sande, himmelske Aandebarn! Hine Mænd vare isandhed frie, ægte Nordmænd, i hvem Folkets Liv havde saa at sige koncentreret sig. Og vee os, om vi vanslægte fra vore Fædre, og blive ufrie, aandløse, dorske Uslinger! Thi vel have Hine ved deres mandige og vise Bestræbelser brudt Isen, og gjort det lettere for os at træde i deres Fodspor; men vi ville dog skuffes svarligen, om vi indbilde os, at de egentligen have eller kunne have efterladt os Friheden som et Arvestykke, der lagdes paa vor Vugge, og som vi altsaa sovende komme til. Nei! lader os for Alting fastholde, at ville vi være frie, saa maae vi selv frigjøre os, selv virke og arbeide paa den lagte Grundvold. Og det er ikke med Steen og Kalk, ikke med plumpe og blot senestærke Næver, at vi skulle mure; nei! sand Oplysning og Moralitet, christelig og patriotisk Følelse og Begeistring, disse ere Aandens uforgængelige Materialier, og af disse bestaae Frihedens Grundpiller.

Og endelig et Ord til os især — vi, som kalde os Musernes Sønner og Videnskabernes Dyrkere. Det blev vort Kald, mere end Andres, at tage vare paa Nationens aandelige Udvikling; til vor Nidkjærhed er saaledes fortrinsviis Omsorgen for dens Frihed betroet. Det er et vigtigt, et ansvarsfuldt Kald, mine Brødre, og kræver samvittighedsfuld Forberedelse. Men ei bestaar denne

Forberedelse i at lære Lexer, ei i at gjøre os fortrolige med vordende Examinatorers Yndlingsanskuelser og Tænkesæt. Dette avler Afhængighed, aandelig Umyndighed, Dorskhed og Kulde, medens Frihedsspiren trives kun ved Aandens Friskhed og Varme. Vor Aand er det saaledes, vi fremfor Alt 299
skulle uddanne; og medens vi berige den med Kundskaber, maae vi ikke glemme at vække dens egne indre Kræfter, nære Sandsen for det Gode og Ædle, aabne i vort eget Hjertes Dyb et Begeistringens Væld, der kan kvæge og opfriske os i de kommende travle Dage. Fra vore Studenterdage — denne Aandens hellige Befrielsestid — denne Livets 17de Mai — skulle vi tage aandsopløftende Minder med os, — Spirer, der skulle holde sig friske under Sommerens kvalme Hede og mod Høsten bære saftige Frugter.

Ja Gud give, at Begeistringen for Fædrelandets hellige Sag paa den eneste værdige Maade vilde udvikle sig hos Nationen, - hos Os, og efterhaanden fortrænge enhver Taage, der maatte have leiret sig om vore Tindinger! Gid den bringe Enhver af os til at gribe i egen Barm, for at vi endnu i vor lyse Ungdom kunne have Tid til at udvikle hos os den Aandskraft og det Almeensind, der ene giør os til Frihedens rette og værdige Forfegtere! Dette være den gyldne Lære, som 17de Maiens Enthusiasme med Ildskrift tegner i vore Hjerter!

(M. Monrad. "Studenten." Chnia. 1843.)

5. Norges Fortid og Fremtid. 299

Af H. Wergeland

—— O, Nordmænd, hvad Under om vi elske Sagaen? om vi samles for at feire Fædrenes Minde? Sandelig intet Folks Historie fremstiller en saadan Kongerække af ædle Mænd; og vi slutte med Sikkerhed derfra til Folket, om end Sagaen ei nævnede de Mange, fra Jarlen og den fribaarne Bonde til Trællen, som frelste sig ved Bedrivt. Elske vi Sagaen, jeg mener særligen som den taler i Snorre Sturlesøns udødelige Skrivt, der alene er det herligste Minde over hiin Old, ja herligere end Nidarosdomkirkens Kuppler — da gjøre vi 300
den til et Huusklenodium! Den er Nordmannafolkets Adelsbrev imellem Nationerne. Vist som Bibelen findes den i Husene! Disse To være Høisædernes Gudebilleder som Odins og Thors fordum! Og sandelig Sagaen er det; thi det Guddommelige i Mennesket har deri speilet sig klart og

uforgjængeligen. Elske vi Sagaen, da er det et godt Tegn paa, at Nordmændene ikke blues ved Fædrene, men tør see de gamle Helte i Øinene. Denne Udødelighed i et ærefrygtfuldt Minde skal hue Disse, og Tidens Børn skulle selv berede sig en Saga.

O! Tanken fører mig fremad et Aarhundrede. Kun det — har alt dette Norge vundet sig en Saga? Ha, hvor Skovene staae som Øer mellem alt det grønne Land. Som Kindernes stigende Frydrødme har Opodlingen udvidet sig opad Aaserne. Som høithvalte glade Øienbryn har deres Skove opbuet sig. Folkemængden er en halv Gang større end i Hakon Hakonssons Tid. Klokkerne tone i det gjenreiste Hammer. Flodskibsfarten gaaer. Ogsaa ved gamle Eid en Stad. Ingen fremmede Kornskuder stevne op gjennem Folden. Men om Agdenæs styre Islændere ind... "Ha, Kjartan, velkommen til Nidaros!" "Jeg kjender Indløbet." "Nu! staaer det vel til i Island, det udsvømmede Norge?" "Friheden udkaster sine Flammer høiere end Hekla." "Begynde Skjaldene ikke at synge efter Althingets Aabning?" "Som Fuglene med Vaaren?" Farvel Broder Islænder! Vinden tager ham — den samme som fylder Bergens Vaag med alle Europas Flag. Og det gamle Oslos Datter Christiania ligner ikke mere den opblomstrende Spædjomfru mellem Europas Hovedstæder. I fuld Blomstring har den allerede omarmet Kongsgaarden, kastet sit Slør af Haver høiere opad Dalen, og ladet som Perlesnore skinnende Boliger indringe Vikerne.

(H. Wergeland. Af "Tale til Forfædrenes Erindring." Chnia. 1834.)

RETLIG VELTALENHED.

1. Defensors (Høiesteretsadvokat Petersens) Tilsvar i Rigsretssagen 1827.

301

Da Norges Mænd i 1814, efterat Suveræniteten var givet tilbage i Folkets Hænder, overeensstemmende med Tidsalderens Fordring havde lagt Grundvolden til en fri og konstitutionel Forfatning, tabte de ikke af Sigte, at Nationen maatte have en Garanti for, at den exekutive Magt ikke udvidede sig over de, samme anviste, Grændser. De bestemte derfor, at Ansvarlighed skulde paahvile Kongens Raad, hvis dette ikke gjorde kraftige Forestillinger mod saadanne Beslutninger, som Hans Majestæt muligen kunde ville fatte enten stridende mod Statsformen og de gjældende Love eller til øiensynlig Skade for Riget. Saa vist som det er, at denne Betingelse er aldeles nødvendig, hvis Folkets konstitutionelle Rettigheder skulle have nogen Realitet, ligesaa vist maa det paa den anden Side være, at Misbrug af denne Magt til at anklage Statsraadet, i sine Følger er af de for Samfundet skadeligste, man kan tænke sig. Folket har lagt Omsorgen for sit Vel i Kongens og Nationalforsamlingens Hænder; det har ikke betroet sine Rettigheder udelukkende til nogen af disse to Autoriteter, men stolet paa, at begges forenede Bestræbelser skulde skjønt og harmonisk virke til Gavn for det Hele. Som hinanden tilforordnede Magter skulle de vistnok gjensidigen vaage over, at enhver af dem nøies med den Virkekreds, Grundloven har anviist den; men at de ikke skulle betragte hinanden med mistroiske Blik, eller mene, de opfylde deres Bestemmelse ved stadigen at forudsætte Lyst til Vilkaarlighed hos hinanden, det kan vel enhver fordomsfri og fornuftig Mand ikke andet end erkjende som ophøiet over alt Beviis? Det er desværre alt for ofte Tilfældet, at Nationalforsamlingerne i Stater, der længe have følt Enevolds- 302

Regjeringens Tryk, troe at fremme Almeenvellet ved at indskrænke den exekutive Magt saa meget som muligt. Alle Tiders Erfaring har viist, at Nationerne ikke mindre end Individet ere tilbøielige til at gaae fra den ene Yderlighed til den anden; men Historien lærer tillige, at Folkets sande Vel, der ingenlunde ubetinget eller udelukkende beroer paa Repræsentationens størst mulige Frihed, derved som oftest er gaaet tilgrunde. Fornuft og Maadehold ere derfor ingensteds mere at anprise, end hvor en sideordnet Magt søger at gjøre sin Ret til at kontrollere gjældende. En saadan Klogskab forudsætter Norges Grundlov, naar den tillader Odelsthinget at anklage en Statsraad for Rigsretten, hvis han ikke har gjort kraftige Forestillinger mod de af Kongens Beslutninger, som han finder stridende mod Statsformen eller Lovene, eller øiensynligen skadelige for Riget. Grundloven antager her i saa tydelige Udtryk, som ved en saa almindelig Bestemmelses Affattelse i faa Ord kan forlanges, at Kongens Beslutning er lovstridig eller øiensynlig skadelig. Det maa altsaa være givet, at den fortjener en saadan Charakter, førend det fordres af Statsraaden, at han skal gjøre kraftige Forestillinger mod den. Er det derfor uvist, om Lovene kunne ansees overtraadte eller ei, fordrer Tilfældet, at man maa tage sin Tilflugt til Hermeneutikens Hjælp, og lader det sig ikke negte, at dennes Regler langt fra ikke opstille ubedragelige Kjendemærker paa den eneste sande Analyse, saa byder hverken Grundlovens Ord eller Retfærdighedens almindelige Forskrifter, at Kongens Raad skal sættes under Tiltale, fordi dets Fortolkning ikke er den samme som Odelsthingets. Det kan desuden ikke være Nationens Interesse at svække den Agtelse og Tillid, Regjeringen maa være i Besiddelse af, for at kunne virke til Held for Staten. En Rigsrets-Aktion har imidlertid mere eller mindre denne 303
Virkning. Grundlovens Koncipister have ikke tabt denne Betragtning af Sigte; men de have maattet tilsidesætte den, hvor Folkets vigtigste Rettigheder befandtes krænkede, fordi Kongens Raad allerede derved havde forspildt den offentlige Tiltro, og et Brud paa Grundloven var et større Onde end en Aktion mod Regjeringens Medlemmer. Kun i alvorlige Tilfælde, hvor ond Villie eller aabenbar Uduelighed spores hos Kongens Raad, kan Forfatningen altsaa ville have anvendt den i Grundlovens 86de § bestemte Rettighed; men aldrig kan det bestaae med Statsklogskab eller Retfærdighed at gjøre Brug af den, hvor der hverken kan være Spørgsmaal om forsætlig Krænkelse af Lovene eller om en aldeles urimelig og absurd Fortolkning af disse. Behøvede man positive Data af vor Lovgivning for at komme til dette Resultat, saa kunde man

vistnok med Føie paaberaabe sig norske Lovs 1—5—3, cfr. med Forordningen af 23de December 1735 § 4. Er det nemlig afgjort, at en Sag ved Landets øverste Domstol ikke alene, overeensstemmende med Lovgivningen, kan faae, men ogsaa mange Gange virkelig faaer, netop det modsatte Udfald af det, de underordnede Instantser have antaget, uden at Underdommeren derfor straffes, saalænge han har bygget sit Resultat paa en nogenlunde antagelig Fortolkning: saa maa dette end mere være anvendeligt paa Regjeringens Medlemmer, hvis mange indviklede og heterogene Forretninger endog maatte gjøre en mindre heldig Lovfortolkning hos dem mindre tilregnelig end hos en Dommer. At en Grundlov ligesaavel kan være underkastet forskjellige Meninger som private Love, følger deraf, at den, som disse, er et Værk af menneskelig Ufuldkommenhed; og at det in specie har været Tilfældet med vor Grundlov, har Erfaringen noksom godtgjort, da flere af dens vigtigste Bestemmelser ere blevne fortolkede ganske modsat endog af 304
Nationens meest oplyste Repræsentanter. Dersom det nu er om Grundlovens rigtige Udtydning, at Nationalforsamlingen og Kongen ere uenige, saa vil man vanskeligen kunne indsee Grunden til, at en Statsraad skal tiltales alene fordi han har brugt samme Fortolkningsregel som Kongen. Sin Overbeviisning bør han jo handle efter, og mere synes vor Grundlov heller ikke at fordre, naar den siger: "Finder noget Medlem af Statsraadet, at Kongens Beslutning er stridende" o. s. v. En anden Sag er det, naar det Lovstridige eller Skadelige i Beslutningen ligger saa umiskjendeligt og klart for Dagen, at Enhver, uden Anvendelse af hermeneutiske Regler, maa og bør finde det; men at herom for Tiden intet Spørgsmaal er, vil det Følgende vise.

Tænker man sig dernæst, at de forskjellige Meninger om et eller andet Sted i Grundloven vedrøre visse Prærogativer, dem saavel Kongen som Nationalforsamlingen gjør Paastand paa at tilkomme, saa synes mig, det er en i alle Henseender unaturlig Fordring, man gjør, naar man vil, at Statsraadet i Tvivlstilfælde skal hælde til den Mening, som er lige mod Kongens. Vor Regjeringsform er ikke demokratisk, og Folk og Storthing ere ingenlunde synonyme Begreber. Den sidste Korporation er ligesaavel udsat for at begaae Misgreb som den executive Magt, og Nationen er ikke mere forpligtet til at taale de første end de sidste. Man har altsaa ingen Hjemmel for den Paastand, at Folkets Interesse fordrer, at et omtvistet Prærogativ i Tvivlstilfælde skal præsumeres at høre Storthinget til, og man kan mindst forlange, at Statsraadet skulde betragte Sagen fra denne Side. Den executive Magt hviler

ene i Kongens Hænder, og det er kun paa hans Vegne, som hans specielle Befuldmægtigede, at Statsraaderne udøve en Deel af denne. Ligesom Nationen ved sine Repræsentanter vaager over, at de den tillagte 305
konstitutionelle Rettigheder ikke krænkes, saaledes maa det ogsaa være Pligt for Kongens Raad at forsvare de Prærogativer, som denne paastaaer at tilkomme, naar det ikke er aabenbart, at Paastanden er urigtig. At paalægge Kongens Raad en dobbelt Interesse at varetage, er derfor høist urimeligt og unaturligt.

Spørger man nu, om Odelsthinget har hyldet de i det Foregaaende udviklede, paa Retfærdighed, Statsklogskab og Humanitet byggede, Principer: saa maa Svaret vistnok blive benægtende. I ikke mere end 13 Aar har vort Fædreland været i Besiddelse af sin frie Forfatning, og allerede er det 4de Gang, at en Statsraad som Anklaget stilles for denne ophøiede Ret. Har da Kongen været saa uheldig i Valget af sit Raad, at Nationen gjentagne Gange maa tye til Rigsrettens Assistence, eller har Odelsthinget overseet de første Betingelser for Anvendelsen af den det overdragne Ret til at dekretere Aktion? Man behøver ikke længe at være uenig om, hvilken af Delene der maa statueres. De foregaaende Rigsretssagers Udfald besvarer Spørgsmaalet.

(Af "Aktions- og Defensions-Indlæg i Rigsrets-Sagen" o. s. v. Chr. 1827.)

2. Aktor (Høiesteretsadvokat Sørensens) Replik i Rigsretssagen 1836. 305

— — Det forholder sig vist ikke saaledes, som af Defensor er antaget, at alle menneskelige Idrætter dreie sig i en Cirkel, og at det er den Bestemmelse, der venter al vor Stræben, at den ene Generation skal nedrive hvad den anden har opbygget. Man kan erkjende, at der af et alviist Forsyn er sat en uoverstigelig Grændse for de menneskelige Evners Virkekreds — men uden derfor at hengive sig til mismodige og

Anden Deel.

mørke Grublerier over, at al vor Virken er Tant og Gjøgleri, der intet 306
virkeligt Gavn for Menneskeheden efterlader sig, og uden at betvivle, at enhver sand ædel Daad bringer os vor Bestemmelse: - Fuldkommenhed, forsaavidt Dødeligheden kan tilegne sig den - nærmere.

Naar derimod Defensor udhæver, at udvortes og materielle Garantier ikke for den menneskelige Virken ere tilstrækkelige, da kunne vi ikke negte Sandheden deraf. Af Hjertet tiltræde vi denne Yttring. Tidernes Tegn ere ikke altid hos os de glædeligste. Gjerne stille vi os ved Defensors Side og dele hans Iver og Kraftanstrengelse, naar han fremstiller sig til mandig Kamp mod de vanartede Affødninger af vore frie og herlige Institutioner, som røbe sig ved Letsindighed, Kaadhed, Uforskammenhed og Frækhed; vi vide det Alle, de gives, vi høre af og til — og ikke saa sjelden — deres hæse Stemmer, og see dem at bære deres Jernpander tilskue; men vi glemme ikke, og troe at burde bringe det tilbage i Defensors Erindring, hvad han selv antager, og hvad vi aldeles tiltræde, at disse onde Aander kun ved indvortes og aandelige Vaaben fuldkommen kunne bekjæmpes, - at de ikkun ved Udbredelse af Religionens og Oplysningens Straaler kunne bortmanes; og vi forlade ham derfor aldeles, naar han ved Statskneb og Magtsprog eller lignende Vaaben tænker at udføre Kampen eller lade disse Enkeltes Feil gaae ud over hele Nationen.

Heller ikke er Faren af den Beskaffenhed, som Defensors ophidsede Fantasi foregjøgler ham. Maleriet ligner ikke; de mørke og tykt anlagte Farver dølge de sande Skikkelser og Udsigtens virkelige Beskaffenhed. Forlade vi disse Høider, der kun ere byggede paa Indbildningens bevægelige Skyer, og betragte Tilstanden fra Virkelighedens urokkelige Standpunkt, faaer Sagen et ganske andet Udseende; vi finde da, at Maleriet ligesaavel har 307
sin lyse som sin mørke Side.

Medens Landet mere og mere ved flittige Hænder opdyrkes til Næring for en tiltagende Folkemængde, og Skovene gradviis vige tilbage til de høie Aaser, for at gjøre Plads for Ager og Eng, glider Kjølen fredelig fra Havn til Havn i vore dybe Fjorde og paa vore vidtstrakte Kyster og give Liv til alle Næringsveie. Handel og Haandværker række hinanden Haand, og bidrage gjensidigen til indbyrdes Fordeel, almindelig Velstand og Forøgelse af Landets Hjælpemidler.

Medens saaledes alle Næringsveie trives, og man overalt anstrenger sig for, saavidt fornuftige Hensyn og de for Landet egne Omstændigheder tilstede det, at tilegne sig de Opdagelser og Forbedringer, som den mærkværdige Tidsalder, i hvis Begivenheder vi bleve satte til at deeltage, saa rigeligen har medført, - spares ingen Anstrengelse for efterhaanden at ordne Landets hele indvortes Virksomhed til et harmonisk Heelt under fælles beskyttende Love.

Nidkjære og redelige Embedsmænd haandhæve Ret og Retfærdighed i enhver Deel af Riget; Kunster og Videnskaber understøttes efter muligste Evne, og dens Dyrkere tillægges overalt fortjent Agt og Ære.

Om nu under saadan Tilstand Enkelte i de forskjelligste Hensigter forsøge paa at forstyrre den almindelige Lykke — tildeels endog uden Hensigter og uden at være sig bevidste, hverken hvad de ville eller hvad de gjøre — Andre muligens tage Feil af de Midler, de troe at burde anvende til Opnaaelse af Hensigter, som i sig selv ere rosværdige, eller Nogle endog af virkelig Skadefrohed, Kaadhed eller andre uædle Lidenskaber lægge Hindringer i Veien for det almene Vel og foruleilige de Styrende: - derfor er Staten ikke stedt i Fare eller bragt paa Randen af Afgrunden, og endnu mindre kan det 308
billiges derfor at tage sin Tilflugt til voldsomme og ulovlige Hjælpemidler, og allermindst til enten for en større eller mindre Deel at opløse Statsforfatningen eller suspendere Grundloven.

Alle ere enige i, at Lovene ikke have tabt deres Herredømme; selv Kongens Raad har i det her omhandlede Tilfælde erklæret, ikke at kunne antage, at nogen Overtrædelse af Grundloven fra Storthingets Side har fundet Sted; Folket er tilfreds og roligt, velvilligt og godmodigt i den Grad, at selv efter at alle Baand eller Forpligtelser i Henseende til Skatteydelsen modvilligen ere løste og Regjeringen har sat sig i aabenbar Opposition mod Folkets Repræsentanter, vedbliver det uden Undtagelse at yde de samme Skatter og Afgifter, som ifølge Loven ikke længer ere gjældende. Efterverdenen vil forbauses ved engang at erfare, at denne var Tilstanden i Norge, da man i Aaret 1836 fandt, det var Tid at give det første Exempel paa, hvor let det lader sig gjøre deelviis at opløse vor nys tilblevne, besvorne Statsforfatning.

Dette første Skridt ustraffet, tør snart flere følge efter; truende Varsler have, lige siden den Tid, da Slaget rammede, ladet sig bemærke i Naboriget, med hvilket vi indgik en nøie og trofast Forening, men hvis Intervention i vore indre Anliggender vi ikke kunne tilstede; - og det er nødvendigt, at vi, for at afværge denne, og for at hævde vore lovbestemte og hellige Rettigheder, nøie vaage over, at Ingen, der nærer en fiendsk Aand imod vor Forfatning og de Institutioner, som ere uadskilleligen forbundne med denne, i Hs. M. Kongens Raad vildleder Høistsammes Forestillinger i disse vigtige Anliggender. De Betragtninger, som Defensor har anstillet over Maaden, hvorpaa Odelsthingets Anklagemagt hidtil har været benyttet, vedkomme ikke synderlig denne Sag, hvor Spørgsmaalet formeentlig maa være, om den

Gjenstand, hvorom her strides, kan erkjendes af den Vigtighed, at derom burde 309
reises en Rigsretsaktion, og om Vedkommendes Forhold har været af den Beskaffenhed, at det gav tilstrækkelig Anledning til Undersøgelse. Dersom disse Spørgsmaale kunne besvares bekræftende, saa kunde det sidst afholdte Odelsthing ikke pligtmæssigen undlade at reise Sag, om end de foregaaende Odelsthing nok saameget havde misbrugt deres Magt. Men at Defensionen ogsaa i denne Deel er uretfærdig og eensidig — ligger klart for Dagen. Det kan neppe med Sandhed siges, at de foregaaende Rigsretsaktioner ere dikterede enten af Ukyndighed eller Partiskhed eller for Fakta uden indgribende Virkning — det sidste skulde da i al Fald gjælde den Fastingske Sag; — men det er vel ikke troligt, at Defensor her vil fornye sin Rolle som Defensor i hiin Sag, og naar 5 Rigsretsaktioner i Løbet af 22 Aar betragtes som et sørgeligt Beviis paa, hvor langt vi staae tilbage, og Sammenligning derefter gjøres med andre Stater: saa er det mig fast utroligt, at en Mand, som ellers ikke i noget Punkt vil tilstede Sammenligning imellem os og Fremmede, selv anstiller saadan Sammenligning i et Punkt, hvori vore Forholde ere saa aldeles forskjellige fra dem, der finde Sted i alle andre Lande. Hvad finder hyppigere Sted i Europas konstitutionelle Stater end Ministerforandringer — Nedlæggelse af den Magt, som Vedkommende erkjende ikke at kunne udøve i Folkets Aand? og naar saae vi nogen saadan hos os? Defensor bør ogsaa kaste et Blik paa Ansvarlighedsloven. Den har, ved at bestemme Straffe for Forbrydelser, som kunne være Gjenstand for Rigsretsaktioner, ikke indskrænket sig til Kapital-Forbrydelser, og naar Aktioner ikke beordres uden at man for Forbrydelsen kan paavise udtrykkelig eller analog Straffebestemmelse i denne Lov, saa er Aktionen i al Fald ikke
beordret imod den Aand, som denne, efter Regjeringens eget Forslag i det 310
Væsentlige antagne Lov, indeholder. At et Medlem af Kongens Raad ikke retfærdigen skulde kunne sættes under Tiltale, undtagen at man kunde have egen Tilstaaelse for, at han havde indseet, at det Faktum, hvorfor han skal tiltales, af ham erkjendtes paa den Tid, han deri gjorde sig skyldig, for at være stridende imod Forfatningen, er, mener jeg, det samme som at ophæve al konstitutionel Ansvarlighed.

(Af "Realitets-Procedure og Dom i Rigsretssagen" o. s. v. Chr. 1836.)

310

AKADEMISK VELTALENHED.

1. Det almindelige Bedste.

Af C. Colbjørnsen

Det er en ædel Strid, at kappes om at fremme det almindelige Bedste. Men hvor ofte har man ikke feilet i Valget af de Midler, der føre hen til dette store Maal? Og hvor forskjellige ere ikke de Begreber, man har dannet sig om den sande Bemærkelse af dette vigtige Ord? Neppe er Noget, næst efter den Eviges Navn, blevet saa mistydet, saa misbrugt, som dette. Allevegne bære Jordens Aarbøger Vidnesbyrd om denne bedrøvelige Sandhed. Vi ville hastig bortvende vort Øie fra hine sørgelige Dage, da Menneskerettighederne vare ukjendte; da Folket sukkede under Lehns-Tyranniet, der trodsede Kongernes Magt; da Hierarchiet havde udbredt et ægyptisk Mørke over hele Europa, saa at man ikke skimtede andet Lys, end vaticanske Bandstraaler, der omstyrtede de vaklende Troner, og Fanatismens Fakler, med hvilke Roms graadige Præster, i det algode Væsens hellige Navn, tændte de Baal, som vare beredte for Enhver, der torde tænke, at Fornuften var Menneskets Eiendom. Da blev Slaviskhed en Dyd, Kjærlighed til Fædrenelandet en Forbrydelse, Sandhed en 311
Misgjerning, Filosofien forfulgt som en Gudsbespottelse, og Den, der ei vilde bøie sig under Aristokratens og Hierarchens Aag, blev anseet som en Oprører. Man glemte da aldeles, at Haab om fælles Lyksalighed havde knyttet det borgerlige Selskabs Baand. Vi ville, i at handle om det almindelige Bedste, ikke opholde os ved, eller hente Beviser fra, hine fremsatte Tiders Barbari. Vi ville kaste et Skjul over dette afskyelige Mindesmærke om de Daarligheder, som Egennytte og Forfængelighed havde avlet i Vankundigheds Skjød. Det er Grumheds og Stoltheds Testament, der ei kan bestaae for Menneskehedens og Fornuftens Domstol. I denne værdige Forsamling, hvis utvungne Kald det blev at medvirke til det almindelige Bedste, vover jeg en kort Betragtning over dette mærkelige Ord.

Ved det almindelige Bedste forstaae vi: det hele borgerlige Selskabs og (i Forbindelse dermed) hvert enkelt Medlems mulige Lyksalighed. Det var for at nyde dette Gode, – det var til fælles Forsvar, fælles Sikkerhed, Menneskene forenede sig ved det hellige Baand, som vi kalde Stat. Det var ikke blot til Betryggelse imod fremmed Vold, men ogsaa til Beskjærmelse imod indvortes Undertrykkelse, de underkastede sig Regjering og Lov. Lydighed imod disse

er Borgerens første Pligt. Unddragelse fra denne Lydighed er et Brud paa den selskabelige Pagt; thi Regjeringen og Lovene ere den almindelige Villies Foreningspunkt, ved hvis majestætiske Kraft al Orden i Staten vedligeholdes, og den borgerlige Sikkerhed haandhæves.

— — Men enhver god Lov maa nødvendig have det almindelige Bedste til Formaal. Dette er dens charakteristiske Kjendemærke. Staten bør ikke ligne en unaturlig Moder, som opoffrer de fleste af sine Børn, for at skaffe nogle desto større Overflødighed. Vel gives der Stater, hvor denne Regel ikke kan 312
følges, fordi den er stridende imod deres Forfatnings Natur. Saadanne ere for Exempel de hierarkiske og aristokratiske. I disse ere Folkets og Regjeringens Fordele ikke blot forskjellige, men endog aldeles modsatte. Der seer man ret Underkuelsens Aand i sin egen naturlige Skikkelse. Rædselfulde Skygger omringe dens mørke Bolig; dens Throne er støttet paa Vankundighed og Overtro; den sukkende Menneskelighed ligger, nedtraadt, under dens Fod. Den blege Misundelse, den blussende Hovmod og den uretfærdige Gjerrighed have Sæde i Raadsforsamlingerne. Endog der er ingen Fred; personlig Egennytte og arveligt Had opvække hyppige Uenigheder imellem Bestyrerne selv indbyrdes; og disse føde ikke sjelden Borgerkrige, der endes med voldsomme Omstyrtninger. Paa dette Slags Regenter passer sig fuldkommen det, som en Dalmatier svarede Tiberius, da denne spurgte ham om Aarsagen, hvorfor hans Landsmænd havde gjort Opstand og grebet til Vaaben: "Romere!" sagde han, "det er Eders Skyld; hvorfor sende I Ulve til at vogte Hjorden?"

Vi tale her om de Egenskaber, som Love bør og altid kunne have i en oplyst monarkisk Regjering, der har sin fuldkomne Selvstændighed; hvor Thronen er bygget paa Retfærdighed og Folkets Kjærlighed; hvor Adelsmænd æres, mere i Forhold til deres personlige Fortjenester, end til deres Patenters Ælde; hvor Præsterne agtes, men blot som Statens Embedsmænd, der ere betroede det vigtige Kald, at undervise i Religionen og Sædelæren. Under en saadan Regjering maa enhver Lovgivning alene have Hensyn til det almindelige Bedste eller den offentlige Lyksalighed. Denne befordres fornemmelig ved Borgerfrihed, som er Moder til Kundskab og Flid.

For en saa oplyst Forsamling behøver jeg ikke at forklare, at den Frihed, om hvilken her tales, ikke bestaaer i Uafhængighed eller Undtagelse fra Lydigheden imod Regjeringen og dens Bud. Ingen kan være uvidende om, at 313
denne Lydighed er den borgerlige Friheds Grundstøtte. Man kan vel antage

som afgjort, at det lykkeligste Folk er det, der har de fleste oplyste og vindskibelige Borgere; thi at Menneskets Lyksalighed tiltager i Forhold til dets Fuldkommenhed, er en Sætning, der neppe taaler Modsigelse. Vel have nogle falske Statskloge, endog i vore Dage, yttret den Mening, at almindelig Oplysning kunde blive skadelig.

O ja der er desværre de Stater, hvor den virkelig kunde blive det!

Hvor Folket trykkes og udsues, under de pavelige Klerkers og den, enten umiddelbar eller middelbar, regjerende Adels alt for tunge Privilegier; hvor Menneskene ere fornedrede til Trældom, udelukkede fra Borger-Sikkerhed, og berøvede Alt, lige indtil deres personlige Frihed - der kunde Oplysning ikke alene blive skadelig, men endog farlig. Men, hvor Lovene ere billige, og Regjeringerne milde og retfærdige, der er Oplysning ligesaa nyttig for Regenten som for Folket; thi Menneskene lære derved at elske Fædrenelandet, fordi de der have Borgerret, og at lyde Lovene og Regjeringen, fordi de da skjønne, at det er disses velgjørende Kraft, der hegner om hver Mands Fred. De lære da at kjende, at Regentens og deres Fordele ere uadskillelige.

(C. Colbjørnsen. Af "Minerva" 1794.)

2. De skjønne Videnskabers Indflydelse paa Søkrigeren. 313

Af C. F. Dichman

Aldrig blev Søkrigeren i ethvert Forhold hæderlig og gavnlig, uden som Videnskabsmand. I sin Barndom var Søkrigen et Haandværk; men fra Erfaringens Skjød steg den, pleiet af den aarvaagne Gransker, frem til Systemets Fasthed. Den blev en Videnskab; og, som dens øvrige Søstre, hevner 314
den sig over dens Foragtere.

Om denne Sandhed forener sig den mindre Kyndige med Tænkeren; og man tilstaaer villigen, at det er til de mathematiske Videnskaber, Søkrigeren skylder sin Kunsts Tilværelse, og at han uden det veiledende Lys, som Newtoner og Eulere, d'Alemberter og Chapmanner tænde for ham, famler sig mellem Tilfældene frem iblinde, og kan ikke gjøre et eneste sikkert Skridt paa sin Bane.

Men — der gives Videnskaber, som ikke synes at have umiddelbar Forbindelse med Søkrigerens Kald, og som man i Almindelighed indbefatter under Navn af de skjønne. "Ere de aldeles ufrugtbare for ham?" Kunde dette

Spørgsmaal besvares med ja; undseelig maatte da jeg, som Lærer i disse Videnskaber, træde frem paa dette Sted og for denne Forsamling. Men fuldeligen, som jeg selv, ere mine Tilhørere overtydede om deres Værd; og denne Overbeviisning er det, som giver mig Mod til at haabe Overbærelse, naar jeg vover at kaste et flygtigt Blik hen over den Sandhed: "at ogsaa Historien, Digtekunsten, Veltalenheden og Sproglæren kunne bidrage til Søkrigerens Forædling og Dannelse."

Man kunde maaskee sige, at de mathematiske Videnskaber rakte ham Redskabet, men at de skjønne bekvemgjorde ham til at bruge det; og at hine bidrage mere til, at han kan forsvare Fødelandet, disse derimod til, at han vil.

At Historien kan have velgjørende Indflydelse paa Søkrigeren, saavel paa Kamppladsen som i Fredens stille Bolig, saavel paa Havet som i Havnen; det behøver jeg kuns at pege paa, da jeg har den Ære at tale for saa oplyste Tilhørere. Historien udgjør et Klogskabssystem, bestaaende af Exempler. Den træder paa en Slags Maade i Selverfaringens Sted; den udstrækker vor Levealder til Aarhundreder, og styrer vore egne idet den forelægger os Andres 315
Handlinger. Feilene blotter den, og — minder om at undgaae dem; de gode Forholdsregler sætter den i Lys, og — lærer at efterfølge dem. Den er det, som stiller Søkrigeren Blake'r og Tromp'er, du Qvesne'r og Tordenskjold'er til Mønstre. Ved den opdager han Leddene i Planen, som lønnede Rodney med Seier i det hæderfulde Slag ved Dominique; og ved den vandrer han med Ruiter om paa den nederlandske Flaade, følger hans Tankegang i Expeditionen paa Chatam, og hører de vise Bud, han ved Ætna uddeler fra sit vaandefulde Leie. Kort: Historien er Krigerens Skole. Den fremstiller ham ikke alene de Vanskeligheder, han har at kjæmpe med; men den anviser ham tillige Midlerne, hvorved de i henfarne Dage ere overvundne. Derfor hentede ogsaa Frederik fra Grækernes Værker sine heldigste Manøvrer; og af Beskrivelser over Slagene ved Creci, Poitiers og d'Azincourt samlede Morits af Sachsen Blade til den Hæderskrands, som i en modnere Alder forevigede hans Minde.

Men dette er ikke den eneste Fordeel, Søkrigeren drager af Granskning i Mindesmærkerne om Forfædrenes Handlinger. Historien oplyser ikke alene hans Forstand idet den beriger ham med Kundskaber; men den skjænker ham tillige, om jeg saa maatte sige, Heltens Hjerte. Den er det, som i Fienden viser ham Mennesket, og som indgiver ham mod de Overvundne den Mildhed, der hædrer Seierherren meer end Seieren. Thi af den lærer han, at Barbari,

som under Tapperheds Maske betraadte Krigens Bane, forfeilede dens Maal, og modtoges ved dens Ende af Tænkerens Foragt istedetfor af den forhaabede Udødelighed, da derimod den sande Helt vandrede frem, veiledet af Stormodighed, spredede, selv med Sværdet i Haand, Velgjerninger omkring sig, og opsøgte med Omhyggelighed enhver Leilighed til at afsone de Taarer, 316
han nødtvungen afpressede.

Og nu Følelsen for Moderlandet og Friheden? Nedlægger ei Historien disse Grundspirer til alle Dyder i hans Barm? og danner den ham ikke mere skikket til at vandre frem i hine store Sjeles Spor, som den lærer ham at elske og beundre? Gjennem Fortidens Speil, som den foreholder ham, seer han Regulus, i den trøstløse Ægtefælles Arm, vendende med mandig Alvor Øiet fra de jamrende Spæde hen mod Karthagos Piinsler. Decius seer han, straalende i Guddomsglands, styrte ind blandt Latinernes Legioner, hvor Døden for det elskede Rom venter ham; og mellem Luerne kjæmpende træder Huitfeldt frem, omsvævet af Danmarks Genius. Han seer Udødeligheden række Krandsen hen over disse hæderfulde Offere; og i hans Bryst stiger den Tanke: "maatte ogsaa jeg vorde Fædrenelandets Støtte og Frelse, og maatte mit Minde signes som deres!" O! hine Patriotismens Hædersminder, Slagene ved Thermopylæ og Marathon, ved Morgarten og Murten - hvor mangt ædelt Forsæt vakte ikke de i Ynglingens bløde Hjerte! og hvor Mangen saae ei Epaminondas døende udstrække Armen efter Skjoldet, og ønskede at døe som han! — Og Friheden (Livets Sjel, som forsøder enhver Møie og forhøier enhver Nydelse) ogsaa dens velgjørende Helligdomme aabner Historien for ham. Den leder ham til den døende Lucretiæ Leie, og indpræger ham Bruti Eed; den stiller ham til Skue denne kummerbøiede Olding, blandende sine Taarer med sine Sønners Blod, som efter hans Bud strømmer for Friheden; den viser ham Niels Ebbesens blodige Sværd, Tell med den overblevne Piil i Haanden, og Nederlænderne støttende sig paa Betlerstaven; og den indgiver ham ved disse besjelende Malerier hiin ophøiede Aand, som knuser Lænken, smiler mod Faren, og elsker Døden, naarden befordrer Menneskeheld. Se! hist 317
viser den ham Marat... Tyrannens Haand drypper af Blod... Hans Isse er omsvævet af ædle Frankers Skygger, som nedkalde Hevnen over den. Men ved hans Side staaer Charlotte, i huld Majestæt, med det store Forsæt i Øiet, og i mandige Haand Dolken, som Fædrenelandet styrer. Han skuer, knæler for din Guddom ned, almægtige Frihed! – føler, tilbeder, beslutter!

Overalt virker Historien saa meget mere end Moralen, fordi den Første fremstiller Handlinger, den Sidste Regler; og vi modtage et stærkere Indtryk, naar vi see Tingen saaledes, som den er, end naar vi lære, hvorledes den bør være.

Fra Historien vover jeg at henlede Opmærksomheden til Digtekunsten og Veltalenheden; og med blufærdig Beskedenhed træde de frem, i det ogsaa de tilegne sig en Deel i Søkrigerens Forædling og Dannelse.

Jeg vil ikke tale om, at disse Videnskaber bidrage til at forædle hans Moralitet, idet de fremstille ham smilende Billeder af ædle, og rædsomme af uædle Handlinger, og saaledes ved Sympathiens Magi lokke ham til Dydens og afskrække ham fra Lastens Bane. Jeg vil ikke tale om, at de afslibe den Haardhed, som saa gjerne forener sig med hans Leveart; at de udbrede over hans Udvortes Humanitetens Tække, og at de derved gjøre ham mere skikket til de selskabelige Forbindelser. Men — skulde maaskee min Forkjærlighed for disse Videnskaber, og den kvægende Lise, de i mangen mødig Stund skjænkede mig — skulde maaskee de forlede mig til at tillægge dem en indbildt Værdi? og bedrager jeg mig, naar jeg vover at antage, at en Søkriger, hvis Hjerte dannedes af Musernes milde Haand, selv derved vorder mere skikket til at fyldestgjøre sit ædle Kald?

Er det ikke saa, at uden Enthusiasme, uden levende Følelse for det Ædle og Skjønne, modnedes ingen stor Handling? Men Søkrigeren, hvis Kald det blev [318]
at trodse Farer og Død, vandrer han ei sin Bane lettere, naar Enthusiasmen fremskynder hans Skridt? og æsker ei Tilfældet ofte af ham en Selvopoffrelse, som skulde blive for tung for den menneskelige Svaghed, hvis den ikke understøttedes af en levende Forestilling om det Ædle, det Store, det Skjønne, der var forbunden med Handlingen selv og dens Følger? Men hvilken Videnskab fremavler og nærer i saa høi Grad denne Enthusiasme, som Digtekunsten og Veltalenheden? Digteren og Taleren ere Patriotismens og Selvopoffrelsens Talsmænd. Men det sandselige Indtryk, de gjøre paa Hjertet, er snart stærkere end det intellectuelle, de gjøre paa Forstanden. De indgive ikke en kold Lydighed for Loven, men en øm Hengivenhed for Moderlandet. Forstanden oplyse de, Villien bøie de. De overtyde os ikke alene om, at vi bør udøve de Dyder, de anprise; men de bringe det tillige dertil, at vi vil. Pligtens tornede Stie bestrøe de med Blomster; og idet de bestikke Følelsen, vort Væsens Herskerinde, til at drive os frem paa den, mane de ved deres

Tryllekraft den Modbydelighed bort, som al Selvfornægtelse (endog den, vor Forstand billiger) har for den menneskelige Natur.

Men er nu dette saa: skulde man da ei tilstaae, at Fortrolighed med Digtekunstens og Veltalenhedens Muse giver Følelsen og Indbildningen en vis, om jeg saa maae sige, uvilkaarlig Lethed til at modtage Indtrykket af det Store og Skjønne; og at de Forestillinger, som undfanges med levende Bifald, præge sig uudslettelige i Sjelen, og gjenfødes ved en Slags Tilbagevirkning, naar Tilfældet fordrer dem?

Og nu Krigeren — han, der jevnligen følte med Digteren og Taleren, og hvis Aand formedes efter hine Fuldkommenheds-Idealer: staaer han kold imellem omringende Farer, som kalde ham til Heltedaad? og sværve ei i afgjørende Tidspunkter hine Billeder, der saa ofte henrykkede ham, dunkle, men[319] med fordoblet Styrke, forbi hans Minde? O! maaskee sværmer jeg; men (jeg negter det ikke) jeg tænker mig en Hob ædle Søkrigere, fortrolige med Digtekunstens og Veltalenhedens Mesterværker, og besjelede af den varme Følelse for Æren, for Fodelandet, for Venskab, for Kjærlighed, som disse Videnskaber saa moderligen nære; - jeg tænker mig dem før Begyndelsen af et Slag rækkende hinanden broderligen Haanden og istemmende en Sang, skjøn som Marseillaner-Hymnen, og jeg seer dem freidigen at ile Døden imøde, eller bekrandsede med Laurbær at vende tilbage.

(C. F. Dichman. Af "Samlinger Søetaten vedkommende." Kbhvn. 1801)

3. Universiteternes Værd. [319]

Af N. Treschow

— — Naar en almindelig Enthusiasmus indtager en heel Nation, naar en Idee hos alle dens Individer bliver herskende, saa har man altid megen Grund til at formode, at den ei blot er rigtig, men et Slags guddommeligt Lys eller en ledende Stjerne, der lykkelig vil føre til det forønskte Maal. Det Ord, man bruger til at betegne den med, er og maa nødvendig være taget af det almindelige Liv. Men man vogte sig for at troe, at dette da intet videre betyder end hvad den kolde Praktiker derved søger at udtrykke. Et Universitet er i den sidste Mening intet andet end en Stiftelse, hvor alle eller dog de for det offentlige og private Liv nødvendigste Videnskaber blive lærte, hvor Statens og Kirkens Tjenere kunne faae den Dannelse, som deres

Forretninger udfordre. Dette er det almindelige Begreb om et Universitet. Skik og Brug har, efter den Tidsalders Tænkemaade, da de først bleve stiftede, 320
dertil føiet nogle nye Bestemmelser, der tidt ere blandede med de væsentlige. Men give disse vel de Regler, man enten ved et Universitets Oprettelse bør følge, eller hvis Efterlevelse kan bringe noget Kunstværk istand, der kunde være skikket til at fyldestgjøre vor Fornuft, efter at de først have opfyldt vor Fantasi? De første Stiftelser af dette Slags have vi Fyrster at takke, der, fordi de med Rædsel bleve Videnskabernes og Sædernes Forfald vaer, ved alle Slags Opmuntringer søgte at kalde dem tilbage. Vespasian, Hadrian, Valentinian I. og selv Karl den Store kunde, om de end vare istand til at fatte en Idee, dog formedelst Omstændighederne ei tænke paa dens Udførelse. Ikke Templer eller Palladser, men for det første kun Kapeller og bekvemme Boliger for hine Guddomme og dens Dyrkere kunde de ville bygge. Følgende Keisere og Konger have søgt at udvide og forskjønne dem; men de ældste have allesammen havt med en barbarisk Tidsalders Fordomme og geistligt Tyranni at kjæmpe; de nyere og allernyeste have vel ubehindret kunnet følge liberalere Grundsætninger; men ingen blandt dem har i deres Bestræbelser saaledes været understøttede af den almindelige Mening og Folkets egen Iver for denne Sag, som deres Majestæts allernaadigste Villie vil blive det i nærværende Tilfælde. Statens Hæder, politiske og økonomiske Grunde, ligesom de, der gjøre, at man heller stræber i Landet selv at frembringe og forarbeide saavel Overflødigheds- som Nødvendigheds-Varer, end henter dem fra Fremmede, have gemeenlig været de meest bestemmende. Ingensteds har man troet, at paa denne Grundvold bør det offentlige Vel fornemmelig bygges og Planen med Hensyn til saa vigtigt et Øiemed blive lagt. Om Statens Lyksalighed meest beroer paa Religion, Lovgivning eller gode Sæder, dette Spørgsmaal kan synes vanskeligt at besvare; men at disse tre Ting tilsammentagne visselig i 321
samme Grad ville gjøre hvert Selskab blomstrende, som de selv gaae frem til større Fuldkommenhed, derom kan der neppe være nogen Tvivl, saavidt som nemlig denne Flor er menneskelig Fornuft at tilskrive, og ei Alting hænger enten af Natur eller et Forsyns ubegribelige Veie, der sædvanlig faae Navn af Tilfælde. Men omfatter ikke Videnskab igjen alle tre? og skal denne blandt Mennesker svare til sin Idee, saa gives der intet virkeligt, der kan udtrykke den, uden et Universitet, hvis Medlemmer forestille den saavel i Roden og Stammen, som i Henseende til de mange Grene, hvormed dette Kundskabens Træ kan omskygge det hele Land og lede den frugtbargjørende Vædske ned af

Skyerne, for gjennem utallige Render og Bække der at udbrede sig. Et Universitet er altsaa den levende, her paa Jorden synlige, Videnskab selv, et Lys, der brænder paa et ophøiet Sted, stærkt nok til at beskinne den fjerne Vandrers Stier; en Ild, der, liig hiin Prometheiske, umiddelbar antændt af Himmelen eller Solen selv, besjeler det menneskelige Bryst, og giver de ellers stive Billedstøtter Liv. Ved denne stræber Dyret at opløfte sit Hoved, og skuer i det Høie; ved den kan Fuglen hæve sig fra Jorden, og Mennesket især ved Tankens langt høiere Flugt opsvinge sig til forvandte Aanders Bolig, for derfra, som den rette Synspunkt, at betragte Jordlivets Sysler, Gjenstandenes Mangfoldighed, deres Forhold til hverandre og til det fælles Endemaal. Denne Lue lyser ei alene,- den varmer ogsaa, og, medens den derved vækker Virksomhed, fortærer den Alt, hvad der ei udholder Ildens luttrende Prøve. Men Sædelighed er Virksomhed efter Fornuft, Kraft med Bevidsthed henrettet paa sit egentlige Formaal. Hvorledes skulde Videnskab da ei befordre Moralitet? Begge gaae i

2den Deel.

Sandhed Haand i Haand med hverandre eller smelte sammen til et eneste 322
Væsen.

(N. Treschow. Af "Forhandlinger ved Festen i Kjøbenhavn d. 11te Decbr. 1811" — i Anledning af det norske Universitets Stiftelse — Kbhvn. 1812).

4. Akademiske Høitideligheders Værd. 322

Af P. E. Müller

Der have altid været og ere De, som kolde, udeeltagende og selvkloge ringeagtede akademiske Høitideligheder overhovedet, især ogsaa de akademiske Æresbeviisninger, som noget Intetsigende, eller vel endog spottede dermed som med nogle pedantiske, halvbarbariske, til Videnskabernes Alvor og Smag lidet passende Ceremonier. Rigtigere er det at sige, at saavel Indretningen af Universitetsvæsenet i Almindelighed, som ogsaa Anordningen af akademiske Høitideligheder og Æresbeviisninger bør regnes blandt Middelalderens mangehaande Fortjenester af den borgerlige og videnskabelige Kulturs Fremme ved offentlige Foranstaltninger.

Thi da der er tvende væsentlige Ting, hvorpaa Menneskehedens Forædling og al høiere Kultur beroer, nemlig Religion og Videnskaber, finde vi i

Middelalderen begges udvortes Form saaledes indrettet, at som oftest det Offentlige paa en vel udtænkt og heldig Maade var forenet med det Private, det Himmelske med det Jordiske, det Formildende med det Strenge. Vi tilstaae gjerne, at Religionsforfatningen paa den Tid havde laant Meget af Overtroen; vi negte ikke, at baade her og i de øvrige Indretninger jævnligen lod sig tilsyne noget Smagløst og Barskt; men — i hvilken Anseelse stode dengang lærde Mænd hos Alle! med hvilken utrolig brændende Iver søgte hele Skarer af alle Klasser ei blot at øse af, men saavidt muligt at udtømme Videnskabernes nyligen opdagede Bække! hvorledes strømmede de ædleste 323
Ynglinger kappeviis fra alle Kanter sammen til Universiteterne for at tage Plads iblandt en berømt Lærers Tilhørere! Og disse Lærere selv! - hvilke Opmuntringer nøde de ikke? hvilke Hædersnavne tillagde man dem ei? hvilken Indflydelse havde de ikke, ei blot paa videnskabelige og akademiske Anliggender, men ogsaa paa borgerlige og Statssager? Og ei engang til et enkelt Universitets eller til et enkelt Riges Grændser indskrænkede sig saadanne Læreres Anseelse; men - hvad der kunde synes forunderligt - paa en Tid, hvor der var liden Forbindelse og vanskelig Samfærsel mellem Nationerne, udgjorde dog alle Studerende over hele Europa ligesom eet Folk, een Familie, og den serafiske, englelige ꝛc. Lærers Roes blev i de fjerneste Lande besungen, som var det i hans eget Hjem. Kan en saadan Tidsalder med Føie kaldes barbarisk? Er man berettiget til at nedsætte alle dens Indretninger som unyttige og taabelige? Vel tilstaae vi, at flere Omstændigheder forenede sig til at indgyde endog de mindre Dannede en saadan Agtelse for Videnskaberne, en saadan Ærbødighed for deres Dyrkere; men vist er det alligevel, at en Hovedgrund dertil laae i selve Universiteternes Organisation og Form. Thi her see vi ikke blot en Samling af lærde Mænd, afhandlende de vigtigste Æmner fra Kathedret, men en paa egne Love midt i Staten grundet Videnskabernes Republik, som Kongernes og Fyrsternes Gunst havde forundt mange Rettigheder og Friheder, i hvilken en brændende Kjærlighed til de nysoplivede Videnskaber aarligen forøgede det tilstrømmende Antal af videbegjerlige Ynglinger; men hvis indvortes Forfatning Geistligheden saaledes klogeligen havde lempet, at de Raae og Udannede henvistes til de laveste Bænke, at opvakte Hoveder ansporedes ved de kraftigste Opmuntringer, og at endelig den videnskabelige Aand og Virksomhed i det Hele understøttedes og oplivedes ved en Mængde af 324
akademiske Ceremonier, som, idet de foretoges med Værdighed og

Høitidelighed, maatte ikke lidet bidrage til at forhøie baade Videnskabernes og deres Dyrkeres udvortes Hæder.

(P. E. Müller. Af Engelstofts "Universitets- og Skole-Annaler." Kbhvn. 1813.)

5. Videnskabernes Indflydelse.

324

Af G. F. Krogh

— — Ikke behøver jeg vel blandt Eder, Brødre, vidløftigen at udvikle Videnskabernes mægtige Kraft til at indvirke paa Menneskehedens Held og Lykke. Allerede de ældste Viismænd brugte Billedet af Lyset til at betegne saavel Lyksalighed som Oplysning. Hvor skjønt, hvor rigtigt! At ægte Videnskabelighed neppe kan tænkes adskilt fra Dyd, er vel en Sandhed, som ei staaer til at negte, skjøndt Mange vistnok have gjort det. Udentvivl har imidlertid denne Vildfarelse sin Oprindelse fra den Erfaring, som alle Tider og alle Nationer kunne give os, at nemlig Mange, under Navn af Viismænd og Filosofer, have forbauset deres Samtidige ved sin Lærdom, uden at denne har yttret nogen gavnlig Indflydelse paa deres Levnet. Dog jeg siger "Mange"; - til Ære for Menneskeheden vil jeg haabe, at Historien vil gjøre mig til Løgner. Mangler Historien ikke aldeles Exempler paa falske Viismænd - kalkede Grave, der, udvendig prangende med Kundskabernes, med Filosofiens straalende Fjedre, indvendig kun skjulte de afskyeligste Laster, - Menneskehedens Pest, - da ere dog saadanne Exempler ikke alene yderst sjeldne, men disse Pestbylder ere som oftest allerede af deres Samtidige, ialfald af Efterverdenen, tilstrækkelig anatomerede, saa at deres Edder og Gift er flydt bort uden at gjøre Skade. Jeg idetmindste kjender Ingen af de Mænd, hvem Historien endnu giver det Vidnesbyrd, at de vare udmærkede ved 325
dyb Indsigt i Videnskabernes Væsen, men som ikke destomindre tilintetgjorde denne Hæder ved foragtelige Laster. Og kan dette vel være anderledes? Eller, om man vil tænke sig Muligheden af, at Laster kunne parres med Viisdom, maa da ikke Enhver indrømme, at dette vil og maa være et yderst sjeldent Tilfælde, ja man kunde næsten sige et Særsyn? Vil man negte dette, kunde man med samme Føie paastaae, at den Seende ligesaavel og ligesaa ofte kunde snuble som den Blinde. Men er det derimod afgjort, at sand Kundskab neppe kan tænkes uden Dyd, da er med det Samme ogsaa Videnskabernes

Indflydelse paa Menneskehedens Lykke afgjort; thi af de tvende Elementer, Kundskab og Dyd, bestaaer Lyksalighed. Kan dette vel og være anderledes, da man selv om Guddommen maaskee turde paastaae, at den ikke er salig, uden ved dens Alkundskab?

Men, hører jeg En sige: lad være, at Videnskaberne ere uadskillelige fra, og mægtigen bidrage til, Menneskehedens Held, - Hvo siger derfor, at det fornemmelig er ved Universiteter, at de skulle fremmes og ophjælpes? Her støder jeg strax paa hine enthusiastiske Tilbedere af alt Gammelt, der ikke ville erkjende, at noget gavnligt Nyt er fremkommet i de sidste Aartusinder, og ikke indrømme nogen Sætnings Rigtighed, som ei kan bevises ved Citater af en eller anden klassisk Skribent. Disse raabe: "Grækerne og Romerne havde ingen Universiteter, men hvor herligt blomstrede ikke Videnskaberne hos dem? Kunne vore Viismænd vel maale sig med en Aristoteles, en Plato, en Cicero?" Det er vistnok ingen let Sag at overbevise saadanne Fantaster — kunde jeg næsten kalde dem — omtrent ligesaa svært, som at bibringe en ægte Fanatiker fornuftige Religionsbegreber; og sandelig jeg er saare langt fra at vente eller engang at haabe, at kunne udrette saa meget; men jeg vil dog 326
gjøre Dem opmærksomme paa, at man med samme Ret kunde forkaste alle de mangfoldige Opdagelser, som i vor Tidsalder saa meget have udvidet Videnskabernes Gebet, og spørge dem, om de endnu troe, at Jorden staaer stille, at det er bekvemmere at afskrive Bøger, end at trykke dem, eller lettere og sikkrere at seile efter Stjernerne, end efter Kompasset. Andre ville maaskee angribe Universiteterne med den Bemærkning, at uagtet de opstode i det 11te, vel endog i det 10de Aarhundrede, hindrede de dog ei, at Mørket endnu i flere Aarhundreder rugede, liig en Dæmon, over Europa. Hertil svarer jeg: det Vantrevne, det Forkeerte, det Slette skyder i Veiret, liig Drivhuusplanten, svag i sin Rod, men hurtig i sin Vext, som stakket i sit Liv. Alt Ædelt, Stort og Godt, der ikke er beregnet paa Øieblikket, voxer langsomt, liig Egen, der behøver et Aarhundrede til at komme til Fuldkommenhed, men hvis høie Krone et Aartusinde kan trodse Uveiret. Oplysningen er, som alt Ædelt og Godt, underkastet samme Lov, saa meget mere, som vel Intet i Verden har flere fiendske Hindringer at overvinde. Desuden, hvor besynderligt, at slutte fra, at Universiteterne ikke have gjort Alt, til at de Intet kunne gjøre! At de ikke i Begyndelsen virkede saa kraftigt, dertil kan tænkes flere Grunde: deels hvilede Hierarchiets Aag tungt paa dem, ligesom paa alle andre til Oplysning og Kultur sigtende Foretagender, deels

var det naturligt, at Universiteterne, som alle andre menneskelige Indretninger, i deres Barndom maatte være barnlige — ufuldkomne, som Barnets Forestillinger. Endelig er det uden Tvivl aldeles falsk, at Universiteterne i flere Aarhundrede Intet virkede til sand Videnskabeligheds Udbredelse. Skal jeg paaberaabe mig det notoriske Faktum, at der i Aaret 1345 vare 20,000, siger og skriver tyvetusinde, af forskjellige Nationer bestaaende Studenter ved Oxfords Universitet? Eller, at der i samme 327
Aarhundrede ved Pariser-Universitetet fandtes 10,000, der undertegnede et Universitets-Responsum, hvortil kun Doktorer, Magistre, og de der havde disputeret, havde Ret? At flere andre Universiteter vel endog havde flere Studerende? At en saadan Masse Videnskabsdyrkere, ved at adsprede sig over hele Europa, maatte bidrage mægtigt til Videnskabernes Udbredelse? Skal jeg anføre, at det fornemmelig var ved Universiteterne, at de herlige Levninger af de Gamles Lærdom bleve vedligeholdte og dyrkede, ved hvilke endelig Videnskabernes Regeneration blev bevirket? Skal jeg benytte mig af den store Anseelse, hvori Universiteterne og deres Betænkninger stode selv hos Fyrsterne? Eller skal jeg endelig bevise, hvad der er notorisk nok, at ved Videnskabernes og Religionens Reformation de ved Universiteterne dannede Mænd havde den største Indflydelse?

(G. F. Krogh. Af "Tale om Universiteternes Forhold til og Indflydelse paa Staterne, med særdeles Hensyn paa Norge" holden i det norske Studentersamfund paa det norske Universitets Stiftelsesdag, og indrykket i "Almindeligt norsk Maanedskrift." Chnia. 1830.)

Lovtale. 327

Lovtalens Opgave er, med al Veltalenhedens Kunst og Sprogets Pragt, udelukkende at fremhæve en udmærket historisk Persons Fortjenester. Mindetalen er derimod af en mindre pompøs, roligere og religiøsere Charakter, samt tillader Blanding af Skygge i Lyset, der skal kastes over det feirede Eftermæle. Uagtet denne Art af akademisk Veltalenhed saaledes er kaldet til at være den meest glimrende, og uagtet den virkelig frembyder de fleste Exempler paa rhetorisk Kunst i veldreiede fuldttonende Perioder og i overraskende Vendinger og Tankemodsætninger, er den dog udsat for Overdrivelser, og henfalder ikke sjelden enten til en Stivhed af Overlæsselse 328
med Prydelser og til Bombast, eller til en Livlighed, der kun er Kunstleri og

ikke Tankernes naturlige Fremstrømmen. Lovtalen tilhører ogsaa mere det forrige Aarhundredes sidste og det nærværendes første Tiaarstal. Den skylder de gamle Akademier for de skjønne Videnskaber sin Oprindelse. Af disse fremsattes Themaerne mere som et Slags Stiiløvelse og for at see Akademiernes egne Sprog- og Retskrivnings-Regler anvendte elegant og med Autoritet, end for at fremkalde Arbeider af historisk eller sandt videnskabeligt Værd.

6. Over Christian den 4de.

328

Af C. F. Dichmann

Ofte griber Historiens Muse Penselen for at male Neroner; og skrækkes. Endnu oftere udkaster den Trækkene til Sardanapaler; og vammes. Men derimod: hvor oplives den, naar Tidens sparsomme Haand leder den imøde en Regent, som var en Fader for sit Folk og en Skræk for dets Fiender; som elskede Videnskab, og selv besad den; som lønnede Fortjenester, og selv havde dem; som med Scepteret i Haanden drog den rigtige Grændselinie imellem Monarken og Despoten, imellem Folkevennen og Folkeslaven, imellem Helten og Erobreren?

Medborgere! saadan Fyrste var Danmarks og Norges fierde Christian. Og dog leder jeg forgjeves paa vore Torve efter hans Æreminde; dog savner jeg den Digter, som forevigede sig ved at synge ham; dog kjender jeg ikke den Taler, som overantvordede hans Daad til Efterverdenen.

Have da Danske fornegtet sig selv? Lyde da Taknemmeligheds bebreidende Klager forgjeves fra Norges Klipper? Og skal jeg, den ringeste blandt Norges Sønner, være den, som afbetaler en liden Skjerv paa den store Gjeld, mit Fødeland skylder sin Velgjører? Hvo er da jeg, at jeg vil prise en Mand, som den store Gustav erkjendte for sit Mønster? Hvo er jeg, at gjennem min Mund skulle gjentages de Vidnesbyrd, som endog fjerne Tænkere 329
aflagde om ham: »at han døde, som en af Verdens største Mænd, og som Samtidens største?“

O! i Sandhed, jeg skrækkes tilbage for min Forvovenhed! Følger jeg ham til Valpladsene — jeg seer ham der mellem Fiendernes forgiftede Kugler i Spidsen af de Stormende, i Klyngen af de Kjæmpende. Jeg seer hans ædle Blod at rinde, medens han med egen Haand udgyder Fiendens; jeg seer ham

Selv at ordne Slaget, og Selv at besjele det; jeg seer ham at være blandt de Seirende den Forreste, og blandt de Vigende den Sidste.

Følger jeg ham til Retfærds høitidsfulde Helligdomme — han staaer der som Lovgiver, omringet af et tillidsfuldt Folk, som lytter paa hans retvise Domme. Han staaer der, og — Bedrageren blegner, medens hans Skarpsind opdager Underfunds fiintspundne Væv; og Partiaanden forstummer, medens han, ublændet af Fordoms Gjøglelys, bøier Ahnestoltheden; og Egoisten skjuler sig beskjæmmet, medens han paa Dommersædet frakjender sig Fordele, Despoten uden Blusel skulde rane.

Gaaer jeg til Musernes Templer — jeg gjenfinder ham der, ikke i Forgaarden, men i det Inderste; ikke som Lærling, men som Lærer. Han taler ikke blot med de Lærde deres Sprog og med Udlændingen hans Modersmaal; han præger ikke blot i hver Linie fra sin Haand Mandens Sjelestyrke, Tænkerens opklarede Aand, den Sprogkyndiges Regelmæssighed og Humanistens Smag; men i de offentlige Læresale tager han endog, ikke som Tilhører, men som Medarbeider, Deel i de dybsindigste Undersøgelser; han skaber nye, og udvider ældre Opfindelser, og overalt, hvor mit Øie vender sig, er det omringet af Stiftelser, han indviede Oplysningen, Indretninger, han helligede Videnskaberne, Kunstnere, han besjelede, og Lærde, han aflokkede Værker, der gjøre Literaturen Ære.

Besøger jeg ham i Kabinettet - jeg frydes der ved det sjeldne Syn af en 330
selvvirkende Statsstyrer. Hvert Brev til de høiere Embedsmænd, hver Forskrift for Gesandterne, hver Lov for Folket nedskriver han med egen Haand. Hans hele Liv svinder hen under heldbringende Sysler. Han nærmer sig Graven. Men Dagen gryer, og — den oprindende Morgensol bestraaler hans graa Isse i det lønlige Arbeidskammer. Kuns fem Timer levner han Søvnen, de øvrige ere Menneskeheden helligede. Han er svag og mødig; han kan intet Skridt gjøre uden Ledsager. Men han læser og besvarer dog hvert Bønskrift, der rækkes ham; og først tre Dage førend Døden kalder ham tyer han hen til det vederkvægende Sygeleie. Kongernes Fader — saaledes kalder man ham i Europa; og den Agtelse, han overalt har erhvervet sig, berettiger ham til dette Navn. Han knytter Forbund med Viisdom, bryder dem ikke af Egennytte, og undviger dem ofte af Klogskab. Derfor kappes Fyrsterne om at vælge ham til Fredsmægler; og man tilstaaer, at hvo der — jeg vil ikke sige, efterligner, men blot forstaaer ham, har gjort Fremgang i Statsvidenskaben.

Iler mit Blik hen over Danmarks Sletter, over Norges Fjelde — det møder der en Rad af skjønne Stæder, som bramme, Templer, som optaarne sig, og Bygninger, som reise sig til hans Ære.

Spørger jeg om Skatkammeret - det er fyldt; men ved Guldet, hvoraf det straaler, hænger ei Enkens og de Faderløses Taarer. Det er en rund Gave af Faderens vise Sparsomhed, gjemt til de stormfulde Dage, naar Uveiret drager hen over hans Børns Isse.

Vandrer jeg om blandt den hæderlige Folkeklasse, som fjern fra Thronen saa let glemmes, skjøndt den i sit Ansigts Sved støtter den... O Gud! fast hemme Taarene Gangen af min Tale... Jeg seer Christian, naar det rygtes, at 331
han nærmer sig Stæderne eller Landsbyerne; jeg seer Store og Smaa at klynge sig om ham med den inderlige Fortrolighed, som drager Barnet til Faderen; jeg hører de Velsignelser, som takke ham for hver møisom Nat, han vaagede, for hver Fare, han ikke unddrog sig, for hver heldbringende Tanke, han undfangede, og til Folkets Vel bragte til Modenhed. Jeg seer ham, hvorledes han i sin høie Alderdom vennesalig staaer mellem mine Fædre, de trofastmandhaftige Nordmænd, og, overvældet af de store Sjeles kjæreste Følelse, af elskelig Taknemmelighed, græder over deres Fædrenelandskjærlighed; hvorledes han i disse sørgelige Dage lader Flaaden gaae til Norge, for at vaage over de Skibe, der bringe det Fødevarer; og da ikke alene Rigsraadet, men endog Dronning Christina selv, undres over, at Han - den grantseende Statsmand - blotter, bestormet af saa mange Ulykker, Øerne og Kongestaden selv for Forsvar, hører jeg ham kuns svare: "jeg kan ikke dertil. Gud faaer at raade; men mine hulde Nordmænd skulle ikke sulte." Og naar jeg nu erindrer mig, hvor Han arbeider for at bryde Landmandens Lænker, - hvor han kjæmper for det forarmede Folk mod Lehnssystemets blodsuende Hydra, - hvorledes han ikke unddrager de saa kaldte lavere Stænder Oplysningens Fakkel, men tvertimod sørger omhyggelig for, at den velgjørende maa blusse for dem, - hvorledes han ofte i hele Maaneder ombytter Palladset med Hytten, for at vogte Agerdyrkningens Fremme, - hvorledes han ærer den offentlige Stemme, og, langtfra at kvæle den, staaer endog selv frem og forsvarer sig, som Medborger, mod den, - hvorledes han aabner Betleren den samme Adgang til sig som Ridderen, saa at de Alle, fra Bonden i Vadmelet til Stormanden i det guldbeslagne Fløiel, tye til Ham, naar de trykkes, for at hvile under hans Retfærds Varetægt, - til Ham, naar de tvivle, 332
for at hente belærende Raadførsel, - til Ham, naar de under Vanheld lide, for

at søge hjælperig Deeltagelse... O! naar jeg betænker alt Dette - hvorledes turde da jeg driste mig til at skildre Christians Kjærlighed til sit Folk og Folkets Kjærlighed til ham? Nei! af mig, Medborgere! vente I ingen Lovtale over — jeg vil ikke sige denne sjeldne Fyrste — jeg siger det dristigen: dette sjeldne Menneske. Du ædle Olding! grib Du den Pen, Du af Gratiernes Haand modtog, da Absalons Billede stod vinkende for dig! Her kalder et mere besjelende; og idet Du præger det paa Papiret, og forhøier Glandsen af din Udødelighed, skal jeg ærbødighedsfuld skue til, og, skjult imellem Mængden af dine Beundrere, skal jeg frydes ved, at Danmark og Norge havde Konger, som fortjente at prises, og Mænd, som hædrede det ved at prise dem.

(C. F. Dichmann. Af "Samling Søetaten vedkommende." Kbhvn. 1801.)

MINDETALE. 332

7. Over Statsraad, Storthingsmand Chr. Krohg.

Af Schultz

— — Hvor fandtes en skjønnere og elskeligere Forening af Indsigt og Klogskab, af Overlegenhed og Beskedenhed, af sandhedskjærlig Iver og viist Maadehold? Hvo besad, som Han, den Evne at kunne behandle enhver, endog den vanskeligste, Sag efter hiin skjønne Regel: "at være Sandheden tro i Kjærlighed"? Det er vel enhver retsindig Folkerepræsentants Formaal at handle som Fædrelandets og Kongens Ven, hvad enten han bifalder eller modsiger; og det er vel erkjendt, at ofte var Den, som modsagde, en trofastere Ven af Konge og Folk, end En og Anden, som bifaldt; men ikke Enhver forstaaer, eller har det i sin Magt, at lade denne Aand lyse frem som Sjelen i 333
alle sine Udtryk, naar alle vanskelige Sager prøves og veies. Og i denne Henseende nævner jeg, efter min Indsigt og Overbeviisning, Krohg som et stort, fast uefterligneligt Mønster. Dette er og, saavidt jeg veed, almindeligen erkjendt, endskjøndt, medens Beundringen gjenlød omkring ham over hans sjeldne Evner, syntes han selv at være den Eneste, som ikke vidste, hvad Mand han var. Ja, jeg holder mig forvisset om, at Kongen, som kjendte ham, som kaldte ham til sit Raad og benyttede ham i flere forskjellige Departementer, har gjenkjendt sin vise Tænker ogsaa paa Storthingets Bænke, og med Glæde erfaret, at han, skjøndt udtraadt af Raadet, dog endda stod fremdeles som Kongens og Folkets Mand, raadgivende og ledende ved

vigtige Sagers Behandling. Rygtet har talt glædeligen derom, og Aarene 1824 og 1827 have eet Vidnesbyrd at fremføre, der er lige ophøiende for Kongens Tænkemaade, som hædrende for Krohgs Talenter. ... Mange saadanne Mænd paa Thinge! — o hvad kunde det gjenfødte Norge ikke blive!?

Men, hvad ville I, I lyse Billeder af hvad Krohg har været, og hvad Norges Storthing har eiet? ... Ak, han er jo død! I Manddommens, i Kraftens Alder udsluktes hans Livs Lys. Fædrenelandet har kun det tunge Savn tilbage, og Mørke hviler over dets Forhaabninger. Seer Sorgen udbredt over dette Samfund! hører Klagetonerne gjennem Norges Land! Ville I da forøge den bittre Følelse af vort Tab ved at vise os hvad der aldrig mere skal høre os til? ... Dog, tilgiver, I kjære Gjenskin af det Forsvundne! Vise Eder bort? — o, det kunne, det ville vi ikke. Nei, bliver! — o bliver! — Staaer her ved Siden af vor Sorg, at berede Taareofferet paa hans Grav, og reise ham et uforgjængeligt Minde i hver Nordmands Bryst! Det letter Hjertet, at Tabets og Savnets iisnende Følelser smelte i Vemod, og det trøster, at vide den Tabtes 334
Værd erkjendt.... Erkjendt? Ja erkjendt er det jo fjernt og nær, at vor Krohg var en Mand, som ethvert Land maatte være stolt af at eie — en Mand for Norges unge Statsforfatning, der kunde give den baade Anseelse og Styrke. Men, ak, han er død! ... O, vidne skal da Norges dybe Sorg ved hans Grav, at det forstaaer sit Tab, og at det fortjener at have eiet en Krohg. Staaer ogsaa, I herlige Minder, I rørende Vidnesbyrd! — o, staaer med Eders vemodblandede Lindring og Trøst i hans Forladtes Sorgekreds — der, hvor, i et otteogtyveaarigt Samliv, hans Aand og Hjerte var hjemme paa denne Jord! Forener Eder med de ømme Erindringer om hans Kjærlighed, hans stille huuslige Dyder, hans christelig-religiøse Sind, og siger til de Sørgende: Ja, han var Eders Taarer værdig — men seer dog og Deeltagelsen! seer den dybe, inderlige Medfølelse strække sig saa vidt som Norges Grændser! seer, hvilket elskeligt Minde Eders Henfarne vandt sig paa denne Jord, medens han levede saa stille med Eder for Evigheden, for hiin bedre Verden, hvor I skulle sees igjen! .. Staaer ogsaa, I lysende Erindringer om den tabte Fædrelandsven! — o, staaer ved Siden af Fædrelandets Sorg hist i Norges Thingsal, med Egekrandsen og med Sagas varige Bautasteen, og opelsker sandt Fædrelandssind og Almeenaand blandt Norges Sønner gjennem Tiderne indtil den sidste Slægt, til Velsignelse over det elskede Fædreland, for hvilket Krohg levede — og døde!

(N. St. Schultz. Af "Det kongl. norske Videnskabers Selskabs Skrifter i det 19de Aarhundrede", 3 B. 1 H. Throndhjem 1832.)

8. Ved Afsløringen af et Æresminde for den norske Krigsskoles engang værende Chef Diderik Hegermann. 335

Af J. J. Broch

Diderik Hegermann! Hvo er her tilstede, som ikke har hørt Tale om Hegermann, og hvad han i sin Tid var for Kadetkorpset og for hver enkelt Kadet? Og hos Os, hvis skjønneste Ungdomsaar ere henrundne under hans Veiledning, hvilke Minder fremkaldes ikke af dette høitelskede Navn! Da see vi ham atter i hele hans ædle Virksomhed, i hvert enkelt Moment af hans rastløse Liv. Og hvor kjære ere os ikke disse Enkeltheder, hvor gjerne dvæle vi ikke ved deres Erindring!

Saaledes see vi ham om Morgenen omgiven af samtlige Elever deeltagende med dem i Bøn til Ham, uden hvem alle vore Bestræbelser føre til Intet. Strax derpaa see vi ham i Læsesalene forvissende sig om, at Læretimerne ere begyndte. Har en Lærer Forfald, udfylder ikke sjelden Hegermann selv hans Plads, snart i de ældre Klasser fremsættende praktiske Opgaver til Øvelse i at anvende det Lærte, snart i de yngste Klasser oversættende med Eleverne af Tydsk eller Fransk, stundom blot øvende dem i Læsning af disse Sprog, for at bibringe dem den rigtige Udtale. Kadetternes Fremskridt fulgte han med Opmærksomhed. Lod Nogen det mangle i den sædvanlige Flittighed, da hengik ikke Dage forinden han af Hegermann var bleven advaret. Et enkelt Ord, et Øiekast var tilstrækkeligt dertil. Haandarbeiderne, som Skjønskrift, Tegning, lod han sig jævnligen forevise. Hvor han sporede Flid og Talent, udeblev aldrig hans opmuntrende Bifald, gjerne ledsaget med Laan af bedre Instrumenter eller smaa Foræringer af udsøgte Materialier. I Timerne for Legemsøvelser var han ofte tilstede, stedse med et Bifaldsord til den Raske og Modige, animerede den mindre Dristige eller mindre Øvede til ikke at blive 336 tilbage for den Første, henledende Alles Opmærksomhed paa Vigtigheden af, for Officeren ikke mindre end den menige Krigsmand, at være i Besiddelse af et ved Øvelse styrket og hærdet Legeme. Undertiden saae man ham selv at tage Fleuretten, hvilken han førte med Færdighed, fremkalde En af Kadetterne til at fegte med sig, angribe denne med hele sin Overlegenhed, og

— til samme Tid med et Smiil give sit Bryst blot for det Stød, hvormed hans svagere Modstander søgte at gjengjælde hans Angreb, uforvirret af dettes tilsyneladende Heftighed. Vaabenøvelserne ledede han stedse selv, ligesom han havde forbeholdt sig Underviisningen i Taktik med hvad dermed staaer i Forbindelse. Hans Foredrag var derved klart, og dets Indhold paa den ene Side afpasset efter de Unges mindre Øvelse i at omfatte vidtløftige Kombinationer, paa den anden Side beregnet med særligt Hensyn paa det Lands Natur, hvor vi først og nærmest maatte vente at blive brugte. Endnu som Statsraad var det hans Lyst, paa Exerceerpladsen at kommandere sit Kadetkorps, for hvilket han var vedbleven at fungere som Chef. "En Soldat maa forstaae sit Haandværk" — var tidt og ofte hans Ord til os — "Uden dette er han Intet." Lydigheds- og Agtelses-Pligten mod Overordnede indskjærpede og overholdt han med Strenghed; den første som det Støttepunkt, hvis Urokkelighed er en Grundbetingelse for ethvert militært Foretagende og en Forudsætning, uden hvilken ingen Beregning paa et bestemt Resultat skulde være mulig; den sidste som en simpel Følge af den Agtelse, Enhver skylder den Stand, hvortil han hører, som overalt en Fordring til enhver Mand af almindelig god Opdragelse. Et andet ikke mindre vigtigt Punkt holdt han os for Øie ved uafladeligt Paasyn af den strengeste Orden i det Mindste som i det Største. Ordet "Smaating" kjendte han ikke. I en Organisme som Militæret, jo fuldkomnere den er indrettet, jo vigtigere er 337
enhver mindste Deel for det Hele. Hesteskosømmet, hvis Tab foraarsagede Rytterens Fald, var ingen Smaating. I nøieste Forbindelse hermed stod atter hans Tilsyn med vor Økonomi. At behjælpe sig med Lidet var ikke alene af største Vigtighed for de Fleste af os, der kun havde til det Høistnødvendige at raade over; men ogsaa en nyttig Forøvelse til den Kunst at udrette Meget med Lidet.

Dog er dette kun de lette Yderlinier af hans Virksomhed. For hans Forhold til Kadetterne i det Hele har jeg kun een Benævnelse: han var en Fader for os. Vi, som nu have Børn, over hvis Barndom vi have vaaget, hvis Ungdom vore Tanker ledsage, vi vide Alle hvad dette Navn betegner; og — I Unge! mindes Enhver sine Forældre, deres Kjærlighed, deres Opoffrelse for Eder! og - I vide ogsaa hvad jeg dermed har villet sige. Ja — en Fader var han for os, en Faders Hjerte slog i hans Bryst, med en Faders Blikke fulgte han ethvert af vore Skridt, med en Faders stadige Omhu tænkte han paa vore Fornødenheder. Hvor mangen Søn af uformuende Forældre, — og dette vare

de Fleste, — skulde ikke i de sørgelige Aar, da vore Pengerepræsentativer vare nedsjunkne til kun en liden Deel af deres paalydende Værd, være bleven nødt til at forlade en Bane, der ligemeget tiltalte hans Lyst og Evner, om ikke Hegermann med sin utrættelige, i den mindste Detalj gaaende, Omsorg var kommen ham tilhjælp, om han ikke med den fattige Enkes Sparsommelighed havde vendt og veiet hver Skilling for ham, forinden den maatte komme til Udgift. Og stode vi for ham i hans Lønkammer, hvor han oplod for os sin fulde Barm med Raad og Formaninger, da følte, da erkjendte Enhver af os hvad han var for os Alle.

Spørger man fra et endnu høiere, et almindeligere Stand-

punkt, hvad Hegermann gjennem sin Virksomhed for Kadetkorpset virkede 338
for Staten; spørger man om den Aand, han vilde skulde besjele det Officeerkorps, der udgik fra hans Hænder, den Aand, der fra dette skulde udbrede sig til Armeen og til det hele Folk; da svare vi: den humane, men tillige bestemte, uforfærdede Mandigheds Aand, der gjør, at Manden, tro i sine Forpligtelser, vaager med Nidkjærhed over sine Rettigheder, stedse rede til med Kraft at værne om hvad han anseer for ret at være, — denne Aand, som, hos os rettet paa Forsvaret af Fædrelandet og Thronen, vi ville kalde den sande Militæraand. Ve det Folk, hvor denne Aand ei findes! Dets Villie er som Sivet, der lydigt bøier sit Hoved for hvert forbifarende Vindpust; dets Velstand er som det uomhegnede Træes Frugt, efter hvilken Enhver, det lyster, kan ustraffet udrække sin Haand.

Til Vedligeholdelse for bestandig af hiin Krigeraand, af hiin, paa Bevidsthed om egen Kraft og Dygtighed grundede, Mandighedsaand hos det norske Folk, vilde derfor ogsaa Hegermann, som Medlem af Rigsforsamlingen paa Eidsvold, at hver Mand skulde fra sin Ungdom af være øvet i Vaaben, hver Mand fortrolig med den Tanke, at seire eller falde i Kamp for Konge og Fædreland. Vor Grundlov optog Plantens Rod, og ikke vil dens Frugt udeblive, naar Tiden for dens Udvikling er kommen.

Men hvad er Mandighed foruden Humanitet? En Vinterstorm, der barsk pidsker Sneen bort af de brune Bakker, blottende kun derved deres Goldhed, medens Mandighed forenet med Humanitet er liig Solens Kraft, der, brydende Vinterens Kulde, lader Jorden bedækkes med Landmandens grønnende Haab.

Mandighed og Humanitet, Kundskaber og praktisk Dygtighed, Agtelse for sin Stand og for enhver af dens Pligter, fremfor Alt Religiositet og varm, 339

opoffrende Fædrelandskjærlighed, — det var Hovedindholdet af Hegermanns Fordringer til Officeren. Kun ved sjeldne Leiligheder yttrede han sig derover i ordnet Foredrag; han levede sin Lære for os: i hans Liv var den prentet med Exemplets Skrifttegn, med denne Skrift, der lysende vilde staae for vore Øine, naar det hørte Ord forlængst maatte være henveiret i Livets Storme. Derfor blev Hegermann under alle vexlende Forholde stedse sig selv liig: — som Regimentschef, som Befalingsmand i Felten, som Statsraad, som Privatmand. Og derfor ogsaa, da Efterretningen om hans Død bares over Landet, steg Taaren til mangt et Øie, hvor den forlængst var bleven fremmed; og da En af hans forhenværende Elever først fremkom med det Forslag, at vi skulde oprette ham et Hædersminde, der kunde bære hans Navn til den sildigste Efterslægt, da var det som om denne Tanke var tagen af hver Enkelts Bryst.

Og nu — du Fjeldets Barn! — vort Fædrelands Barn! staa der i al din Styrke og din ædle Simpelhed et Sindbillede af Ham, til hvis Minde du er reist! Fra dette Sted, omgiven af de Læresale, hvori han levede og virkede, tilraab hver Bestyrer af denne Skole, hver dens Lærer, der som Han med Nidkjærhed arbeider til dens store Formaal: "Bliv ved, utrættelig som Han! - og din Udsæd skal ikke være spildt, og dit Navn skal ikke vorde forglemt, hvor Prydz og Hegermann nævnes med Hæder og Høiagtelse." Tilraab hver Yngling, som her dannes til Mand: "Vord som Han! - og du skal være en Pryd for din Stand og en Støtte for dit Fædreland; og naaer du end ikke Hans Roes, opfyldt Pligt, i Fredens Dage som i Kampen paa Valpladsen, har i sig selv en Løn, som vel er Møien og Kampen værd." Tilraab hver Statens Borger, der gaaer forbi: "Arbeid som Han, ærligt, nidkjær for din Dont og for dit Fædrelands Vel!" Tilraab hvert Menneske: "Vær som Han, da skal Himlen være i din Barm, og dens Fred og dine Medmenneskers Agtelse og Kjærlighed skulle omgive din Grav, naar træt du er sjunken til Hvile."

Saaledes lyde din Røst til hver kommende Slægt, — dertil indvie vi dig med disse Ord tagne af Alles Hjerter: Hans Minde — Diderik Hegermanns Minde for evig!

(J. J. Broch. "Tale holden ved Afsløringen af Diderik Hegermanns Æresminde paa Krigsskolens Haveplads." Chnia. 1842.)

9. Over Kong Carl Johan.

340

Af C. Keyser

Norge sørger — det er Mandens Taare, som har mistet sin Fader — mandig, men dyb, er Sorgen, og værdigen udtalt i Tale og i Digt. Ogsaa Universitetet, denne Planteskole for dem, der skulle træde i Fædrelandets og Kongens Tjeneste, Universitetet, der saa saare vel bør vide at vurdere og erindre det Herlige og Gode, Universitetet, der saa ofte har høitideligholdt den Mands Fødselsdag, som nu hviler paa Baaren, medens Hans Aand velsignende skuer ned — det haabe vi — paa os og paa et Folk, som han elskede og elsker — ogsaa Vi, mine kjære Medlærere og Medstuderende, ønske ved denne sørgelige Anledning at udtale de Følelser, som maae vækkes hos os Alle ved en Faders Bortgang fra sine Børn og Undersaatter, en kraftig og virksom Konges og Helts fra Verden. Man har overdraget mig at tolke disse Følelser, og jeg har bedet Gud, at jeg maatte kunne gjøre det paa en Maade, som var Sagens høie Gjenstand og mine Foresattes Tillid værdig, og jeg tør maaskee tilføie, som kunde udtrykke mit eget Hjertes stille, men dybe, Følelse.

Verden har tabt en kraftig og virksom Helt. Alene fra denne Standpunkt betragtet maa Carl Johans Død vække Deeltagelse hos hver Den, som tager 341
levende Andeel i sin Slægts Udvikling og dens Skjebner. De store Aander ere sjeldne, og desværre synes det ofte, skjøndt en almægtig og alviis Haand vender Alt til det Bedste, at de i deres egennyttige, ærgjerrige Gang, meer søge deres eget end Medmenneskers Vel. Ødelæggende suser Sværdet i Erobrerens Haand over Landene, ærgjerrige, umættelige storme hans Skarer over fredelige Folk; Aanden har store, maaskee endog efter sit egenraadige Skjøn velgjørende, Formaal, men intet Hensyn tages til Herrens Villie, og Herren siger: “mine Veie ere ikke Eders Veie”, og Herrens Veie ere dog alle rette; - derfor vee den Mand, som sætter sine over Hans! Snart vil han høre Røsten, som lyder til Havets brusende Bølger: “hertil og ei videre”, ogsaa til ham at sige: “stands! din Bane er endt! Du arbeidede ei med mig, derfor har du ei heller fuld og inderlig Tilfredshed, som kun findes i et mig hengivet Liv, og dit Navn staaer ei saa høit antegnet i Livets Bog, som i Menneskenes Aarbøger”. Men vel Den, der, som vor høisalige Konge Carl Johan, en sand Riddersmand uden Frygt og uden Dadel, kan forlade Livet med den Bevidsthed — i det han i al Ydmyghed erkjender sin menneskelige

Skrøbelighed — at han i et bevæget, ofte stormfuldt, ofte fristet, ofte bekymret, vel ogsaa krænket, Liv, aldrig forlod Ærens og Samvittighedens Bud; at han paa den Vei, hvorpaa han steg opad til Thronens Hæder - en Vei, der for saa mangen Helt betegnedes med Voldsomhedens og Tyranniets blodige Spor - vidste, skjøndt brugende Sværdet med kraftfuld Haand og ubetvingeligt Mod, at bevare Menneskehedens skjønneste Følelser, og midt under Krigens Rædsler at vinde baade sine seirende Soldaters og sine overvundne Fienders Agtelse og Kjærlighed; og at han, da Forsynet endelig satte ham paa det ophøiede Sæde, elskede sine Folk, og gjorde dem vel i det Hele som i det Enkelte, saavidt et Menneske formaaer; — og denne Bevidsthed 342
kunde han have. Mit Syn er for kort til at overskue, min Stemme for svag til at skildre Heltens Bane mod Lauren, Kongens og Statsmandens mod sit ophøiede Maal, derfor dvæler jeg helst ved dette Sidste: Han elskede sine Folk. Historien har optaget og vil altid optage hans Navn som et af de ypperste, der er tegnet i dens Aarbøger, og sætte en værdig og fortjent Bauta paa hans Grav; men skulde der ikke være en Bauta, som var ligesaa skjøn, og som gav hiin for en stor Deel sin egentlige Værd og Betydning? Det norske Hjerte nærer dybe, stærke og varige Følelser; - dette Hjerte skal være din Bautasteen, Kong Carl Johan! og Erkjendtlighed og Kjærlighed skulle der staae faste, som vare de udhuggede i Fædrenelandets Fjelde. Han var en Fader for tvende broderlige Folk — det indeslutter meget dette Ord, dog ei for meget for hans store Aand; men vi erkjende det jo ogsaa, og medens vi reise Mindekors over saa mangen Grav, der gjemmer vore Kjæres Støv, over Fader og Moder, Ven og Viv og Børn, ville vi ei glemme at reise et Mindekors i vort Hjerte for den Drot, som elskede os og som vi elskede. Hans Støv hviler ei i vor Fædrenejord, men i Mindets Hal vandrer hans faderlige, ærværdige, kraftige Gestalt for vort Øie og vor Ihukommelse; og han er ikke i mere levende Erindring hos Broderfolket end hos os.

(E. Keyser. Af "Taler og Kantater ved Sørgefesten i Chnia. i Anledning af H. M. Kong Carl Johans Død." Tale ved Universitetets Sørgehøitid. Chnia. 1844.)

10. Mindetale over Kong Carl Johan.

342

Af C. Sørenssen

Af alle de Lindringsmidler, som kunne rækkes det lidende Menneske til Trøst og Husvalelse under Skilsmissens tunge Sorg, kan Intet være os mere 343
velkomment, Intet mere styrkende, end Vished i det Haab, som bebuder os Gjensyn og Gjensamling med vore Velgjørere og Elskede hisset.

Tag denne bort - hvad Trøst er da tilbage for den eensomme tilbagestaaende Ægtefælle, som med blødende Hjerte seer sin trofaste Ledsager eller ømme Ledsagerinde revet fra sin Side?

Tag denne bort - hvad Trøst for Fader- og Moderhjertet, naar de see sine Dages Yndling, en haabefuld Søn eller Datter, nedsænkes i Gravens Skjød?

Tag denne bort - hvad Lindring for det forgrædte Barn, som hælder sig, med Længselens hede Taarer, over den i Døden henblegnede Faders eller Moders Aasyn?

Tag denne bort - hvad Trøst idag ved den bedste Konges Grav? hvad uden forøget Sorg og Mismod?

Men takket være Algodheds Gud, som bød al Mistvivl svinde liig Taagens mørke Dunster for Solens spredende Straaler, da Hans uendelige Barmhjertighed gav os i sit himmelske Ord et sikkert, et aldrig svigende Haab for den store, os Alle tiltalende, Sandhed, at vi skilles for at samles, og for at samles til det Bedre. Hans Almagt er os Borgen for, at Han kan opfylde det; Hans Godhed betrygger os, at Han vil opfylde det.

Allerede vore Tænkeevner, vore Ønsker og vore Attraaer aabne os Anelse herom. Følelsen af og Omtanken om vore Evner tilsige os klarligen, at de nødvendigen maae henhøre til en ædlere Deel end vort Legeme, og altsaa være unddragne sammes Opløsning, ligesom og, at de umuligen kunne være os givne for at hendøe i Gravens Nat; men at en høiere Udvikling og Forædling, som ikke her opnaaes, maa forestaae dem hisset. Vore Ønsker og Attraaer understøtte denne Slutning: — Hvo stod nogensinde sorgnedbøiet ved en elsket Hedenfarens Grav, uden at ønske at gjensee ham eller hende? — 344
Svar Du, som har elsket, hvis Hjerte endnu bløder under Savnet, er dette Ønske dig nyt, eller fremmed? Men Hvo har nedlagt dette Ønske i din Barm uden den Almægtige og Algode?... Skulde Han da ville afbryde eller oprykke en Plante, som Han selv med den kjærligste Haand har plantet?

De Begreber, som møde os selv hos de meest vankundige Folkeslag om en fortsat Tilværelse, synes ikke at kunne være byggede paa en Slump, men at være udgaaede fra Sandhedens evige Ophav; dog, lad Haabet fra disse Kanter end være mindre fuldstændigt, snart hæves det over al Tvivl ved den hellige Skrifts ærværdige Udsagn.

"Frygter ikke for Den, som ihjelslaaer Legemet, men ei kan ihjelslaae Sjelen!" saa lyde de, os ligefra vor Barndom bekjendte, Ord af Sandhedens store Lærer, og end flere Udtryk forene sig hermed baade af Ham og Hans Apostle, og Hans ærefulde Udgang af Graven sætter Stemplet paa det Hele.

Det var derfor en passende Fremgangsmaade af Apostelen Petrus at begynde Dagens udkaarede Ord med en Lovsang og at anvende Læren om Jesu Opstandelse som et Grundlag, for ved dette lysende Haab at styrke sine Troesforvandte mod Livets Sorger, og opmuntre dem til en Vandel, stemmende med det store, dem aabnede, Haab.

Dette Haab er ikke en løs Gisning eller uvis Formodning, men klarligen udhævet baade i de 4 Evangelisters, med Sandhedens synlige Præg betegnede, Udsagn om Jesu Opstandelse og Apostlernes paafølgende Varme for hans Læres Udbredelse, hvilket noksom forkynder den fuldstændigste Vished i deres Sag, og at den Grundvold var fast, som de byggede paa, nemlig deres Lærers Opstandelse; — følgeligen hele Menneskehedens høie Bestemmelse derved høitidelig erklæret og lagt for Dagen, hvilket Frelserens bekjendte Lignelse om den rige Mand og Lazarus, samt hans trøstende Ord paa 345
Korset til den angergivne Synder allerede klarligen havde angivet.

Gjensyn og Gjensamling forestaaer da alle menneskelige Slægter, som have levet og vandret paa Jorden.

Mig synes, at jeg seer de trofaste Ægtefæller, de ømme omhyggelige Forældre, de kjærlige Sønner og Døttre med Glædes og Henrykkelses Taarer at ile hinanden imøde, med Priis til al Godheds Gud, som igjen har samlet dem, for aldrig mere at skilles, og med Taknemmeligheds varme Udbrud indbyrdes for hvert et Kjærligheds og Ømheds Træk, hvormed de fordum her i Livet forsødede hinanden deres Dage.

Mig synes, at jeg seer den faderlige, omhyggelige Regent, som hædrede sig selv ved at hædre og agte de ham Betroede, hilset med Jubel af det Folk, som han her paa Jorden søgte at gjøre lykkeligt, omgivet med Lykønskninger og Velsignelser af de mange Sørgende, han trøstede, de mange Lidende han kvægede, gjennemtrængt af Lov og Priis til den Gud, som gav Ham Leilighed

og Evner til at gjøre vel, og Disse taknemmelige Hjerter til at paaskjønne hans Velgjerninger.

Ja elskte faderlige Konge! hvis blide Billede i dette Øieblik staaer levende for mig - Du har modtaget mangt et fortjent Taknemmeligheds Udbrud herneden baade for din offentlige og private Færd; — mangt et Takoffer er opsendt til Himlen over dig saavel fra høiere som lavere Kredse og fra Armodens dunkle Vraaer; — mange Velsignelser baade fjern og nær omgive din Hengang idag; end flere vente dig hisset, hvor Du allerede er glædet med den største, den Alt overgaaende, af Verdens Frelsers, hvis Lære og Exempel Du hædrede, og hvis Opoffrelses Mindesmærker jeg har seet Dig nyde med Taknemmeligheds hede Taarer.

Med Bifald har Du hørt Dig hilset af Ham som en benaadet Synder; — med Bifald for den Hjælp, Du her var saa villig til at yde den lidende 346
Menneskehed, hvilken Han selv i sit Ord ligefrem har erklæret at ville ansee som viist Ham selv; — med kjærlig Indbydelse derhos at indtræde i det, over alle Jordens Riger ophøiede, Rige, der har været alle Gode, Gud Hengivne, beredt før Verdens Grundvold blev lagt, som en Naadesløn af Barmhjertighedens milde Fader.

Denne Løn er ikke som Jordens kort og ustadig; nei! den gaaer igjennem hele Evighedens umaadelige Række. Nye Kundskaber i den Eviges Alt omfattende Huusholdning, ny Stigen i Kraft og Fasthed, nye Glæder uden Nag og Bebreidelser, varig Omgang med vore fordums Elskede og Jordens ædleste Mennesker, der virkede, kjæmpede og leed for deres Brødres Held og Undertryktes Forsvar; - fremfor Alle den Ædleste af alle Ædle, Menneskeslægtens evige Lærer, Frelser og Velgjører, skal der forhøie vort Gjensyn og Samling.

Hvo erkjender da ikke Apostelens Ret og vor med ham til at udbryde i Lov og Priis for det givne Haab?

Hvilken Trøstens Bane ligger ikke i dette Haab udbredt for Menneskets Børn, hvilke nu kunne udbryde med Paulus: "Død hvor er din Braad, Grav hvor er din Seier!" Gud være Tak, som giver os Seier formedelst vor Herre Jesum Christum! Hvilken betryggende Udsigt til at hæve sig over Skilsmissens tunge Sorger!

Det var dette ophøiede Haab, som fordum styrkede Apostlerne til, med Varme og Fasthed, trods alle Fiender, Forfølgelser og Farer, at røgte deres ophøiede Ærinde; thi de vidste, paa Hvem de troede og Hvad de kjæmpede

for; — det var dette ophøiede Haab, som lod en Stefanus udraabe midt under hans voldsomme Mishandling og dødende Slag: "se jeg seer Himlene aabnede og Menneskets Søn staaende hos Guds høire Haand!" Dette Haab har ufeilbar ofte styrket mange af Menneskets Børn paa deres farefulde Vei: "Krigeren, for 347
Exempel, under Slagets Tummel paa den blodige Valplads; Sømanden i Kamp med Elementerne paa det fraadende Hav; den Fortrængte i Kamp med Mangel og Gjenvordigheder; den Nedbøiede, Forladte, ved Bredden af den Grav, som modtog hans kjæreste Skat, og endelig den Døende paa det sidste Leie, hvortil jeg meer end engang med glad Beundring har været Vidne; — og dette Haab var ufeilbar den bedste Pude, hvorpaa vor elskte Konge, under Tro til sin Forsoner, støttede sit døende Hoved.

Held Ham! Hans Haab er opfyldt, Hans Strid er udstridt, Hans sidste Kamp er ogsaa vundet: — Hans udfriede Aand vandrer nu forklaret i Beskuelsens Egne, hvor al Fordums Dunkelhed er gaaet over til Klarhed. Farvel da, elskte uforglemmelige Konge! Velsignet være dit Navn og dit Minde for hvert et Trin iblandt os, for hvert et Bidrag til vort Velvære, for hvert et Suk, Du standsede, for hver en Taare, Du aftørrede! . . . Himlens reneste Glæder gjennemstrømme nu din forklarede Aand til overveiende Gjengjeld!

(C. Sørenssen. Af "Taler og Kantater ved Sørgefesten i Christiania i Anledning af H. M. Kong Carl Johans Død." Tale paa Begravelsesdagen i vor Frelsers Kirke. Chnia. 1844.

AF DEN DANSKE LITERATUR.

1. Gud i Naturen.

347

Af J. Møller

Hvi skulde Du gjøre Dig til Træl af en enkelt sandselig Lyst, da saa mange andre Glæder vente dig? Du veed dog, at Kjødets Lyst og Øinenes Lyst og Livets Hoffærdighed er ikke af Faderen, men af Verden. Du veed, at Faderen, da han negtede dig disse, har beredet dig mange rene Glæder i Naturens 348
Skjød, i Menneskelivets Betragtning, i Kunstens Helligdom. Om denne tredobbelte Nydelse ville vi nu tale, og for det første bemærke, at, naar vi kun ikke glemme den vigtige Forskjel imellem Guds umiddelbare og middelbare Aabenbarelse, kunne vi retteligen sige: at Gud endnu stedse paa ovennævnte trende Maader aabenbarer sig for Menneskene.

Jeg nævnede først Naturen, og Du følte uden Tvivl dit Hjerte slaae raskere ved dette Navn, idet Du i Indbildningskraften seer dig hensat midt i den unge Vaars Herlighed: snart under Bøgeskovens lyse Kroner, snart paa den blomsterrige Eng, snart ved Kildens friske Væld, hvorfra Du igjen vender dig til det alvorlige, sortladne Hav, der snart forfærder dig ved sine skummende Bølger, snart formilder dig ved at tilbagekaste dit eget Billede fra sit blanke Speil. Og har Du saaledes om Dagen beundret Skaberen i hans Gjerninger paa Jorden, da indbyder ved Nattens Anbrud den stjerneklare Himmel dig til alvorlige Betragtninger. Hvilket Syn er, som dette skikket til at minde Mennesker om Gud, Dom og Evighed? Hvilket er, som dette, egnet til at afdrage Beskueren fra Jordens forfængelige Tant og give ham Smag paa varige Glæder? Og denne Underviisning staaer, ligesom hiin Nydelse, aaben for Alle. Fra Naturens moderlige Bryst udstrømmer styrkende Næring og Forfriskning til Enhver, som nærmer sig samme med aabne Sandser og et

ufordærvet Sind. Disse ere de eneste Betingelser, hvortil Naturens Nydelse er knyttet. Det er altsaa kun de aldeles raae og de ved Vellyst fordærvede Mennesker, hvilke disse hjertelige og Fromhed indgydende Glæder ere negtede, de Sidste altid og de Første ofte ved deres egen Skyld. Og det raa Menneske har dog stedse det forud for Vellystlingen, at han ved egen eller Andres Hjælp kan faae sit Øre opladt, saa at det hører, og sit Øie skjærpet, saa 349
at det seer Naturens Under, imedens den Vellystige maatte saa at sige fødes paany, for at faae Sands for de Glæder, han engang nød, men som han saa længe har forsmaaet. Han maatte gaae adskillige Skridt tilbage fra sit formeentlige høiere Standpunkt, imedens Naturens raa, men ufordærvede, Søn kun behøver at gjøre et Par Skridt fremad, for med os at kunne dagligen øse Livsens Vand af Naturens uudtømmelige Væld. Thi ogsaa her maae vi beundre Skaberens Godhed, der har maget det saaledes, at denne herlige Nydelse ei forudsætter en høi Kultur, hvortil kun Faa af Jordens Beboere have Adgang. Men det forstaaer sig, at Nydelsen voxer med Aandens stigende Oplysning og Indvielse i Naturens Hemmeligheder. Man maa være Maler, for ret at kunne beundre den hele, skjønne Mangfoldighed af Farvernes Fordeling i Planteriget, for at bemærke de utallige deilige Grupperinger af Træerne i vore majestætiske Skove, og Overgangene fra Lys til Skygge o. s. v. Man maa have anvendt hele sit Liv paa Naturens Studium, for nogenlunde at kunne sige, hvortil enhver Skabning er bestemt, og hvorledes enhver Skabning er bestemt, og hvorledes enhver vidner om sin Skabers Viisdom; men ogsaa uden Malerens øvede Kjenderblik opdage vi talløse Skjønheder, ogsaa uden den dybere Indsigt i Naturens Huusholdning bemærke vi paa enhver Spadseregang nye Gjenstande, som blot behøve løseligen at undersøges, for at vække Beundring og Deeltagelse. Og denne Kundskab er saa lærerig, at Du, min Tilhører! ingen given Leilighed bør forsømme til at erhverve dig den.

Hvad der ellers er saa farligt ved de sandselige Fornøielser, at de let kunne vække Affekter, og saaledes for en Tid bedøve Fornuften, gjælder ingenlunde om de Glæder, som den skjønne Natur yder. Tvertimod, de bevare ikke alene den medbragte Sindsrolighed og Fornuftens Ligevægt, men de formaae endog at 350
dæmpe Lidenskabens Røst og paany oplade den Lidenskabeliges Øre for Religionens og Fornuftens Stemme, der taler saa uimodstaaelig igjennem Herrens Gjerninger. Bring den Ærgjerrige, den Vredagtige, den Vellystige, den Hevngjerrige paa en skjøn Sommerdag ud i et jordisk Paradiis; omring ham med glade Børn og deeltagende Slægtninge: Du skal see, at hans Hjerte

aabnes for de ædlere Følelser, og høre, at han, om han ellers er oprigtig, tilstaaer, at en saadan Nydelse langt overgaaer de heftige Fornemmelser, hvori han ellers fandt et bittersødt Velbehag. Desværre findes der ogsaa Lastefulde, saa forhærdede, at disse mildere Glæder ei kunne trænge igjennem den haarde Hud, der indslutter deres Hjerte. Dog gives der ogsaa Tider, hvor det kunde lykkes at vinde dem tilbage for Indtryk og Følelser, hvilke de dog fordum, i deres skyldfri Barndom, satte Priis paa. Jeg tænker især paa de Øieblikke, naar Sorgen bøier deres Hovmod, betager deres forfængelige Afguder den sædvanlige Tryllekraft, og saaledes baner Veien for den tabte Kjærligheds og Gudsfrygts blidere Følelser.

Men hvis Naturens Betragtning og Nydelse er istand til at udsone den Hovmodiges opblæste Hjerte med sin Gud, da kan den langt lettere trøste og berolige den fromme Lidende. Sorgen er overhovedet Eensomhedens Ven. Jo mindre derfor den dybt Sørgende kan deeltage i den lystige Menneskevrimmels Sysler og Glæder, desto mere Underholdning og Trøst finder han i Naturens alvorlige Stilhed. Har han tabt det Kjæreste, han eiede, være sig Fader, Moder, Broder eller Søster, da seer han hvert Foraar i den gjenoplivende Natur et klart Billede og et sandseligt Beviis paa Sjelens Igjenfødelse og Legemets Opstandelse, ligesom ethvert Efteraar er ham et Sindbillede paa Legemets Forkrænkelighed.

Saa riig er Naturbetragtningen paa store og trøstefulde Lærdomme. Saa 351
vist er det, at af alle de Midler, som Forsynet har givet den faldne Menneskeslægt til at hæve sig op fra den almindelige Fordærvelse og igjen nærme sig Uskyldighedsstanden, (jeg siger ikke: naae den; thi dette er umuligt) er der — næst den umiddelbare Aabenbaring, hvorved Guddommen blev Kjød og boede iblandt Menneskene — Intet kraftigere end Guds aarlig, ja daglig, gjentagne Aabenbarelse i Naturen.

(J. Møller. Af "Eusebia og Sofrosyne." Kbhvn. 1820.)

2. Tidens Gang. 351

Af J. P. Mynster

Om faa Timer vil et Aar fuldende sit Løb; da er det sjunket i det Forbigangnes Afgrund med Alt, hvad der fyldte det, alle Handlinger, alle Glæder og alle Smerter. Dette Aar var engang et tilkommende, uudviklet, og

syntes os langt nok, idet vi forud saae hen derover. Men Time randt efter Time ... hvor stort var deres Antal, dersom vi ville tælle dem sammen! Dog ere de alle gangne forbi, og - hvor snart! Dersom der har været den Dag, den Time, som Du nu ønskede at kalde tilbage, af hvilken Du vilde udslette det, hvormed Du fyldte den, eller som Du ikke vilde lade rinde saa unyttet hen, som du vilde danne anderledes, at den kunde efterlade dig en kjærere Erindring: da formaaer du det ikke mere. Dersom der var den Dag, den Time, som Du vilde kalde tilbage, som du vilde leve paa ny, fordi den var god og skjøn — se, du formaaer det ikke; den vilde ikke dvæle længere, end der var bestemt for den; den gik bort med sin Glæde, som en anden med sin Sorg, og - hvor snart!.. Om faa Timer vil et Aar begynde sit Løb; i dets hemmelighedsfulde Skjød gjemmes, endnu uudviklet, saa Meget, der skal 352
forundre, opmuntre, trætte, glæde eller smerte os; det er endnu kun kjendt af Ham, som forud bereder de Ting, der skulle komme, men intet dødeligt Øie har endnu seet det. Dog, imedens vi tale, høre vi Uhrets Slag, mindende os om, at Tiden rinder; snart vil den Time, som vi bestemte til denne vor Sammenkomst, være til Ende, og saaledes den næste, saaledes snart dette Aars sidste Time, det følgende Aars første Time, og saaledes stedse videre; Dagene ville komme efter hinanden, de lyse og de mørke ville synke igjen, indtil den sidste; det, som nu er skjult, vil være kjendt, det, som nu er tilkommende, vil være forbigangent, og — hvor snart!

En Time rinder hen, og vi lægge ikke Mærke dertil; en Dag gaaer forbi, og vi tælle den neppe; men Dag efter Dag fylder omsider et Aar, og skulde vi ogsaa lade dette synke uden at sige os, at igjen en Deel, en betydelig Deel af vor Levetid er til Ende? O Du, hvis Liv paa Jorden rinder hen, som Tiden gaaer, du Dødelige! kan du forglemme, at som Skibet bæres hen paa Bølgerne mod sin Havn, eller og mod det Sted, hvor det skal knuses, saaledes bæres du hen paa Tidens Strømme mod dit Maal, hvad enten dette er Fred eller Undergang? Ere de da saa mange, de Aar, som ere dig tilmaalte hernede, at du ikke skulde bemærke det, naar atter eet af dem er henrundet? Du har dog ofte hørt, ofte maaskee i et vemodigt Øieblik gjentaget de gamle Ord: "Anlangende vore Aars Tal, da ere de halvfjerdsindstyve, og om Nogen har megen Styrke, da ere de firesindstyve" — ak! og om Nogen har liden Styrke, men Timen kommer pludselig over ham, da han falder?... Og vi skulde ikke spørge os, hvortil vi have brugt, hvortil vi ville bruge de faa os tilmaalte Aar? spørge os derom, med Alvor og Oprigtighed, ved hvert Aar, som synker, ved

hvert Aar, som oprinder? Thi vi standse ikke deres Gang, og, engang 353
henrundne, kalde vi dem ikke tilbage.

Hvor snare endog Tiderne gaae, hvor korte de end synes os, naar de ere forsvundne, hvile de dog stundom trykkende paa os, medens de ere nærværende, og dersom vi ikke udfylde dem med Noget, hvor besværligen langsomt vilde da Livet snige sig hen, hvis det end ved Slutningen syntes os for kort? Men er dette nok, at vi ved det, vi foretage, bringe Tiden til at gaae, eller ikke fornemme, hvorledes Aarene efterhaanden afløbe, hvorledes vi komme fra Ungdom til Alderdom, og omsider til Graven? Ogsaa Den, der udfylder sin Tid med egennyttige, forfængelige Bestræbelser, finder den jo ofte alt for kort til alt det, hvortil han vilde, den skulde tjene ham? Ogsaa Den, hvis hele Sjel er fyldt med smaalige Tanker; som kun pønser paa Forlystelser uden Værd som uden Gavn; som bruger det, der blev givet til Livets Opmuntring, som var det Livets Bestemmelse; hvis Yppighed har haanet den Trængende, har fortæret hans egne ædleste Kræfter, som har bortleget, bortleflet sine Dage uden Hensigt og Alvor, ogsaa Han har maaskee, og desto mere, jo letsindigere, jo tommere hans Sjel var, bragt Tiden til at rinde hurtigt hen? Men dersom nogen Saadan er i vor Forsamling, dersom det var muligt, at hans adspredte Sind kunde fatte den alvorlige Tale, dersom han ret kunde foreholde sig det Spørgsmaal: hvorfor har du levet? vilde hans Samvittighed da nøies med det Svar, at Tiden dog gik hen dermed? Eller dersom du, m. T., ret tænker dig hen i hans Tilstand, dersom du foreholder dig, hvad han var i den Tid, som var henrunden, hvad han er vorden, hvad der kan forestaae ham, ønskede du da at bytte din Bevidsthed mod hans, hvis endog Livet var og er ham lettere end dig, hvis han endog med Foragt eller Medynk seer ned paa dig? O!

Anden Deel.

opløft din Sjel frimodig og glad, du redelige, arbeidsomme Mand, som har 354
stræbt at fuldbringe den dig anviste Gjerning, som har villet opfylde din Pligt og fremme Menneskers Gavn, og for hvem dette var Livets egentlige Syssel! Dersom du end har maattet vise mangen Lyst fra dig, har maattet arbeide, medens de Andre legede, dersom du end maaskee har maattet nøies med langt ringere Løn, være sig af Gods eller Ære, end du med mindre Flid og med mindre Redelighed kunde erholdt: du vilde dog i denne Time ikke bytte med hine Andre.

(J. P. Mynster. Af "Prædikener paa alle Søn- og Helligdage i Aaret." 3die Oplag. Kbhvn. 1837.)

3. Den theologiske Lærers Kald.

354

Af C. E. Scharling

— — Til denne den theologiske Videnskabs Gjenfødelse knytter sig ogsaa Haabet om en Fornyelse af den religiøse Tænkemaade hos det christne Folk; men Opfyldelsen deraf vil tildeels afhænge saavel af den Iver og Begeistring, som af den Forstand og Besindighed, hvormed Theologerne og de Geistlige ville gjøre Anvendelse af Videnskabens Resultater til Menighedens Tarv. Skal det lykkes i vor Tid at skaffe Religionen dens forrige Anseelse og Indflydelse tilbage hos Folket, da kan det hverken skee ved at begunstige en dunkel og mørk Mysticisme, der skyer og foragter Forstandens Lys, ei heller ved en Reformationsiver, der enten vil føre en Mængde Former tilbage, hvis Betydning ikke længere forstaaes af Menigheden, og hvilke derfor ikke kunne virke paa dens Følelser, eller som, ad den modsatte Vei, bortsondrer af Christendommen Alt, hvad der ikke tilsiger en eensidig og indskrænket Forstandsretning, og hvorved ligeledes den dybere og inderligere Følelse ingen Næring finder. Religionen maa tilfredsstille Forstand og Hjerte 355
tilsammen. Det er denne Fordring, som den nyere Theologi, ved at slutte sig til en stedse grundigere og dybere Forskning i den hellige Skrift, stræber at komme imøde. Men, hvis man vil vække Opmærksomhed og Tillid for dens Resultater, da oversee man for Alting ikke den historiske Udvikling af Menighedens religiøse Dannelse. Deri vil man finde Grunden ikke blot til den sørgelige og vidt udbredte Indifferentisme hos Mængden, men tillige til den store Forskjellighed i deres Synsmaader, hvilke Religionen virkelig er et Hjertesanliggende. Der gives Mennesker i vore Dage, der have Agtelse for Religion og Christendom, men kun have lært at opfatte denne i saa ufuldkommen en Skikkelse, at selve Benævnelserne paa mange Yttringer af det eiendommelig christelige Liv som: Gjenfødelse, Tro, Retfærdiggjørelse og dsl. ere dem aldeles uforstaaelige, og som med hine Udtryk kun forbinde Forestillingen om Sværmeri og Mysticisme. Der gives Andre, som kalde al Religion Hedendom, naar de religiøse Ideer ikke idelig og altid fremstilles i de Udtryk og den Indklædning, som tiltalede en forsvunden Olds religiøse Følelse. Det gjælder da her snart om at vække og fremkalde Liv, snart om at

nære og udvikle hvad der er begyndt at spire frem, snart om at lede og holde tilbage hvad der truer med skadelig Udvæxt. Her maa den theologiske Videnskabsmand og den praktiske Geistlige række hinanden Haanden til fælles Bistand. Studium og Erfaring, Anviisning og Exempel ere Midler til at naae hiint Maal, men den Betingelse, hvoraf deres Virksomhed er afhængig, er dog først og fremmest hiin høiere Gudsfrygtens, Kjærlighedens, Begeistringens Aand, uden hvilken al Viisdom og Klogskab kun er forfængelig Hverdagskløgt, al Besindighed og Forsigtighed kun smaalig Hensynsfuldhed. Hvor derimod Herrens Aand er, der er Frihed. Men en saadan Frihed aabner Menneskets Øie for Alt hvad der i Sandhed tjener til Guds[356] Riges Fremme; thi Kjærligheden er sindrig, og Troen vækker Kræfter, som overgaae al Forstand. Med dem skal Christi Kirke bygges, og det er den uforgjængelige Grundvold for Templet til Faderens, Sønnens og Aandens Ære i al Evighed!

(C. E. Scharling. Af "Nogle Betragtninger over det theologiske Lære-Embedes Betydning i vore Dage." Kbhvn. 1834.)

4. Indledning og Slutning af en Forsvarstale i Høiesteret i en Høiforræderisag. [356]

Af O. Lehmann

Stormægtigste, allernaadigste Arveherre og Konge! Fra min tidlige Barndom har det stedse været min Tanke, engang at blive Advokat. Dette Forsæt er opvoxet med mig, og alt som jeg blev ældre tiltog det i Klarhed og Styrke. Siden hine første Dage har jeg seet mange Illusioner synke i en tidlig Grav; men dette Ønske har dog overlevet dem alle, og Generalfiskalen har for faa Øieblikke siden berettet Deres Majestæt, med hvor trofast Udholdenhed, men tillige med hvor ringe Held jeg igjennem en Række af Aar har forfulgt mit Maal. Endelig har jeg naaet den Havn, hvortil min Higen stundede: Her staaer jeg ved Foden af Deres Majestæts Throne! Her staaer jeg i Skranken for Danmarks Høiesteret.

Men, allernaadigste Konge! hvor ganske anderledes ere de Forholde, hvorunder jeg idag — for første og rimeligviis for sidste Gang i mit Liv — har Ordet i denne ærværdige Forsamling, — o hvor forskjellige fra dem, hvorpaa min Hu var rettet! Det er ikke i Advokatens præstelige Toga: det er som

Anklaget, jeg staaer for Deres Majestæt. Man har kaldt mig en Forbryder og Misgjerningsmand; man har udstødt mig af den Forsamling, hvori Medborgeres Tillid havde beredet mig en Hædersplads; man har i dets Sted 357
bænket mig for Inkvisitionens Skranke; og Statsanklageren har imod mig reist den haardeste af alle sine Beskyldninger — Beskyldningen for Høiforræderi. Det er under Vægten af en saadan Anklage, at jeg her fremstaaer for Deres Majestæt; det er for at forsvare mig, min Fremtid, mit Livs Velfærd mod en saadan Sigtelse, at jeg har taget Ordet.

Det er derfor sandelig ikke med let Hjerte, og ikke med glade Følelser, at jeg gaaer til dette Værk; men dog har det aldrig noget Øieblik været mig tvivlsomt, at det saaledes var min Pligt. Jeg vilde have undgaaet dette, dersom min Sag var bleven behandlet skriftlig; den vilde Intet have tabt derved, og mig havde det sparet denne Times Ansvar og Byrde. Men dog var det mig klart, at intet personligt Hensyn turde komme tilorde, hvor det gjaldt et stort og vigtigt Princip, og ligesom det derfor var med oprigtigt Sind, at jeg ansøgte om mundtlig og offentlig Forhandling af min Sag, saaledes føler jeg mig ogsaa nu dreven til her at udtale min Tak og min Glæde over den Beslutning, der har givet dette Princip en ny, betydningsfuld Stadfæstelse. Heller ikke vilde det have været mig vanskeligt blandt denne Rets udmærkede Advokater at finde en Forsvarer, der i Dygtighed langt vilde have overgaaet mig; jeg vilde da i Ro og Mag have kunnet oppebie Sagens Udfald, og med større Fortrøstning. Men dog var det mig indlysende, at det var min Pligt, Selv her at give Møde, for selv at forsvare mine egne Handlinger, for selv at forfegte Lovligheden af de Anskuelser, til hvilke jeg bekjender mig, og hvis Bekjendelse netop har paaført mig denne Sag. Og ikke blot dennes særegne Beskaffenhed, men ogsaa mit Livs Konsekvents fordrede dette; thi Den, der paa en Maade har tilbudet sig til Andres Forsvar, vilde aabenbar ikke uden 358
Selvmodsigelse have kunnet søge Ly og Beskyttelse bag nogen Anden, nu det gjaldt at forsvare sig selv.

Dette, allernaadigste Konge, ere de Grunde, der have ført mig herhen. Jeg kan i alt Dette maaskee have feilet; men nærmere komme vi vel neppe det Rette, end naar vi gjøre, hvad der efter hvor bedste Overbeviisning er vor Pligt, og større Garanti kan Ingen have for, at det ikke er egoistiske Lyster, der daare hans Erkjendelse ved at paakalde Pligtens Navn, end naar han ikke kan opfylde denne, uden at beseire sine Tilbøieligheders Tilskyndelse. Saameget vil i alt Fald af det Sagte være Deres Majestæt indlysende, at naar

De seer mig her, saa er det ingenlunde, fordi jeg har stor Tillid til mine egne Kræfter, eller fordi jeg lover mig synderlig Ære og Glæde af dette mit Forsvar. Sangvinske Forhaabninger og forfængelige Lyster ere i det Hele blevne mig temmelig fremmede, og jeg maatte vistnok være behersket af dem i en høist usalig Grad, dersom de ikke forstummede her — for Deres Majestæts ophøiede Throne — i denne Ærefrygt indgydende Forsamling — paa et Sted, hvortil der knytter sig Mindet om saamegen fremragende Dygtighed — ligeoverfor en i flere Henseender saa overlegen Modstander — endelig i en Sag, hvori et heelt Livs Velfærd staaer paa Spil. Derfor har jeg heller aldrig mere levende, end i dette Øieblik, følt Trangen til skaansom Overbærelse; men jeg skulde ogsaa feile storligen, om ikke min hele Stilling, baade som Uøvet og som Anklaget, gav mig god Adkomst til at finde den. Paa en for mig meget ubehagelig Maade er denne Adkomst bleven forøget ved et lille personligt Uheld, som jeg imidlertid haaber, ikke vil gjøre det umuligt for mig at fuldende mit Forsvar, til hvilket jeg nu skal gaae over — ikke i Tillid til mine egne Kræfter, men vel med Tillid, stor Tillid til min Sag. Det er denne, jeg skal søge at retfærdiggjøre.

— Af det hele Foredrag staaer ikkun Slutningsbemærkningen tilbage, i 359
hvilken Generalfiskalen ikke har fundet andet at paaanke, end den ene Yttring, at Spørgsmaalet efter min inderlige Overbeviisning ikke er om, men naar vi skulle faae, hvad de fleste oplyste Nationer alt have, hvad ingen, der har faaet det, vil opgive, hvad alle, der ikke have det, stræbe efter, nemlig en friere Forfatning. Er det strafværdigt at nære og at udtale denne Overbeviisning, da, allernaadigste Konge! staaer jeg ikke til at redde; thi dette er min levende, min urokkelige Tro, som jeg ligesaa lidet skal fornegte her, som jeg fornegtede den paa hiin Dag, da jeg første Gang stod lige over for Deres Majestæt. Men skulde det være tænkeligt, at det i Danmark kunde være lovstridigt at mene og sige, at saasandt vor nuværende Statsforfatning er Menneskeværk, saasandt maa den dele alle menneskelige Tings, Forkrænkelighedens Lod, — at saasandt Alt, hvad der har havt en Begyndelse, ogsaa maa have en Ende, saasandt vil tidlig eller sildig ogsaa den Dag komme, der bliver denne Forfatnings sidste. Naar dette vil skee, derom har jeg ikke yttret nogen Mening — muligen er den Tid endnu fjern — men at den engang vil komme, det veed jeg, er navnligen ogsaa Deres Majestæts Mening; thi De har, for blot at nævne dette Ene, da Kjøbenhavns Borgerrepræsentanter for Deres Majestæt udtalte det Ønske, at denne Dag

snart maatte oprinde over Danmark, ikkun erklæret dette Ønske for "ubetimeligt", altsaa ikkun sagt, at Opfyldelsens Time endnu ikke var kommen.

— — Mit Forsvar er her tilende, og jeg skal nu overantvorde min Sag og med den min Fremtids Skjebne i Deres Majestæts Haand. Jeg gjør dette med fast Fortrøstning til Høiesterets Retfærdighed; thi jo mere det ligger i Forholdenes Natur, at de administrative Autoriteter under saa mange krydsende [360] Hensyns forstyrrende Indvirkning maae være udsatte for at give efter for Øieblikkets vexlende Krav: desto større Beroligelse er det for enhver Anklaget, at Dommerkaldet hviler i en lidenskabsløs Ro, høit ophøiet over Momentets ustadigt bevægede Higen, — desto større Trøst finder ogsaa jeg i, her at turde appellere til den Domstolenes Uafhængighed, som er denne Institutions skjønneste Attribut.

Jeg har med beraad Hu ladet mange Punkter uberørte, som en Defension i Regelen pleier at medtage. Dersom ikke Sagen selv overtyder Deres Majestæt om, at min Hensigt har været god, og at mit Forhold under hele denne Prøvelsens Tid, saavist som i mit hele tidligere Liv, har været agtværdigt, saa vilde det være forgjeves, om jeg selv her paaberaabte mig Saadant. At jeg ikke har handlet uden særdeles Foranledning, har jeg leilighedsviis alt fremhævet, saavelsom at Alt, hvad jeg har gjort, staaer i nøie Konsekvents med vor hele senere Statsudvikling, og navnligen med Indstiftelsen af det Folkeraad, hvis Medlem jeg er.

Langt betydeligere end den Straf, Hof- og Stadsretten har idømt mig, ere de Onder, den blotte Aktion har paaført mig. Den har forspildt og forbittret mig et heelt Aar af mit Liv, — et Aar, som jeg tiltraadte med saa glade Forhaabninger og med det Forsæt, ret samvittighedsfuldt deri at forberede mig til mit Kald som Stænderdeputeret; den har stødt mig tilbage fra det, der er et lovligt og sømmeligt Maal for hver Mands Stræben, — en fast Livsstilling, en bestemt Virkekreds, et sikkert Erhverv, — og det i det Øieblik, da der aabnede sig en Udsigt for mig til paa den ærefuldeste Maade at naae alt dette. Og dog, allernaadigste Konge! dog ønsker jeg Intet uskeet af hvad jeg har gjort; thi jeg har handlet i den faste Overbeviisning at opfylde min Pligt, og efter al den Opfordring til streng Selvprøvelse, som dette Aar har [361] bragt mig, tør jeg udtale det — uden Overmod og uden Forsagthed, — men med den modne Selvbevidstheds rolige Styrke: min Samvittighed frikjender mig!

I denne Følelse ligger der en Fred og Hvile og livsalig Glæde, som Mennesker ikke kunne give og Mennesker ikke tage, — med denne Følelse imodeseer jeg Deres Majestæts Dom, idet jeg nu skal indlade denne min Velfærdssag til allerhøieste Paakjendelse.

(O. Lehmann. Af "Forsvarstale for Høiesteret" o. s. v. Kbhvn. 1842.)

5. Lovtale over Daniel Ranzau.

361

Af P. Tetens

Glimrede end hans Geni mere i Axtorna-Slaget, saa maae vi dog i denne jævne, fortsatte Virken for Fødelandet ei mindre her beundre den standhaftige Charakter, det vedholdende Mod, der hverken ved Hindringer, Farer eller Gjenvordigheder bringes til Vaklen, men, stedse sig selv liig, følger ufortrødent sin Plan. Udførtes denne kun med noget af det Liv, vi alt kjende som Sjelen hos Daniel Ranzau, da var Skylden kun pestartig Sygdoms. Det maa forbause os, at han under saa uheldige Omstændigheder allerede kunde udrette saa meget. Men andet Aar, anden Lykke. Adaare kommer han vel igien. Han maa rastløs følge sin Idee saalænge han lever. Det er Geniets Særkjende. Han vil vel, dersom ellers ei Fred forinden byder Fiendtlighed standse, ligesaavel da som nu hellere selv gjæste Sverige, end lade sig hjemme gjæste.

Thi for ham kan det frodige Skaane ei være noget Capua. Hvad er Daniel Ranzaus Daad i Livet? Hviler han mageligstolt paa Laurbærene?

Lader os kaste et Blik ind i hans Leir!

Først sørger han omhyggeligt for Hærens Tarv. De tydske Knegte maae 362
ikke ligge i Malmø. Det kunde blive dem fristende. Landets Børn skal det holdes tilbedste. De Andre udbredes i Landet, der ligelig skiftes imellem dem, saa at hver veed, hvo der skal tilføre ham Levnetsmidler for en billig Betaling af Solden, der punktlig skal tiltælles Soldaterne af deres Officerer.

Nu har Daniel Ranzau Tid til at hengive sig til sine Studier, der stedse endnu ere hans kjæreste Syssel. Selv i Felttoge saaes han, rundt omgivet af Leirens Tummel, uforstyrret under sit Telt at offre mangen Time til Videnskaberne. Hvormeget roligere kan han nu, i Borgeleiets Stilhed, arbeide paa sin Aand! Krigsvidenskaben, i alle sine Grene, lader han afvexle med Oldtidens store Mønstre og med egne Udarbeidninger. Saaledes beskriver han

i det tydske Sprog Krigens Gang mod Sverrig. Han underholder sig i latinske Breve med sine fraværende Venner; thi den vilde Krigslarm har ikke overdøvet Venskabets blide Følelser, der stedse endnu udgjøre hans Lykke. Det er hans første Bestræbelse, at Intet maa mishage de fraværende Venner. O! hvor beskedent dømmer den store Mand sig, selv der, hvor Alle beundre ham, og kun stræbe efter heelt at kunne fatte ham!

Det er Daniel Ranzaus Hjerte, der drager os til ham med inderlig Kjærlighed, medens hans Krigstalenter, hans Heltemod vække vor hele Beundring.

Dette Hjerte, rigt paa Følelse, som hans Aand var rig paa Tanke, kunde ei ønske Krig uden som en retfærdig Gjengjeldelse. Sværdet brugte han som det tugtende Vaaben, der af Guddommen selv var lagt ham i Haand. Palmen greb han — ei for hans egen Skyld; da var den for blodigt erhvervet! — men for Fødelandets Skyld, hvis Ære han maatte redde, hvis nylig ved Günther plettede 363
Navn ikkun Blod kunde reentvætte.

Saaledes drog han i Leding af Pligt, som Fødelandskjærlighed gav Lue; af fuldmoden Overbeviisning, som Gudsfrygt gav Næring og Styrke. Men kom det til Slag, da foer han frem i sit Element paa Begeistringens Vinger; thi han var født Helt med Geni.

(P. Tetens. Af "Lovtale over Daniel Ranzau." Kbhvn. 1819.)

Skaaltale. 363

En egen Art af politisk Veltalenhed, som Literaturen stundom tilegner sig gjennem Hurtigskrivere og fra Aviserne, ere de saakaldte Skaaltaler. Meget ofte er der dog saa megen sand levende Veltalenhed i dem, at den ikke uden Savn kan see dem henveirede med Øieblikket, om de fødtes med dette, eller ganske henlagte, om de forud udarbeidedes. Saasnart Talen er prentet, tilhører den ogsaa Literaturen, om end den politiske øieblikkelige Betydning langt overveier den literære, selv om denne fortjener at vorde blivende. I Lande, hvor der er en oplyst og kraftig Opposition, er det især denne lille, men ofte glimrende, Kvist paa den politiske Green af Veltalenhedens trearmede Træ trives.

6. For den dygtige Deel af den danske Stænderdeputation. 363

Af Lassen

— — De seer, at der endnu er meget at ønske: endnu have vi fire splittede Stænderforsamlinger, endnu ingen fuldkommen Offentlighed i disses Forhandlinger (hvorlænge er det siden der først udgik kgl. Ordre til Finantsbestyrelsen, at de aarlige Finantsoverslag skulde offentliggjøres i rette Tid, det vil sige, inden vi have begyndt at bruge af Pengene, og hvorvidt ere vi endelig komne i denne Henseende?).. Men skulle vi for disse Hindringers Skyld lægge Hænderne i Skjødet? Jeg for min Deel mener Nei. Det forekommer 364
mig at være en Modsigelse, inderligt at ønske Noget, og dog ikke stræbe efter at faae sit Ønske realiseret. Ja, var det endda barnagtige eller taabelige Ønsker, de fortjente jo ikke at opfyldes, men jeg troer ikke, at det skal siges om saadanne Ønsker, som en fri Forfatning, en fri Presse, Frihed til at tale sit Modersmaal inden sit Fædrelands Grændser osv. - Ønsker der have deres dybeste Rod i Folkets Bevidsthed. Desto beklageligere vilde det være, om det virkelig skulde være saa, at nogen Stænderdeputeret skulde, af Mistillid til Stænderinstitutionens Virksomhed, afholde sig fra at møde i dens Forsamlinger; thi han vilde derved skuffe den Tillid, hans Medborgere havde viist ham, maaskee hindre mangen en god Sags Fremme, ja muligen bestyrke Frihedens Modstandere i den Anskuelse, at Alting er mere end godt nok som det er, at Intet staaer tilbage at ønske, og at denne Mening næres af den store Masse af Folket, noget vi dog alle med os selv vide ikke at være Tilfældet. Det er derfor ikke ret troligt, at Nogen saaledes skulde have opgivet Haabet og med dette Modet; thi disse maae ikke svinde; derved vilde den gode Sag alt være opgiven. Dog, jeg er her kommen til det Punkt, som jeg ifjor udviklede for Dem, og jeg skal derfor ikke falde den ærede Forsamling besværlig med Gjentagelser; men i den fulde Overbeviisning, at af det Frø, som høisalig Kong Frederik ved Forordningen af 28de Mai 1831 nedlagde, vil, naar det vandes og pleies med Vedholdenhed, fremgaae en bedre Tingenes Tilstand for Danmark, og med det Ønske, at det danske Folk aldrig i Stænderforsamlingerne maa savne en stærk Repræsentation af Mænd, som, med Fædrelandets Vel for Øie, besidde Mod og Udholdenhed til at styre didhen, uanfægtede af Tidens Storme og Bølgeslag, skal jeg tillade mig at 365
udbringe et Længe leve "for alle ædle, selvstændige, frisindede, høihjertede danske Stænderdeputerede."

(Lassen. Tale ved 28de Maifesten 1844. Af Kjøbenhavnsbladet "Forposten.")

7. Kong Oskar den 1ste leve!

Af O. Lehmann

— — "Det tør vistnok forudsættes, at et Samfund, der er forenet i fælles Kjærlighed til det fælles Fædreland, — vort store, herlige skandinaviske Norden, ikke uden levende Interesse har været Vidne til den følgerige Begivenhed der er indtraadt i dets Skjød, i det hiin alderstegne og hæderkronede Helt, hvis Klogskab det lykkedes, midt i det gamle Europa at begrunde et nyt Dynasti, er aftraadt fra Begivenhedernes Skueplads, — og idet af Nordens tre Kroner de tvende ere gaaede over til en Mand, som ved Sprog, Opdragelse, Sind og Færd ganske tilhører vort Norden, men ved sin Alder den nye Generation, for hvis Gjerning hans Liv og Virken ikke vil være uden Betydning. Jeg er i Sandhed ingenlunde tilbøielig til at overvurdere den Vigtighed, en Fyrstes Personlighed kan have for Folkenes Udvikling og Staternes Skjebne, og endnu mindre føler jeg mig hendragen til nogen altfor let og hurtig Tiltro til alle de vidtudseende Forhaabninger, der altid pleie at omleire en Thronarvings Thronbestigelse. Men desuagtet nærer jeg det Haab, at Historien har forbeholdt Kong Oskar af Sverige en ærefuld Andeel i den store sociale Reform, som dette Land langsomt, men sikkert, er modnet imøde, og hvis lykkelige Gjennemførelse vil udgjøre et af de betydningsfuldeste Afsnit i vort Nordens indre Udviklings Historie. Og ikke mindre venter jeg, at Kong Oskar af Norge ikke blot vil vorde dette Land en retfærdig, velsindet og ægte konstitutionel Konge, der vil bidrage Sit til, at dets lykkelige Forfatning kan udfolde alle de rige Spirer til Frihed og Velvære, den gjemmer i sit Skjød; men at han tillige, ved at fjerne ethvert Anstød, som kunde saare Nordmændenes saa vel erhvervede, og især saa vel forsvarede, Uafhængighed, vil vide at beseire de Hindringer, der hidtil have gjort dem noget tilbageholdne i, med fuld Fortrøstning og Hengivenhed at slutte sig til den Union, hvis dygtige og virksomme Udvikling hører til vort Nordens vigtigste Opgaver. Og hvorfor skulde vi fortie, hvad der dog ligger os alle paa Hjerte? - det Ønske, at Kong Oskar af Norge og Sverige med oprigtig Hu og kraftig Klogskab vil benytte enhver Leilighed — og de ville ikke udeblive — til alvorlig at imødekomme den aandige Tilknytning til vore Broderfolk, ved hvilken ogsaa Danmark stræber at indordne sig i den høiere Eenhed, hvorved

det hele Norden først vil kunne indtage sin rette Plads i Folkenes Raad, først rettelig vil kunne fuldbyrde sin Opgave i Verdenshistoriens store Gjerning. Lykkes det Oskar at blive det faste Tilknytningspunkt for Nordens Friheds- og Eenhedsaand, — lykkes det ham at blive Skaberen af en, af al fremmed, og navnlig af al barbarisk, Indflydelse udfriet, nordisk, national Politik, — da vil han slutte sit Navn til Nordens bedste Heroer, og som Civilisationens Grændsevogter blive en Velgjører for hele Menneskeheden, — da vil hans Liv vorde betydningsfuldt og lykkeligt, og hans Ihukommelse leve i Velsignelse blandt de kommende Slægter. Dertil skjænke Kongernes Konge ham sin himmelske Indvielse! Kong Oskar den 1ste leve!"

(O. Lehmann. Af Kjøbenhavnerbladet "Fædrelandet." 1844.)

VI. STRENGESTE PROSA-FORM.

VI. Strengeste Prosa-Form.

367

Ingen af de i dette Arbeides Dele anførte Prosaarter, selv ikke den alvorlige belærende, er ganske uden enten rhetoriske eller poetiske eller Viddets Prydelser, hvor disse tjene Foredragets Øiemed og ikke skade Hovedkravet til enhver Prosa, nemlig Tydelighed og Klarhed. Men der en Prosa, som forskyder enhver Prydelse, for alene og des sikkrere at besidde disse Egenskaber. Materien tilsiger den; og næsten stedse er det et materiellere Indhold, som udtrykker sig igjennem denne farveløse, saakaldte tørre, Prosa, ligesom man gjerne seer Billedhugger- og Bygnings-Værker gjengivne i Pennetegningens eller Stylografiens sikkre og bestemte Omrids. Herhen høre f. Ex. statistiske og økonomiske Undersøgelser og Afhandlinger, en Mængde Underviisningsskrifter, Samlinger og Udtog, hvis Prosa, uanseet Indholdet, dog kan besidde Reenhedens og Klarhedens Skjønhed, og som i en Oversigt over Literaturens Provindser ligesaalidt tør forglemmes som de goldere Egne i Oversigten over et Land, eller som de pralløse, nyttige Græsarter i en over Planteverdenen.

1. Kvindernes Lægekunst i det gamle Norden.

368

Af L. Engelstoft

Det er bekjendt, hvor meget de nordiske Fruentimmer gave sig af med Medicinen, eller, som dengang var det samme, Saarlægekunsten; thi til denne indskrænkede sig næsten vore Forfædres hele Lægevidenskab. Hærførerne selv besad i Almindelighed god Erfarenhed i denne Kunst, men for Resten havde Staten, ihvor trængende en Nødvendighed det end var, saa lidet føiet

nogen Anstalt i den Henseende, at en vis Konge, da han skulde levere et Slag, ikke vidste paa anden Maade at sørge for de mange Saarede, han vilde faae, end at gaae omkring i Hæren og udnævne dem til Saarlæger, som han fandt at have de blødeste Hænder. Ellers vare Fruentimmerne hos os, ligesom hos Germanerne, de saarede Heltes Trøst, og de vigtige Tjenester, som de her uophørlig havde Leilighed til at bevise vort Kjøn, maatte nødvendig bidrage til at forhøie deres Værd i Mændenes Øine. Fra Hofferne til Hytterne udøvedes Lægekunsten af det smukke Kjøn. De gamle Efterretninger ere saa fulde af Exempler paa Koner og Piger af alle Stænder, som have helbredet deres saarede Paarørende og Venner, at det vilde være overflødigt her at anføre nogle. Videnskabelig Theori maa man naturligviis ikke tænke paa. Deres Lægekundskab bestod næsten alene i den Erfaring og Behændighed, som den idelige Øvelse forskaffede dem; men at de dog maae have bragt det temmelig vidt i det Praktiske, viser den Mængde af Saarede, som deres Kunst endog ved meget farlige Kvæstninger vidste at helbrede.

(L. Engelstoft. Af "Forsøg til en Skildring af Kvindekjønnets Kaar hos Skandinaverne før Christendommens Indførelse." Kbhvn. 1799.)

2. Moralske Onder ved Lignings-Systemet.

369

Af G. P. Blom

At Følelsen om virkelig eller formeent Forurettelse leder til Had og Hevn, er altfor menneskeligt til, at man jo ræddes ved Indretninger, der give altfor hyppig Anledning dertil. Neppe kan nogen Indretning være rigere paa slige Følger end Ligningerne. Det er en Følge af den almindelige eensidige Beskuelsesmaade i egen Sag, at enhver Lignet fristes til at see sig forurettet. Han sammenligner saa gjerne sin Skjebne med Andres, og hvo støder ei an paa formeentlige Urigtigheder, som opirre, og han søger da lettest Aarsagen inden Partiskhedens og Hadets Enemærker, og Hevn bliver da den almindeligste, hvorvel uædle, Følelse. Borgerlig Uenighed, private Forholdes Forstyrrelse, Had og Bagvaskelse med alle disse Dæmoners stygge Følgesvende ere fast uundgaaelige ved denne Indretning, og hvad Moraliteten deraf har at vente, behøver jeg ei at fremføre. At Misnøie, Uvillie, Uhjælpsomhed og Ulyst til gavnlig Virksomhed følge naturligen i hines Spor, er ligesaa psychologisk rigtigt, som det er ved Erfaring beviist.

„(G. P. Blom. Af "Undersøgelse, hvorvidt Skatternes Fordeling i Norge ved Ligning er ønskelig." Chnia. 1820.)

3. Nærgaaenhed fra dansk Side.

369

Af P. Petersen

Efter Kalmar-Forbundets Ophævelse havde Nordmændene al Grund til at formode, at danske Historieforskere af sig selv vilde have søgt at rette de grove Vildfarelser, som med Hensyn til Norges Histories Forkvakling vare i det nuværende Skriftsprog blevne i noget over to Hundrede Aar sammenspundne og udspredte, rimeligviis under den forudfattede og dybe indgroede Indbildning, at Kalmar-Forbundt-

370 ei kunde andet, end blive evigvarende. Den billige Forventning om en mere forstandig og værdig Behandling af Historien er dog hidindtil ikke bleven opfyldt. Tvertimod har man ei alene omhyggelig vedblevet at oprippe det gamle taabelige Snak om Skandinaver og et fælles Tungemaal i det saakaldte Skandinavien i Oldtiden, samt om Leire-Konger og Stolkonger i Sjælland; men endog forøget disse og mange flere Sottiser med adskillige nye, saasom om Dannersproget, som tales fra Nordkap til Eideren; om sammes Stammesprog, Islandsken; om Færøerne, som kaldes en Afkrog i Danmarks Rige, om Nordmænd, som bør kaldes nordiske Mænd; om det norske Sprog eller Norræna, som bør kaldes nordisk Sprog, ja En iblandt dem har endog havt den mageløse Uforskammethed at give Norge Navn af en dansk Sprogprovinds og gjøre Udkast til et Schema, hvorefter han formener, at Danmark bør tilegne sig den norske Literatur, som et Appendix til den Danske, i hvilken den bør indlemmes. Uagtet Folket, der har været og er bosat i Sjæland, som Gud og hver Mand veed, ei kan tillægges Skyld for de Fornærmelser, som enkelte Individer, tildeels af fremmed Folkefærd, i Hovedstaden paa fornævnte Ø have fundet Behag i at udstøde, og det snarere bør lægge danske Studenter til Roes, at ingen af dem engang har villet gaae et Skridt for at høre paa saadan og meer af det Slags enfoldig Tale, som nys nævntes, kan det ei heller negtes, at vi alt for længe have seet Tiden an og nølet med at vurdere den latinske Krønike, som fører Saxo's Navn, og heelt nylig er bleven paa meer end een Maade opstillet ved Siden af Snorro.

(P. Petersen. Af "Betænkning over 2det Udkast til en Lov angaaende Bergværkerne." Chnia. 1824.)

4. Kirkerne paa Landet i Norge.

371

Af Linstow

De nu existerende Landkirker kunne, med Undtagelse af nogle faa, i den senere Tid af Teglsteen opførte, henføres til trende forskjellige Bygningsmaader, nemlig et Slags Bindingsværk, Reiseveed-Bygning kaldet, Graasteensbygning og Tømmerlaft. Reiseveedbygningen er den almindeligste i Fjelddistrikterne og skovrige Egne. Den bestaaer af et Slags Stænderværk af Mastetømmer, og adskiller sig deri fra Bindingsværk, at Væggene ikke deles i Stokværk, med mellemliggende Ramstykker, hvorimod Mastetræerne naae op over hele Bygningens Høide. Enkelte Skraastøtter danne Tverforbindelserne, og det Hele er indklædt med Bord, Taget og Taarnet sædvanligen med Spaan, hvilket Alt overstryges med Tjære. At denne Bygningsmaade er høist ufuldkommen og hidrører fra en udannet Tidsalder, er indlysende. Uagtet den overordentlige Masse af Tømmer, hvoraf Bygningen er sammensat, og dets svære Dimensioner, mangler den dog formedelst de ufuldkomne triangulære Forbindelser den Stabilitet, som Optømring af regulært Bindingsværk yder, og flere Exempler, blandt andre det Uheld, som rammede Leirdalens Hovedkirke, vise, at disse tømmerødslende Bygninger ikke modstaae Trykket af en heftig Storm. De ere dernæst uhensigtsmæssige i et koldt Klimat, da Klædningen næsten aldrig bliver tæt, saa at Vind og Veir trænger igjennem. Man har derfor idelig Klager over, at Præsterne tilsætte Helbreden under Udøvelsen af deres Kaldspligter i disse Kirker. Den store Tømmermasse, de indeholde, forøger ogsaa Faren i Ildebrandstilfælde. De fleste af disse Kirkers Grundform er en irregulær Korsdannelse. Indvendigen ere de sædvanligen prydede med en Deel, i Træ kunstigen udskaarne, Zirater i en raa Stiil. Da de alle ere fra en ældre Tid, er en stor Deel af dem i mere eller mindre Grad brøstfældige.

I ikke saa stort Antal findes Kirker af Steen, deels tilhuggen, deels i sine naturlige Brud. Disse Kirker, som forekomme i nogle folkerige Sogne, og i adskillige Sødistrikter, have faaet deres Tilværelse i Katholicismens Tid. Skjøndt de i Almindelighed ikke ere store i Omfang, vise de mere Plan i Anlægget, end den forhen nævnte Art. Ikke sjelden ere Indgangene,

372

Vinduerne og Gavlerne prydede med Indfatninger af Klebersteen eller Marmor, i en Slags normannisk-gothisk Stiil, som formodentlig hidrører fra Arbeidere, indkomne ved Landets Forbindelser med England i Middelalderen.

De yngste Landkirker ere de, som ere opførte af Tømmerlaft, eller horizontalt paa hinanden tømrede Stokke. Denne Bygningsmaade er nu almindeligen udbredt, og vil af flere Grunde rimeligviis fremdeles i de fleste Tilfælde blive foretrukket for den i adskillige Henseender fuldkomnere Konstruktion af brændte Steen. Træ er det sædvanligste Bygningsmaterial paa Landet i Norge. Letheden at tilveiebringe det, dets ringe Priis i Forhold til andre Materialiers, Trævæggenes Luunhed som langsomme Varmeledere, den Hurtighed, hvormed en Tømmerbygning lader sig opsætte, dens Bekvemhed til strax at kunne benyttes uden Skade for Helbreden, tilligemed Landmandens Mangel paa Bekjendtskab med enhver anden Bygningsmaade, vil længe vedligeholde Trækonstruktionens Anvendelse til Kirkebygninger, skjøndt Steenbygningen, saavel med Hensyn til Varighed, som den bestemtere og større Charakter, den er skikket til at modtage, fortjener at foretrækkes, hvor Omstændighederne ellers tillade dens Anvendelse. Blandt Steenbygningens Fortrin bør endvidere nævnes, at dens Mure ikke ere indskrænkede til en vis Længde, saaledes som Tømmervæggene, der ikke holde sig oprette ved deres egen Ligevægt, som en velopsat Muur, men blot holde sig ved den Understøtning, de faae af Tvervægge, hvormed de ere 373
sammenføiede i Laftningen, og følgelig kun ere sikkre, naar de ikke overskride en vis Længde. Ved Tømmerkonstruktionen er dernæst Komponisten indskrænket til faa Former. Alle Partier maae begrændses af rette Linier, eller maae følge Tømmerets Retning. Buer og Hvælvinger, som ellers saa passende benyttes ved Kirkebygninger, ere kun lidet anvendelige i Trækonstruktionen. Skjønhedens Fordringer har saaledes Architekten vanskeligere for at tilfredsstille, naar der bygges af Træ, end naar Materialet er Steen.

(H. D. F. Linstow. Af "Udkast til Kirkebygninger paa Landet i Norge o. s. v." Chnia. 1829.)

5. Den skandinaviske Forening.

373

Af N. Tidemand

Der gives Stater i Europa, som baade Naturen og deres politiske Naboskab har bestemt til Unionsstater, saasom England, Skotland og Irland; Tydskland, og Staterne paa den skandinaviske, pyrenæiske og italienske Halvø. Den politiske Skilsmisse, som Fortidens Begivenheder have frembragt mellem disse Stater, og som ofte har kostet saa meget Blod, kan nu ikke ophæves ved noget andet Middel. Hvad var der blevet baade af England og Skotland i den sidste Revolutionsepoke, naar Skotland, med sit gamle Nabosind og med sin gamle Forbindelse med Frankrig, havde vedligeholdt sin Uafhængighed af England? Hvad maatte Tydskland ikke lide formedelst sin svage politiske Forbindelse? Hvad har Italien ikke lidt og lider endnu formedelst sin politiske Adskillelse, eller Udstykningen af det italienske Folks Kræfter? Af hvilke Farer blev ikke Portugal truet i den sidste Revolutionsperiode? Udgik ikke den pyrenæiske Halvøes Redning fra Portugal? Blev ikke de fleste af disse Staters Uafhængighed næsten reddet ved et Underværk? Hvad havde de to Stater paa 374
den skandinaviske Halvø ikke lidt siden Calmarunionens Adskillelse, og hvilken Fare svævede der ikke, førend den sidste Forening, over det hele skandinaviske Nordens fremtidige Uafhængighed? Hvor vigtig er ikke denne nye skandinaviske Forening baade for Europas almindelige og den skandinaviske Halvøes særdeles Forsvar? Den er saa vigtig for begge Dele, at man tildeels maa ansee Alt, hvad der svækker denne Forening, om det endog var eensidig godt, for et stort Onde, og derimod Alt, hvad der befæster Foreningen, om det endog virker eensidig ufordeelagtigt, for et overveiende Gode. Hovedsagen vil blive, at man ikke tager Feil af Midlerne til Unionens Befæstelse.

(N. Tidemand. Af „Om de sammensatte Staters Foreningsmaade o. s. v.“ Chnia. 1829.)

6. Unaturligheden af en Forening imellem Norge og Danmark.

374

Af J. C. Berg

Den eneste fornuftige Hensigt af en Forening imellem uafhængige Stater til et Stats-Forbund eller en Forbunds-Stat maa være, at man sikkrere, end

ved blotte Alliance-Traktater, skal vinde de fornødne Kræfter til at modstaae mægtigere Staters Vold og Undertrykkelse. Denne Hensigt kan Norge ikke opnaae ved en saadan Forening med Danmark, saasom disse Riger af Naturen ere adskilte og ei engang paa et eneste Punkt berøre hinanden, saa at de ikke uden ved Hjælp af Flaade kunne sende hinanden Bistand, hvilket er misligt, da Fraskillelsen ikke er af den Art, som f. Ex. Irelands fra Storbritannien. Hvo erindrer ikke, hvor vanskeligt eller rettere sagt umuligt det i Aaret 1807 var, fra Fyen og det øvrige Danmark at bringe Understøttelse til det af Briterne [375] besatte Sjæland, og dog var Afstanden for Intet at regne imod Afstanden imellem Norge og Danmark. En saadan Forening imellem disse Riger er derfor lige imod Naturens Plan; ikke kan for den anføres, hvad der i sin Tid gjældte for en Forening imellem Litauen og Polen, eller hvad der gjælder for en Forening imellem de arragonesiske og kastilianske Riger i Spanien, eller imellem Norge og Sverige. Som indsluttede paa den store nordiske Halvø have disse tvende sidstnævnte Riger, ligesom den pyrenæiske Halvøes Lande, naar man betragter dem med Hensyn til Fremmede, fælles naturlige og deres Uafhængighed temmelig betryggende Grændser, hvilke Grændser, som Oberst Tidemand i Forerindringen til Skriftet om de sammensatte Staters Regjeringsmaade S. V bemærker, Rigernes Sammenhæng, tilligemed Halvøens Afsondring og Form, fordrer at de med fælles Anstrengelse forsvare. Den Bistand, som Norge og Danmark kunne yde hinanden, maa derimod indskrænke sig til den, der kan opnaaes ved Alliance-Traktater, saaledes som man kan betinge sig f. Ex. hos den britiske eller enhver anden Magt, som vi (Norge og Sverige) efter Omstændighedernes Medfør i de enkelte Tilfælde have Interesse af at forbinde os med, ligesom den igjen af at forbinde sig med os. Men om nu dette end ikke forholdt sig saaledes, saa gjør det Sammenhæng, hvori det fra Norge fjerne Danmarks Hovedbestanddeel, den jydske Halvø, staaer med Tydskland og altsaa med det større europæiske Fastland, det aldeles urimeligt for Norge, som for dettes Medforbundne Sverige, at indlade sig i nogen Forening med Danmark; thi derved blive disse to Riger ikkun indviklede i Tydsklands og det øvrige Fastlands, dem i Almindelighed uvedkommende, Anliggender; og i hvilken fornuftig Hensigt skulde man ved en saadan Forening udsætte sig for de af denne Danmarks uheldige Beliggenhed nødvendig flydende Ulemper? Hvad led ikke Norge under [376] den 1807 udbrudte Krig? og hvilken anden Grund var der til, at Norge indvikledes deri, end netop Foreningen med Danmark, hvis Stilling gjorde

dette Land tilligemed Holsteen afhængigt af Fastlandets daværende Diktator Napoleon, uden at Norge havde mindste Interesse af en Alliance med Napoleon eller af at sværge til hans Fane? Beliggenheden medfører ogsaa, at Danmark kan have Interesser, særlige for dette Rige, uden at disse i nogen Maade røre Halvøens Riger.

(J. C. Berg. Af "Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie." B. 3. (Anm. Pag. 169). Chnia. 1835).

7. Norges Beenbygning.

376

Af Schweigaard

Allerede et flygtigt Blik paa Kortet viser en skarp Modsætning mellem det vestenfjeldske og østenfjeldske Norge. Hvad der her er Dal, Elv og Indsø, er hist Fjord. Begge Slags Fordybninger have en ligeartet Indflydelse paa Landets Beboelse, der overalt følger Vandets Gang, hvad enten det er salt eller ferskt; men man er ikke tilbøielig til at udlede begges Tilblivelse af den samme Naturaarsag, fordi Indsnittene i Fjeldmassen paa Vestsiden, hvilke nu optage de dybt indtrængende Fjorde, bære Udseende af Revner eller voldsomt dannede Kløfter, medens Fordybningerne paa Østsiden, efter deres Form i det Hele taget, synes at være blevne til ved Udhuling. Og dog er det tilsidst et Spørgsmaal, om de store Modsætninger i vor Klodes Dannelse, som vi, kun fortrolige med Fænomener, som foregaae i korte og for Erfaringen opfattelige Tidsrum, ere tilbøielige til at tilskrive hurtigt men voldsomt virkende Naturomvæltninger, ikke maae udledes af langsomt virkende, men dog igjennem umaadelige Tidsrækker til store Resultater førende, Naturkræfter, da det dog er vist, at det Største og meest Forbausende, der foregaaer udenom 377
os, skeer gjennem Fortsættelse og Overgange, og ikke ved Spring.

I det Østenfjeldske trække Hoveddalene med deres tilhørende Vanddrag sig i et nogenlunde parallelt Løb omtrent i samme Retning, skjøndt ikke fuldt saa regelmæssigt, som Fordybningerne og Vandstrømningerne paa den svenske Side; det vil sige mod Sydost. Ved deres Udspring fra Hovedfjeldet holde de sig endnu smale og steile, undertiden mere som udsprukne Fjeldkløfter, end som indhulede Fordybninger, men udvide sig ordentligviis eftersom de nærme sig Havet. Til Hoveddalene støde Sidedale, sædvanligviis brattere opadgaaende og paa et mindre Rum udsatte for større

Temperaturforandringer, end Hoveddalføret, hvori de aabne sig. Som oftest rummer Sidedalen kun et enligt Sogn, sjeldnere et heelt Præstegjeld, medens det hyppigere kun giver Plads for en lille Bygd af nogle smaa Gaarde. Ofte ligger den for høit tilfjelds til at være skikket for faste Menneskebopæle, og kaldes da, naar den afgiver god Græsning for Kvæget, Sæterdal. Længst af Norges Dale er Østerdalen med dens Fortsættelse gjennem det aabne Soløer og Oudalen, tilsammen i en Strækning af over 45 geografiske Mile, Leiet for Halvøens største Flod, Glommen. Ikke fuldt saa langstrakt, men interessantere og frugtbarere, er Guldbrandsdalen med dens Forlængelse, Mjøsens lange Bassin. Dette Dalføre udtømmer sine Vande gjennem Lougen. Mindre regelmæssig og steilere opadgaaende er Valdersdalen, der aabner sig ned imod Ringeriget, og afgiver den største Vandmasse som Bidrag til det drammenske Vanddrag. En smalere Landstrækning og derfor færre og mindre Sidedale og Sideelve tilhøre Hallingdalen og Nummedalen, hvoraf den første afsænker sig mod Modum, den sidste aabner sig til et vidt Bassin nedenfor Kongsberg, hvorefter Vanddraget atter indtræder i en trang Dal, som først 378
nedimod Laurvig igjen udvider sig og ophører. Over Tellemarken er udspændt et uregelmæssigt Net af Dale og Elve, hvoraf de fire nordligste samle sig i Retningen mod det betydelige Nordsø-Vand, hvori de udtømme sig, medens de tvende sydligste føre hen til det christiansandske Distrikt. Dalsystemet er i Tellemarken ikke udpræget til en fuldkommen Bestemthed, Forskjellen mellem Hoveddal og Sidedal er mindre klar; ikke heller aabne de sig i et mere udstrakt Lavland mod Havet. I Sætersdalen seer man det sidste Dalføre af betydelig Længde, ikke alene i det Søndenfjeldske, men overhovedet i det hele Land. Vistnok er Vossdalen, Romsdalen, Dalene som støde til Trondhjemsfjorden, Namsdalen o. fl. ganske mærkelige, men kunne dog i Længde ikke sættes i Sammenligning med de større østenfjeldske Dalfører. Hertil er Afstanden fra Hovedfjeldets Centralstrøg for ringe.

(A. Schweigaard. Af "Norges Statistik." Chnia. 1840.)

8. Om Norges Rigsvaaben. 378

Af R. Keyser

Det hvide Kors benævner man St. Olafs Kors, og antager det at have sin Oprindelse som Vaabenmærke fra Slaget ved Stiklestad, i hvilket Olaf den

Hellige, efter Sagaernes Beretning, lod sine Stridsmænd til Kjendetegn optrække hvide Kors paa deres Hjelme og Skjolde. Men herved maa bemærkes: 1) At det efter Beretningens Sammenhæng er tydeligt nok, at Korstegnet her var det Væsentlige, ikke Farven, og at den hvide Farve rimeligviis brugtes af de ringere Stridsmænd, fordi den var lettest at erholde, medens derimod Kong Olaf selv, i dette Slag ligesom tidligere i Slaget ved Nesiar, i hvilket han tilkjæmpede sig Norges Kongedømme, udtrykkelig siges at have baaret et hvidt Skjold med gyldent Kors. 2) At et saadant hvidt Kors, 379
saavidt mig bekjendt, i senere Tider aldrig findes omtalt, hverken i Sagaerne eller vore andre historiske Kilder, som et Mærke for de norske Konger eller deres Stridsmænd, med mindre man vil uddrage en saadan Slutning af Birkebenernes almindelige Krigsraab: "Frem Christmænd! Korsmænd" ɔ: "den hellige Kong Olafs Mænd!" — hvoraf man dog vel i det Høieste ikkun kan slutte, at Birkebenerne i Kampen betegnede sig, til Adskillelse fra deres Fiender, med et Kors, uvist af hvilken Farve. Endelig 3) at selve Benævnelsen: St. Olafs Kors, saavidt mig bekjendt, ingen anden historisk Hjemmel har end den, at et Kors af ovenbeskrevne Form, men uvist af hvilken Farve, mellem tvende fravendte Øxer førtes i Nidaros-Erkebispedømmets Segl og Mynter ved Begyndelsen af det 16de Aarhundrede, dog heller ikke tidligere, hvilket de mange endnu tilværende Erkebiskops-Sigiller fra forskjellig Tid noksom godtgjøre.

(R. Keyser. Af "Historisk-heraldisk Undersøgelse angaaende Norges Rigsvaaben og Flag." Chria. 1842.)

AF DEN DANSKE LITERATUR.

9. Bogtrykkerkunstens Forløbere.

379

Af P. L. Møller

Den Kunst at indskjære Bogstaver og andre Tegn omvendt i Stempler af Træ eller Metal, og aftrykke dem ved Hjælp af en Farve, eller præge dem i en blød Materie, var allerede i Brug hos Assyrierne og Babylonierne, to af Historiens ældste Folkeslag. De forfærdigede Muursteen med indgravet og indbrændt Skrift, og der fortælles hos Herodot, en græsk Historieskriver, der levede omtrent 400 Aar før Christi Fødsel, at enhver Babyloner bar en Signetring. Denne Kunst, at indgrave Figurer og Skrifttræk i kostbare Stene, udviklede sig senere, især hos Romerne, til en Fuldkommenhed, der endnu 380
ikke er overgaaet; saadanne skaarne Stene opbevares i Mængde i alle Europas Kunstsamlinger, og sælges i Italien til Reisende for høie Priser. Ægypterne indgravede deres Billedsprog (de saakaldte Hieroglyfer) i Pyramider, Liigkister og andre Gjenstande, eller udgravede dem med ophøiet Form. Brugen af Mynter var almindelig hos alle Oldtidens Folk. De forstode deels at støbe, deels at slaae dem med Stempel og Hammer.

Den berømte romerske Taler og Filosof Cicero, der levede midt i Aarhundredet før Christi Fødsel, har havt Forestillingen om enkelte, bevægelige Bogstaver. Ja man kunde endog paastaae, at han har nærmet sig den Tanke, at man dermed kunde trykke Bøger. Han siger nemlig i sit Skrift om Gudernes Natur, med Hensyn til dem, der troe paa den Mulighed, at Verden kunde være fremstaaet ved et Spil af Tilfældet: "Hvem der kan troe dette, han maa ogsaa holde det for muligt, naar man henkastede paa Jorden en utallig Mængde af Alfabetets 21 Bogstaver, de være af Guld eller hvilkensomhelst anden Materie, at da disse kunde falde saaledes, at de

frembragte et læseligt Exemplar af Ennius's Annaler." Mærkværdigt er ogsaa det Sted hos en senere romersk Skribent, Qvinctilian, hvor han taler om Bogstaver af Elfenbeen, hvormed man, som i en Leeg, kunde lære Børn at læse. En lignende Anviisning forekommer nogle hundrede Aar sildigere hos en christelig Forfatter, den hellige Hieronymus. Saavel Grækere som Romere betjente sig desuden af glødende Jernstempler til med Bogstaver at mærke deres Dyr, Slaver, Misdædere, ja selv Soldater, og indtrykkede ofte Navne i Fade og andet Pottemagerarbeide.

(P. L. Møller. Af "Kort Fremstilling af Bogtrykkerkunstens Historie." Kbhvn. 1841.)

VII. Oversættelser.

381

Ved Oversættelse deelagtiggjøres den ene Literatur i den andens Frembringelser, og naar de ere vellykkede, indtage de en særdeles nyttig og hæderlig Plads i Literaturen. Dertil fordres, navnlig ved Oversættelser af Digterarbeider, foruden Smagfuldhed, Kjendskab til det fremmede Sprog og Herredømme over sit eget, især den Digterne egne Evne, at kunne fatte og ramme den Idee i sin intuitive Nøgenhed, som den fremmede Digter har forsøgt at udtrykke gjennem sit Sprog. Tanken, ikke saameget Udtrykket, er det, som skal gjengives. Derfor ere virkelige Digtere de bedste Oversættere af fremmede Digtere, og Andre burde ikke befatte sig dermed. Egentlige Veltalenhedsværker kræve ogsaa levende Opfatning og Gjengivelsestalent.

Hvad vort Sprog angaaer, da synes det ret bekvemt endog for den poetiske Oversætter, omendskjøndt det hidtil autoriserede Skriftsprog langtfra er rigt paa Riim. Det har nemlig en eiendommelig Bekvemhed for Ordsammensætninger, og dersom den norske Oversætter ikke vil være alt for frygtsom for at bruge udtryksfulde Ord af det rige Modersmaal, skulde det være en vanskelig Original, som han ikke skulde kunne gjengive saa nøie som f. Ex. Afspeilingen i Vandet af et Træ er det, som pranger paa Kysten. Mere kan man ikke forlange, og almindeligviis er Oversættelsen i samme Forhold, som med Træet, en mattere Afspeiling af Originalen, uagtet der kan være enkelte Tanker, som ere skjønnere og klarere gjengivne i hiin. Men dette er som Fund; med den Tanke, at levere heelt igjennem noget Bedre end Originalen, naar denne fortjener at oversættes, gaaer ingen skjønsom Oversætter til sit Arbeide.

1. AF DET LATINSKE.

1. AD DELLIUM.

382

Af Horatius oversat af Schwach

Aequam memento rebus in arduis
servare mentem, non secus in bonis
ab insolenti temperatam
laetitia, moriture Delli!..

.. Seu moestus omni tempore vixeris,
seu te in remoto gramine per dies
festos reclinatum bearis
interiore nota Falerni.

Qua pinus ingens albaque populus
umbram hospitalem consociare amant
ramis, et obliquo laborat
lympha fugax trepidare rivo:

Huc vina et unguenta et nimium brevis
flores amoenos ferre iube rosae,
dum res et aetas et sororum
fila trium patiuntur atra.

Cedes coemtis saltibus et domo
villaque, flavus quam Tiberis lavit;
cedes, et exstructis in altum
divitiis potietur haeres.

Divesne prisco natus ab Inacho,
nil interest, an pauper et infima
de gente, sub divo moreris,
victima nil miserantis Orci.

1. Til Dellius.

383

Lad Modet i din Barm ei vige Sæde,
naar Modgangs Storm oprører Livets Sø!
Stig ei ved Held til overmodig Glæde,
o Dellius! thi du skal engang døe.

Hvad enten du med Sorg dig altid plager,
hvad heller du paa Festens Hviledag
i en afsides Eng en Taar dig tager,
Falernerviin af indre Kjelderlag ...

hvor høie Grans og hvide Poppels Grene
sig sammenslynge til et gjæstfrit Ly,
og Bækkens Vover, kjølige og rene,
i Bugter med en sagte Rislen flye:

did Viin og Salve da du bringe lade,
og Roser — o de blomstre kun for kort! -
mens Kaar og Alder endnu det tillade
og Søstre-Trillingparrets Traadspind sort!

Fra Huus, fra Landsted ved den gule Tiber,
fra sammenkjøbte Marker, som du har,
du vige maa; og flux din Arving griber
den Skat, som høit af dig opdynget var.

Om du er riig, med fornem Herkomst brammer,
fra gamle Inachus den regne kan;
om du er arm, fra ringe Slægt nedstammer,
du kommer ligefuldt til Plutos Land.
Omnes eodem cogimur; omnium 384
versatur urna, serius ocius
sors exitura, et nos in aeternum
exilium impositura cymbae.

(Horatius.)

2. AD LICINIUM. 384

Af Horatius oversat af Schwach

Rectius vives, Licini, neque altum
semper urgendo, neque dum procellas
cautus horrescis, nimium premendo
littus iniquum.

Auream quisquis mediocritatem
diligit, tutus caret obsoleti
sordibus tecti, caret invidenda
sobrius aula.

Saevius ventis agitatur ingens
pinus; excelsae graviore casu
decidunt turres; feriuntque summos
fulgura montes.

Sperat infestis, metuit secundis
alteram sortem bene praeparatum
pectus. Informes hiemes reducit
Jupiter; idem

summovet. Non, si male nunc, et olim
sic erit; quondam citharæ tacentem
suscitat Musam, neque semper arcum
tendit Apollo.

Rebus angustis animosus atque
fortis appare! Sapienter idem
contrahes vento nimium secundo
turgida vela!

(Horatius.)

Did maae vi alle. Urnen rystes; falde 385
maa tidlig eller seent den visse Lod,
der skal os bort fra Jorderige kalde,
og sætte os paa Charons Skyggebaad.

(C. N. Schwach.)

2. Middelveiens Priis. 385

Rigtigst du færdes, naar du ei paa Dybet
idelig tumler, men ei heller ængstlig,
frygtende Stormen, trænger dig for nær til
farlige Strandbred.

Hvo, som den gyldne Middelvei sig vælger,
undgaaer i Tryghed smudsig Hyttes Armod,
undgaaer forsigtig Pragtpalladsets Herres
misundte Vilkaar.

Stærkere ryste Vindene den høie
Gran, og de største Taarne styrte om med
tungeste Fald, og først slaaer Lynet ned i
høieste Bjergtop.

Haabet i Modgang og i Medgang Frygt for
Skjebnens Omvexling skaber Roe og Fred i
Viismandens Hjerte. Barsken Vinter sender
Jupiter; Selv han

ender den ogsaa. Ei, om nu det stormer,
stormer det evigt. Føbus vækker engang
Citharens tause Musa. Ikke altid
spænder han Buen.

Derfor i Trængsler livelig og frygtløs
te dig! Men ogsaa viselig du rebe
Seilene, hvis de fyldes dig af altfor
feiende Medbør!

(C. N. Schwach.)

2den Deel.

2. AF DET FRANSKE.

3. LA MARSEILLAISE.

386

Af Rouget de l'Isle oversat af P. A. Heiberg

Allons, enfans de la Patrie!
Le jour de gloire est arrivé.
Contre nous de la tyrannie
l'étendard sanglant est levé.
Entendez-vous, dans les campagnes,
mugir ces féroces soldats?
Ils viennent jusque dans vos bras
egorger vos fils, vos compagnes.
Aux armes, citoyens! formez vos bataillons!
Marchons! marchons!
Qu'un sang impur abreuve nos sillons!

Que veut cette horde d'esclaves,
de traîtres, de rois conjurés?
Pour qui ces ignobles entraves
ces fers dès long-temps préparés?
Français, pour nous!.. Ah! quel outrage!
Quel transport il doit exciter!
C'est nous qu'on ose méditer
de rendre à l'antique esclavage!
Aux armes etc.

Quoi! ces cohortes étrangères
feraient la loi dans nos foyers!
Quoi! ces phalanges mercenaires
terrasseraient nos fiers guerriers!
Grand Dieu! par des mains enchaînées,
nos fronts sous le joug se ploieraient?
De vils despotes deviendraient
les maîtres de nos destinées!
Aux armes etc. -

3. Marseillanerhymnen.

Op, I brave Marseillaner!
Op at kjæmpe hver Galliens Mand!
Tyranniets det blodige Banner
vaier over vort Fædreneland.
Hører I Knaldet af Fiendens Kanoner?
hører I ei hvor han brøler Harm?
Snart myrder han i Eders Arm
Eders Børn, Eders Fædre og Koner.
Til Vaaben! i Gevær!
Til Vaaben En og Hver!
Afsted! afsted! De Voldsmænds Blod
skal strømme for vor Fod.

Hvad vil disse Horder af Slaver,
disse Bander af kronede Mænd?
Siig, for hvem man vel Lænken tillaver,
til hvis Hænder man smedede den?
Franske! høimodige Franske! for Eder!
Atter I skal udi Aaget gaae
Os, Franske! tør man tænke paa
at paaliste de forrige Kjæder!
Til Vaaben! i Gevær! o. s. v.

Skal da disse fremmede Hærer
skrive Love i Løvernes Hjem?
Skulle vel hine leiede Skarer
gaae med Seier i Gallien frem?
Skulle vi bære paa taalige Nakke
Lænker, paalagte af Slavehaand?
og for de haarde, tunge Baand
tvinges hine Despoter at takke?
Til Vaaben! i Gevær! o. s. v.

Tremblez, tyrans! et vous, perfides, 388
L'opprobre de tous les partis,
tremblez! vos projets parricides
vont enfin recevoir leur prix.
Tout est soldat pour vous combattre;
s'ils tombent nos jeunes héros,
la terre en produit de nouveaux,
contre vous tous prêts à combattre.
Aux armes etc.

Nous entrerons dans la carrière
quand nos aînés n'y seront plus.
Nous y trouverons leur poussière
et les traces de leurs vertus!
Bien moins jaloux de leur survivre
que de partager leur cercueil,
nous aurons le sublime orgueil
de les venger ou de les suivre.
Aux armes etc.

Amour sacré de la patrie,
conduis, soutiens nos braves vengeurs!
Liberté, liberté chérie,
combats avec tes défenseurs!
Sous nos drapeaux que la victoire
accoure à tes mâles accens:
que tes ennemis expirans,
voient ton triomphe et notre gloire!
Aux armes etc.

(Rouget de l'Isle.)

Skjælver! I, jert Fødelands Fiender! 389
Skjælve, frygte hver fremmed Tyran!
Vores Mod I dog ei overvinde;
snart skal strande jer Helvedes Plan.
Alt er Soldat, naar det Frihed gjælder;
falder endog vore unge Mænd, -
af Jorden voxe nye igjen,
som med Kjækhed Tyrannerne fælde.
Til Vaaben! i Gevær! o. s. v.

Saa tilfelts imod Aristokrater!
Franske Helte! nu gjælder det paa.
Skaaner dog hine usle Soldater,
som man prygler til mod Jer at slaae!
Men hine blodige, grumme Neroner . .!
Men de Uhyrer, som en Bouillé,
der kold sit Fødeland kan see
tændt i Brand af Fiendens Kanoner . .!
Til Vaaben! i Gevær! o. s. v.*)

Fødelandets Kjærlighed lære
vore Krigere Kjækhed i Krig!
Frihed! elskede Frihed! du være
deres Hjælper, som fegte for dig!
Frihed! din mægtige Stemme fremkalde
Seierens Sværd over Fienderne!
O! gid de rasende maae see
din Triumf, og vor Ære og falde!
Til Vaaben! i Gevær! o. s. v.

(P. A. Heiberg.)

3. Af det Engelske. 390

*) Dette Vers er altfor frit oversat. Det er blot "travesteret".

4. RULE BRITANNIA. 390

Oversat af H. Wergeland

When Britain first, at Heavens command,
arose from out the azure main,
this was the charter, the charter of the land,
and guardian angels sung the strain:
"Rule, Britannia! Britannia rule the waves!
Britons never shall be slaves."

The nations, not so blest as thee,
must in their turns to tyrants fall,
while Thou shalt flourish great and free,
the dread and envy of them all.
Rule, Britannia, etc.

Still more majestic shalt thou rise,
more dreadfull from each foreign stroke,
as the loud blast that rends the skies,
serves but to root thy native oak.
Rule, Britannia! etc.

Thee haughty tyrants never shall tame.
All their attempts to bend thee down
will but arouse thy generous flame
and work their woe and thy renown.
Rule, Britannia! etc.

To thee belongs the rural reign;
thy cities shall with commerce shine;
and thine shall be the subject main,
and ev'ry shore it circles thine.
Rule, Britannia! etc.

The Muses, still with freedom found,
shall to thy happy coasts repair,

4. Hersk Britannia.

Da Bretland først paa Himlens Bud
sig skjød af mørkblaa Ocean,
Skytsenglechoret jubled ud
den Grundlov for det fagre Land:
"Hersk, Britannia! hersk paa Sjø'n!
Aldrig trælles Bretlands Søn!"

Mens mindre sæle Folkeslag
maae et for et i Aaget gaae,
Du, Maal for Alles Frygt og Nag,
skal stor og fri i Blomstring staae.
Hersk, Britannia! o. s. v.

Af hvert et Slag i fremmed Land
meer majestætisk gaaer du frem,
som himmelkløvende Orkan
kun fæster Egen i vort Hjem.
Hersk, Britannia! o. s. v.

Tyran skal aldrig kue dig.
Hvo prøver dig at bøie, han,
til Ros for dig, til Vee for sig,
kun tænde skal din ædle Brand.
Hersk, Britannia! o. s. v.

Din Odel er det rige Land;
ved Handel dine Byer Glands
erholder, og din Underdan
er Havet og dets Kysters Krands.
Hersk, Britannia! o. s. v.

Hos Frihed end har Muser Hjem:
De tye til dig, velsignte Ø,
blest isle! with matchless beauty crown'd 392
and manly hearts to guard the fair.
Rule, Britannia! Britannia rule the waves!
Britons never shall be slaves.

(Gammel Folkesang.)

4. AF DET TYDSKE.

5. An die Freude.

392

Af Schiller. Oversat af Oehlenschläger

Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium!
wir betreten feuertrunken
Himmlische, dein Heiligthum.
Deine Zauber binden wieder,
was die Mode streng getheilt;
Bettler werden Fürstenbrüder,
wo dein sanfter Flügel weilt.

Seyd umschlungen, Millionen!
Diesen Kuß der ganzen Welt!
Brüder — überm Sternenzelt
muß ein lieber Vater wohnen.

Wem der große Wurf gelungen,
eines Freundes Freund zu seyn,
wer ein holdes Weib errungen,
mische seinen Jubel ein!
Ja — wer auch nur eine Seele
sein nennt auf dem Erdenrund;
und wer's nie gekonnt, der stehle
weinend sich aus diesem Bund.!

Was den großen Ring bewohnet,
huldige der Sympathi!
med mageløs Skjønheds Diadem, 393
hvor Mandbarm vogter Fagermø.
Hersk, Britannia! hersk paa Sjø'n!
Aldrig trælles Bretlands Søn!

(H. Wergeland.)

4. AF DET TYDSKE. 393

5. Til Glæden.

Glæde, Straale fra den Høie!
Engel, som fra Himlen kom!
Kraft opflammer Støvets Øie,
saligt i din Helligdom.
Din Samdrægtighed forbinder
Alt hvad Fordom søndersled;
Hyrden Ven i Fyrsten finder,
naar fra Gud Du smiler ned.

Favn mod Favn, I Millioner!
Broderligt hvert Hjerte slaa!
Over Stjerners Himmelblaa
vist en kjærlig Fader throner.

Hvo det sjeldne Held ei savner,
varmt at kaldes Vennens Ven,
Hvo en elsket Viv omfavner,
juble Tak mod Himmelen!
Ja selv Den, som kun kan sige:
"der var Een, som var mig kjær . . ."
Hvo som ei det kan, han snige
af vor Kreds med Skam sig her!

Jordens vidtudstrakte Zoner!
hylder Glædens Sympathi!
Zu den Sternen leitet sie, 394
wo der Unbekannte thronet.

Freude trinken alle Wesen
an den Brüsten der Natur;
alle Guten, alle Bösen
folgen ihrer Rosenspur.
Küsse gab sie uns und Reben,
einen Freund, geprüft im Tod;
Wollust ward dem Wurm gegeben,
und der Cherub steht vor Gott.

Ihr stürzt nieder, Millionen!
Ahnest du den Schöpfer, Welt?
Such' ihn überm Sternenzelt!
Ueber Sternen muß er wohnen.

Freude heißt die starke Feder
in der ewigen Natur.
Freude, Freude treibt die Räder
in der großen Weltenuhr.
Blumen lockt sie aus den Keimen,
Sonnen aus dem Firmament,
Sphären rollt sie in den Räumen,
die des Sehers Rohr nicht kennt.

Froh, wie seine Sonnen fliegen
durch des Himmels prächt'gen Plan,
laufet, Brüder, eure Bahn,
freudig, wie ein Held zum siegen!

Aus der Wahrheit Feuerspiegel
lächelt sie den Forscher an.
Zu der Tugend steilem Hügel
leitet sie des Dulders Bahn.
Ved dens Guddom hæves vi
did, hvor den Ukjendte throner.

Glæde drikke Jordens Slægter
ved Naturens Moderbryst.
Ingen venlig Sjel hun negter
Draaber af sin Ungdomslyst.
Os en trofast Ven i Døden,
Viin og Kys gav hendes Bud;
Ormen fryder Sandsegløden,
og Cheruben staaer for Gud.

Styrter ned, I Millioner!
Føler du en Skaber, Jord?
Søg ham over Stjernechor!
Vist han over Stjerner throner.

Glæden er den Fjær, som spænder
evig liflige Natur.
Glæde, Glæde Hjulet vender
i det store Verdensuhr.
Blomstret den af Knoppen hyller;
Sole paa det hvalte Blaa,
Kloder den i Rummet tryller,
som ei Støvets Øie saae.

Fro, som Almagts Sole vandre
gjennem Himlens Hvælving feir,
liig en freidig Helt til Seir,
iler Banen med hverandre!

Gjennem Sandhedsspeilet smiler
Glæden til sin Forskers Held.
Pligtens Ven, som aldrig hviler,
leder hun paa Dydens Fjeld.

Auf des Glaubens Sonnenberge 396
sieht man ihre Fahnen wehn,
durch den Riß gesprengter Särge
sie im Chor der Engel stehn. — —

(Fr. v. Schiller.)

5. AF DET SVENSKE.

6. ISFARTEN.

396

Af Tegnér. Oversat af Foss og Monsen

Kung Ring med sin drottning till gästebud far,
på sjön står isen så spegelklar.

“Far ej öfver isen, den främling sad’:
han brister, för djupt är det kalla bad.“ —

“Kung drunknar icke så lätt, sad’ Ring,
den som är rädd, kan gå sjön omkring.“

Den främling blickar så mörk med hot,
han spänner stålsko i hast på fot.

Slädtrafvarn sätter med makt åstad,
han frustar lågor, han är så glad.

Sträck ut, skrek kungen, min trafvare god!
låt se om du är af Sleipners blod!

Det går, som stormen går öfver sjön,
den gamle ej akter sin drottnings bön.

Men stålskodd kämpe står heller ej still;
han far dem förbi så snart han vill.

Han ritar mång runa i isens famn;
skön Ingeborg åker öfver sitt namn.
Hendes lyse Banner vifter 397
klart paa Troens Bjergetop;
gjennem Gravens sprængte Rifter
svæver hun som Engel op. — —

(A. Oehlenschläger.)

5. AF DET SVENSKE. 397

6. Iisfarten.

Kong Ring med sin Dronning til Gjestebud foer,
og Isen ligger saa blank paa Fjord.

"Tag ei over Isen!" — den Fremmede bad --
"Den brister, og dybt er det kolde Bad."

Ei Konge drukner saa let, kvad Kong Ring;
Den, som er ræd, kan gaae Kyst omkring.

Den Fremmede syntes i Hu saa mod;
dog spændte han Staalsko i Hast paa Fod.

Og Skagler nu spændtes til stærken Bov,
og Isen bølged for staalklædt Hov.

"Stræk ud, raabte Kongen, min Traver god!
lad see om du er af Sleipners Blod!"

Over Isen det gaaer som en Kastevind;
ei agtes paa Dronningens blege Kind.

Men staalskoet Gjest staaer ei heller stil;
han farer forbi dem saa tidt han vil.

Han slaaer mangen Rune i Isens Favn,
og Ingeborg kjører henover sit Navn.

398

Så ila de fram på den glatta ban,
men under dem lurar den falska Ran.

Hon stöter ett hål i sitt silfvertak,
och släden ligger i öppen vak.

Skön Ingeborg vardt så blek på kind.
Då kommer den gäst som en hvirfvelvind.

Han borrar sin stålsko i isen fast,
och griper i gångarns man med hast.

Då svänger han lätt med ett enda hopp
båd' häst och släde på isen opp.

Det tag vill jag prisa, sad' kungen fort,
ei Frithiof den starke det bättre gjort.

Så vände de åter till kungsgård om;
den främmande blef der tills våren kom.

(E. Tegner. Af "Frithjofs Saga.")

399

Saa storme de frem paa Banen glat,
men Rana, den Falske, opvaagned brat.

Hun stødte et Hul i sit Sølvertag,
og Hest og Slæde sank ned med Brag.

Og blegere end blev Ingeborgs Kind;
da kommer den Gjæst som en Hvirvelvind.

Han bored Staalsko i Isen fast,
og greb saa i Traverens Man med Hast.

Han bøied forover sin Kjæmpekrop,
og rev med et Ryk Hest og Slæde op.

Ring sagde: "det Tag kan man kalde stort;
selv Frithjof ei skulde det bedre gjort."

Saa vendte de atter til Kongsgaard om.
Den Fremmede blev der til Vaaren kom.

(H. Foss. Chnia. 1827.)

Sidestykke.

6. Iisfarten.

Kong Ring med sin Dronning til Gjæstebud skal.
Paa Sø blinker Isen som klar Krystal.

"Far ei over Isen!" — den Fremmede bad —
"Den brister; for dybt er det kolde Bad."

"Ei Konger drukne saa let" -- sagde Ring.
"Den, som er ræd, kan gaa Søen omkring."

Varmere ruller den Fremmedes Blod.
Han spænder Staalsko i Hast paa Fod.

Traveren sætter med Magt afsted,
dens Øine flamme af Lyst derved.

"Stræk ud" — skreg Kongen — "min Ganger god!
Lad see om du er af Sleipners Blod."

Det gaaer som en Storm over breden Fjord.
Den Gamle ei agter sin Dronnings Ord.

Men staalskoet Gjæst staaer ei heller stil;
han farer forbi dem saa tit han vil.

Han rister Runer i Isens Favn.
Skjøn Ingeborg ager over sit Navn.

Saa ile de frem over stivnet Vand,
men under dem lurer den falske Ran.

Hun støder et Hul i sit Sølvertag,
og Slæden ligger deri med Brag.

Skjøn Ingeborg blev saa bleg paa Kind,
da kommer den Gjæst som en Hvirvelvind.

Han borer sin Staalsko i Isen fast,
og griber i Gangerens Man med Hast.

Da svinger han let, med et kraftigt Hop,
baade Hest og Slæde paa Isen op.

"Det Tag vil jeg prise" — kvad Kongen fort.
"Selv Frithjof ei havde det bedre gjort."

Saa vendte de atter til Kongsgaard om.
Den Fremmede blev der til Vaaren kom.

(C. Monsen. Chnia. 1843.)

FORFATTERNE.

1. Aall (Jacob).

401

F. 1773 i Porsgrund. Eier af Næs Jernværk ved Arendal. Oldhistoriker, Statistiker, smagfuld Stilist. Fædrelandet skylder ham, foruden andre videnskabelige og patriotiske Fortjenester, en ypperlig Oversættelse af Snorre Sturlesen. — 2. Andersen (Hans Christian) F. 1805 i Odense. Kom først i sit 18de Aar til Bogen, og er siden 1828 Student. Et Naturgeni, som har brudt sin Bane og tilvundet sig offentlig Understøttelse til Reiser, der ogsaa have baaret Frugter i Digte og Romaner. Hans Charakter som Digter er Sentimentalitet, ofte under en burlesk Maske. Har stor Styrke i digterisk Naturskildring. — 3. Asbjørnsen (Peter Christian). F. 1812 i Christiania. Student. Har udgivet en liden Naturhistorie, samt i Forening med Cand theol. Jørgen Moe norske Almue-Eventyr.

4. Bastholm (Christian). F. i Kjøbenhavn 1740. D 1819 som naadigt afskediget kgl. Confessionarius, Dr. theol. En moderat Oplysningsskribent især sin Tid i aandelige og pædagogiske Materier. —

5. Baggesen (Jens). F. 1764 i Korsør paa Sjæland. Var til forskjellige Tider ansat som Regentsprovst ved Kbhvns. Universitet, som Theaterdirektør og som Professor i det danske Sprog i Kiel, samt havde Titel af Justitsraad. Men fordetmeste levede han med offentlig Understøttelse paa Reiser, og opholdt sig længe kun af og til i Fædrelandet. I Begyndelsen af Aarhundredet boede han dog i 10 Aar med Familie i Paris, og fra 1813—20 i Kbhvn., hvilket Ophold han forbittrede sig ved en igjennem flere Aar fortsat uværdig Strid med Oehlenschläger. Efter 6 Aars ny Omflakken paa tydske Badesteder, for at gjenvinde sin nedbrudte Helbred, døde han i Hamburg paa Hjemreisen 1826. Det danske Sprog har ingen Herre havt som han, Ingen, der saaledes

har kunnet faae det til at flyde. Han er fortrinlig som episk Komiker, men Ypperst imellem de ældre Digtere som idyllisk og elegisk Lyriker. — 6. Berg (Jens Christian). F. af norske Forældre under et Ophold i Kbhvn. 1775. Har i 1844 taget Afsked som Justitiarius i Akershuus Stiftsoverret, hvilket han har været siden 1814. Maaskee Nordens lærdeste Historiker. Især har Fædrelandets Historie under Calmarunionen erholdt mangfoldige Oplysninger fra ham, hyppigt meddeelte i Form af Anmærkninger. — 7. Bjerregaard (Henrik Anker). F. 1792 paa Ringsaker. D. som Høiesteretsassessor i Chnia. 1842. Forfatter af Nationalsangen. Romantisk Lyriker og Dramatiker. — 8. Blicher (Steen Steensen). F. 1782 i Jylland. Præst. Især Digter i Novellen, hvori han er heldig, især i Skildringer af Jyllands Natur og Folkeliv. — 9. Blom (Gustav Peter). F. 1785 i Holmsbo. Amtmand. Hans statistiske og økonomiske Skrifter ere af en let flydende Stiil. Mønster herpaa samt paa Klarhed i Fremstillingen ere hans »Bemærkninger paa en Reise i Nordlandene« o. s. v. I 1842—43 har han paa Tydsk udgivet en vidløftig Statistik over Norge. — 10. Boye (Caspar Johannes). F. 1791 paa Kongsberg. Er forbleven i Danmark, hvor han er Præst. Har udgivet endeel dramatiske Arbeider, Oversættelser og Digte af Fortjeneste; men især synes han kaldet til at være Psalmedigter. Han har ogsaa begyndt at udgive et Psalmeværk. — 11.

2den Deel.

Boyesen (Ulrik Frederik). F. i Chnia. Præst. D. 1841. — 12. Broch 402
(Johan Jørgen). F. 1791 i Asker. Krigskommissær. — 13. Broch (Theodor). F. sammesteds 1796. Den Forriges Broder. Ingenieur-Kapitain. — 14. Brorson (Hans Adolf). F. 1694 i Jylland, d. som Biskop og Dr. theol. 1764. Berømt som Psalmedigter. — 15. Brun (Johan Nordahl). F. 1745 i Bynæssets Sogn ved Throndhjem, d. som Biskop i Bergen 1816. Uheldig som Tragiker og Epiker i hans „Einar Thambeskjælver“, „Zarine“ og „Jonathan“; ikke meget fantasirig, men særdeles heldig i at ramme det Nationale og Folkekjære i enkelte Sange. Udmærket som geistlig Taler ved Livlighed og Styrke i Foredraget. — 16. Buch (Wilhelm Henrik). F. 1798 i Chnia. Præst. Elegisk som Digter. — 17. Bull (Hans) F. 1739 i Ørkedalen. Præst. D. 1783.

18. Colbjørnsen (Christian). F. i Sørum. Blev Justitiarius i Høiesteret. D. 1814 som dansk Geheimekonferentsraad.

19. Dichmann (Carl Frederik). F. 1765 i Bergen. D. 1806 som Professor

20. Engelstoft (Lauritz). F. 1774 i Jylland. Engang Professor i Historie ved Kbhvns. Universitet. Konferentsraad og Historiograf ved det kongl. Ordenskapitel. — 21. Ewald (Johannes). F. 1743 i Kbhvn. En haabløs Forelskelse bragte ham i 1759, Aaret efter at han var bleven Student, til som Soldat at gaae i preussisk og derpaa i østerrigsk Tjeneste i Syvaarskrigen. Aaret efter kom han dog tilbage som Underofficeer, mæt af Krigen, blev theologisk Kandidat 1762, og siden intet videre. Han rugede stedse over sin Sorg, og udklækkede under dette sine store Digterevner. Hans Sørgehymne over Frederik d. 5te vakte først den almindelige Opmærksomhed for ham, og denne gav ham Mod til hans større Værker, der ville fortjene alle Tiders Beundring. Tildeels maatte han leve af Pennen — ofte ved at skrive Leilighedsvers — deels af Understøttelse fra Venner af hans høie herlige Muse. Ligesom hans Sind var hans Helbred nedbrudt, hvorfor der i længere Tid skaffedes ham Bolig i det landligt-yndige, af ham besjungne, Rungsted. De pirrende Midler, hvormed han søgte at døve Sjels- og Legems-Smerter, nedbrød endnu mere det svage Legeme, saa han i 1777 ikke kom bedre tilbage til Kbhvn., hvor han endelig forløstes ved Døden 1781. Ewald er den dansk-norske Literaturs største Geni, uopnaaet i Tankens Høihed, Følelsens Dybhed, Udtrykkets Skjønhed og Kraft. Hans to satiriske Dramaer vise, at hans Aand ogsaa besad andre Evner end Tragikerens og Lyrikerens.

22. Falsen (Enevold de). F. i Kbhvn. 1755. Student 10 Aar gl., d. i Chnia 1808 som Etatsraad og Medlem af den kgl. interimistiske Regjeringskommission i Norge. God Dramatiker. — 23. Falsen (Christian Magnus). F. 1782 i Chnia. Søn af den Foregaaende. Udmærket som Rigsdagsmand paa Eidsvold. D. 1830 som Justitiarius i Høiesteret. Har udgivet Norges ældre Historie i 4 Bd. — 24. Fasting (Claus). F. 1746 i Bergen d. sammesteds som Raadmand 1791. Vittig Satiriker i sine Provindsialblade. — 25. Faye (Andreas). F. i Drammen 1802. Præst. Forfatter af Underviisningsbøger i Fædrelandets Historie. — 26. Foss (Henrik Herman). F. 1790 i Bergen. Oberstlieutenant af Artilleriet. Har forenet Ege- og Laurbærkrandsen paa sit Hoved som udmærket Storthingsmand og som smagfuld Digter og Oversætter. I Forening med L. Sagen har han udgivet en udførlig Bergens Beskrivelse. — 27. Fie[?]enz (Liv Borch). F. i det Throndhjemske. Død 1830 som Præst. — 27. Foersom (Peter Thun). F. 1777 i Jylland, d. i Kbhvn. 1817 som kgl. Skuespiller. Student. Især bekjendt som god Oversætter af Shakespeare. — 28. Frankenau

(Rasmus). F. 1767 i Kbhvn., d. 1814 som Læge. God Selskabsvise-Digter. — 29. Frantzen (Johan Nicolai). F. 1808 i Chnia. Præst. — 30. Frimann (Claus): F. 1746 i Sellø i Nordfjord, d. 1829 som Præst til Davigen. Udmærket [403]
Almuedigter. I 1776 vandt han Prisen ved sit Digt „Hornelen." Broderen Peder Harboe Frimann, f. 1752, d. 1839 som dansk Konferentsraad, besang den samme Gjenstand, og, efter den almindelige Mening, mere poetisk.

32. Grave (Immanuel Christian). F. i Rygge 1740. 1783 Sognepræst til Søvde i Thelemarken, hvor han skrev sine nationale Fortællinger og døde 1820. — 33. Grundtvig (Nikolai Frederik Severin). F. 1783 i Sjæland. Præst i Kjøbenhavn, og i længere Tid bekjendt for sin nidkjære strenge Orthodoxi, medens han i sine tidligere Aar, da Asalærens og Eddaernes dybe Naturfilosofi henrev ham, var det for det Modsatte. Dygtig Historiker, især i det nordiske Old; original, men eensidig og fantastisk, i sine Anskuelser, samt kun i det Punkt af frisindet Tænkemaade, at han forsvarer Samvittighedsfriheden eller Kirkens, det Aandeliges, Uafhængighed af Staten. Som Digter har han især Værd, idet han er udmærket ved Originalitet i Tanker og i Sprog. Hans Tanker ere kraftige; men ofte udtværer han dem i en Strøm af Riim, hentede ifleng fra Skrift- eller Almuesproget.

34. Hansen (Maurits Christopher). F. 1794 paa Modum. Død 1842 som Overlærer og Bestyrer af Middelskolen paa Kongsberg. Ypperlig Novellist, og ganske original i sine Noveller af nationalt Sujet. Har ogsaa udgivet grammatikalske Skrifter af Fortjeneste. Sine senere Skrifter skrev han ortofonisk d. e. nærmede sig i Skrivemaaden Udtalen saameget som muligt. — 35. Hansteen (Christopher). F. 1784 i Chnia. Professor dersteds i Astronomi. Af verdensberømt Navn for hans Opdagelse af og Forsøg paa at fastsætte Jordmagnetismen. Fører som Reisebeskriver en interessant Pen. — 36. Hauch (Johan Carsten v.). F. 1791 paa Frederikshald af danske Forældre. Lektor i Sorø. Især Sørgespildigter. — 37. Heiberg (Peter Andreas). F. 1758 i Sjæland. Faderen var Nordmand. Var Translatør i Kbhvn., da han 1799 blev landsforviist for politiske Skrifter. Fik Ansættelse i det udenlandske Ministerium i Paris, hvor han som Pensionist levede ligetil 1841. Sysselsatte sig i sine senere Aar især med Norge, hvor han lod udgive et Par Skrifter af politisk Indhold. — 38. Heiberg (Johan Ludvig). F. i Kbhvn. 1791. Søn af Peter Andreas; blev 1829 kgl. Theaterdigter og Oversætter, i hvilken Stilling han nationaliserede den egentlig franske Skuespilart Vaudevillen paa den danske Scene. Har ikke stor poetisk Rigdom at raade over; men Ingen veed at

benytte bedre hvad han har. Ogsaa kritisk Skribent, og en Tid, med Titel af Professor, ansat som Docent i Logik og Æsthetik. — 39. Hersleb (Svend Borchman). F. 1784 paa Helgeland. D. 1836 i Christiania, hvor han siden 1814 havde været Professor i Theologien. — 40. Hertz (Jens Michael). F. 1766 i Sjæland. D. 1825 som Biskop over Ribe Stift. — 41. Hertz (Henrik). F. i Kbhvn. 1798. Cand. jur. Docent i Æsthetik. Et baggesensk Talent i den satiriske Brevform og i at behandle Sproget. God Lyriker og Dramatiker. — 42. Hesselberg (Iver). F. 1780 i Drammen. Præst. — 43. Heyerdahl (Hieronymus). F. 177- paa Oplandet. Præst.

— 44. Holberg (Ludvig). F. 1684 i Bergen, Student fra Bergens Skole 1702. Blev 1714 Professor extraordinarius i Kbhvn., og foretog sig en Udenlandsreise, som han har beskrevet paa Latin. Siden blev han efter hinanden Professor i Metafysik, i Veltalenheden og i Historien. I disse Stillinger forfattede han sine udødelige Værker, der i 1747 paaskjønnedes med hans Udnævnelse til Friherre af Holberg - den Holberg gjengjeldte med at legere til Sorø Akademi det hele af hans Godser oprettede Baroni, foruden 15,000 Rdlr. til Jomfruers Udstyr. Selv døde han ugift 1754. I flere af de ypperste af hans Komedier gjenkjender man vel meget fra Moliere og dennes 404
Forbillede Plautus; men det er saa vel overført paa Datids Forhold, hvortil han var en skarp Iagttager, (som Spidsborgerne derfor ikke havde det bedste Øie til) og saa vel indpasset i hans egne Skilderier af Daarskaberne, at Alt udgjør kun eet originalt Heelt. Ligesaa meget som Komedierne bidrog det komiske Heltedigt "Peder Paars" til at udbrede hans Navn i Hjemlandene; i Udlandet vakte den politiske Satire Niels Klim, først udgivet paa Latin, mere Opmærksomhed. — 45. Holst (Hans Peter). F. 1811 i Kbhvn. Yndet Leilighedsdigter; men stundom plagierende.

46. Ingemann (Bernhard Severin). F. 1789 paa Falster. Prof. og Direktør ved Sorø Akademi. Lyrisk elegisk Digter af megen Sentimentalitet. Senere optraadt som Epiker og historisk Romantiker.

47. Keilhau (Balthasar Matthias). F. 1797 i Biri. Berømt Professor i Mineralogi i Chnia. — 48. Keyser (Christian Nicolai). F. 1798 i Chnia. Professor dersteds i Theologi. — 49. Keyser (Jacob Rudolf). F. 1803 i Chnia. Professor dersteds i Fædrelandets Oldhistorie og Islandsk. — 50. Kingo (Thomas Hansen). F. 1634 i Sjæland. Død som Biskop i Fyen 1703. Psalmedigter af dyb Følelse og varm Fantasi. — 51. Krogh (Georg Frederik). F. i Throndhjem 1802. Cand. jur. D. 1841. — 52. Kruse (Lauritz). F. i

Kbhvn. 1778. Tituleret Professor. Novellist. Har som saadan tilplagieret sig Mauritz Hansens "Keadaan" ved at udgive den under eget Navn paa Tydsk.

53. Laale el. Lolle (Peter). Formodentlig f. paa Lolland i det 15de Aarh. Han er Samler af en Mængde Ordsprog, saavel af græsk og latinsk som af oldnordisk Oprindelse. — 54. Lassen (Albert Peter). F. i Eidsberg 179-. Har som pensioneret Overlærer fra Chnias Skole i forskjellige Udgaver behandlet Verdenshistorien og dens Hovedafsnit. Især er den romerske Republiks Historie forfattet med meget Talent. — 55. Lehmann (Orla). F. i Kbhvn 1812. Høiesteretsadvocat. — Liebenberg (Michael Frederik). F. 1767 i Kbhvn. Blev 1817 kgl. Konfessionarius.

— 57. Linstow (Hans Ditlev Frants). F. 1787 i Hirschholm. 1811 Kand. jur., hvorefter han besøgte Kunstakademiet. Han kom 1812 aaret i Norge i forskjellige Stillinger indtil han fik den nye Kongsgaards Bygning at forestaae som Architekt og Slots-Intendant. Hans Afhandlinger om Architekturen ere udmærkede i logisk og stiliistisk Henseende. — 58. Lund (Christen Andersen). F. 1763 i Kbhvn. D. som Præst 1833. — 59. Lundh (Gregers Fougner). F. 1786 i Frøen i Gudbrandsdalen. Tog som Student Krigstjeneste i 1808. Engageredes 1811 af Selskabet for Norges Vel til at gjøre en Reise i Udlandet paa Technologiens Vegne, i hvilken Videnskab han, efterat have taget Afsked som Kapitain, siden blev Universitetslærer i Chnia. D. 1836 som Professor.

60. Malling (Ove). F. 1747 i Jylland. D. 1829 som dansk Statsminister. Hans Skrift, "Store og gode Handlinger" udmærker sig ved sin populære Stiil; men at det er forfattet i et Despoti, er paa flere Steder altfor kjendbart; f. Ex. naar han anbefaler Brud paa Brevhemmeligheden som Vidnesbyrd om Patriotisme og Hengivenhed for Kongen.

— 61. Moe (Bernt). F. i Chnia 1814. Student og Assistent ved Rigsarkivet. Udgiver af en Personalhistorie samt Forf. af flere biografiske og genealogiske Artikler. — 62. Molbech (Christian). F. 1783 i Sorø. Bibliothekar ved det store kgl. Bibliothek i Kbhvn., Professor. Hans vigtigste Arbeide er en dansk Ordbog. Ellers især kritisk Skribent.

— 63. Monrad (Markus Jakob). F. 1816 i Thelemarken. Student fra 1834 med Udmærkelse til alle Examina. Stipendiat i Filosofi. — 64. Monsen (Christian). F. paa Moss. Kand. Farmaciæ. Et ungdommeligt friskt, fantasirigt Digtertalent. — 65. Müller (Peter Erasmus). F. 1776 i Kbhvn. Blev, efterat have været Prof. i Theol. ved Kbhvns Universitet. Biskop i 405

Sjælands Stift 1830. D. 1834. — 66. Munch (Johan Storm). F. 1778 i Vaage. D. som Biskop i Chsand. 1832. Hans Harpe tonede bedst i Krigsaarene 1808 og 9. — 67. Munch (Andreas). F. 1811 i Chnia. Søn af den Foregaaende. Student. Smagfuld elegisk Digter. — 68. Mynster (Jacob Peter). F. 1775 i Kbhvn. Siden 1834 Biskop i Sjæland. — 69. Møller (Jens). F. 1779 i Sjæland. D. 1833 som Prof. i Theol. ved Kbhvns. Universitet. — 70. Møller (Frederik Paludan). F. 1809 i Fyen. Adjunkt. Hans Digte fremstille en yndig Blanding af det Lyriske og Episke, og ingen af de senere danske Digtere overgaae ham i Metrikens Behandling. — 71. Møller (P. L. —). F. — i Jylland. Student. Meest reflekterende i sine Digte, samt æsthetisk Kritiker.

72. Olsen (Andreas). F. i Østerdalen. Byfoged og Sorenskriver i Laurvig siden 1831. Poetisk Dilettant.

73. Pavels (Claus). F. 1769 i Vandse paa Lister. D. 1822 som Biskop i Bergen. Stor geistlig Taler, og begavet med poetisk Talent. — 74. Petersen (Hans Christian). F. 1793 i Christiansand. Blev fra Høiesterets-Advokat Stiftamtmand og siden Statsraad. — 75. Petersen (Peter). F. 1767 i Throndhjem. Tituleret Bergraad. Har udbredt sig vidtløftig over forskjellige Storthingsforslag, samt senere om Rigsvaabenet. — 75. Bruun (Christen). F. 1756 i Kjøsje. Arbeidede sig i det danske Kommerce-Kollegium op til Etatsraad, men d. som Toldforvalter paa St. Thomas 1821. Har vundet flere Præmier for prosaiske og poetiske Opgaver. Passerede i sin Tid for større Digter, end nu. Hans berømteste Digterværk er Heltedigtet Stærkodder; desuden statistisk Skribent.

77. Rahbek (Knud Lyne). F. 1760 i Kbhvn. D. som Prof. og Etatsraad 1830. Heldig Visedigter, samt af store Fortjenester af Literaturen ved Udgivelsen af Minerva og ved sine Oversættelser i de forskjellige Retninger. — 78. Reenberg (Tøger Clausen) F. 1656 i Viborg. D. som Justitsraad og Landommer 1742. — 79. Reginald (Theodor). Norsk Pseudonym Novelle-Forfatter af meget Talent. — Rein (Jonas). F. i Sundalen Nordenfjelds 1760. D. som Sognepræst i Bergen 1821. Ypperlig Elegiker. — 80. Rosenhoff (Claudius). F. 1803 i Danmark. Fortrinlig politisk Digter, - ellers den Digtart, som grændser nærmest ind paa Prosaen.

81. Sagen (Lyder Christian). F. 1777 i Bergen, hvor han er Overlærer. Især smagfuld Leilighedsdigter, der oftere hæver sig over disses sædvanlige Gaaseflugt. — 82. Saabye (Hans Egede). F. 1746 paa Strynø i Danmark.

Dattersøn af Grønlands Apostel. D. 1817. — 83. Sander (Levin Christian). F. 1756. D. som Prof. i Pædagogik i Kbhvn. 1819. Grundig Æsthetiker. — 84. Schaldemose (Frederik Julius). F. 1783 i Fyen. Er efter et eventyrligt Liv nu Materialforvalter paa Kronborg. Meest bekjendt som Oversætter. — 85. Scharling (Carl Emil). F. 1801 i Danmark. Professor i Theol. i Kbhvn. — 86. Schmidt (Frederik). F. 1771 i Sjæland. Faderen blev senere Biskop i Akershuus Stift. Sognepræst til Eker fra 1797 til 1820, da han forlod Norge og blev Præst i Danmark. D. 1840. Som Digter elegisk, heldende til en sygelig Sentimentalitet. — 87. Schouw (Jochum Frederik). F. 1789 i Kbhvn. Prof. ved Kbhvns Universitet. Aandrig naturfilosofisk Skribent. — 88. Schultz (Nils Stockfleth). F. 1780 i Sigdal. D. 1832 som res. Kapellan til Frue Kirke i Throndhjem og som Præses i Videnskabernes Selskab. Medens hans Menighed elskede ham som Præst og geistlig Taler, hædredes han af Nationen som en af dens ypperste Repræsentanter. — 89. Schwach (Conrad Nikolai). F. 1793 paa Ringsager. Stiftsoverretsassessor i Throndhjem. Lyrisk Digter af gemytlig Charakter; stundom af mere Svada end Sving. Har Fortjenesten at have udgivet Zetlitz's Digte. Hans egne ere ogsaa udkomne i 2 406
Bind. — 90. Schweigaard (Anton Martin). F. 1808 i Kragerø. Udmærkelse til alle Examina. Professor i Lovkyndighed og Statsøkonomi. — 91. Sivertson (Sylvester). F. 1808 i Lomb. Student og Redaktør i Throndhjem. Hans Digte, som dels ere elegiske Udgydelser dels lyriske af patriotisk Indhold, ere adspredte i Tidender. Har udgivet et Skrift om Haugianismen og Herrnhutismen; og i det Hele glider hans Prosa bedre end hans Vers, der stundom ere noget strængtflydende. — 92. Smith (Jens). F. 1769 i Kjøbenhavn. Præst. — 93. Smith (Laurits). F. 1754 i Kbhvn. D. som Præst 1794. — 94. Sneedorf (Jens Schelderup). F. 1721 i Sorø. D. 1764 som Professor juris & politices sammesteds. — 95. Staffeldt (Adolph Wilhelm Schack). F. 1770 i Kbhvn. D. 1826 som Overdirektør i Staden Slesvig. Lyrisk Digter med megen Tanke- og Fantasi-Rigdom; men ikke fri for Efterligning af tydske Mønstre. — 96. Stenersen (Peder Christopher). F. 1723 i Gudbrandsdalen. D. 1776 som Præst i Sjæland. Ligner som Digter et Orangetræ, hvorpaa der kom een gylden Frugt, men heller ikke flere. — 97. Storm (Edvard). F. 1749 i Vaage. Student 1765. Levede i Kbhvn. som Lærer ved Efterslægtsselskabets Skole, og blev udnævnt til Theaterdirektør 1794, i hvilket Aar han døde. Hans „Fabler og Fortællinger i den Gellertske Smag" lide af Tidsalderens Stiilfuldkommenheder; men hans Digte i gudbrandsdalsk

Dialekt samt hans Ballade om Sinklar vil gjøre hans Navn udødeligt i Norge. — 99. Syv (Peder). Fød i Landsbyen Syv ved Roskilde. Rektor og siden Præst. Død 1702 med Titel af Philologus regius lingvæ danicæ. Har stor Fortjeneste af sit Værk, Samlinger af den nordiske Middelalders Kjempeviser. — 100. Sørensen (Christian). F. 1765 i Christiansand. Student 1782. Biskop i Christiania Stift. — 101 Sørenssen (Søren Anton Wilhelm). F. 1793. Efterat have været en udmærket Høiesteretsadvokat, er han nu Sorenskriver i Aker. Som Storthingsmand og som Advokat ved Rigsretten har han udviklet en stor Veltalenhed. Søn af den Foregaaende.

102. Tetens (Peter). Fød 1790. Præst i Horsens. — 103. Thaarup (Thomas). F. 1749 i Kjøbenhavn. Lærer ved Søkadetakademiet og siden Theaterdirektør. Tilbragte sine sidste Aar som Landmand. D. 1821. Heldig som Forfatter af nationale Syngespil. — 104. Thiele (Just Mathias). F. 1796 i Kjøbenhavn. Prof. og Sekretær ved Kunstakademiet. — 105. Tidemand (Nikolai). F. i Drammen. Var 1792 Premierlieutenant, blev 1815 Oberst i den norske Armee. D. 1828. — 106. Tode (Johan Clemens). F. 1736 i Hamburgs Omegn. Kom 1757 til Kjøbenhavn. D. 1806 som Professor i Medicinen. Lagde sig, imod de Udlændingers Sæd, som oversvømmede Danmark, med en saa alvorlig Flid efter Sproget, at han kunde bruge det til Udtryk for sin rige Vittighed i Viser som i prosaiske Skrifter. — 107. Treschow (Niels). F. 1751 i Drammen. Student 1766. Har været Konrektor i Throndhjem og Rektor i Helsingør og i Christiania 1790 Dr. theol., 1803 Prof. i Filosofi ved Kjøbenhavns Universitet, hvor han gjorde megen Opsigt ved sine dybsindige Forelæsninger og Opfattelse af det kantiske System. 1811 Etatsraad. 1813 Prof. i Filosofi ved Universitetet i Christiania. 1815 Statsraad og senere Prokantsler ved Universitetet. Tog Afsked efter nogle Aar og levede siden i landlig Ro til sin Død 1833. I dette Otium udgav han sit Skrift „Om Gud, Idee- og Sandse-Verdenen“, der vakte megen Opsigt ved den fri Spekulation, det var dikteret af. I hans „Historiens Filosofi“ var han forhen i politisk Henseende kommen til mindre fritænkerske Resultater. — 108. Trojel (Peder Magnus). F. 1743 i Fyen. Tog 1778 Afsked som Auditør, og kom siden ikke ind [407] paa Embedsbanen. Han var nemlig Satiriker. Sine sidste 10 Aar maatte han tilbringe hos Broderen P. K. Trojel, der i Forening med Rahbek har udgivet hans Arbeider i 2 Bd. — 109. Tullin (Christian Brauman). F. 1728 i Christiania. Student 1745. D. sammesteds 1765 som Tolddirektør. I hans Digte vare engelske Mønstre umiskjendelige; men de besidde alligevel megen

original Friskhed, og gave Datids Publikum dog først Smag paa en bedre Poesi i et renere Sprog og behageligere Versform end de ensformige, med franske og latinske Brokker opfyldte, Rimerier, som hidtil havde baaret Navn af Poesi.

110. Vedel eller Veile (Anders Sørensen). F. 1542 i Veile i Jylland. Student 1561. Reiste udenlands med Tycho Brahe. Tog 1566 Magistergraden i Wittenberg. Blev 1568 kgl. Hofprædikant. Fik 1580 et Kannikedom i Ribe og blev beskikket til kgl. Historiograf. Havde et Bogtrykkeri i sit eget Huus i Ribe. D. 1616. — 111. Welhaven (Johan Sebastian Cammermeier). F. 1807 i Bergen. Lektor i Filosofi ved Universitetet i Christiania. Har udgivet "Norges Dæmring", en Række af satiriske Sonnetter, der ere Mønstre fra Formens Side; men som, uagtet den ene hænger fast i den anden som sammenbidte Orme, dog ikke danne noget digterisk Heelt. Opfindsomhed eller skabende Geni synes ogsaa at mangle denne elegante Digter. I hans Digte, der ere udgivne i 1 Bd., behandler han derfor altid noget Givet, og han er fortrinlig i beskrivende og fortællende Digte samt i elegiske eller satiriske Reflektioner. — 112. Wergeland (Nicolai). F. 1780. Student 1799. Som Repræsentant fra Christianssand virksomt Medlem af Rigsforsamlingen paa Eidsvold, hvor han siden 1817 er forbleven Præst. Har med stor logisk og stilistisk Klarhed skrevet i politisk, geistlig, lingvistisk og kritisk Retning. Hans vigtigste Arbeider ere "Mnemosyne", et Priisskrift om et norsk Universitet, "Danmarks politiske Forbrydelser mod Norge", den større og den mindre Religionsundervisningsbog, af store Fortrin for de autoriserede forældede, samt "den franske Stilist", et Arbeide af betydeligt Omfang. — 113. Wergeland (Henrik Arnold). Søn af den Foregaaende. F. 1808 i Christianssand. Cand. theol. 1829. Erholdt ikke geistlig Ansættelse, men blev i 1840 Bureauchef for det norske Rigsarkiv. I 1829 udgav han sit voluminøse Digt "Skabelsen, Mennesket og Messias" - et Værk, som indeholder sin Omarbeidelse. Forøvrigt har han udgivet 2 Bd. Digte, endeel særskilt udgivne Digte, Dramaer, satiriske Farcer (15), Norges Historie i 2 smaa Bind, 3 Hefter af Norges Konstitutionshistorie, en Række Almueskrifter, hvortil slutter sig et Blad "for Arbeidsklassen" (5 Aargange), nogle Prækener, Flyveviser m. m. Hans Yndlings-Element er det Reenlyriske. — 114. Wessel (Johan Herman). F. 1742 i Vestby i Christiania Stift, hvor hans Fader, Jonas Wessel, var Præst. Student 1761. 1778 Oversætter ved Theatret. D. 1785, efterladende sig Enke og en Søn. Hans dramatiske Satire over de høiltravende

Tragedier, "Kjærlighed uden Strømper", er tilstrækkelig til at gjøre hans Navn udødeligt. Den vakte ogsaa saadan Opsigt, at han erholdt en Priisbelønning fra England. Kort efter Digterens Død opførtes den ogsaa til Bedste for hans Efterladte, ved hvilken Leilighed hans unge Søn indførtes paa Scenen. Forøvrigt udgiv han sit satiriske Talent gjennem et Slags Blad: "Votre Serviteur, Otiosis"; men hvori han dog ikke altid er sig selv liig. Kummerlige Omstændigheder er den rimelige Aarsag til at en saa gediegen Vittighedsaare ikke flød rigere. — 115. Wexels (Wilhelm Andreas). F. 1796 i Kjøbenhavn. Præst i Christiania. Har udgivet en Kommentar til det nye Testament og en Psalmesamling samt Andagtsbøger, der have fundet et stort Publikum. — 116. Weyer (Niels). F. 1767 paa paa Strømsø. Student 1783. D. 1788. Røbede meget Talent, især for Balladen. Hvad han deri har frembragt 408
findes i Rahbeks Minerva. "Der boede en Konge i Østerdal" er af ham. — 117. Wibe (Johan v). F. 1748 paa Bragernæs. D. 1782 med Titel af Secretær. — 118. Winther (Rasmus Villads Christian Ferdinand). F. 1796 i Fynemark i Sjæland. Theologisk Kandidat. En af de originalere senere danske Digtere, skjøndt den tydske Heine synes at have dikteret ham Adskilligt i Maneer og Form. Lyriker; ofte elegisk. — 119. Wolff (Simon Olaus). F. 1796 i Snaasen. Præst i Søvde i Thelemarken, hvorfra man tør haabe flere Digte, der kunne gjenkalde Forfatteren af "Hvor herligt er mit Fødeland" i hans Landsmænds Erindring.

120. Zetlitz (Jens). F. 1761 i Stavanger. Student 1780. Præst 1790, da han blev personel Kapellan til Lye paa Jæderen. 1800 Sognepræst til Vigedal og 1811 til Hvidesø, hvor han døde 1821. Henrivende lyrisk Digter af idyllisk Charakter. Selv udgav han kun samlede sine Sange for Almuen; men efter hans Død bleve hans Digte samlede og udgivne af Schwach i 2 Bd.

121. Oehlenschläger (Adam Gottlob). F. 1779 i Kbhvn. Debuterede i sit 20de Aar som Skuespiller; men blev i det følgende Aar indskreven som Student. Den Maade, hvorpaa han vidste at gjøre den oldnordiske Mythologi og Historie anvendelig for Digtningen, vakte strax Opmærksomhed for det unge Geni. Ingen Digter har saa hurtig besteget sin Zenith, som Oehlenschläger; thi hans bedste Arbeider ere hans tidligere; og imedens han indtog dette Stade, var Baggesen uklog nok til at vælte sig ind paa ham i Anledning af nogle mindre heldige Forsøg af Oehlenschläger i det komiske Lystspil og i Operaen. Stor som Dramatiker (Hakon Jarl, Axel og Valborg, Palnatoke); stor som Epiker (Helge, Hroars Saga); stor som Lyriker, især

romantisk (Digte, Aladdin m. fl.) Siden 1809 har han havt Titel af Professor. For Tiden af Etatsraad. I de sidste 10—15 Aar synes hans Genius ofte at være ham troløs, men Skrivelysten usvækket.

Trykfeil.

409

Side 17 L. 14 f. n. muntert læs: munter.
— = sidste Linie Havets læs: Jordens.
— 20 L. 3 f. n. minde læs: mindes.
— 25 L. 5 nede læs: ned.
— 27 L. 12 hvor læs: hver.
— 29 næstsidste Linie læs: Favn:
— = sidste Linie Hørt læs: hørt.
— 30 L. 9 f. n. Døden læs: Død.
— 46 f. L. bringe Bygden læs: i Bygden.
— 47 L. 4 f. n. datusind læs: da tusind.
— 58 næstsidste L. pryder læs: pryder,
— 60 L. 17 forlade i læs: forlad ei.
— 85 L. 4 f. n. Fortrin læs: Fodtrin.
— 87 L. 13 i læs: I.
— 116 L. 19 dets læs: dens.
— 124 L. 21 saa læs: saae.
— 133 L. 23 Skumringer læs: Skumringen.
— 163 L. 25 10 læs: 11.
— 165 L. 14 11 læs: 12.
— 168 L. 11 didaktisk læs: didaktiske.
— 169 og 173 L. 17 og 26 I. Bull læs: H. Bull.
— 174 L. 15 1 gaaer ud.
— 178 L. 11 1 udgaaer.
— 188 L. 4 f. n. af læs: at.
— = f. L. Petit læs: petit.
— 190 L. 4 f. n. Grotius' læs: Grotius's.
— 198 L. 18 dit læs: sit.
— 203 L. 7 f. n. 1 udgaaer.
— 244 L. 2 Penninge læs: Penninge.
— 247 L. 7 vidned; læs: vidned,

— 248 L. 13 f. n. Vilje læs: Villie.
— 252 L. 16 Viljekraft læs: Villiekraft.
— 277 L. 2 tro læs: troe.
— 299 L. 2 og 4 f. n. Skrivt læs: Skrift. Bedrivt læs: Bedrift.
— 341 Overskriften Festlig Sørgetale læs: Mindetale.
— 344—47 ere Pagina-Overskrifterne omsatte og ikke rigtige; de rette ville let lade sig finde.
— 369 f. L. Forbundt- læs: Forbundet.